

AEVUM

uğur akkurt

DOLUNAY'A

DEPRESYON

Deniz yavaşça etrafındaki seslerden, hissettiklerinden, tüm düşüncelerinden birkaç saniye de olsa kurtulmak için gözlerini kapattı, soyutlanmaya çalıştı odadan. birkaç saniye de olsa göğsündeki ağırlığın, düzensiz nefeslerinin, içindeki sıkışmışlığın durmasını bekledi.

Dott.ssa Giulia Marchetti'nin onu sabah uykusundan uyandırırçasına seslenmesiyle kendine geldi.

-Deniz! burda mısın?

-Burdayım.

Duvardaki saate baktı. Kocaman siyah çerçeveli bir saat. 15 dakika kalmıştı. Niye psikologların odalarının en görünür yerinde kocaman bir saat vardı? Zaman ve para ilişkisini ne kadar hasta olursan ol iyi yönetme baskısını hissettirmek için mi?

1 saatlik süreni boşa harcama, senden sonra gelecek binlerce sorunlu insan için senin sorunlarını bir an önce çözmem gerekiyor'un karşılığıydı sanırım bu saat.

-ölmekten korkuyor musun? diye sordu Giulia.

-hayır

-ölmek istiyor musun?

-tam olarak öyle diyemem.

Sabah tekrar uyanmak istememek, yada sessizce yaşlanıp hayata karşı sorumluluklarını yerine getirip yaşlılıktan ölmek ama geçen zamanı saniyeler kadar kısa sürmesini istemek , ölmeyi istemek sayılıyor muydu?

Deniz pencereye baktı. Ekim yağmuru, karşı apartmanın yıllardır karararı açık sarı cephesini daha da kirli göstermişti. Camın dış yüzünde birleşen damlalar ağırlaşarak aşağı indi. Panjurların gıcirtısı, odadaki saatin yelkovan'ı gereğinden yüksek ses çıkarıyordu. Giulia'nın çalışma masasının yanında susuz kalmış bir devetabanı, duvara doğru eğilmişti. Önündeki sehpa da biraz önce çevirdiği derginin tarihi iki yıl öncesinindi. Bunların hepsini görüyordu. Ama hiçbir duygu değişimi veya düşünce oluşturmuyordu zihninde. görüntüler vardı ama anlamları yoktu.

Giulia sanki zamanı geçirmek için değil gerçekten öğrenmek istediği şeyi sormak için sesinin tonunu değiştirdi, elindeki kalemi defterin üstüne koydu;

-kendine zarar verebileceğini veya hayatının sona ermesi için bir plan yapabileceğini düşünüyor musun?

Daha önce bu soruyla sanki hiç yüzleşmemiş gibi birkaç saniye gerçekten düşündü.

Doğru kelimeleri bulamıyordu. Böyle bir ihtimali zihninden defalarca kez geçirmişti. Bu ağırlık sürekli hale geldiğinde, her gün kalp kirizi geçirirmiş gibi nefes alamayıp ağırları yoğunlaştığında, beyni artık susmak için hiç bir rüşveti kabul etmediği anlarda uzun uzun sadece bunu düşünmüştü. Ama bu düşüncesi belirli bir istek gibi değil, rica gibiydi hayata, Zihninde ölüm arzusu yoktu; daha çok hayatın taleplerinden geçici olarak muaf tutulma isteği vardı. Sabahın gelmemesi, telefonun çalmaması, kimsenin ondan bir cümle, bir karar, temiz bir tabak, bitirilmiş bir ödev istememesi... Yok olmak değil; bir süre var olmak zorunda bırakılmamak.

Günün devam etmesini istemiyordu. Ama ölmek istediği de söylenemezdi. Belki yaşamak istememek değil bu. Nasıl yaşanacağını unutmak.

-Hayır. Sanırım sevdiğim insanların benim ölü bedenimi zihinlerinde bir ömür taşımaları fikri korkunç geliyor.

Biraz durdu. Sessizlik oldu. Giulia da bir şey demedi, sadece cümlelerine devam etmesini bekledi.. Deniz Sağ eliyle sallananan bacağını kontrol etti.

-Eskiden çok kızıyordum, dedi Deniz.

Giulia . Dizinin üzerinde duran sarı kaplı deftere bir şey yazmadı. Kalemını sayfanın üstünde tuttu; acele ederse karşısındaki adamın söyleceklerinin yarısını söylemeyeceğini hissetti.

-Şimdi? diye sordu.

-Kızamıyorum.

-Bu daha mı iyi?

-Hayır, dedi sonunda.

-Keşke yine kızabilsem.

Kırk dakika boyunca Türkiye'den, demokrasiden, çoğunluğun ahlak üretmediğinden, dinlerin ölüm korkusu ile doğduğundan, piyasanın insan yaratıcılığını harekete geçirirken insan onurunu nasıl fiyatlandırdığından söz etmişti. Avrupa'nın krizini, İtalya'nın teknokrat hükümetini, Ankara'daki siyasal gerilimi, Suriye sınırından gelen haberleri anlatmıştı. İnsan türünün başka bir gezegene araç gönderebilecek kadar zeki olup suçsuz insanları bombalayacak kadar ilkel kalmasını, kültür denen şeyin barbarlığa çekilmiş ince bir örtü olabileceğini söylemişti.

Kelimeleri düzensizdi. Cümleleri karışıyordu. İtalyancasında yabancıların çoğunun fark edemeyeceği kadar hafif, ancak Bologna’da doğmuş birinin sezebileceği bir Ankara sertliği vardı. Bir düşünmeden ötekine geçerken kayboluyordu, örneklerini hatırlamıyor, itirazlarını daha karşısındaki söylemeden bitiriyordu.

Giulia onu bölmeden dinlemişti.

Sonra yalnızca şunu söylemişti:

-Bunların hepsi hakkında çok düşünmüşsün. Kendin hakkında ne hissediyorsun?”

-Az önce kırk dakika kendimden söz ettim.

-Hayır, demişti Giulia. Kendini kullanarak dünyadan söz ettin.

Giulia’nın onu anlamadığına karar vermek rahatlatıcı olabilirdi; fakat onun siyasi fikirleriyle didişmemiş, Tanrı’nın varlığı üzerine münazara açmamış, insanlığın kötülüğüne karşı iyilik örnekleri sıralamamıştı. Fikirlerinin doğru olup olmadığıyla değil, Deniz’in onları ne için kullandığıyla ilgilenmişti.

Odanın duvarındaki saate baktı. Görüşmenin bitmesine sekiz dakika kalmıştı. Bu onu rahatlattı. Her acının bir bitiş saati yoktu; ama en azından seansların vardı.

Giulia,

-Annen aradığında telefonu neden açmadın? diye sordu.

-Yorgundum.

-Ben nedenini soruyorum.

Deniz çenesini sıktığını fark etti hafifçe. İlaça başladığından beri bunu daha sık yapıyordu. Sabahları ağzında metalik bir tatla uyanıyor, geceleri gördüğü rüyaların içinde de uyanıkmiş gibi yoruluyordu. Psikiyatrist ilk haftalarda bulantı, uyku değişiklikleri ve huzursuzluk olabileceğini söylemişti. Birkaç hafta beklemek gerekiyordu. Bir kaç haftalık bekleyiş bu zamana kadarki hayatından daha uzun geliyordu; oysa zaman, iyileştiren bir mesafe olmaktan çıkmış, üstüne yığılan bir ağırlığa dönüşmüştü.

-Sesimden anlayacaktı, dedi.

-Neyi?

-İyi olmadığımı.

Bunu bilmesi neden kötü?

-Çünkü üzülecek.

-Şu anda üzülmeyi mi düşünüyorsun?

Deniz cevap vermedi.

-Roma’ya gelirken neyin değişeceğini düşünüyordun? diye sordu Giulia.

-Kendimin.

-Değişti mi?

-Hayır.

-Roma seni hayal kırıklığına mı uğrattı?

Deniz başını iki yana salladı.

-Daha kötü. Roma güzel kaldı. Sorunun şehir olmadığını anladım.

Bir süre sonra, iki ülkeye birden ait görüldüğü hâlde bazen hiçbir yerde bütünüyle evinde olmadığını söyledi. Giulia,

-Belki ev, bütünüyle ait olduğun yer değil; kendini saklamak zorunda kalmadığın yendir, dedi.

Deniz bu cümleye hemen itiraz edecek bir yanıt buldu, ama söylemedi. Mantıklı bir düşünceyle karşılaştığında önce ona karşı çıkmak, onun savunma biçimiydi.

Giulia bazen bir cümlenin sonuna noktasını koyup onu karşısındaki sehpanın üzerine bırakıyordu. Deniz'in yapabileceği tek şey, o cümleyi eve kadar sırtında taşımaktı.

-İnsanlardan nefret ettiğini söyledin, dedi Giulia.

-Genel olarak evet.

-Matteo'dan nefret ediyor musun?

-Hayır.

-Chiara'dan?

-Hayır.

-Yusuf'tan, Joe'dan?

-Hayır.

-Ablandan, Ada'dan, annenden, babandan?"

Deniz ilk kez kadına doğrudan baktı. -Tabi ki hayır.

-Öyleyse kimden nefret ediyorsun?

-İnsanlıktan.

Giulia kalemini kapattı.

-İnsanlık odada değil, Deniz.

Soyut insanlığa öfkelenmek, gerçek insanlarla ilişki kurmaktan daha kolaydı. İnsanlık ondan telefonuna cevap vermesini, birlikte yemek yemesini, sözünde durmasını, yardım istemesini ya da yardım kabul etmesini beklemiyordu. İnsanlık, bir gece kapısına pizza bırakamazdı. Onun da insanlığa teşekkür borcu yoktu.

Giulia önündeki defteri kapatmadı ama artık yazmayacağı belliydi.

-Düşüncelerin ağırlaşırsa arayabileceğin iki kişi söyle.

-Buna gerek—

-İki kişi.

Deniz içini çekti.

-Işıl. Matteo.

Giulia adlarını hızlı aramaya eklemesini istedi. Deniz de ekledi.

Giulia saate baktı. "Son bir soru."

Deniz ayağa kalkmak için ellerini koltuğun kenarına koymuştu. Yeniden oturdu.

-En son ne zaman gerçekten bir şeyi merak ettin?

Hazırlıksızdı. Bilmediği çok şey vardı. Okumadığı kitaplar, bulamadığı tez konusu, görmediği ülkeler, henüz tanışmadığı insanlar...

Fakat bilmemekle merak etmek aynı şey değildi. Bilgi eksikliği zihinde duran bir boşluktu; meraksa insanın o boşluğa doğru yaptığı hareket.

Deniz uzun süre düşündü.

-Hatırlamıyorum, dedi.

Giulia ayağa kalkmadı. Yalnızca bir sonraki randevu için sekreterle konuşmasını, ilaçlarını psikiyatristin tarif ettiği biçimde sürdürmesini ve gece kötüleşirse listedeki kişilerden birini aramasını söyledi.

Deniz kapıyı kapattığında saat beşi geçiyordu.

Apartmanın merdiven boşluğunda havasızlık ve rutubet kokusu vardı. Asansör, iki kişinin yan yana durduğunda nefeslerini birbirlerinden alacak kadar küçüktü. Deniz merdivenlere yöneldi. İkinci kattan sokağa inene kadar Giulia'nın son sorusu peşinden geldi.

En son ne zaman gerçekten bir şeyi merak etmiştin?

Dışarıda Roma, yağmurdan sonra kirli bir aynaya benziyordu.

Kaldırımlar ışığı geri veriyor, arabalar birikmiş sulardan geçerken ince sesler çıkarıyordu. Bir kadın şemsiyesini kapatırken yanındaki çocuğa bağırdı. İki adam bir barın tentesi altında sigara içiyor, önlerinden geçen her motora küfreder gibi bakıyordu. Deniz'in İtalya'da hala alışamadığı o sesi duydu, bir ambulansın sireni uzaktan yükseldi, binaların arasında parçalanarak kayboldu. Şehir normal hayatına devam ediyordu.

Deniz'in dünyanın sonuna benzeyen günlerinden habersizdi.

Bir insanın acısı ne kadar büyük olursa olsun, aynı anda bir başkasının kahvesi soğuyor, bir otobüs gecikiyor, biri sevgilisine yalan söylüyor, biri ilk bisikletini kullanıyor, bir çocuk su birikintisinde zıplıyordu. Deniz'i en çok yaralayan şeylerden biri buydu: Acı, yaşayan için bütün evreni kaplıyor; evren için hiçbir yer kaplamıyordu.

Piazza Bologna yakınındaki bir barın önünde durdu. Tezgâha yaklaşıp bir espresso istedi.

Kahve yalnızca sıcaktı.

Eskiden ilk yudumun kavruk acılığını, fincanın kalın kenarını, ardından gelen kısa ve koyu tadı ayırabilirdi. Şimdiyse sıcaklık dışında hiçbir şey yoktu. Depresyonun onu üzgün bir adama çevirdiğini sanmıştı. Oysa hastalık, acı vermekle yetinmiyor; acının ölçülebileceği diğer bütün tatları da siliyordu.

Tezgâhın üzerindeki aynada kendini gördü. Yirmi yedi yaşındaydı. Uzun boylu, postürü düzgün, siyah saçlı, insanların yakışıklı bulduğu bir adamdı. Lacivert paltosunun altında ütülü beyaz bir gömlek, ayağında temiz ayakkabılar vardı. Sakalını o sabah kesmişti. Dışarıdan bakıldığında hasta görünmüyordu.

Bir hayatın dışarıdan düzgün görünmesiyle içeriden yaşanabilir olması arasında, kimsenin fotoğrafını çekemediği bir sınır vardı. Deniz bir aydır o sınırdaki yaşıyordu.

Telefonu cebinde titreşti. Ekranın sağ alt köşesinden yukarı uzanan çatlağın arkasında üç bildirim görünüyordu. Chiara ders notlarını

göndermişti. Matteo, *Bu akşam evde misin?* diye sormuştu. Işıl ise yalnızca tek cümle yazmıştı:

Bugün nasılsın?

Deniz hiçbirini açmadı. Bildirim ekranında okumak, cevap verme zorunluluğunu birkaç saat ertelemenin döneme özgü ahlakıydı.

Fincanın yanına bir buçuk avro bıraktı ve bara girdiği zamankinden farklı hissetmeden dışarı çıktı.

Yağmur yeniden başlamıştı.

Deniz Ergin, 1985'te Ankara'da Gaziosmanpaşa'da doğmuştu; ama doğduğu şehir tek başına nereli olduğunu açıklamaya hiçbir zaman yetmemişti. Çocukluğu Tunalı civarında geçti. Okumayı ablası Işıl'dan önce öğrendi. Akıllı ama hırçındı. Sessiz, içine kapanık dönemleri hiç olmadı. En yakın dostu hep ablası Işıl oldu.

Babası Murat Ergin, 1952 Ankara doğumluydu. Kara Kuvvetleri'nde yetişmiş, NATO ve planlama görevlerinde çalışmış, albaylıktan emekli olmuştu. İnsanlar onun mesleğini öğrendiklerinde karakterini de öğrendiklerini sanırdı: disiplinli, sert, devletçi, mesafeli. Bunların bazıları doğruydu; hiçbiri tek başına yeterli değildi.

Murat sabah erken kalkar, yatağını evde bile askeri bir düzgünlükle toplar, gazeteyi masaya her zaman aynı yönde koyardı. Bir şey söylerken sesini nadiren yükseltirdi. Sesini yükseltmesi gerekmediğini bilen insanların sakinliğine sahipti. Cumhuriyetçiydi, Atatürkçüydü, laikliği ve eğitimi memleketin omurgası sayardı. Fakat devleti kusursuz, orduyu eleştirilemez görmezdi.

“Bir insanı putlaştırmak,” demişti Deniz'e, “onu anlamaktan vazgeçmenin en kolay yoludur.”

Atatürk'e saygının, onun bütün kararlarını ibadete dönüştürmek olmadığını düşünürdü. Üniformanın kimseyi hukukun üstüne çıkaramayacağını söyler, fakat hukukun da siyasal intikamın üniforması yapılmasına öfkelenirdi. Gençliğinde 68 kuşağını görmüştü. Deniz Gezmiş'in bütün fikirlerini paylaşmaz, ancak inandığı şey uğruna bedel ödeyen bir insanın cesaretini küçümsemezdi.

Oğluna, kardeşinin Deniz adını vermesini onaylamasında bu hoşgörüsünün payı vardı.

“Bir insanın cesaretine saygı duyabilirsin,” demişti bir keresinde, “bütün fikirlerini doğru bulmadan.”

Deniz'in siyasal zihninde babasının payı, verdiği cevaplardan çok bu tür ayrımlardı.

Annesi Lucia Venturi, 1957'de Bologna'da doğmuştu. Dil ve edebiyat eğitimi almış, Ankara'daki İtalyan Kültür Merkezi'nde öğretmenlik yaparken Murat'la tanışmıştı. Murat, Napoli'deki NATO görevi öncesinde

İtalyanca öğreniyordu. Lucia, onun fiilleri askerî bir disiplinle çekimlediğini yıllar sonra hâlâ gülerek anlatırdı. Murat Napoli'ye gittikten sonra ilişkileri mektuplarla ve pahalı telefon görüşmeleriyle sürmüş, sonra evlenmişlerdi.

İlk çocukları Işıl 1984'te Napoli'de doğmuştu. Görev bittikten sonra Ankara'ya dönmüşler, Deniz yaklaşık on sekiz ay sonra dünyaya gelmişti.

Lucia Türkçeyi iyi öğrenmiş ama aksanını hiçbir zaman bütünüyle kaybetmemişti. Bazı sözcüklerin üzerinde Bologna'dan kalma ince bir gölge dururdu. Türkiye'de bir yabancı gibi değil, yıllar sonra memleketine dönmüş bir gurbetçi gibi hissettiğini söylerdi. Deniz doğduğu andan itibaren onunla yalnızca İtalyanca konuşmuştu. Murat Türkçe, Lucia İtalyanca konuştuğu için Deniz hangi dilin ana dili olduğunu seçememişti. Çocukken ağladığında ağzından çıkan ilk kelime, odanın kapısında hangisinin durduğuna bağlıydı.

İki dille büyümek, iki ayrı dünyaya açılan pencereye sahip olmak demekti. Aynı zamanda her dünyada ötekinin izini taşımaktı.

Çocuklar yazların bir bölümünü Bologna'da geçirirdi. Ankara'nın kuru sıcağından sonra portikoların gölgesi, akşamüstü bisikletleri, Anna'nın penceresinden giren yemek kokuları ve Giovanni'nin dükkânındaki serinlik Deniz'e başka bir hayatın mümkün biçimleri gibi görünürdü. Kurduğu arkadaşlıklar onda hep başka bir dünya'nın izleri gibi gelirdi. Dönüş zamanı geldiğinde Türkiye'yi, Türkiye'ye vardikten birkaç hafta sonra da İtalya'yı özlerdi.

Ankara'da Lucia'nın oğluydu. Öğretmenler bazen annesinin yabancı olduğunu gereksiz bir merakla hatırlatır, arkadaşları evde ne yediklerini sorardı. Bologna'da Murat'ın oğluydu. İtalyancası kusursuza yakın olsa da soyadını duyduktan sonra Türkiye'yi anlatması beklenirdi. Ankara'da fazla İtalyan, Bologna'da fazla Türk sayılırdı.

İnsanlar bunu hep zenginlik diye adlandırıyordu.

Zenginlikte de.

Fakat insan bazen iki mirasın toplamı değil, aralarında kalan boşluk oluyordu. İki ülkeye ait olmak her zaman iki eve sahip olmak değildi. Bazen iki ayrı kapının eşiğinde, ayakkabını hangisinin geleneğine göre çıkaracağını bilemeden beklemektir.

Işıl bu aralıkta Deniz'den daha rahat yürürdü. Hukukçu olmuştu, evlenip İstanbul'a yerleşti, Ada adında bir kızı oldu;. Işıl soyut sistemlerden çok, sistemin altında ezilen somut insanlarla ilgileniyordu. Deniz bir kurumun neden adaletsiz olduğunu yirmi dakikada anlatırken Işıl, o kurum yüzünden ertesi sabah işyeri kapanacak kişinin dosyasına bakardı.

“Sen dünyayı çözmeye çalışırken hayatı kaçırıyorsun aslanım” derdi kardeşine.

Deniz, “Hayatı çözdükten sonra yaşayacağım, merak etme” diye karşılık verirdi.

“Muazzam. Seksen yaşında çok eğlenirsin.”

İşıl, onun mizahının nerede düşünce, nerede siper olduğunu bilirdi. Bu yüzden Deniz ilk depresyona girdiğinde telefonda “İyiyim,” dediğinde birkaç saniye susmuştu.

“Peki,” demişti. “Şimdi doğru cevabı ver.”

Deniz hayatında en çok İşıl'a bağlıydı. Çocukluğu ablasının zorbalıklarıyla, kavgalarıyla geçse de, başkaları Deniz'e zorbalık yaptıklarında hiç düşünmeden onlarla kavgaya girebiliyordu. Deniz'e, bu hayatta benden başka kimsenin seni dövmesine izin vermem, diyordu. İnsanlar arasında iletişimleri de kolaydı, Gizli konuşmaları gerektiğinde Türkiye'de İtalyanca, İtalya'da Türkçe konuşurlardı. Bu da onlar arasında kendi kurdukları iletişimi diğer insanlarla iletişimlerinden uzaklaştırıyordu bazen. İşıl bunun sorunlarını hiç yaşamasa da Deniz bazen kendisini yalnızca İşıl'ın anlayabileceğini düşünürdü. O olmadığı zamanlarda kimsesiz hissediyordu. İşıl İstanbul'a yerleştiğinde , Deniz ilk defa büyüdüğünü farkettti.

Babaanne Necla emekli öğretmendi. Cumhuriyet'i laiklikle değil, kız çocuklarının okula gidebilmesi, kadınların kendi maaşını kazanabilmesi ve aklın korkudan daha güvenilir sayılması üzerinden anlatırdı. Dede Kemal demiryollarında teknisyen olarak çalışmış, az konuşan bir adamdı. Namaz kılar, camiye gider, ama bir cemaat yada tarikatın bağlılığını kabul etmezdi. Çoğu zaman evden dışarı çıkmazdı. Evde bozulan bir radyoyu, musluğu ya da saati eline aldığıda önce aynı soruyu sorardı:

“Bu neden bozuldu?”

Bir şeyin çalışmaması, hemen atılması gerektiği anlamına gelmiyordu. Önce sebebi bulunmalıydı.

Yıllar sonra Deniz kendi içinde bozulduğunu hissettiğinde aynı yöntemi uygulamaya çalışacaktı. Çocukluk, ülke, aile, bilinç, ölüm, yalnızlık, aşk, siyaset, anlamsızlık... İçindeki bütün vidaları zihninde sökecek, sebebi bulursa yeniden çalışacağını sanacaktı.

Babaannesi ve dedesi Ankara'da Yenimahalle'de müstakil bir evde yaşıyordu. Çocukluğunda her pazar akşam yemeklerinde bir araya geliyorlardı. Babasından çok annesi her pazar akşamı için aileye motivasyon sağlayan kişi olurdu. Dedesi ve babası çoğu zaman hiç konuşmadan sadece televizyon izlerdi. Amcası Cem onlara katıldığı zaman ise ev bir bayram sabahı neşesine bürünürdü.

Murat'ın kardeşi Cem, ODTÜ'de mimarlık okumuş, yetmişli yılların sol hareketlerine katılmış, 12 Eylül'den sonra ideolojik romantizmini büyük ölçüde kaybetmişti. Deniz'in adını o koymuştu. Murat'la birbirlerini sever, aynı masada iki saatten uzun oturduklarında mutlaka devlet, adalet, eşitlik, Kürtler, tarikatlar, 28 şubat ya da 80 darbesi üzerine tartışırlardı.

Cem, devletin kendisini korumak için yurttaşı ezmeye her zaman hazır olduğunu söylerdi. Murat, devletsiz kalan toplumlarda ilk

ezilenlerin yine savunmasız insanlar olacağını söylerdi. Cem, ordunun siyasete elini uzattığı her an memleketi 10 yıl geriye götürdüğünü savunurdu. Murat buna itiraz etmez, yalnızca solun kendi otoriter rejimlerine karşı neden aynı ahlaki titizliği göstermediğini sorardı.

Deniz çocukken bu tartışmaları yanlarında televizyon izlerken dinlerdi. Üniversiteye geldiğinde ikisinin de haklı olduğu yerleri, ikisinin de kendine yalan söylediği anları görmeye başlamıştı. Siyasi düşüncesi tek bir öğretilerden değil, birbirini seven ama dünyayı farklı gören insanların geriliminden doğmuştu.

Anneanesi Anna Venturi, savaş çocukluğunu yaşamıştı. Yemek israfına tahammülü yoktu. Masada yemek bırakıldığında sesi değişir, sonra kendini toparlardı. Generallerin haritalarda çizdiği okların altında evler, yataklar, mutfaklar ve çocuklar bulunduğunu Deniz ondan öğrenmişti. Sevgisi Babaanesi gibi değildi. Babaanesi ne kadar öpüp koklayıp sevse de Anneanesi daha mesafeli ama daha sıcak hissettiriyordu sevgisini. Bologna'da geçen yazlarda Anna onların eve dönmelerini kapının dışında beklerdi, onlar gelmeden yemeklerini hazırlar, 3 gün sonra yapacağı tatlının hazırlığını yapardı. Torunlarının Türk yada İtalyan olmasıyla ilgilenmez, bununla ilgili ima da bile bulunmazdı. Seyahat etmeyi sevmediği için Türkiye'ye yalnızca üç kez gelmişti. Her seferinde de 3 günden sonra dayanamayıp evine dönmek istemişti. Ama her yıl Deniz'lerin geleceği zamanı aylar öncesinden beklemeye başlardı.

Dedesi Giovanni, Bologna'da küçük bir kitapçı işletirdi. Çok konuşmazdı. Dükkânın arka tarafında, güneş görmediği için yazın bile serin kalan dar bir depo vardı. Eski kâğıtlar, ciltler, toz ve ahşap rafların kokusu Deniz'in çocukluk hafızasında en güçlü kokuya dönüşmüştü. Giovanni bir kitabı eline aldığı anda önce son sayfasına bakardı. Kitabın sonunda ne olduğuna bakıp sonra okurdu. Hayatında da kitaplarda da sürpriz sonları ya da şaşırtmaları sevmiyordu. O yüzden ölümü de sürpriz olmadı. yaklaşık iki yıllık hastalığının ardından 2008 yılında hayatını kaybetti.

Deniz'in fiziksel olarak öğrenmeye duyduğu sevgi Dedesinden geçmişti. Bir metni ekranda okuyor ama kâğıtta hatırlıyordu. Kenarına not düşülmüş, kapağı aşınmış, başka bir insanın parmakları arasında yaşamış kitaplarda yazıların dışında ikinci bir kitap olduğuna inanıyordu.

Dayısı Marco fotoğrafçı ve belgeselciydi. Deniz on dört yaşındayken ona ilk kez karanlık odada fotoğraf bastırmış, görüntünün beyaz kâğıdın içinden yavaşça çıkışını göstermişti. Yıllar sonra ilk dijital fotoğraf makinesini de Marco verdi: Nikon'un yeni çıkan ağır, 10 dakika sonra omzu çökerten, 18-105 mm lensli, d90'ı. Video çekimi de yapabildiği için Deniz bazen bu makineyle kısa film çekmeyi bile hayal etmişti.

“Herkesin baktığı şeyi değil,” demişti, “kimsenin görmediği şeyi çek.”

Deniz bu sözü çok klişe bulurdu, bunu uzun süre yalnızca fotoğrafçılık öğüdü sandı. Sonra görme biçimine dönüştüğünü fark etti. Herkesin baktığı yerdeki kusuru, görünmeyen adaletsizliği, cümlelerin arkasındaki ikiyüzlülüğü, insanın kendine söylediği yalanı arıyordu.

Sorun, gördüklerinin zamanla yalnızca kusuru seçmeye başlamasıydı.

Venturi ailesinin Bologna'daki yemek masasıyla Ergin ailesinin Ankara'daki masası, Deniz'in zihninde iki ülkenin en barışçıl sınırıydı. Anna'nın tortellini'si, saatlerce pişirdiği ragù, Necla'nın mercimek çorbası, annesinin yıllar içinde şaşılacak kadar iyi öğrendiği limonlu zeytinyağlı yaprak sarma...

O yağmurlu Roma akşamında Giulia'nın muayenehanesinden San Lorenzo'ya yürürken bir lokantanın açık kapısından et suyu kokusu geldi. Bir an Anna'nın mutfağını, buğulanmış pencereyi, Giovanni'nin masanın başında tamir etmeye çalıştığı radyosunu hatırladı. Özlem duyduğunu sandı.

Sonra duygu söndü.

Depresyon, geçmiş silmiyordu. Hatıraları yerinde bırakıyor, yalnızca hissettiklerini kapatıyordu.

Roma'ya gelişinin resmî sebebi yüksek lisanstı. Sapienza'da siyaset felsefesi okuyordu. Başvurusunda uzun uzun siyasal kimliklerden, Avrupa Birliği'nden, Türkiye'deki siyasal değişimden söz etmişti. Hepsini doğruydı.

Eksik olan, kaçmak istediğiydi.

Ankara'daki Deniz'i geride bırakıp Roma'da başka biri olabileceğini düşünmüştü. Şehir değiştirmekle benlik değiştirmek arasındaki farkı küçümsemişti. Meğher Ankara'daki adam da bavula binip onunla gelmişti.

San Lorenzo'da, okulu Sapienza'ya yürüyerek gidebildiği eski bir apartmanın üçüncü katında yaşıyordu. Dairenin tavanları gereğinden yüksekti; kışın ısınması uzun sürüyor, yazın sıcaklık tavanda birikip geceleri aşağı çöküyordu. Duvar boyası bazı yerlerde kabarmıştı. Mutfak penceresinin kepengi tam kapanmıyor, yağmur sert vurduğunda pencerenin kenarından su içeri giriyordu. Küçük balkonda iki sandalye vardı; birinin ayağı kısa olduğu için oturulduğunda hafifçe sallanıyordu.

İlk geldiğinde daireyi iki öğrenciyle paylaşmıştı. Maria dönem bitince Calabria'ya, Silvio kız arkadaşının yanına taşınmıştı. Deniz Laziodisu bursunu kazanınca, bir süre sonra daha yüksek kirayı yalnız kalmanın bedeli sayarak dairede kalmıştı. Başlangıçta bu özgürlük gibi görünmüştü. Sonbahara gelindiğinde yalnızlık, odalar arasında dolaşan ayrı bir arkadaşına dönüşmüştü.

İlk aylarında Roma'yı çok sevmişti. Matteo'nun bunda payı yadsınamazdı. Sabahları aşağıdaki bardan fincanların sesleri, kalabalığın gürültüsünün seromonisi gelirdi. Motorlar sokaktan büyük bir gürültüyle geçer, bağırır bağırır konuşan insanlar neşesini artırır. Türkiye'de de

insanlar bağırarak konuşuyor fakat bunu kavgaya ederek yapıyorlardı. İtalyanlar bağırıyordu ama bunu kahaahalarla sonlandırıyordu. Yada bunu kendi kendine romantize ediyordu zihninde Deniz.

Duvarlarda konser, kira protestosu, öğrenci toplantısı, kayıp kedi ve işgal edilmiş bina ilanları üst üste yapışrdı. Şehir, kendi duvarlarında yüksek sesle düşünüyordu.

Sabah barda ayakta espresso içen, bazen yanında sade bir kruvasan alırdı. Öğlenleri pizza al taglio ya da bir suppli yeterdi. Akşam arkadaşları varsa aperativi, evdeyse cacio e pepe yapmaya çalışırdı.

Roma'yı sevmesinde şehrin payı vardı; şehirde kalabilmesinde ise arkadaşlarının.

Deniz bunu uzun süre birbirinden ayırmamıştı. İlk aylarda sabahın erken saatlerinde kepenklerini kaldıran barları, duvarlardaki konser ilanlarını, bir sokağın ortasında sebepsizce duran çeşmeleri, başka bir yüzyıldan kalmış bir sütunun yanına bağlanmış motorları sevdiğini sanmıştı. Oysa bir şehir, insanın içinde tek başına açılmıyordu. Bir yerin sokaklarını öğrenmekle orada yaşamaya başlamak arasında, çoğu zaman başka insanların açtığı küçük geçitler vardı.

Deniz için Roma'nın bu geçitleri Matteo, Chiara, Yusuf ve Joe'ydu.

Birbirlerine benzemiyorlardı. Aynı masada oturmaları, başka bir yerde karşılaşsalar arkadaş olacakları anlamına gelmezdi. Matteo insanları gündelik hayatın içinde tanırdı; Chiara onları oldukları anda kabul ederdi; Yusuf hayatlarına girip çıkmak için izin beklemezdi; Joe ise tanımadığı insanların acısını bile kendi sorumluluğuna eklerdi. Onları bir arada tutan ortak bir dünya görüşü yoktu. Matteo'nun barı, birkaç soğuk şaka ve Deniz vardı.

San Giovanni yakınlarındaki Bar Ferri, dışarıdan bakıldığında özel görünmek için hiçbir çaba göstermeyen küçük bir mahalle bariydi. Kapısının üzerindeki bordo tente güneşte solmuş, altın sarısı harflerin bir kısmı yağmurda kararmıştı. İçeride altı küçük masa, duvarın karşısında uzun bir tezgâh, televizyonun altında çerçevelemiş iki Roma forması ve yıllardır değiştirilmemiş bir kahve fiyat listesi vardı. Gündüzleri espresso, cornetto ve panini satılır; akşamüstü kahve fincanlarının yerini bira, şarap ve spritz alır, tezgâhın üstüne zeytin, peynir, patates cipsiyle Matteo'nun her gün farklı olduğunu iddia ettiğı, gerçekte birbirine çok benzeyen birkaç aperitivo tabağı çıkardı. Maçlar televizyonda canlı yayımlandığında masa sayısı aynı kalır, insan sayısı iki katına ulaşır.

Deniz'in arkadaşları haftanın iki ya da üç akşamı burada buluşurdu. Kimse bunu kararlaştırmamıştı. Bir süre sonra alışkanlıklar, verilmiş sözlerden daha güvenilir hâle gelmişti. Chiara ders çıkışında uğrar, Pico'yu tezgâhın altındaki su kabına bırakırdı. Yusuf bir sergi açılışından veya henüz haber vermediğı bir yolculuktan gelirdi. Joe, Dünya Gıda Programı'ndaki işinden çıkmışsa gömleğinin kollarını dirseklerine kadar

sıvamış olur; antrenmandan gelmişse spor çantasını sandalyenin ayağına dayardı. Deniz bazen ilk gelen, bazen herkes tamamlandıktan sonra sessizce masaya oturan kişi olurdu.

Matteo çoğu gece gruba katılmıyor gibi görünürdü. Tezgâhın arkasında sipariş alır, kahve makinesinin buharını açar, masalardan birinin hesabını toplar, televizyonda hakemin kararına küfredirdi. Ama masadaki her konuşmayı duyardı. Deniz'in içkisinin yarım kaldığını, Chiara'nın üçüncü kez saate baktığını, Yusuf'un bir yolculuğa çıkmaya karar verdiğini veya Joe'nun gün boyunca öfkesini tuttuğunu, onlar söylemeden fark ederdi.

Bar kapanınca sandalyeler masaların üstüne çevrilir, Fede kasayı sayar, Matteo yerleri silerken konuşmaya ancak o zaman gerçekten katılırdı. Bazen gecenin en önemli cümlesini, herkes iki saat boyunca tartıştıktan sonra paspasın sapına dayanarak söylerdi.

-Siz çok fazla gereksiz düşünüyorsunuz, derdi.

Deniz bu cümleye sinir olurdu. Çoğu zaman haklı olduğu için daha çok sinir olurdu.

* * *

Matteo Ferri, Deniz'in İtalya'daki en eski ve en yakın arkadaşıydı. Deniz'in yanında kendisini açıklamak zorunda olmadığı az sayıdaki insandan biriydi. Onu tanımak için Türkiye'yi, İtalya'yı, ailesini veya iki ülke arasında büyümenin ne demek olduğunu anlatmasına gerek yoktu. Matteo bunların hepsini kavramsal olarak bilmezdi; fakat çocukluğundan beri görmüştü.

Babası Paolo Ferri'nin Bologna'da, Deniz'in dedesi Giovanni'nin kitapçısına birkaç sokak uzaklıkta küçük bir salumeria'sı vardı. Dükkânın önünde yazın bile serin kalan dar bir gölge, içeride tavandan sarkan jambonlar, cam tezgâhın arkasında üst üste dizilmiş peynirler bulunurdu. Paolo öğle saatlerinde Giovanni'nin kitapçıya uğrar, iki adam kapının önünde kahve içerdi. Ne konuştuklarını çocuklar hiçbir zaman bilmezdi. Onlar için yetişkinlerin dostluğu, birbirlerinin dükkânına haber vermeden girebilmekten ibaretti.

Deniz sekiz ya da dokuz yaşındayken, Lucia ve Işıl'la geçirdiği Bologna yazlarından birinde Matteo'yla tanışmıştı. İlk karşılaşmalarına dair ikisinin hatırladığı şeyler birbirini tutmuyordu. Matteo, Deniz'in Paolo'nun dükkânının önündeki bisikleti izinsiz aldığını söylerdi. Deniz ise bisikletin Matteo'ya ait olmadığını, dolayısıyla ondan izin almasının gerekmediğini savunurdu. Işıl yıllar sonra ikisinin de yalan söylediğini, bisikleti aslında kendisinin aldığını anlattığında tartışma kapanmamış, yalnızca üçüncü bir taraf kazanmıştı.

Işıl onlardan biraz büyüktü ve bu birkaç yılı anayasal bir yetki gibi kullanırdı. Futbolda takımları o kurar, eve dönüş saatini o belirler, ikisi gizlice bir şey yaptığında cezalarını da kendisi verirdi. Deniz'le Matteo ilk

sigaralarını eski okulun arkasında dar bir avluda denerken onları yakalamış; sigarayı ellerinden alıp bir nefes çekmiş, sonra ikisini de Lucia'ya söylemekle tehdit etmişti.

-e sen niye içtin o zaman? diye sormuştu Matteo.

-Kanutları yok etmek için küçük maymun, demişti Işıl.

Matteo aradan yirmi yıl geçtikten sonra bile Işıl bir odaya girdiğinde omuzlarını fark edilmez biçimde düzeltirdi. Ondan gerçekten korktuğu söylenemezdi; çocuklukta kurulmuş bazı hiyerarşiler, insan büyüdüğünde ortadan kalkmıyor, yalnızca şakaya dönüşüyordu.

Deniz her yaz Bologna'ya geldiğinde Matteo oradaydı. Bir yıl boyunca birbirlerinin hayatını neredeyse hiç bilmez, sonra sıcak bir haziran günü aynı sokakta karşılaşır ve arkadaşlıklarına bir önceki akşam ayrılmışlar gibi devam ederlerdi. Bisikletle yokuşlardan aşağı yarışır, boş arsalarda futbol oynar, Giovanni'nin dükkânının arka deposunda saatlerce saklanır, akşam olduğunda Anna'nın sesini duyana kadar eve dönmezlerdi.

Ergenliklerinde oyunların yerini kızlar, ilk içkiler, barlar ve gereğinden uzun süren kavgalar aldı. Deniz için Matteo biraz da yaz demekti: Ankara'da mümkün olmayan bir serbestlik, eve geç kalmanın ciddi bir suça dönüşmediği akşamlar, ertesi gün yeniden başlanabilecek küçük hatalar.

Türkiye'ye döndüğünde arkadaşlıkları bitmezdi. Önce mektuplar vardı. Deniz birkaç sayfa boyunca okulunu, babasıyla tartışmasını, okuduğu kitabı ve Ankara'da kendisini rahatsız eden her şeyi anlatırdı. Matteo'nun yazısı ise eğri, aceleci ve güçlkle okunurdu. Mektupları çoğunlukla dört konu etrafında dönerdi: Roma'nın maçı, tanıştığı bir kız, Deniz'in herhangi bir kızı öpüp öpmediği ve yazın ne zaman geleceği.

Sonra mektupların yerini e-posta, MSN, Facebook ve Skype aldı. İletişim araçları değiştikçe aralarındaki sessizlikler kısaldı. İkisinin de hayatında başka yakın arkadaşlar, sevgililer, okullar ve şehirler oldu; fakat birbirlerini hiçbir zaman tümüyle kaybetmediler. Arkadaşlıklarının gücü, her şeyi birbirlerine anlatmalarından değil, anlatılmamış yılların aralarında şüphe yaratmamasından geliyordu.

Matteo Bologna'da üniversiteye başlamış, kısa süre sonra derslerden çok üniversitenin çevresindeki hayatla ilgilenmeye başlamıştı. Romalı bir kızla tanışınca 2002 civarında Roma'ya taşındı. İlişki uzun sürmedi; şehir kaldı. Sapienza'da sosyoloji okumaya başladı. Başlangıçta derslere gidiyor, sınavlarını veriyor, hatta birkaç ay boyunca akademik bir geleceği olabileceğine inanıyordu. Sonra bir sınavı erteledi. Bir başkasını sonraki döneme bıraktı. Para kazanmak için bir barda çalışmaya, geceleri daha geç yatmaya, sabah derslerini kaçırmaya başladı. Üniversitenin ikinci yılı, belirgin bir karar verilmeden yedinci yılına dönüştü.

Matteo insanları kitaplardan okuyarak anlamaya hiçbir zaman alışmamıştı. Bir teorinin otuz sayfada açıkladığı şeyi, tezgâhın önünde

kahve içen birinin iki cümlesinde görebildiğine inanırdı. Bu yüzden okulu bırakmasını başarısızlık olarak anlatmazdı. Yine de bazen üniversitenin önünden geçerken binaya birkaç saniye fazla baktığı olurdu.

Çalıştığı barın yaşlı sahibi işi bırakmaya karar verdiğinde Matteo ailesini ikna edip mekânı devraldı. Adını değiştirmek için günlerce düşündüğünü söylerdi. Sonunda, bütün yaratıcı seçenekleri tüketip, Bar Ferri'de karar kıldı.

Bar, Matteo'nun üniversiteyi tamamlamadan edindiği sosyoloji laboratuvarıydı. Televizyonun karşısındaki köşede her gün aynı üç yaşlı adam otururdu. Biri emekli otobüs şoförü, biri terzi, diğeri hayatı boyunca ne iş yaptığını kimsenin kesin olarak bilmediği Sergio'ydu. Üçü de Roma'nın her yenilgisinden sonra takımın başına kimin getirilmesi gerektiğini bilir, fakat Totti'nin performansına laf ettirmezlerdi.

Matteo müşterilerinin yarısından fazlasını adıyla tanırdu. Kimin sevgilisinden ayrıldığını, kimin kira sorunu yaşadığını, hangi öğrencinin sınava hazırlandığını ve kimin iki aydır hesabını ödemediğini bilirdi. İnsanların sırlarını merak ettiği için değil; konuşurken gerçekten dinlediği için öğrenirdi. Roma'yı Google Maps'ten değil, insanların hikayelerindeki adreslerden tanıyordu.

Bir şey bozulduğunda kimi arayacağını bilirdi. Ev bulmak, duvar boyatmak, motor tamir ettirmek, uygun fiyatlı bir masa taşımak gerektiğinde mutlaka bir tanıdığı vardı. Deniz'in bisikleti çalındığında polise gitmeden önce Porta Portese'de hangi tezgâhlara bakmaları gerektiğini biliyordu. Onlar yetişmeden bisikletini başkasına satmışlardı ama Matteo adamı başka bir bisikleti yarı fiyatına satmaya ikna etmişti. Yenilginin içinde bile küçük bir galibiyet bulurdu.

Eskiden futbol oynamıştı. Şimdi hâlâ spor yaptığını söylüyor, fakat sporla ilişkisi televizyondaki maçları izlemek ve kasaları depoya taşımakla sınırlı kalıyordu. Hemen herkesle konuşabilir, beş dakika önce tanıştığı birinin hayatına, kabalık etmeden dâhil olabilirdi. Ona "Ne oldu?" diye sorulduğunda, olayın cevabını vermek yerine otobüsün nerede bozulduğunu, şoförün ne söylediğini, yanındaki kadının neden bağırıldığını, sonra hangi bara gittiğini ve orada kiminle karşılaştığını anlatırdı. On dakikanın sonunda soruyu soran kişi genellikle ne olduğunu unutmuş olurdu.

Siyaseten muhafazakâr değildi. Gündelik kültür söz konusu olduğundaysa papalık makamından daha katıydı. Carbonara'ya krema konulamazdı. Cappuccino öğleden sonra içilemezdi. Makarna fazla haşlanamaz, espresso oturarak yarım saat boyunca yudumlanamazdı. Deniz bir gece makarnanın üstüne yoğurt koyduğunda Matteo bir hafta boyunca sadece bunu konuştu.

-Türkiye'de makarnaya da mantıya da yoğurt koyulur, Yoğurt ve salçanın girmediği yemek yok bizde, diye savunmuştu Deniz.

-Türk mutfağında olabilir. Makarna tanık koruma programına mı girdi? Kimliğini niye değiştiriyorsunuz? Gerçi yoğurda su ekleyip içen insanlardan her şeyi beklerim ben.

Deniz Roma'ya taşındığında ilk iki ya da üç hafta Matteo ile kız arkadaşı Federica'nın evinde kalmıştı. Federica'yı herkes 'Fede' diye çağırıyordu. Matteo'nun hayatına bir takvim, çekmecelerine düzen ve vergi ödemelerine gerçek tarihler kazandıran kişiydi. Deniz'i yıllardır Matteo'dan dinlediği için ilk karşılaştıklarında onun hakkında gereğinden fazla şey biliyordu. Deniz'in çocukken çekirgeden deli gibi korktuğunu, Işıl'dan yediği dayakları ve ilk öptüğü kızı Deniz merhaba demeden anlatmıştı.

Fede ona misafir gibi davranmadı. İlk sabah mutfağın yerini, yedek anahtarı ve çamaşır makinesinin bozuk düğmesini gösterdi. Matteo sayesinde Roma, Deniz'e ilk haftalarda yabancı davranmamıştı. Hangi otobüs hattına güvenilebileceğini, hangisinin yalnızca tarifelerde var olduğunu; saat iki buçukta nerede döner yenebileceğini; turistlerin bilmediği trattoria'ları, konser sonrası insanların hangi meydana geçtiğini ve hangi tamircinin yabancılara ayrı fiyat söylemediğini ondan öğrendi. Matteo onun Roma'daki kullanım kılavuzuydu.

Depresyon ağırlaştığında Deniz'in açıklama yapmadan yanında durabildiği kişilerden biri yine Matteo oldu. Matteo hastalığın adını doğru koyamayabilir, ilaçların etkisini bilmeyebilir, Deniz'in varoluş hakkında söylediklerinin yarısını gereksiz bulabilirdi. Ama sesindeki yarım saniyelik gecikmeyi tanırdı.

Bir gece Deniz, "İyiyim," dediğinde Matteo telefonda sustu.

-Bologna'daki gibi iyi mi, gerçekten iyi mi? diye sordu.

Deniz bir şey demedi.

Yirmi dakika sonra kapıda iki dilim pizza ve söylenmemiş bir endişeyle belirmişti. İçeri girmedi. Geçerken uğradığını söyledi, o saatte ordan geçmesinin ihtimali olmadığını anlayabileceğini bile bile. Pizzayı Deniz'e uzatıp ertesi sabah erken kalkacağını söyledi.

* * *

Chiara Mancuso, Deniz'in üniversiteden arkadaşıydı. Çocukluğu Cosenza çevresinde geçmiş, liseyi Calabria'da bitirmişti. Yirmi bir yaşında Roma'ya gelirken şehri yalnızca okul broşürlerinden, birkaç filmde ve ailesiyle yaptığı kısa bir geziden tanıyordu. European Studies ile International Relations programlarının tanıtımını dinlediğinde bölüm ona biraz da düzenli biçimde sunulmuş genel kültür gibi görünmüş, bu yüzden başvurmuştu.

Kazandı. Roma'ya geldi. Derslere girdi. Ve bölümü seçerken taşıdığından daha büyük bir tutku geliştirmeden, sınıfın en başarılı öğrencilerinden biri oldu.

Chiara düzenli bir el yazısıyla not tutar, bir gün bile ders kaçırmazdı. Tahtadaki şemaları başka birinin daha sonra anlayabileceği biçimde yeniden kurar; öğretim görevlisinin önemli olduğunu söylediği cümlelerin yanına küçük işaretler koyardı. Deniz bazen yanında oturup onun sayfalarını izlerdi. Chiara, konuyla varoluşsal bir bağ kurmadan Deniz'den daha iyi çalışabiliyordu.

Bir gün Deniz, Avrupa bütünleşmesi üzerine üç saatlik bir dersin sonunda, önlerindeki not yığını göstererek sormuştu:

-Bu konuyu gerçekten bu kadar ilginç mi buluyor sen?

Chiara çantasını kapatmıştı.

-Hayır. Ama sınavda çıkacak dostum.

Deniz, onun bu cevabı nasıl bu kadar rahat verebildiğini uzun süre anlayamamıştı. Kendisi bir şeyi öğrenebilmek için önce o bilginin insanlık tarihi içindeki yerini, ahlaki anlamını ve kendi hayatıyla ilişkisini kurmaya çalışıyordu. Chiara için bazı bilgiler yalnızca gerektiği için öğrenilirdi. Gerekmiyorsa öğrenmezdi. Bilmemek, kişiliğinde açılmış bir delik değildi.

Ailesi, kızlarının Roma'da kira sıkıntısı yaşamaması için Re di Roma'da küçük fakat iyi konumlu, üç odalı bir daire satın almıştı. Chiara odalardan birinde kalıyor, diğer ikisini öğrencilere kiralyordu. Kiralar faturalarını, gündelik masraflarını ve motorunun bakımını büyük ölçüde karşılıyordu. Ailesi ihtiyaç duyduğunda para gönderebilirdi; Chiara bundan hoşlanmazdı. Kendi emeğiyle ayakta durduğuna dair büyük bir hikâye anlatmıyordu. Yalnızca kimseye nereye gittiğini, ne satın aldığını veya neden gece geç döndüğünü açıklamak istemiyordu.

Onun bağımsızlık anlayışı ekonomik bir ülkeden çok, hesap vermeme arzusuyla.

Evindeki iki oda sürekli değişen öğrencilerle doluydu. Biri mutfakta tabak bırakır, biri sıcak suyu bitirir, biri sevgilisini üç günlüğüne getirip iki hafta boyunca göndermezdi. Chiara sorun ortaya çıktığında çözmekte iyiydi; fakat sorun çıkmadan önce onun ihtimaliyle yaşamayı reddederdi.

Hayatı çok ciddi almıyor, fakat önüne gelen işi düzgün yapıyordu. Sekiz saat ders çalışabilir, bir sınava bir ay hazırlanabilir, kütüphanede sabah açılıştan akşam kapanışa kadar oturabilirdi. Buna karşılık mezuniyet sonrasında her gün aynı saatte gidilecek bir iş fikri ona ürkütücü gelirdi. Çalışmaktan değil, hayatının bütün günlerinin önceden birbirine benzesinden korkuyordu.

Chiara gösterişli bir güzellikten çok, odaya girdikten birkaç saniye sonra fark edilen biriydi. Omuzlarının altına düşen sarıya çalan saçları, ela ile yeşil arasında değişen gözleri ve güneşte kolayca bronzlaşan Güney İtalyan teni vardı. İnceydi; kaslı ya da yapılı görünmüyor, vücudunu değiştirmek için özel bir çaba göstermiyor, bunun üzerine konuşmuyordu. Güzel olduğunu biliyor fakat özgüvenini güzelliğine dayandırmıyordu. Çok bilgili olduğu için de kendinden emin değildi.

Onun özgüveni, bir şey ters giderse bir yolunu bulacağına inanmasından geliyordu.

Deniz için bu neredeyse bir süper gücü.

Chiara sağ ve sol düşünce gelenekleri üzerine uzun tartışmalara ilgi duymazdı. Zekiydi ama bilgiyi kimliğe dönüştürmezdi. Bir şeyi bilmediğinde utanmaz, gerekiyorsa öğrenirdi. Gerekmiyorsa o eksiklikle yaşamaya devam ederdi. Deniz kendi bilgisizliğini zihinsel bir açık gibi taşırken Chiara, insanın her şeyi bilmek zorunda olmadığını doğal bir gerçek olarak kabul ediyordu.

Kalabalıkta insanların ilgisini toplamaya çalışmazdı. Buna rağmen bir masaya oturduğunda birkaç dakika içinde sosyal merkeze dönüşürdü. İnsanlarla göz teması kurar, isimlerini sorar, anlatılan hikâyelere gerçekten tepki verir, güldüğünde kahkahasını tutmazdı. Konuşurken birinin koluna dokunmaktan, yeni tanıştığı birine sıcak davranmaktan çekinmezdi. Bir tartışmada sesini yükseltmeden herkesin ona dönmesini sağlayabilirdi.

Eve giderken bunların hiçbirini düşünmezdi. "Bu gece herkes benimle ilgilendi" diye kendisini seyreden ikinci bir Chiara yoktu. İnsanların yanında rahat hissetmesinin nedeni biraz da buydu.

Köpeği Pico'yu mümkün olan her yere götürürdü. Küçük, açık renkli, kendi boyundan beklenmeyecek kadar ciddi bakışları olan bir köpekti. Bar Ferri'de tezgâhın altındaki yer ona aitti. Matteo her seferinde köpeğin barın içinde bulunmasının kurallara aykırı olduğunu söyler, aynı anda önüne su ve jambonun kenarından küçük bir parça koyardı. Chiara'nın hayatında en uzun ve tartışmasız bağlılığı Pico'yaydı.

Bir yıl önce on yıl süren ilişkisi sona ermişti. Yetişkinliğinin büyük bölümünü aynı insanla geçirdikten sonra yeni bir ilişkinin içine girmek istemiyordu. Ayrılığı dramatik biçimde anlatmazdı. Eski sevgilisinden nefret etmiyor, kaybettiği yıllardan söz etmiyordu. Yalnızca bir süre boyunca başka bir insanın planlarında gelecek zaman kipi olmak istemediğini söylüyordu.

Bu dönemde zamanının büyük kısmını Deniz, Yusuf ve Joseph'le geçiriyordu.

Bir akşam hepsi Deniz'in San Lorenzo'daki evinde toplanmıştı. Yusuf şarabı getirmiş, Joseph marketten aldığı ekmekle kendisinin seçtiği peynirin neden daha iyi olduğunu açıklamaya çalışmış, Chiara mutfakta Pico'nun yememesi gereken her şeyi ondan uzak tutmuştu. Matteo barı kapatamadığı için geç geleceğini söylemiş, sonra hiç gelememişti. Gece uzadıkça müziğin sesi düşmüş, konuşmalar birbirinden ayrılmış, önce Yusuf, ardından Joseph gitmişti.

Chiara motor kullanamayacak kadar içtiğine karar verip orada kalmıştı.

Deniz ona temiz bir çarşaf vermek için salondaki kanepeyi açarken ikisi de gereğinden fazla dikkatli davranmıştı. Birkaç dakika sonra

dikkatlerinin neyi önlemeye çalıştığını anlamışlardı. Geceyi birlikte geçirdiler. Bunu uzun süredir beklediklerini de, bütünüyle şarabın etkisi olduğunu da söylemek doğru değildi. Aralarında var olan ihtimal, o gece yalnızca kısa bir süre için gerçek olmuştu.

Sabah mutfakta karşılıklı kahve içerken ikisi de bunun bir ilişkiye dönüşmemesi gerektiğini söylemek için ötekinin başlamasını bekledi. Chiara fincanın dibine, Deniz pencereye baktı. Kahvenin onları ayıltmasını bekler gibi oturdular. Sonra Pico su kabını devirdi. Chiara kalkıp yeri sildi, Deniz ona bir bez verdi. Konuşma hiç yapılmadı.

Bir sonraki gün üniversitede yan yana oturdular. Chiara notlarını Deniz'e uzattı, Deniz öğle arasında kahve almayı teklif etti. Arkadaşlıkları tek bir gün bile ara vermeden sürdü. Bir daha birlikte olmadılar.

Chiara Deniz'e aşık değildi. Onu yakışıklı buluyor, zekasını çekici, konuşurken kendisini zorlamamasını rahatlatıcı buluyordu. Sınıftaki diğer insanlardan farklı olduğunu düşünüyordu. Deniz'in çok düşünmesini bazen çekici, bazen yorucu bulurdu. Deniz de Chiara'yı güzel buluyor, onun rahatlığını seviyordu. Bir dönem aralarında başka bir hayatın kurulabileceğini düşünmüştü. Fakat depresyon ilerledikçe romantik bir ilişkiye duyduğu istekten önce, ilişkiyi sürdürebilecek kapasitesi azaldı.

Chiara bunu kişisel algılamadı. Deniz'in uzaklaşmasını kendi değeriyle ilgili bir karara çevirmedi. Bunun yerine onu hayatın içine çekmeye devam etti; fakat bunu bir tedavi uyguluyormuş gibi yapmadı.

-Bugün evden çıkasım yok, dedi Deniz bir gün.

-Neden dostum?

-Canım hiç istemiyor.

-Tamam. Bir saate geliyorum.

-Chiara...

-Pico seni görmek istiyor.

-Pico'nun umurunda bile değilim.

-Benim de değilsin. Ama yine de geliyorum.

Bir saat sonra motoruyla apartmanın önündeydi. Deniz hazırlanmadığını söyleyince kasklardan birini merdiven basamağına bırakıp bekledi. Tartışmadı, hayatın anlamı üzerine konuşmadı, temiz hava almanın iyi geleceğini söylemedi. Onu evden çıkarıp Tiber kıyısına götürdü. Bir süre bisiklet kiralayıp nehrin yanında sürdüler; sonra Pico'nun başka bir köpeğe sebepsizce havlamasını izlediler.

Deniz o gün iyi olmadı. Ama iki saat boyunca kötü oluşunun dışında başka şeyler de vardı.

Chiara ile Yusuf çok iyi anlaşırdı. İkisinin hayata yaklaşımı hafifti, fakat hafiflikleri farklı yerlerden geliyordu. Yusuf'un maddi özgürlüğü, Chiara'nın psikolojik rahatlığı vardı. Yusuf sürekli başka bir yere gitmek ister, Chiara bulunduğu yerde yeni bir şey keşfetmeyi tercih ederdi. Yusuf

Avrupa'yı dolaşırken Chiara mahallesinde açılan yeni barı bulur ve bundan aynı ölçüde memnun olabilirdi.

Chiara'nın günleri büyük amaçlar taşıymıyordu. Ders, kütüphane, eve dönüş, bir telefon, çocuklarla buluşma, konser, Matteo'nun barı, Pigneto veya Trastevere, bazen bir ev partisi, bazen Yusuf'un evinde hiçbir şey yapmadan geçirilen birkaç saat. Gece eve döndüğünde Pico'yu dışarı çıkarır, ertesi günün notlarına bakar ve uyurdu.

Bu hayatın daha büyük anlamını aramıyordu.

Deniz onun mutlu olmasını önce düşünsel bir eksiklik diye yordu. Sonra anlam aramamanın, anlamsız yaşamakla aynı şey olmayabileceğini ondan öğrendi.

* * *

Yusuf, Deniz'in entelektüel ağırlığının karşısında duran en hafif insandı; fakat hafifliği kötü niyetten, yüzeysizlikten veya dünyayı küçümsemesinden gelmiyordu. Deniz Türkiye'den zihnen hiç kopamazken Yusuf, ülkenin sınırından çıktıktan sonra meseleyi büyük ölçüde kapatmıştı. Aralarındaki dostluk, biraz da bu farklılıktan besleniyordu.

Ailesi İstanbul'un eski ve çok varlıklı ailelerinden biriydi. Servetleri tek bir kuşağın ani başarısıyla değil; gayrimenkul, inşaat, ithalat ve finansal yatırımların birkaç kuşak boyunca büyümesiyle oluşmuştu. Babası iş insanıydı. Kim iktidardaysa onunla gereksiz yere kavga etmemenin ticaretin bir parçası olduğuna inanırdı. Yusuf babasının bu pragmatizminden hoşlanmaz, fakat ona karşı ideolojik bir isyan da taşımazdı. Babasının dünyasını reddetmek için önce o dünyanın sağladığı rahatlıktan bütünüyle vazgeçmesi gerektiğini biliyor, bunu yapmaya da hiç niyet etmiyordu.

Annesi sanat tarihi eğitimi almış, fakat düzenli bir meslek hayatı kurmamıştı. İstanbul Sosyetesinin içinde kaybolmuştu. Sergiler, koleksiyoner çevreleri, müzayedeler ve İstanbul'un kültür hayatı içinde hareket ederdi. Bir ay boyunca bir sergi için çalışır, sonra başka bir projeye ilgi duyup ortadan kaybolabilirdi. Yusuf'un sanat sevgisi büyük ölçüde ondan gelmişti; sanat üzerine konuşurken annesinden daha az iddialı olması ise kendi seçimi idi.

Yusuf para kavramını biliyordu, parasızlığın ne olduğunu bilmiyordu. Bu, hayatındaki en büyük kör noktalardan biriydi. Bir restoranda hesabı düşünmez, uçak bileti alırken fiyatları karşılaştırmazdı. Bir evin kirasını yüksek bulabilir, fakat yüksek olduğu için bir insanın o evi tutamayacağını düşünmesi birkaç saniye sürerdi.

Gençliğinde bir arkadaş "Durumum kötü, hiç bir yere çıkamam bu ay" dediğinde cümlelerin mazeret mi, açıklama mı olduğunu anlamakta zorlanmıştı. Karşısındakini küçümsemiyordu. Yalnızca hiç yaşamadığı bir gerçekliğin ağırlığını ölçemiyordu.

Bir akşam grubu yeni açılan bir restorana çağırmıştı. Menüü görmeyen rezervasyon yapmış, masaya oturduklarında Joseph fiyatlara bakıp sessizce kaşını kaldırmıştı çocuklara. Chiara ertesi sabah kira ödeyeceğini söyleyerek yalnızca bir küçük tabak sipariş etmiş, Deniz de onunla aynı şeyi istemişti. Yusuf önce nedenini anlamamıştı. Sonra masadaki kısa sessizliği fark etmiş, hesabı kimseye göstermeden ödemişti. Çocuklar da Tüm gece bunun kavgasını etmişti.

Bunu bir cömertlik gösterisine çevirmedi. Daha sonraki buluşmalar için restoran seçerken fiyatlara bakmaya başladı. Yusuf'un ayrıcalığı bazen düşünmesini geciktirirdi; insanları sevmesi ise öğrendiği şeyi davranışına katmasını sağlardı.

Deniz ekonomik adalet üzerine bazı fikirlerini onun üzerinden sınırdı. Yusuf savunmaya geçmez, ailesinin servetini ahlaki bir başarı gibi anlatmazdı.

-Haklısın, derdi sadece bazen.

Deniz, bu kadar basit bir kabul karşısında tartışmanın devamını getiremezdi. İnsanların çoğu sahip oldukları ayrıcalığı açıklamak için büyük teoriler kurarken Yusuf, kendi rahatlığını inkârı ihtiyaç duymuyordu.

İstanbul'da iyi özel okullarda büyümüşü. İngilizcesi çocukluğundan beri iyiydi; yurt dışı ona yabancı değildi. Yaz tatilleri Londra, Paris, Saint-Tropez, İtalya ve Yunan adaları arasında geçmişti. Çevresindeki insanların çoğu, bir şey olmak zorunda değilken sürekli bir şeye dönüşmeye çalışıyordu: iyi okul, iyi üniversite, güçlü bir şirket, uygun bir evlilik ve sonunda aile işinde güvenli bir yer.

Yusuf bunların hiçbirini gerçekten istemiyordu. Bu yüzden ailesi onu uzun süre "potansiyelini kullanmayan zeki ama haylaz çocuk" olarak gördü.

Sanat tarihini seviyordu. Fakat bölüm seçiminde başka bir neden daha vardı: Türkiye'den uzaklaşmak.

Ülkede büyük bir siyasi travma yaşamamış, ekonomik sıkıntı çekmemiş, inancı veya yaşam biçimi yüzünden ağır bir baskıya maruz kalmamıştı. Türkiye'ye duyduğu öfke Deniz'inkinden daha gündelik ve yüzeyseldi. Trafikten, insanların birbirinin hayatına karışmasından, toplumsal muhafazakârlıktan, siyasetin her masaya oturmasından ve devletin gündelik hayatın üzerinde sürekli hissedilen ağırlığından yorulmuştu.

İtalya'ya geldiğinde ilk hissettiği şey, kimsenin onu umursamamasıydı.

Yusuf bunu özgürlük olarak yorumladı.

2004 ya da 2005 civarında, yaklaşık yirmi yaşındayken Roma'ya geldi ve Sapienza'da sanat tarihi okumaya başladı. İlk yıllarında iyi bir öğrenciydi. Rönesans, Barok, Roma mimarisi, Caravaggio, Bernini, Borromini, Bizans sanatı ve Antik Roma üzerine çalıştı. En çok sanatın

sergilendiği veya üretildiği mekânla kurduğu ilişkiye ilgi duyuyordu. Bir heykelin yalnızca biçimini değil, hangi meydana konulduğunu; bir tablonun yalnızca içeriğini değil, hangi kilisenin hangi ışığında görüldüğünü düşünürdü.

Pazar sabahı üç saat boyunca bir kilisede Caravaggio'ya bakabilir, öğleden sonra o sabah gördüğu şeyden tek kelime etmeden arkadaşlarıyla şarap içebilirdi.

Akademisyen olmak istemediğini erkenden anladı. Tezler, doktoralar, makaleler ve akademik rekabet ona göre değildi. Bir eseri sevmekle, hayatını o eser üzerine açıklamalar üretmeye ayırmak arasında kocaman bir mesafe vardı.

Ailesi düzenli olarak para gönderiyordu. Yusuf bunu saklamaz, "Sanattan kazanıyorum paramı" gibi bir hikâye anlatmazdı. Yaşamak için çalışması gerekmiyordu; bütünüyle boş da yaşamıyordu. Tanıdıkları galerilere yardım eder, küçük sergilerin kurulumunda bulunur, Roma'ya gelen sanatçıları ağırlar, mekân bulur, katalog metinlerinin İngilizce ve İtalyancasını kontrol eder, açılışları düzenler, koleksiyonerlerle genç sanatçıları tanıştırdı.

Bir galerici cuma günü iki saat yardım etmesini istediğinde gelirdi. Sonra üç gün boyunca kimseye haber vermeden Barcelona'ya gidebilirdi.

Kartviziti yoktu. Linkedn profili yıllardır güncellenmemişti. Birisi ne iş yaptığını sorduğunda "Bir şeyler yapıyorum işte" derdi. Bu cevap, hem gerçeğin tamamı hem de hiçbir işe yaramayan bir özeti olurdu.

Monti tarafındaki evi eski bir binada, yüksek tavanlı ve geniş bir daireydi. Aşırı lüks görünmüyordu. Duvarlarda rastgele seçilmiş pahalı işler yerine, Yusuf'un yıllar içinde tanıyıp sevdiği genç sanatçılardan aldığı resimler ve baskılar vardı. Bazıları ileride değerklenecek, bazıları muhtemelen hiçbir zaman satın aldığı paraya ulaşmayacaktı. Yusuf hangisinin hangisi olduğuyla fazla ilgilenmiyordu.

Evi düzensiz ve sürekli kalabalıktı. Berlin'den gelen biri kanepede uyur, Napoli'den bir sanatçı mutfakta makarna yapar, Paris'ten gelen bir kız iki gece kalacağını söyleyip bir hafta boyunca gitmezdi. Yusuf'un arkadaşının arkadaşı olmak, çoğu zaman evin anahtarına ulaşmak için yeterliydi.

Deniz başlangıçta bu çevreyi yüzeysel bulmuştu. Yusuf'un Avrupa'nın her şehrinde tanıdıkları biri vardı; fakat bunların kaçısı gerçek dosttu? Bir insan yüzlerce kişiyi tanırırsa, içlerinden herhangi birini gerçekten ne kadar tanıyabilirdi?

Sonra Yusuf'un insanlarla ilişkisindeki farklılığı gördü. Yusuf herkesi derinden anlamıyordu; ama anlamadan da sevebiliyordu. İnsanları sınıflara, fikirlere, ahlaki dosyalara ayırmadan yanına alabiliyordu. Deniz önce anlamlandırmak, sonra güvenmek, en son sevmek zorundaydı. Yusuf bazen bu sıranın hiçbirine ihtiyaç duymuyordu.

Sabahları erken kalkmazdı. Uyandığında telefonuna bakar, evinde iyi bir espresso makinesi bulunmasına rağmen mahallenin barına giderdi. Kahve onun için kafein değil, insan görmektir. Baristalar adını bilir, yan masada biri ona o gün açılacak sergiyi anlatabilirdi. Sonra bir galeriden mesaj gelir, çerçeveciye uğrar, Campo dei' Fiori civarında biriyle öğle yemeği yerdi. Öğleden sonrası bütünüyle boş kalabilir; bir müzeye girebilir, eve dönebilir veya o akşam için uçak bileti alabilirdi.

Hayatında bir yapı vardı, takvim yoktu.

En sevdiği şey Avrupa içinde gezmektir. Ucuz bilet aramak zorunda olmadığı için bir akşam masaya oturup "Hafta sonu Berlin'e gidelim" diyebilirdi.

-Neden? diye sorardı Deniz.

-Çünkü neden olmasın?

İki adam arasındaki temel farklardan biri bu iki sorunun arasında duruyordu. Deniz bir yere gitmek için sebep arardı. Yusuf gitmemek için sebep bulamadığında yola çıkardı.

Paris, Berlin, Barcelona, Amsterdam, Viyana, Prag, Lizbon, Kopenhag ve Londra'da tanıdığı insanlar vardı. Dostluklarının hepsi derin değildi, fakat ilgisi sahte değildi. Birinin şehrine gittiğinde arar, aylar sonra karşılaştığında anlattığı küçük bir ayrıntıyı hatırlardı.

Türkiye siyasetinden nefret ettiğini söylerdi; tarihini Deniz kadar bilmiyordu. Siyasi görüşünün özeti çoğu zaman "*Ülke çok yorucu abi*" cümlesiydi. Deniz bunu ciddiyetsiz bulur, sonra Yusuf'un siyasal teoriden anlamadığı için değil, hayatını siyasetin belirlemesine izin vermek istemediği için o cümlede kaldığını düşünürdü.

Yusuf için özgürlük teorik bir kavram değildi. Kimse ona nerede olduğunu, kimle olduğunu, ne zaman evleneceğini ve neden düzenli çalışmadığını sormuyorsa özgürdü.

Deniz hayatın anlamını siyasette, felsefede, bilimde ve insanlığın ilerlemesinde arıyordu. Yusuf bir serginin kurulmasına yardım ediyor, arkadaşlarıyla şarap içiyor, ertesi gün Berlin'e gidiyor ve yaşıyordu. Hayatın gerekçe istemediğini savunmuyordu; bu soru aklına gelmiyordu.

Deniz ona bakarken ilk kez, bir sorunun cevabını bulamamanın bazen o soruyu sormamak kadar önemli olabileceğini düşündü.

* * *

Joseph Redmond'u herkes 'Joe' diye çağırıyordu. Chiara bazen, ona Giuseppe derdi. Deniz ise Yusuf'la karıştığını iddia edip "İngiliz Yusuf" demeye başlamıştı. Joe bu şakayı ilk birkaç seferinde düzeltmeye çalıştı; sonra alıştı.

Joe'nun kuru mizahı Deniz'inkine benziyordu. Bu yüzden birbirlerini zaman zaman eğlendiriyor, zaman zaman masadaki herkesi bezdiriyorlardı. Avrupa'nın geleceğini konuşurken kıtanın ertesi sabah onların vardığı karara göre biçimleneceği ciddiyetiyle davranır,

tartışmanın sonunda Monica Bellucci'nin güzelliği konusunda aynı kararlılığı gösteremezlerdi.

Aralarındaki benzerlik mizahla sınırlıydı. Deniz varoluş ve anlam problemiyle yaşıyor, dünyanın kötülüğünü kendi içinde çoğaltıyordu. Joe ise dünyadaki kötülüğü gördükçe dışarı doğru hareket ediyor; hiçbir zaman yeterince şey yapmadığını düşünüyordu.

Deniz içeri doğru çökerken Joe dışarı doğru koşuyordu.

İngiltere'de orta sınıf bir ailede, dört kardeşin en küçüğü olarak büyümüştü. Anne ve babası o on bir ya da on iki yaşındayken ayrılmıştı. Boşanma şiddetli olaylarla hatırlanan türdendi. Yorucuydu: uzun, soğuk ve bitmek bilmeyen bir süreç. Çocukların iki ev arasında gidip geldiği, anne babanın birbirinin adını duymak istemediği, sofradaki sessizliğin herhangi bir kavgadan daha ağır olduğu yıllar.

Ailenin en küçüğü olduğu için uzun süre "küçük Joe" olarak kaldı. Evde herkes kendi kırınglığıyla uğraşırken, ortam gerildiğinde şaka yapmaya başladı. İnsanlar birkaç saniyeliğine gülüyor, konuşmanın sertliği düşüyordu. Çocukken, bozulan bir ortamı düzeltmenin kendi görevi olduğunu öğrendi.

İnsanları güldürmesi neşesinden çok sorumluluk duygusuyla ilgiliydi. Bir odadaki gerilimi fark ettiğinde, çocukluğundan kalma bir refleksle kendisine iş çıkarırdı.

Üniversitede ekonomi okudu. Daha sonra Roma Tor Vergata'da ekonomi alanında yüksek lisans yaptı ve doktorasına devam etti. Küresel eşitsizlik, sömürgecilik, IMF, Dünya Bankası, Afrika ve Orta Doğu üzerine çalışırken ilk kez iyi niyetle iyi sonuç arasındaki mesafeyi ciddi biçimde düşünmeye başladı.

Üniversite yazlarından birinde Afrika'da gönüllü bir programa katıldı. İlk gidişinde kendisini dünyayı değiştirecek genç Avrupalılardan biri sanıyordu. Birkaç hafta içinde bazı yardım projelerinin yerel ihtiyacı anlamadan kurulduğunu; Avrupalı gönüllülere fotoğraf, hikâye ve vicdan rahatlığı sağlarken insanların hayatında çok az şey değiştirdiğini gördü.

En çok kendisine kızdı.

Bir köyde birkaç hafta bulunup "*Hayatlarını değiştirdik*" diyen ikiye bölünmüş insanlardan nefret etmeye başladı. Yardım etme arzusunun kaybetmedi; bu arzusunun insanın kendisini kahramanlaştırmasına dönüşmesinden kuşkulananmayı öğrendi.

Bir keresinde masada gönüllülük programlarından söz açıldığında şöyle söylemişti:

"Afrika'nın başka bir 22 yaşında İngilizin fakirliği keşfettiği yer olmasına ihtiyacı yok "

2003'teki Irak işgali onun siyasi uyanışında belirleyici olmuştu. Yirmili yaşlarının başında Londra'daki büyük savaş karşıtı gösterilere katıldı. İngiliz hükümetinin savaşa girmesi, kendisini içinde büyüdüğü liberal ve insan haklarına dayalı Avrupa fikriyle ilk kez ciddi biçimde

karşı karşıya getirdi. İşkence haberlerini, sivil ölümlerini ve savaş gerekçelerinin birer birer çökmesini gördükçe Batı hakkında taşıdığı temel kanaat oluştu:

Değerlerimizi, çıkarlarımızla çatışmadıkları sürece seviyorduk.

Filistin konusunda aktifti. İsrail hükümetinin politikalarını sert biçimde eleştirir, gösterilere katılırdı. Bununla birlikte Yahudiliğe veya Yahudi insanlara yönelen en küçük düşmanlığı kabul etmezdi. Irkçılığın dünyanın en büyük aptallığı olduğunu düşünürdü. Bir protestoda antisemitik bir slogan duyduğunda, kendi grubundaki insanlarla kavga etmeyi göze alabilirdi. Deniz'in onda en çok değer verdiği özellik buydu: Joe, yalnızca karşı tarafın kötülüğüne dikkat kesilmiyor, kendi tarafının ahlaki hatalarını da görüyordu.

Deniz'in sol siyasete duyduğu öfkenin önemli bir kısmı aynı beklentiden doğuyordu. İnsanın savunduğu düşünce, kendi kötülüğünü görmesini engelliyorsa artık ahlaki bir ilke değil, yalnızca aidiyet haline geliyordu.

2012'de Suriye'deki savaş büyürken Joe, Dünya Gıda Programı'nda çalışıyordu. Program ve politika görevlisi düzeyindeydi; kurumun en üst katlarında karar verenlerden biri değildi ama saha raporları, proje koordinasyonu, fonlama, yardım lojistiği, ülkelerle yazışmalar ve zaman zaman yaptığı saha ziyaretleri günlük işinin parçalarıydı.

O sonbaharda kurum onu iki aylığına Londra'ya gönderecekti. Suriye krizi için İngiliz katılımcı kurumlarla yapılacak acil finansman ve gıda güvenliği toplantılarına katılacak, o iki ay en büyük ağabeyinin evinde kalacaktı.

Bu iş başlangıçta aradığı şey gibi görünmüştü. Savaş, açlık, insani krizler, Afrika ve Orta Doğu üzerine düşündüğü her şey doğrudan yaptığı işe bağlanıyordu. Kurumun içine girdikçe, yardımın yalnızca iyi niyetle hareket etmediğini; bütçeler, katılımcı ülkeler, politik baskılar, onay zincirleri ve bürokrasi arasında yavaşladığını gördü. İnsanlar açken dosyaların masalar arasında boş boş dolaşmasına öfkeleniyordu.

Bir raporda "*collateral civilian impact*" ifadesini görmüş, o akşam Bar Ferri'de Deniz'e kâğıdı göstererek şöyle demişti:

-*Ölü çocuklar* demek, Deniz. PowerPoint'te daha iyi görünsün diye yeni bir ifade bulmuşuz.

Kurumun hiçbir şey yapmadığını düşünmüyordu. Dünya Gıda Programı'nın gerçekten milyonlarca insana ulaştığını, bazen devletlerin yapamadığı veya yapmak istemediği işleri yaptığını biliyordu. Öfkesi, kurumun değersiz olmasından değil; yapabileceği şeylerle yaptığı şeyler arasındaki farktan kaynaklanıyordu.

Joe'nun temel sorusu hayatın anlamının ne olduğu değildi.

Yeterince şey yapıp yapmadığıydı.

Boş kaldığında suçluluk hissedirdi. Bir akşamı yalnızca dinlenerek geçirdiğinde, dünyada kendisinin ilgilenmediği bir yerde kötü bir şey

oluyormuş gibi huzursuz olurdu. Deniz onun bu hâlini önce erdem sanmış, sonra bunun da başka bir kaçış biçimi olabileceğini düşünmüştü. İnsan başkalarının bütün acısını üstlenmeye çalışırken kendi hayatından kaçabilirdi.

Joe Deniz'den biraz kısa, geniş omuzlu ve güçlüydü. Kalın boynu, eski rugby yıllarından ve düzenli ağırlık antrenmanından kalan yoğun kaslı bir yapısı vardı. Bir vücut geliştirmeci gibi görünmezdi. Daha çok, gerektiğinde ağır bir şeyi kimseyi çağırmadan kaldırabilecek kadar hazır ve dayanıklıydı. İnsanın dönüp ikinci kez baktığı bir karizması vardı. Burnu eski bir rugby darbesinden hafifçe eğiydi. Saçını kısa kullanır, kısa sakalı yüzündeki sertliği dengelerdi.

Sporu ciddi biçimde yapıyordu. Üniversitede rugby oynamış; sonraki yıllarda boks, kürek, koşu ve ağırlık antrenmanı arasında değişen bir düzen kurmuştu. Sabah koşar, haftada birkaç gün spor salonuna gider, kötü bir gün geçirdiğinde içki içmeden önce boks salonuna uğrardı.

Joe öfkeli bir insandı. Fakat öfkesini disipline etmişti. Spor, bedenini biçimlendirmekten çok, içinde biriken saldırganlığa güvenli bir yön verme biçimiydi.

Bira ve viskiye bayılırdı. Arkadaşlarıyla kontrolü kaybettiği geceler de olurdu; fakat bundan pek hoşlanmazdı. Çocukluğundaki uzun kaos, ona kontrol kaybını eğlenceli bulmamayı öğretmişti.

Çapkındı. Flört etmeyi, başka kadınların bedenleriyle tanışmayı seviyordu. Roma'da sürekli yeni insanlarla tanışır, ilişkilerini çoğunlukla kısa tutardı. Kadınlara ne istediği konusunda açık davranır, vermeyeceği sözleri söylemezdi. Bağlanmaktan kaçıyor ama sorumluluktan bütünüyle kaçmıyordu. Dünyanın başka bir yerindeki tanımadığı bir çocuğun sorumluluğunu hissederken, üç aydır görüştüğü bir kadının "*Bu ilişki nereye gidiyor?*" sorusundan uzaklaşması, arkadaşlarının dalga konusuydu.

Kadınların kendisini çekici bulduğunu biliyor ve özellikle İngiliz aksanını kullanıyordu. Arkadaş grubunda konuşurken daha nötr, Amerikan İngilizcesine yaklaşırdı. Güzel bir kadın masaya geldiğinde sesi birden İngiltere'ye geri dönerdi.

Yusuf her seferinde aynı cümleyi söylerdi:

-Joe yeniden İngiliz olduğunu keşfetti.

-Kapa çeneni.

İtalyancası Roma'da geçirdiği yıllara rağmen kötüydü. Dünya Gıda Programı'nda İngilizce çalışıyor, arkadaşlarının çoğu İngilizce konuşuyor, flört ettiği kadınlarla da aynı dili kullanıyordu. Bir kafede sipariş verebilir, adres sorabilir, bir tartışmanın başladığını anlayabilirdi; fakat grameri birkaç cümleden sonra dağılırdı. Chiara onu her düzelttiğinde aynı hatayı daha yüksek sesle tekrarlardı.

Deniz'le ilk kez Yusuf'un evindeki küçük bir yemekte karşılaşmışlardı. Deniz Roma'ya yeni gelmişti. Joe işten çıkıp gelmişti. Türkiye konusunda

kötü niyetli olmayan, fakat bilgisizlikten oluşmuş bulanık bir kutu taşıyordu: muhafazakâr, milliyetçi, Avrupa ile Orta Doğu arasında kalmış, deve konusunda emin olmayan, kadınlar konusunda sorunlu ve gereğinden dindar bir toplum.

Deniz daha ilk yarım saatte kutunun kenarlarını kırmaya başladı. Sekülerdi, Atatürkçüydü, İngilizcesi Joe'nun itiraz edemeyeceği kadar iyiydi. Avrupa tarihini biliyor, İngiltere'nin Irak'taki rolünü Joe'dan daha sert eleştiriyor, fakat Batı eleştirisini kolay bir Doğu masumiyetine dönüştürmüyordu. Türkiye'deki solun, ordunun, devletin ve dinin çelişkilerini aynı konuşmada tartışabiliyordu.

Joe önce savunmaya geçti. Sonra dinlemeye başladı.

Gecenin sonunda Yusuf mutfakta şarap ararken ikisi hâlâ Irak, Atatürk ve İngiliz sömürgeciliği üzerine konuşuyordu. Chiara, konuşmalarına katılmaktan vazgeçip Pico'nun fotoğrafını göstermeye başlamıştı.

Deniz ile Joe arasında ilk karşılaşmada oluşan şey yakınlık değil, saygıydı. Bazen iki hafta boyunca birbirlerini görmez, sonra bir kafeye oturup dört saat konuşturlardı. Irak'tan demokrasiye, Filistin'den kapitalizme, dinden ahlaka, Birleşmiş Milletler'den insan doğasına, oradan Deniz'in aristokrasi fikrine geçerlerdi. Deniz Joe'dan Batı'nın yalnızca iktidarını değil, kendi içindeki eleştirel geleneği de gördü. Joe ise Türkiye'yi haberlerin ve hazır kategorilerin dışından öğrenmeye başladı.

Deniz insanlıktan nefret ettiğini söyleyebiliyor, buna rağmen tek bir insan hayatının vazgeçilmez olduğuna inanıyordu. Joe, insanlardan umudu kesmeyi ahlaki bir başarısızlık sayıyordu. Kötülüğü görüyordu; fakat "*İnsanlar böyle işte*" cümlesini kabul etmiyordu. Ona göre bu cümle, açıklamadan çok eylemsizliğin başlangıcıydı.

Bu nedenle birbirlerini seviyorlardı. Deniz dünyanın nasıl daha iyi olabileceğine dair güçlü fikirlere sahipti ama kendi hayatını nasıl yaşayacağını bilmiyordu. Joe kendi hayatını yaşamayı biliyor; başka insanların acısını kendi sorumluluğu saydığı için hiçbir zaman yalnızca kendi hayatıyla yetinemiyordu.

Birinin doğal biçimde taşıdığı şey, diğesinde eksikti.

* * *

Bar Ferri'deki bir gecenin sonunda, Fede kasayı kapatırken elektrikler kesilmişti. Televizyon kararmış, kahve makinesinin uğultusu durmuş, içeride yalnızca sokaktan giren sarı ışık kalmıştı. Matteo sigorta kutusuna bakmak için arka tarafa geçti. Chiara telefonunun ışığını açtı. Yusuf, karanlığın bir işaret olduğunu söyleyip ertesi hafta sonu Prag'a gitmeyi önerdi. Joe, Avrupa'nın enerji politikasına ilişkin uzun bir eleştiriye başlayınca herkes aynı anda susmasını istedi.

Deniz onları masanın çevresinde, birbirlerinin yüzlerini telefon ışığında eksik görürken izledi. Matteo on dakika sonra elektriği geri

getirdi. Kahve makinesi yeniden çalıştı, televizyon açıldı, Fede kasaya döndü. O kısa karanlıkta hiçbir şey olmamıştı. Yine de Deniz yıllar sonra o geceyi düşündüğünde, Roma'daki hayatının en açık görüntülerinden biri olarak hatırlayacaktı.

Deniz bunların hiçbirini o sırada böyle adlandırmıyordu. Arkadaşlar, insanın hayatında taşıdığı fikirler gibi görünmezdi. Daha çok, arayabileceği telefon numaraları, uğrayabileceği bir bar, kendisine ayrılmış bir sandalye ve haber vermeden kapısına gelebilecek insanlar şeklinde bulunurlardı.

Depresyon ilerlediğinde o sandalye yerinde kaldı. Bar aynı saatte açıldı. Chiara notlarını gönderdi. Yusuf başka bir şehirden fotoğraf yolladı. Joe, bir toplantıda duyduğu korkunç bürokratların konuşmalarını Deniz'e yazdı. Matteo akşam maç izleyelim mi diye sordu.

Değişen onların sevgisi değildi. Deniz'in o sevgiye ulaşmak için geçmesi gereken mesafeydi.

Psikolog görüşmesinden çıktığı yağmurlu akşam telefonunda Chiara'nın ders notları, Matteo'nun mesajı ve grubun birikmiş konuşmaları duruyordu. Yusuf hafta sonu için Londra'dan söz etmiş, Joe bunun bir plan değil gereksiz yakıt israfı olduğunu yazmış, Chiara Pico'nun bulanık bir fotoğrafını göndermişti. Matteo ise yalnızca şunu sormuştu:

"Bu akşam evde misin?"

Deniz ekranı kapattı.

Onların hiçbirinden nefret etmiyordu. Giulia haklıydı: İnsanlık odada değildi. Fakat insanlardan oluşan bu küçük dünya, cebindeki çatlak ekranın arkasında onu bekliyordu.

O akşam cevap vermedi.

İlk zamanlarda günlerin bir ritmi vardı. Sabah ders, öğleden sonra kütüphane, akşam Matteo'nun barında aperativi. Hafta sonları fotoğraf makinesiyle uzun yürüyüşler. Porta Maggiore'nin taşları, Villa borghese'nin bahçeleri, Porta Portese'de kurulan pazar, Via del corso'daki dükkân tabelaları, yağmurdan sonra parlayan kaldırımlar, pazar arabasını iki eliyle çeken yaşlı kadınlar, turistlerin yanından bakmadan geçtiği insanlar...

Dayısının sözünü hatırlıyordu.

Kimseinin görmediği şeyi çekiyordu.

O yıllarda telefonlar hayatın tamamı değildi ama hayatın içine yerleşmişti. Facebook arkadaşlıkların, doğum günlerinin ve etkinliklerin ana meydanıydı. Konserleri, protestoları, ev partilerini oradan öğreniyorlardı. Twitter haberleri herkesten önce bildiğini iddia eden insanların ve bazen gerçekten herkesten önce bilen birkaç kişinin yeri idi.

WhatsApp, farklı ülkelerde yaşayanların SMS ücretinden kurtulma yolu olmuştu. Ankara'yla Skype üzerinden konuşuyor, bağlantı donduğunda Lucia'nın yüzü ekranda yarım bir endişeyle kalıyordu.

Evin kablosuz bağlantısı güvenilir değildi. Deniz bilgisayarını üniversiteye götürür, makaleleri indirip USB'ye atar, yine de önemli metinlerin çıktısını alırdı. Kağıt üzerine aldığı notlar ona gerçek bir çalışma gibi gelmezdi. Müziği MP3'ten, YouTube'dan ve kimden geldiği unutulmuş haricî disklerden dinliyorlardı. Albüm adları yanlış yazılmış dosyalar, çizilmiş CD'ler, gündelik hayatının parçalarıydı.

O sonbaharda iPhone 5 konuşuluyordu. Dört inçlik ekran, teknolojinin ulaştığı yeni sınırmış gibi gösteriliyordu. Deniz'in telefonunun sağ alt köşesi çatlıktı; mesajları kırılmış ince bir cam damarının arkasından okuyordu. Facebook'un Instagram'ı satın alması tartışılıyor, Matteo Roma'nın her duvarının aynı solgun sloganlarla doldurulması gerektiğini iddia ediyordu.

Bazen sakalını kesiyor, temiz bir gömlek giyiyor, arkadaşlarının yanına gidiyordu. Doğru yerde gülüyor, Yusuf'un anlattığı hikayeyi takip ediyor, masaya yeni bir geyik konusu bırakıyordu. Eve döndüğündeyse daha boş hissediyordu. Çünkü bütün gece yaşamak yerine kendisini oynamış oluyordu.

Bu yüzden hastalığının ilk aylarında kimse tam olarak ne olduğunu anlayamadı.

Deniz de anlamadı.

İlkbaharda yalnızca yorgun olduğunu düşündü. Haziranda birkaç sınavı kaçırdı. Temmuzda mesajlara geç cevap vermeye başladı. Ağustosta Roma boşalırken o da sanki içinden boşaldı.

Ferragosto günlerinde şehir sıcaktan kapanmış gibiydi. Kepenler indi, sokaklar tenhalaştı. Dairedeki vantilatör sıcak havayı bir yerden başka bir yere taşıyor, hiçbir şeyi serinletmiyordu. Geceleri uyuyamıyor, sabah olduğunda gözlerini açamıyordu. Bazen on iki saat uyuyor ve bütün gece madende çalışmış gibi kalkıyordu. Bazen sabaha kadar tavana bakıyor, kuş sesleri başladığında kısa bir uykuya dahiordu.

Okumak giderek imkânsızlaştı. Aynı paragrafı beş kez okuyordu. Cümlelerin ne dediğini anlıyor, bir sonraki satıra geçtiğinde hepsini kaybediyordu. Düşünceleri aptallaşmamıştı; tutunma güçlerini yitirmişlerdi.

Bir makale için bilgisayarın başına oturuyor, dosyanın adını yazıyor, sonra üç saat boş sayfaya bakıyordu. Hocasına mazeret e-postası hazırlıyor, göndermeden taslaklarda bırakıyordu. Telefonuna gelen mesajları bildirim ekranından okuyup açmıyordu. Açarsa cevap vermesi gerekecekti. Cevap verirse bir ilişki sürdürmüş olacaktı. İlişki sürdürmek, o dönemde kendisinde bulunmayan yüksek bir enerji istiyordu.

Duş almak bile görevler zincirine dnşmşti: Yataktan kalkmak, banyoya gitmek, soyunmak, suyu açmak, suyun altına girmek, saçını yıkamak, kurulanmak, yeniden giyinmek.

Sağlıklı bir insan bunları tek bir hareket olarak görürdü.

Depresyondaki insan her birini ayrı bir duvar olarak yaşıyordu.

Zamanın akışı değişmişti. Günler geçmiyor, birikiyordu. Yapılmayan işler, cevaplanmayan mesajlar, yıkanmayan tabaklar, kaçırılan dersler birer küçük suç belgesine dönüşüyor; her sabah yatağın kenarında onu bekliyordu.

Roma hayalindeki şehir olmaya devam etmişti. Daha kötüsü buydu. şehir onu hayal kırıklığına uğratmamış, dolayısıyla mutsuzluğunun dışarıdaki mazeretlerini azaltmıştı.

Sorun Roma değildi. Arkadaşları değildi.

Sorun, nereye giderse gitsin kendisini de gtrmesiydi.

Giulia'nın muayenehanesinden çıktıktan yaklaşık kırk dakika sonra, yağmur dinmişti; ancak çatılardan, tentelerden ve balkon demirlerinden şehir hâlâ damlıyordu. Via Tiburtina boyunca dükkân ışıkları ıslak kaldırıma uzanmış, insanlar şemsiyelerini kapatmadan önce gökyüzüne kuşkuyla bakmıştı. Bir tabacchinin önünde otobüs bileti almak için duran iki ğrenci, Monti hükümetinin yeni kesintileri üzerine tartışıyordu. Karşı duvarda *L'austerit non  il nostro futuro* yazan afişin yarısı sklmşti.

2012'de İtalya'da insanların gündelik diline bir ekonomi terimi yerleşmişti: *lo spread*. Tahvil faizleri arasındaki fark, barda futbol maçı sonucu gibi konuşuluyordu. Borç, kemer sıkma, teknokratlar, emeklilik, vergi, işsizlik... Gazetelerin birinci sayfasında sayı olan kriz, sokakta ertelenen evliliklere, ailesinin yanına dönen yetişkinlere, kapanan dkknlara, ücretsiz staj adı altında çalıştırılan gençlere dönüşüyordu.

Sapienza'nın koridorlarında Avrupa'nın kimin Avrupası olduğu tartışılıyordu. Bir grup Avrupa'yı savaşlardan doğmuş en büyük siyasal uzlaşma sayıyor, başka bir grup bankaların ve kuzey ülkelerinin güney üzerindeki disiplin mekanizması olarak görüyordu. Deniz ikisinin de doğru olabileceğini düşünüyordu. Kurumlar, insanların en iyi niyetlerini ve en kullanışlı ikiyzllklerini aynı binada barındırabiliyordu.

Apartmana girdiğinde giriş lambası yine yanmıyordu. Telefonunun ışığıyla merdivenleri çıktı. nc katta karşı komşunun kapısının önünde ıslak bir ayakkabı duruyordu. Kendi anahtarını kilide sokarken içeride onu bekleyen dağınıklığı düşündü ve kapıyı açmak istemedi.

Bir insanın kendi evine girmekten çekinmesi garipti. Dışarıdaki hiçbir yabancı, lavabodaki tabaklardan ya da yatak odasının zeminine bırakılmış giysilerden haberdar değildi. Yine de Deniz, sanki daire onu yargılayabilirmiş gibi anahtarı çevirmeden birkaç saniye bekledi.

İçerisi soğuktu. Paltosunu sandalyenin arkasına bıraktı. Askılığa asmak, o akşam gereksiz bir özen gibi geldi. Mutfakta önceki günden kalmış kahvenin kokusu, çöp kutusundaki mandalina kabuklarına karışmıştı. Masanın üzerinde açılmış bir kitap, iki fincan, psikiyatristin verdiği iki ilaç kutusu ve fotoğraf makinesinin aylardır dokunulmamış çantası vardı.

Bilgisayarını açtı. Fan kısa bir uğultuyla çalıştı. İnternet bağlantısının gelmesini beklerken buzdolabına baktı: yarım ekmek, iki domates, bir parça pecorino, yoğurt, açılmamış süt ve ne zaman aldığını hatırlamadığı bir kabak. Aç değildi. Gün boyunca yalnızca kahve içmiş olması aç olması gerektiği anlamına geliyordu; fakat bedeninin ihtiyaçlarıyla o ihtiyaçların farkına varması arasındaki bağlantı da zayıflamıştı.

Önce Türkiye haberlerini açtı. Bu, Roma'ya geldiğinden beri sürdürdüğü bir alışkanlıktı. Hürriyet, Radikal, ekşisözlük; ardından La Repubblica, Corriere, BBC. Aynı olayın Türkçe, İtalyanca ve İngilizcede üç ayrı gerçeğe dönüşmesini izlerdi.

Türkiye'de yeni anayasa konuşuluyor, fakat herkes önce nasıl bir ülke istediğine karar vermeden anayasanın kabulü için oluşması gereken milletvekili sayısı üzerinden kavga ediyordu. 4+4+4 eğitim düzenlemesiyle okulların yapısı değişiyor; eğitim yine çocukların geleceğinden çok yetişkinlerin ideolojik savaş alanına benziyordu. Kürt meselesi, KCK davaları, uzun tutukluluklar, gazeteciler hakkındaki soruşturmalar, Uludere'nin kapanmayan soruları ve Ergenekon-Balyoz davaları aynı haber akışında yan yana duruyordu. Suriye'de savaş ağırlaşıyor, sınırı geçen ailelerin sayısı artıyor, haritalarda küçük oklarla gösterilen hareketlerin içinde insanlar evlerini kaybediyordu.

Deniz o haberleri okurken Anna'yı düşünürdü. Generallerin haritalarındaki çizgilerin altında mutfaklar vardı. Bir çocuğun yarım bıraktığı defter, ocakta unutulmuş bir tencere, alınamayan bir aile fotoğrafı, anahtarı cebinde taşınan ama artık dönülemeyen bir ev... Savaşın gerçek birimi kilometreler değil, yarıda kalmış hayattı.

Balyoz davasındaki toplu mahkûmiyetlerin açıklandığı gün babasını aramıştı.

"Ne düşünüyorsun haberlere?" diye sormuştu.

Murat bir süre susmuştu. Emekli olduktan sonra da telefon konuşmalarında düşünmeden cevap vermiyordu.

"Darbe planlayan varsa yargılansın," demişti. "Üniforma kimseyi hukukun üstüne çıkarmaz."

Ardından, neredeyse nefes süresi kadar kısa bir sessizlik olmuştu.

"Fakat hukuk da intikamın üniforması olamaz."

Bütün siyasal arayışında istediği denge oradaydı: Gücü sınırlamak, ama bunu başka bir sınırsız güç yaratarak yapmamak.

Atatürkçüydü; ancak Atatürk'ü eleştirmenin Cumhuriyet'e ihanet olduğuna inanmıyordu. Laikliği, eğitimi, bilimi, hukuku, kadınların

kamusal hayata katılmasını ve yurttaşlık düşüncesini vazgeçilmez buluyordu. Cumhuriyet'in hatalarını inkâr ederek onu savunmanın, onu bir düşünceden çıkarıp kırılğan bir inanca çevirdiğini düşünüyordu.

Solun ekonomik adalet idealine yakındı; dogmalarına karşı sabırsızdı. Yoksulluğa itiraz eden bir düşüncenin bireysel başarıya düşman olmasını, otoriter rejimleri yalnızca doğru sloganları kullandıkları için romantikleştirmesini anlayamıyordu. Kapitalizmi bütünüyle reddetmiyordu. Piyasanın üretim ve yenilik kapasitesini kabul ediyor, fakat başlangıç çizgileri uçurum kadar farklı insanlara sonuçların tümünü liyakat diye anlatmayı ahlaki bir sahtekârlık sayıyordu.

İnsanların aynı sonuca ulaşması gerektiğine inanmıyordu. Fakat yarış başlamadan birinin ayakkabısı, diğerinin ayağı bile yoksa, kazananın kendisini yalnızca daha erdemli ilan etmesine tahammül edemiyordu.

Demokrasiyi de kutsal bir sistem olarak görmüyordu. Çoğunluğun bir şeye inanması, o şeyi doğru ya da ahlaklı yapmıyordu. Tarih, kalabalıkların yanılabilceğine dair gereğinden fazla kanıt sunmuştu. Bilginin, yeterliliğin ve sorumluluğun kararlarda daha fazla ağırlık taşınması gerektiğini düşünüyordu. Bazen kendi kendine, kelimenin tarihsel yükünden rahatsız olsa da, ehliyet ve bilgiye dayalı bir tür aristokratik yönetimin daha iyi işleyebileceğini söylüyordu.

Sonra hep aynı soruya çarpıyordu:

Ehil olan kim belirleyecekti?

Bu soru, onu kendi otoriterliğinden koruyan küçük bir kapıydı. Fikirleri bir manifesto oluşturmuyordu; birbiriyle gerilim hâlinde duran ilkelerden oluşuyordu. Bu gerilimi dürtütlük sayıyor, kararsızlık olmadığını savunuyordu.

Bilgisayar ekranında başlıklar aşağı doğru akıyordu. Eskiden öfkeleneyeceği haberlerin üzerinde durdu. Bir siyasetçinin cümlesini okudu; içindeki cahilliği gördü. Bir köşe yazarının ikiyüzlülüğünü fark etti.

Hiçbir şey hissetmedi.

Giulia'nın odasında söylediği cümle buydu. Eskiden çok kızıyordu. Şimdiyse fikirlerinin iskeleti yerinde duruyor, fakat onları canlı tutan öfke çekilmiş bulunuyordu. Dünya hâlâ yanlış, Deniz hâlâ bunu anlayabilecek durumdaydı; ancak yanlışlığın kendisine değen tarafı yok olmuştu.

Evrim ağacını açtı. Temmuz ayında CERN'de iki deney, yaklaşık aynı kütle aralığında Higgs'e benzeyen yeni bir parçacığın izini bulmuştu. Maddenin neden kütle kazandığına ilişkin büyük sorulardan biri cevaplanmaya yaklaşmıştı.

İnsanlık görünmeyen bir alanın maddeye nasıl ağırlık verdiğini anlamaya çalışıyordu. Deniz ise günlerinin neden kaldırılamayacak kadar ağırlaştığını açıklayamıyordu.

Ağustosta Curiosity Mars'a inmişti. Kontrol odasındaki insanlar ayağa kalkıp birbirlerine sarılmış, dünyanın başka yerlerindeki milyonlarca insan o görüntüleri bilgisayar ekranlarından izlemişti. İnsan yapımı bir araç, milyonlarca kilometre uzakta başka bir gezegenin toprağına dokunmuştu.

Aracın adı meraklı.

Deniz o sırada kendi sokağının köşesini dönmek için bir merak hissetmiyordu.

Aynı yıl Facebook, Instagram'ı satın almıştı. İnsanların hayatlarını küçük karelere sığdırıp renklerini filtrelediği bir uygulama, milyar dolarlık bir gelecek vaadi olmuştu. Deniz eskiden bunun üzerine teknoloji, benlik ve gösteri kültürü hakkında uzun bir konuşma yapabiliirdi.

Bir süre başını ellerinin arasına aldı. Bilgisayarın fanı çalışıyor, mutfaktaki musluk düzenli aralıklarla damlıyordu. Üst kattaki komşu sandalye çekti. Sokaktan geçen bir ambulansın sesi hızla büyüyüp küçüldü.

İnsanlığa duyduğu öfkenin altında nefret değil, hayal kırıklığına uğramış bir hayranlık vardı. İnsanların bilim, sanat ve mimari üretebilmesine hayrandı. Aynı türün işkence, soykırım, açlık ve fanatizm üretmesine bu yüzden dayanamıyordu.

İnsan aptal olduğu için değil, daha iyisini bilecek kadar zeki olduğu hâlde kötülüğü sürdürdüğü için suçluydu.

Tanrı'ya inanmıyordu. Dinlerin insanlar tarafından üretildiğini düşünüyordu; fakat inanan insanları küçümsemiyordu. Bir insanın ölüm karşısında, çocuğunu kaybettiğinde, yalnız kaldığında ya da evrenin sessizliğine baktığında neden bir sese ihtiyaç duyduğunu anlayabiliyordu. Karşı çıktığı şey inanç değil, inançtan kurulan iktidardı. İnsan korkusundan teselli üretebilirdi; o teselliye başkasının boynuna bağlama hakkı yoktu.

Roma'da sık sık kiliselere girerdi. İbadet etmek için değil; resimlere, taşlara, ışığa ve dua eden insanlara bakmak için. Diz çöken kişinin inancını paylaşmıyor, ama acısını küçümsemiyordu. Bazen kiliselerin serinliğinde oturup bu yapıların tanrıdan çok insan hakkında ne söylediğini düşünürdü. Ölümlü bir tür, tavanlara sonsuzluk resimleri çizmişti.

Camus ona dünyanın cevap vermeyebileceğini, buna rağmen yaşamının mümkün olduğunu öğretmişti. Sartre, özgürlüğün mazeret bırakmadığını söylüyordu. İnsan kendi anlamını yaratabilirdi.

Fakat 2012'de Deniz her düşüncenin sonunda kendine çarpıyordu:
Peki sen ne yaptın?

Dünyadaki adaletsizliği teşhis ediyor, devletlerin çelişkilerini açıklıyor, insanlık tarihini acımasız bir kesinlikle yorumluyordu. Buna karşılık üç gündür lavabodaki tabağı yıkamıyordu. İnsanlığın kurtuluşu

üzerine on sayfa konuşabilecek durumdaydı; duş almak için gereken iradeyi bulamadığı sabahlar vardı.

Dünyayı çözmeye çalışırken gündelik hayatı kaçırıyordu.
Belki Giulia'nın asıl gördüğü buydu.

Majör depresyon tanısı bulunduğu rahatlamamıştı. İnsan, acısının tıbbi bir adı olunca onu taşımanın kolaylaşacağını sanıyordu. Oysa tanı yalnızca acının resmî nüfus kaydıydı. Artık yaşadığı şeyin bir adı vardı; fakat sabah yataktan kalkmak yine aynı derecede zordu.

Hastalığın en doğru tarifinin üzüntü değil, direnç olduğunu düşünüyordu. Sağlıklı bir zihinde niyetle hareket arasında görünmeyen, ince bir yol vardı. Kalkmak isteyen kalkıyor, susayan su içiyor, arkadaşını özleyen telefonu alıyor, bir şeyi merak eden araştırıyordu. Deniz'de her niyetle eylemin arasına direnç girmişti. En küçük hareket, kendisini karşı tarafa ulaştırmayan uzun bir iç pazarlık istiyordu.

İlaça başlamıştı. Küçük, beyaz iki tablet. Her sabah aynı saatte alması söylenmişti. Kutuları mutfak masasının üstünde, su bardağının yanına koyuyordu. İlk günlerde midesi bulanmış, ağzında metalik bir tat oluşmuş, uykuyla uyanıklık arasındaki sınır daha da belirsizleşmişti. Bazen zihnindeki sesler azalmış gibi oluyor, fakat onlarla birlikte renklerin de çekildiğini hissediyordu. Bunun hastalıktan mı, ilaçtan mı kaynaklandığını anlayamıyordu.

Prospektüsü bir gece baştan sona okumuştı. Yan etkiler, insanın yaşayabileceği bütün sıkıntılı hâllerin alfabetik listesine benziyordu. İlacı kullanmaktan, bırakmaktan, iyileşmemekten ve iyileşirse kim olacağından aynı anda korkuyordu.

Anksiyete krizleriyse aklının bütün açıklamalarına kayıtsızdı. Nefes alabileceğini biliyor ama nefes alamıyordu. Kalbinin sağlam olduğunu biliyor ama onun duracağına inanıyordu. Ölmediğini biliyor, buna rağmen bedeni birazdan öleceğine karar veriyordu.

Bedeni, aklının otoritesini tanııyordu.

İlk büyük krizlerden biri mahalledeki süpermarkette gelmişti. Sepetinde ekmek, yoğurt, kahve ve deterjan vardı. Kasaya yaklaşırken kalbi hızlanmıştı. Önce sıradan bir huzursuzluk sandı. Sonra nefesi daraldı. Parmakları uyuştı. Tavandaki floresan lambalar fazla parlak görünmeye, insanların sesleri uzaklaşmaya başladı. Kasanın bip sesi kafatasının içinde çalışıyordu.

Birden orada öleceğine inandı. Sonra elindeki sepeti koridorun ortasında bırakıp dışarı çıktı. Duvara yaslandı. Roma önünden olağan biçimde geçiyordu. Bir kadın telefonda konuşuyor, bir adam kaskını takıyor, iki çocuk, anneleriyle gülüşüyordu.

Deniz için dünya sona eriyordu ve dünyanın bundan haberi yoktu.

Bir başka kriz metroda gelmişti. Kapıların bir daha açılmayacağını düşündü. Göğsündeki baskı arttı; araçtaki bütün havanın diğer yolcular

tarafından tüketildiğine inanacak kadar gerçeklikten koptu. Bir sonraki durakta indi, uzun süre yürüdü. Eve döndüğünde kalp krizi belirtilerini, panik atak açıklamalarını ve yirmi yedi yaşındaki bir erkekte ani ölüm olasılığını saatlerce okudu.

Ertesi gün aynı korku geri geldi.

Akıl, korkunun mekanizmasını biliyordu. Beden yine de alarm veriyordu. Yangın yoktu; fakat siren geçmekte.

İştahı düzensizleşmişti. Bazı günler hiçbir şey yemiyor, bazı geceler aç olup olmadığını bilmeden bir paket bisküviyi bitiriyordu. Eskiden sevdiği yemekler anlamını kaybetmişti. Kahve yalnızca sıcak, peynir yalnızca tuzlu, domates yalnızca ıslaktı.

Kötü günlerinde mercimek çorbasını özlüyordu; fakat yapmak için gereken malzemeleri bulma, tencereyi çıkarma, ocağı yakma düşüncesi bile yoruyordu. İyi bir dört peynirli pizza yiyebileceği yere yürümekse başka bir şehre gitmek kadar uzak görünüyordu. Bazen iki dilim ekmeğin arasına peynir koyuyor, ayakta yiyordu. Masaya oturmak yemeği ciddiye almak demektir; oysa kendini beslemeye değecek biri gibi hissetmediği günler vardı.

Sevilmek o dönemde onu rahatlatmıyordu. Üzerinde yeni bir borç yaratıyordu. Kendisine değer veren insanların emeğine karşılık veremediğini düşünüyor, sevgiyi bile başarısız olduğu başka bir sorumluluk gibi taşıyordu.

Annesi sık sık arıyordu. Telefonunu açmadığı günlerden birinde sesli mesaj bırakmıştı:

“Güzel oğlum, hiçbir şey anlatmak zorunda değilsin. Sadece sesini duymak istiyorum.”

Tam da bu yüzden arayamamıştı. Sesini duyarsa anlayacaktı. Anlarsa Roma’ya gelmek isteyecekti. Gelirse ne hâlde olduğunu görecekti. Annesinin onu kurtarmaya çalışmasını istemiyordu; çünkü kurtarılamazsa onu da başarısızlığa uğratmış olacaktı.

Işıl arka arkaya telefon etmiyordu. İki günde bir kısa bir mesaj gönderiyordu.

Bugün yemek yedin mi?

Evet.

Ne yedin?

İkinci soruya cevap veremediğinde yalan söylediğini anlıyordu.

Bir gece Skype’ta konuşmuşlardı. Görüntü donuyor, Işıl’ın yüzü birkaç saniye gecikmeyle hareket ediyordu.

“*Seni bunalıtmak istemiyorum,*” demişti Işıl. “*Sesini duymak istiyorum.*”

“Annem de aynı şeyi söyledi.”

“Çünkü ailecek sınırlı bir kelime dağarcığımız var.”

Deniz gülümseyince,

“Bak,” demişti Işıl, *“hâlâ yaşıyorsun salak çocuk.”*

Ada'yla konuşturdurdu. Eskiden olsa Ada'yı görmeden gününü geçiremezdi. Şimdi hala derin bir sevgi hissediyordu ama onun da sanki dayısının bu halde olacağını hissetmesinden korkuyordu.

Babası hastalığı öğrendiğinde uzun bir konuşma yapmamıştı.

“Doktora gittin mi?” diye sormuştu.

“Gittim.”

“İlaç başladı mı?”

“Başladı.”

“Her gün aynı saatte al.”

“Biliyorum baba.”

O an babasının sesindeki korkuyu fark etmişti. Murat korktuğunda daha düzenli konuşurdu.

“İyi olmak zorunda değilsin,” demişti babası. “Ama tek başına mücadele etmek zorunda da değilsin.”

Sevgi kelimesi içermeyen söylediği en şefkatli cümlelerden biriydi.

Bütün bu insanlar vardı. İyi bir ailesi, onu arayan arkadaşları, okuyabildiği bir üniversite, Roma’da bir evi, iki ülkenin dili ve hafızası vardı. Deniz bu yüzden daha kötü hissediyordu. Acı çekmek için yeterli gerekçesi olmadığına inanıyordu. Dünyada savaş, yoksulluk ve gerçek kayıplar varken yataktan kalkamamasını bir ahlak kusuru gibi görüyordu.

Hayatın anlamı sorusuna yıllarca felsefi yanıtlar aramıştı. Hastalıkla birlikte soru küçülmüş ve sertleşmişti. Artık “Hayatın anlamı nedir?” diye sormuyordu. “Bütün bunları sürdürmek neden gerekli?” diyordu. Camus’nün başkaldırısı uzaktan gelen bir ses gibiydi. İnsan kendi anlamını yaratabilirdi; fakat yaratmak için önce bir şeyi istemek gerekiyordu. Deniz, isteme kasını kaybettiğini düşünüyordu.

Depresyon, kendi acısını üretmekle kalmıyor; insana o acıdan utanması gerektiğini de söylüyordu.

Giulia ilk görüşmede bu suçluluğu fark etmişti.

“Sahip oldukların, hasta olmanı yasaklamıyor,” demişti.

“Ama açıklamıyor da.”

“Bir hastalığın ahlaki gerekçe sunması gerekmiyor.”

“O zaman neden oldu?”

“Bunu birlikte araştıracağız”

Deniz, “Araştırmak,” kelimesini duymuş, fakat ona yaklaşan hiçbir duygu bulamamıştı.

Şimdi mutfak masasının önünde otururken Giulia’nın başka bir cümlesi geri geldi:

Küçük olmakla değersiz olmak aynı şey değil.

O gün yapılabilecek en küçük şeyi seçti. Lavabodaki tabaklardan birini yıkadı. İkinciye bırakıp ellerini kuruladı. Ardından yarım ekmekle peyniri çıkardı, iki domatesi kesti. Kötü bir sandviç yaptı ve ayakta yedi.

Tadı hâlâ yarıftı. Ama bitirdi.

Telefonunu yeniden eline aldı. Chiara'nın notlarını indirdi. Gruba bu akşam çıkamayacağım yazdı. Bir süre düşündükten sonra sonuna *ama yarın aperitivo olabilir diye* ekledi.

Matteo'nun cevabı on saniye içinde geldi:

masanızı ayırdım, olabilir çok iyi bir vaat, Roma belediyesi daha iddialı vaatler veriyor ve hiçbirini tutmuyor!

Deniz'in yüzünde çok hafif bir hareket oldu. Tam bir gülüş değildi; yüzünün bir zamanlar bildiği hareketi hatırlamasıydı.

Annesinin sesli mesajını yeniden dinledi. Mesaj gönderdi. *İyiyim, ilk fırsatta arayacağım* yazdı.

Saat sekizi geçmişti. Dışarıda yağmur bir kez daha başlamış, sonra kısa sürüp durmuştu. Pencereyi açtığında soğuk hava, ıslak taş ve egzoz kokusuyla içeri girdi. Uzaktaki tramvay iniltili viraj aldı.

Giulia'nın sorusu hâlâ oradaydı.

En son ne zaman gerçekten bir şeyi merak etmişti?

Deniz mutfak masasının kenarındaki siyah çantaya baktı.

Fermuarın üzerinde ince bir toz tabakası vardı.

Fotoğraf makinesinin çantasını masaya koydu. Fermuarı açarken, kullanılmadan beklemiş eşyaların kendilerine özgü kokusu yükseldi: kumaş, plastik, metal ve kapalı kalmış hava. Makineyi eline aldığı anda ağırlığını hatırladı. Bazı nesneler, insanın eski bir hâlini bedene zihinden daha hızlı geri çağırıyordu. Parmakları düğmeleri düşünmeden buldu. Pıl tamamen bitmişti.

Şarj cihazını mutfak prizine taktı. Hafıza kartını bilgisayara yerleştirdi. İçinde aylar öncesinden kalmış fotoğraflar vardı.

Matteo'nun gülerken kapanan gözleri, Chiara'nın kahkahası. Yusuf'un buharlaşmış camın üzerine parmağıyla çizdiği Türkiye haritası; haritanın biçimi o kadar kötüydü ki Deniz altına *Yunanistan'ın hayali* yazmıştı. Joseph'in Vittoria Emanuelle'deki bir heykeli taklit edişi. Pico'nun sessizce uzanışı, otobüs beklerken uyuyakalmış yaşlı bir adam. Termini'nin arkasında yük boşaltan iki işçi. Bir balkonun demirlerine takılmış kırmızı çocuk balonu.

Hayat, Deniz ona bakmayı bıraktığı sırada bütünüyle ortadan kaybolmamıştı.

Fotoğraflar iyi değildi, yalnızca, dikkatliydi. Onlara bakan kişi, deklanşöre basan adamın dünyayla bir ilişkisi bulunduğunu anlayabilirdi. Deniz kendisinin çektiği bu görüntülere, ölmüş bir yakının eşyalarına bakar gibi baktı. Fotoğraflardaki adamın aynı kişi olduğunu biliyor, yine de onun duyduğu ilgiyi hatırlayamıyordu.

Marco'nun sesi zihninde belirdi:

Herkesin baktığı şeyi değil, kimsenin bakmadığı şeyi çek.

Pilin dolmasını beklerken hava karardı. Ekim sonunda Roma'nın akşamı hızlı iniyordu. Gündüzden kalan gri ışık kiremitlerin üzerinden

çekildi; karşı apartmanın pencereleri birer birer yandı. Deniz'in dairesi, çevredeki hayatların ortasında karanlık kaldı. Lambayı açmadı.

Dışarı çıkmak için iyi bir sebebi yoktu. Fotoğraf çekmek istemiyordu. Via Appia Antica'ya gitmeyi birkaç haftadır düşünmüş ama ertelemişti. Yağmurdan sonra eski taşların rengini sevdiğini hatırlıyordu. Roma'nın merkezinde her kalıntı, çevresindeki yeni hayat tarafından sergileniyordu; Appia'nın bazı bölümlerindeyse geçmiş karanlığın içinde kendi başına kalabiliyordu.

Bu, akıllıca bir saat değildi. Zemin ıslaktı. Günlerdir süren yağmur bazı yolları bozmuş, parkın kenarındaki birkaç geçişe uyarı şeritleri çekilmişti. Fotoğraf için ışık kalmamış sayılırdı. Ertesi gün gidebilirdi.

Ertesi gün düşüncesi, son aylarda çoğu şeyin mezarı olmuştu.

Deniz bunu fark etti.

Pili tam dolmadan cihazdan çıkardı. Çantaya yedek kart, küçük el feneri, çakı, su, lens temizleme bezi ve katlanır şemsiye koydu. Telefonunu, cüzdanını ve anahtarını cebine yerleştirdi. Kapıya geldiğinde geri dönüp mutfak ışığını söndürmek istedi; sonra zaten açmadığını hatırladı.

Merdivenleri inerken yaptığı şeyin iyileşmek olmadığını biliyordu. Büyük bir karar vermemiş, hayatı seçmemiş, anlam bulmamıştı. Yalnızca evden çıkıyordu.

Sokakta hava serindi. San Lorenzo'nun barları akşam kalabalığına hazırlanıyordu. Bir garson, metal masaların üzerindeki yağmur suyunu bezle yere itiyor; bir grup öğrenci bira şişeleriyle kaldırımda ayakta konuşuyordu. Penceresi açık bir daireden televizyon sesi, başka bir yerden sarımsakla zeytinyağının kokusu geliyordu. Duvarlara yeni yapıştırılmış afişler yağmurdan şişmişti. Bir köşede, kaskını koluna geçirmiş genç bir kadın telefonundan birine adres tarif ediyordu.

Deniz bu ayrıntıların içinden yürüdü. Aylar sonra ilk kez şehir ona yalnızca aşılması gereken mesafelerden oluşmuyordu.

Termini yönüne giden otobüs gecikti. Duraktaki tabela üç dakika gösteriyor, sonra beşe çıkıyor, ardından süre tamamen kalkıyordu. Otobüs nihayet geldiğinde kalabalıktı. Deniz arka kapıdan bindi, biletini makineye soktu. Makine önce kabul etmedi; ikinci denemede biletin üzerine soluk bir saat bastı.

Termini'de insan akışı hiç durmuyordu. Tekerlekli valizlerin kaldırım taşlarındaki sesi, taksi çağırınlar, sigara içen şoförler, aceleyle yürüyen rahibeler, haritalarını ters tutan turistler, ailesini bekleyen askerler... Deniz, istasyonların insanlığı küçük bir alanda özetlediğini düşünürdü: gidenler, dönenler, geç kalanlar ve birini bekleyenler.

Metro B ile Circo Massimo'ya indi. Vagonun camında kendi yansımasını gördü. Kamera çantası omzundaydı. Sıradan bir akşam planına giden herhangi bir genç adam gibi görünüyordu. Kimse birkaç

saat önce bir psikoloğa yaşamakla ölmek arasındaki farkı açıklamaya çalıştığını bilemezdi.

İnsanların görünmez hayatları vardı.

Circo Massimo'dan dışarı çıktığında yağmur yeniden çiselemeye başladı. Eski yarış alanının karanlık çukuru, şehrin ışıkları arasında büyük ve sessizdi. Bir süre 118 numaralı otobüsü bekledi. Gelen araç neredeyse boştu. Şoför, Appia yönünü soran Deniz'e aynadan kısa bir bakış atıp durak adını söyledi.

Otobüs merkezden uzaklaştıkça Roma'nın sesi değişti. Turist kalabalığı azaldı. Duvarlar, bahçeler ve karanlık alanlar çoğaldı. Islak camın ardından geçen taş parçaları, servi ağaçları ve aralıklı lambalar fotoğraf kareleri gibi belirip kayboluyordu.

Deniz uygun durakta indiğinde saat sekize yaklaşıyordu. Yağmur durmuştu. Hava, ıslak toprakla ezilmiş ot kokuyordu. Şehir merkezinin kesintisiz uğultusu geride kalmış, yerini uzaktan geçen araçların sesiyle ağaçlardan damlayan su almıştı.

Fotoğraf makinesini çıkardı. İlk kareleri yüksek ISO'yla, flaşsız çekti. Islak taşların üstünde birikmiş ışık; tel örgünün ardındaki servi; uzakta tek başına yürüyen şemsiyeli bir adam; yol kenarında suyla dolmuş kırık bir oyuk... Deklanşörün sesi gecenin içinde küçük, mekanik bir tıkırtı gibi duyuluyordu.

İlk on dakika hiçbir şey hissetmedi. Sonra kadraj seçmeye başladığını fark etti. Bir taşı ötekenden ayıran şeyin ne olduğunu, suyun hangi çukurlarda toplandığını, karanlığın dallar arasındaki boşluğu nasıl şekillendirdiğini düşünüyordu.

Bu mutluluk değildi.

Ama dikkat vardı.

Dikkat, uzun süredir içinden çekilmiş olan dünyayla yeniden kurulan en ince bağıdı.

Yolun daha تنها bir bölümünde sarı-siyah uyarı şeridi gördü. Yağışın yumuşattığı toprak, alçak taş duvarın arkasında çökmüş; belediye ya da park görevlileri geçişi kapatmak için iki metal bariyer koymuştu. Bariyerlerden biri yana devrilmiş, şerit çallara dolanmıştı. Normal yol devam ediyordu. Deniz'in oraya girmesi için hiçbir sebep yoktu.

Tam yürüyüp geçerken, çöken toprağın arkasındaki karanlıkta düzgün olmayan bir çizgi fark etti.

Önce suyun oyduğu bir yarık sandı. Fotoğraf makinesini kaldırıp yakınlaştırdı. Görüntü karanlıktı. Flaşla bir kare çekti.

Ekranı, taşların arasında insanın geçebileceği genişlikte bir açıklık belirdi. Kenarındaki blokların bir kısmı kesilmiş gibiydi. Roma'nın altında sayısız eski galeri, taş ocağı, sarnıç ve mezar bulunduğunu biliyordu. Gördüğü şey çökmeyele açığa çıkmış eski bir taş ocağı girişi olabilirdi.

Giulia'nın sesi yeniden geldi:

En son ne zaman gerçekten bir şeyi merak ettin?

Deniz bariyerin önünde durdu.

Girmemesi gerektiğini biliyordu. Zemin kararsız olabilirdi. Yağmur yeni bir çökme yaratabilirdi. Tek başınaydı. Telefonun çekip çekmediğini kontrol etti; sinyal zayıftı ama vardı. Matteo'ya konum göndermeyi düşündü. Sonra ne yazacağını bilemedi: *İlk terapi görüşmemden sonra gece vakti kapatılmış bir çukurda fotoğraf çekmeye gidiyorum.* Matteo gelip onu bizzat dövebilirdi.

Kendine zarar verme niyeti yoktu. Bunu kesin olarak biliyordu. Tehlikeye girmekle ölmek istemek aynı şey değildi; fakat depresyon bazen insanın kendi güvenliğiyle arasındaki bağı inceltiyordu. Deniz bu ihtimali dürüstçe düşündü.

Sonra açıklığa yeniden baktı.

Korkuyordu. Fakat bu korku anksiyete krizlerine benzemiyordu. Burada korkunun bir nesnesi vardı: gevşek toprak, karanlık, çökme ihtimali. Nesnesi olan korku, bedensiz dehşetten daha kolay taşınıyordu.

Metal bariyerin yanından geçti. Ayakkabıları çamura battı. Bir eliyle taş duvara tutunarak aşağı indi. Açıklığın önünde durduğunda içeriden belirgin bir hava akımı gelmediğini fark etti. El fenerini yaktı.

İlk birkaç metre kaba, eski ve anlaşılırdı. Duvarlarda alet izine benzeyen girintiler, zeminde kırılmış taşlar vardı. Tavan alçalmıyordu. İçerisi yağmurdan korunmuş olsa da nemliydi. Deniz iki adım attı, sonra dönüp dışarı baktı. Giriş, arkasında eğri bir gece parçası gibi duruyordu.

Fotoğraf çekti. Flaş, karanlığı bir anlığına düzleştirip taş yüzeyleri sert gölgelere ayırdı.

Biraz ileride galeri daralıyordu. Çökmüş molozların arasında yan tarafa açılan bir aralık vardı. Deniz önce bunun geçilemeyecek kadar küçük olduğunu düşündü. Feneri yaklaştıınca aralığın arkasında boşluk gördü.

Oraya kadar gidip dönmek üzere kendisiyle pazarlık yaptı.

Molozların üzerinde dikkatle ilerledi. Taşlardan biri ayağının altında oynadı; kalbi hızlandı. Bir an süpermarketteki ışıklar, tramvay kapısı, göğsündeki baskı geri gelecek sandı. Gelmedi. Kalbi hızlı atıyordu, çünkü düşebilirdi. Bedeni ilk kez gerçek bir tehlikeye verdiği tepkiyle ona yalan söylemiyordu.

Dar aralığın önünde çömeldi. Paltosunun omzu ıslak toprağa süründü. Çantayı çıkarıp önce öbür tarafa itti, ardından yan dönerek geçti. Kumaş, bir çıkıntıya takıldı. Geri çekilip açısını değiştirdi. Sonunda dizlerinin üzerinde küçük bir boşluğa ulaştı.

El fenerini kaldırdı.

Burası ilk galeriye benzemiyordu.

Deniz'in bunu açıklayacak arkeolojik bilgisi yoktu. Yine de farklılığı hemen gördü. Duvarlardan biri, çevresindeki kayadan daha düzgün bir yüzeye sahipti. Üzerinde keski izi, harç çizgisi ya da kalıp izi

görünmüyordu. Taş değildi demek için fazla taş gibiydi; metal değildi demek için ışığı fazla tuhaf geri veriyordu. Beton olabilirdi, fakat yaşını ya da nasıl döküldüğünü düşündürecek hiçbir iz taşımıyordu.

Flaşla iki fotoğraf çekti.

Makinenin ekranında yüzey, çıplak gözle gördüğünden daha sıradan görünüyordu. Bu onu rahatsız etti. Lensin yakalayamadığı şeyin ışık mı, doku mu, yoksa yalnızca kendi yorgunluğu mu olduğunu anlayamadı.

Sağ tarafta, çökme sırasında kenarı açılmış dar bir yarık vardı. İçeride daha küçük bir oda bulunuyordu. Deniz feneri uzattı. Oda neredeyse boştu. Zeminde toz yok denecek kadar azdı. Duvarın ortasında, masa yüksekliğinden biraz aşağıda dikdörtgene yakın bir oyuk görünüyordu.

Oyğun içinde tek bir nesne vardı.

Deniz birkaç saniye yerinden kıpırdamadı.

Nesne ilk bakışta kapalı, kalın bir kitaba benziyordu. Koyu griydi; siyaha yakın yüzeyi fenerin ışığını ne parlatıyor ne bütünüyle emiyordu. Kapağında okunabilir bir başlık, sembol ya da süs yoktu. Kenarlarında üst üste duran ince katmanlar seçiliyordu. Altı yüz sayfayı aşacak bir kitabın kalınlığındaydı ama bildiği hiçbir cilde benzemiyordu.

Roma'nın altında eski bir kitap bulmak akla uygun değildi. Kâğıt bu nemde çürürdü. Deri dağılır, metal oksitlenir, ahşap eğrilirdi. Kitapta bunların hiçbirinin izi yoktu.

Deniz önce bulunduğu yerin bir sanat galerisi hazırlığı olabileceğini düşündü. Sonra bunun saçma olduğunu düşündü. Ardından bir film çekimi, saklanmış modern bir obje, kaçak kazı, arkeolojik bir replika ihtimallerini sıraladı. Zihni uzun zaman sonra ilk kez cevap üretmek için değil, soru çoğaltmak için çalışıyordu.

Odaya girdi.

Feneri yere koyup nesnenin birkaç fotoğrafını çekti. Flaş patladığında hiçbir mekanizma çalışmadı. Karanlık, flaşın ardından olduğu yere geri döndü.

Deniz elini uzattı; sonra geri çekti.

Polisi ya da arkeoloji birimini araması gerektiğini düşündü. Telefonunu çıkardı. Sinyal yoktu. Ekranın köşesindeki çatlak, buradaki bütün çizgilerden daha tanıdıktı. Acil bir durum yoktu. Bulduğu şeyin gerçekten eski olup olmadığını bilmiyordu. Yetkililere ne söyleyeceğini de.

Merhaba, gece kapalı bir alana girdim ve ne olduğunu bilmediğim bir kitap buldum.

Matteo'nun bundan daha iyi bir cümle kuracağı kesindi.

Kitaba yeniden baktı. Merak, ahlaki muhakemesinden daha güçlü değildi henüz; fakat aylardır hissettiği ilk güçlü şeydi. Onu orada bırakırsa yağmurun, yeni bir çökmenin ya da kendisinden sonra gelecek birinin eline geçebileceğini düşündü. Fotoğrafları vardı. Sabah bir uzmana gösterebilir, sonra geri getirebilir ya da yeri bildirebilirdi.

Kendisine sunduğu gerekçelerin ne kadarının doğru, ne kadarının sahip olma isteğine verilmiş zarif isimler olduğunu bilmiyordu.

Eliyle kitabın kapağına dokundu.

Soğuk değildi. Sıcak da değildi. Yüzeyi kuru ve beklenmedik ölçüde pürüzsüzdü. Deniz iki eliyle kavrayıp oyuktan çıkardı. Görünüşüne göre daha hafifti; yine de ağırlığı gerçektir. Kucağına aldığı anda katmanların kenarları çok hafif yer değiştirdi.

Kapağı açtı.

İlk yüzeyde yazıya benzemeyen, hiçbir alfabeye benzemeyen yapılar vardı. Bazıları harita çizgilerini, bazıları anatomi şemalarını, bazıları üst üste bindirilmiş fotoğrafları çağırıyordu. Fakat hiçbir benzetme bütünü açıklamıyordu. Gözünü bir şekle sabitlediğinde başka bir düzen çevresinde beliriyor; bakışını kaydırdığında ilk düzen sanki hiç var olmamış gibi dağılıyordu.

Deniz yüzeyi fenerin farklı açılarıyla aydınlattı. Renk değişmiyor, yine de görüntü aynı kalmıyordu. Bunun yorgunluk, optik bir malzeme ya da basit bir göz yanılması olduğunu düşündü.

Bir yüzeyi daha çevirdi.

Sonra bir tane daha.

Hiçbirini anlamadı.

Fakat anlamak istedi.

Bu istek o kadar yabancıydı ki birkaç saniye boyunca onu korkuyla karıştırdı. Aylardır ilk kez zihni sabahın devamına uzanan bir hareket yapmıştı. Yarın yeniden bakmak, ışıktaki fotoğraflamak, etrafında kime danışabileceğini düşünmek istiyordu.

Nesneyi dikkatle kapattı. Kamera çantasındaki bölmeleri çıkardı; gövdeyi omzuna astı, kitabı çantaya yerleştirdi. Fermuar güçlüğüle kapandı.

Geldiği aralıktan geri geçti. Molozların üzerinde acele etmedi. Dışarı çıktığında yağmur yeniden şiddetlenmişti. Damla sesleri yapraklarda, taşlarda ve paltosunun omuzlarında çoğalıyordu. Derin bir nefes aldı. Islak toprak, ot, taş, uzak egzoz ve kendi terinin kokusunu duydu.

Roma karanlıkta önünde uzanıyordu. Eve nasıl döneceğini, son otobüsü kaçırıp kaçırmadığını, bulduğu şeyi kime göstereceğini bilmiyordu. Yaptığının doğru olup olmadığından da emin değildi.

Ama merak ediyordu.

Giulia'ya vereceği bir cevap vardı artık.

O gece Deniz Ergin ne bulduğunu bilmiyordu. Onu çantasına koyarken hayatına aldığı şeyin yalnızca eski ve anlaşılmaz bir kitap olduğuna inanıyordu.

Aylar sonra ilk kez sabahın gelmesini istiyordu.

Onu hayata bağlayan ilk şey umut değildi. Meraktı.

KİTAP

San Lorenzo'ya döndüğünde gece yarısını geçmişti.

Via Appia'dan ana yola çıkması, karanlıkta geldiği durağı bulması ve ne zaman geçeceği belli olmayan 118 numaralı otobüsü beklemesi düşündüğünden uzun sürmüştü. Yağmur hızlanmış, kamera çantasının kumaşı suyu içine çekerek ağırlaşmıştı. Çantada fotoğraf makinesi yerine taşıdığı kitabın köşesi her adımında kalçasına vuruyordu. Vuruş çok hafifti; yine de Deniz onu, insan kalabalığında kendisine sürekli dokunan biri gibi hissediyordu.

Otobüs geldiğinde içi hemen hemen boştu. Şoför, sileceklerin yetişemediği yağmurun arkasından yolu görmek için önüne eğilmişti. Deniz en arkaya oturdu. Çantayı dizlerinin arasına aldı, iki eliyle fermuarın kapalı olduğundan emin oldu. Eve kadar kapağı bir kez daha açmamaya karar verdi. Kararının akılcı olduğunu düşündü: ışık yetersizdi, yorulmuştu, bulduğu şeyin ne olduğunu bilmiyordu. Fakat asıl neden, onu yeniden açarsa sabaha kadar bakacağını sezmesiydi.

Circo Massimo'da metroya indiğinde istasyonun floresan ışıkları gözlerini acıttı. Bunun yorgunluktan olduğunu düşündü. Termini'de hat değiştiren insanların arasında yürürken birkaç kez omzuna çarpıldı. Normalde rahatsız olacağı kalabalık, uzaktan izlediği bir su akıntısı gibi çevresinden ayrılıp birleşiyordu. İnsanların konuşmalarını anlamıyor değildi; tam tersine, aynı anda gereğinden fazlasını duyduğu hissine kapılmıştı. Bir kadın telefonda ertesi günkü öğle yemeğini anlatıyor, iki genç okuldaki gününü tartışıyor, bir valizin bozuk tekerleği her dönüşünde aynı kısa çığlığı çıkarıyordu. Sesler birbirine karışmıyor, ayrı ayrı yerlerini koruyordu.

Deniz bunu da yorgunluğa bağladı.

İnsan zihni anlamadığı her değişikliği önce en sıradan nedene teslim ederdi. Uykusuzluk, açlık, ilaç, karanlık, kaygı. Sıradan açıklamalar dünyanın yerinde durmasını sağlardı.

Eve ulaştığında telefonunun şarjı yüzde üçtü. Matteo'dan gelen mesajı bildirim ekranında gördü: *Napıyorsun yoğurt adam?*. Cevap yazmayı düşündü. Parmaklarını ekrana götürmedi. Birkaç saat sonra uyanacak, kitabın fotoğraflarını bilgisayarda büyütecek, sonra Matteo'ya yalnızca uyuyakaldığını söyleyecekti.

Kapıyı kilitledi. Islak paltosunu çıkarmadan mutfaka geçti. Çantayı masanın üzerine koydu, fermuarı açtı ve kitabı iki eliyle kaldırdı. Mutfak lambasının sarı ışığında, yeraltındaki kadar yabancı görünmüyordu. Koyu yüzeyi eski bir endüstriyel malzeme, katmanları alışılmadık biçimde üretilmiş kalın sayfalar olabilir. Evin tanıdık dağınıklığı onu sıradanlaştırmıştı: iki kirli fincanın, açık ilaç kutusunun, yarım ekmeğin

ve kurumuş mandalina kabuklarının arasında, açıklanması gereken bir mucizeden çok yanlış masaya bırakılmış pahalı bir tasarım ürüne benziyordu.

Deniz kapağına dokunmadı.

Yalnızca sabaha kadar güvende olmasını istiyordu. Onu masanın duvara yakın tarafına çekti. Kamera çantasını yere bıraktı. Telefonu şarja takması gerektiğini düşündü, fakat şarj kablosu küçük odadaydı. Bir bardak su içmesi, ıslak giysilerini çıkarması, ayakkabılarındaki çamuru silmesi gerekiyordu.

Gerekliyordu kelimesi, son aylarda iradesinin etrafına dolanan en ince ipti. Tek başına hafifti. Çoğaldığında insanı yerinden kaldırmıyordu.

Yatak odasına kadar gitti. Kazağını çıkarmak için kollarını kaldırdı, sonra vazgeçti, son bir gayretle çıkarıp yere bıraktı. Ayakkabılarını ayağının ucuyla itti. Birini çıkarabildi; öteki ayağında kaldı. Yatağın üzerine yanlamasına uzandı. Yastığın serin yüzünü yanağında hissetti.

Telefonu cebinde bir kez daha titreşti.

Deniz gözlerini kapadı.

Uyku gelmedi.

Üzerine kapandı.

İlk saatlerde gördüğü şeylere rüya demek zordu. İnsan rüyaları yüzlerden, odalardan, korkulardan ve hatıralardan yapıldı. Bunlarda yüz yoktu. Karanlık bir suyun içinde ilerlemiyordu; suyun kendisinin nerede yoğunlaştığını, nerede soğuduğunu, uzak bir hareketin basıncı nasıl değiştirdiğini biliyordu. Bir beden taşıdığını görmüyor, sınırının hangi noktalarına ne kadar kuvvet uygulandığını hissediyordu. Sesler bir yerden gelmiyor, içinden geçtiği ortamın biçimini çıkarıyordu. Bir şey yaklaşımadan önce suyun tamamı yaklaşmayı haber veriyordu.

Sonra su da kayboldu.

Geriye ilişkiler kaldı: uzaklık, değişim, tekrar, yön, basınç, sıcaklık, iz. Birbirinden ayrı duyular değil, tek bir şeyin farklı yüzleri. Deniz rüyanın içinde bunları anlamıyor; anlamaya ihtiyaç duymadan yaşıyordu.

Bir ara yatağında döndü. Cebindeki telefonun sert köşesi kalçasına battı. Ekranı son kez, kimse görmeden söndü.

Yağmur cuma sabahı dindi. Karşı apartmanın pencereleri açıldı, kapandı. San Lorenzo'da dükkânlar kepenklerini kaldırdı. Öğrenciler derslere gitti. Alt kattaki bar öğlene kadar yüzlerce fincan yıkadı. Matteo önce bir mesaj, sonra iki arama bıraktı. Chiara öğleden sonra yazdı. Lucia akşamüstü aradı; telefon doğrudan kapanınca bir daha aradı. Işıl üç kez. Murat bir kez aradı, beş dakika sonra yeniden aradı.

Deniz bunların hiçbirini duymadı.

Cumartesi günü apartmanın dış kapısı açıldı. Bir adam hızlı adımlarla merdivenleri çıktı. Üçüncü kata geldiğinde bir an durup nefes aldı. Sonra Deniz'in kapısına yumruğuyla vurdu.

Deniz önce kokuyu duydu.

Tek bir koku değildi. Islanmış deri, soğuk hava, koyu kahve, motor egzozu, tütün, ter ve yıllardır aynı sabunu kullanan bir insanın teninde kalan temiz, acımsı iz. Katmanlar birbirine karışmıyor; her biri aynı kişinin başka bir saatte nerede bulunduğunu anlatıyordu. Deniz gözlerini açmadan bu kokunun kapının arkasında durduğunu biliyordu.

Sonra yatak sallandı.

Hayır, yatak sallanmıyordu.

Kapıya inen yumrukların titreşimi duvardan zemine, zeminden yatağın ahşabına ve oradan omurgasına ulaşıyordu. Dışarıdan geçen bir otobüs camları çok daha düşük bir ritimde oynatıyor, buzdolabının motoru mutfaktan ince ve düzenli bir titreşim yayıyor, üst kattaki kişinin adımları tavandan kısa darbeler halinde düşüyordu. Her şey hareket ediyormuş gibi gelmesinin nedeni, dünyanın birdenbire hareket etmeye başlaması değildi. Deniz, daha önce zihninin susturduğu hareketleri artık susturamıyordu.

Kapı yeniden yumruklandı.

“Deniz aç şu siktiğimin kapısını!”

Ses, adı olmadan önce göğsünde bir basınçtı. Ardından tanıdık ton, heceleri bir araya getirdi.

Marco.

Deniz gözlerini açmaya çalıştı. Gözkapakları birbirine yapıştırılmış gibiydi. Başının içinde keskin olmayan, yaygın bir ağrı vardı; ateşli değildi ama bütün kafatası içinden büyümüş gibi hissediliyordu. Dili kurumuş, boğazı yanmıştı. Sol ayağında hâlâ önceki geceden kalma çorabı, sağ ayağında çamurlu ayakkabısı vardı. Bir an nerede olduğunu anlayamadı.

Kapı bir kez daha sarsıldı.

“Deniz, kapıyı aç! Açmazsan kıracağım.”

Yatağın kenarına oturdu. Oda dönmüyordu; fakat içindeki her şeyin yerini bedenine göre ayrı ayrı biliyordu. Pencerenin aralığından giren hava sağ yanağında daha soğuktu. Boxerının dikişi kasıklarına bastırıyor, kemeri karnını sıkıyor, ayakkabının içinde kıvrılmış çorabı küçük parmağına sürtünyordu. Derisi bir örtü olmaktan çıkmış, dış dünyanın üzerinde yazı yazdığı geniş bir yüzeye dönüşmüştü.

Ayağa kalktığında dizleri boşaldı. Duvara tutundu. İki gün boyunca hiçbir şey yememiş, su içmemiş ve aynı giysilerle uyumuştı; bunu henüz bilmiyordu. Yalnızca bedeninin kendisinden önce uyanmadığını düşündü.

Koridora ilerledi. Marco kapıya vurmaya devam ediyordu. Karşı dairede zincirin sürüldüğünü duydu. Signora Rinaldi'nin terlikleri taş zeminde iki kısa adım attı. Kapısı birkaç santimetre açıldı. Kadının sabah kullandığı deterjanın limon kokusu, koridordaki rutubetin içinden Deniz'e kadar ulaştı.

Deniz anahtarı çevirdi.

Kapı açılır açılmaz Marco onu omuzlarından tuttu.

“Sen ne sikim yaptığını sanıyorsun?”

Marco Venturi ellili yaşlarının ortasıdaydı; fakat yolculuklar, düzensiz uykular ve yıllarca güneş altında çalışmak yüzüne yaşından fazla çizgi bırakmıştı. Kırılmış sakalı iki gündür kesilmemişti. Fermuarı yarıya kadar açık koyu renk bir motosiklet montu, elinde kask ve yüzünde öfkenin altında taşınamayacak kadar büyümüş bir korku vardı. Cazzo derken öfkesi konuşmuyordu.

“İki gündür neredesin sen? Telefonun kapalı. Kimse sana ulaşamıyor. Matteo üç kez geldi, kapıyı çaldı. Arkadaşların kafayı yedi. Işıl Roma’daki herkesi ayağa kaldırdı. Annenle baban buraya gelmek için hazırlanıyor. Biz ne düşüneceğiz, söyler misin? Ne düşünmemiz gerekiyor?”

Marco bağıırıyordu.

Deniz, çocukluğundan beri dayısının yüksek sesini bilirdi. Marco sevinirken de öfkelenirken de cümlelerini odanın tamamına dağıtır, ellerini kullanmadan konuşamazdı. Fakat o an ses yalnızca yüksek değildi. Her hece Deniz’in yüzüne küçük bir hava basıncı olarak çarpıyor, göğüs kafesinde yankılanıyor, koridor duvarından dönüyordu. Marco’nun nefesi cümlelerin arasında düzensizleşiyor, sesinin altındaki korku boğazını daraltıyordu.

Deniz onun kokusundaki katmanları ayırabildiğini fark etti. Egzoz yeniydi. Kahve birkaç saatlikti. Ter yalnızca merdiven çıkmaktan gelmiyordu. Derisinin üzerinde metalik ve tuzlu, daha önce fark etmeyeceği keskin bir şey vardı.

Korkunun kokusu olabilir miydi?

Bu düşünce onu, Marco’nun sözlerinden daha fazla ürküttü.

“Bir şey söyle!” dedi Marco.

Deniz dudaklarını araladı. Aklında açıklamalar vardı: Appia, çöken galeri, nesne, eve dönüş, uyku. Hiçbiri ağzına ulaşmadı.

“Uyuyordum,” diyebilirdi.

Marco birkaç saniye ona baktı.

“İki gündür mü?”

Deniz cevap vermedi.

Karşı kapı biraz daha açıldı. Signora Rinaldi’nin sabahlığının kumaşı kapıya sürtündü. Marco ona dönüp , *“Her şey yolunda hanımefendi, kusura bakma”* dedi. Sesini alçaltmaya çalıştı; yalnızca başka türlü yüksek sesle konuşmuş oldu. Kadın, Deniz’e kaygılı bir bakış attıktan sonra kapısını kapattı. Zincirin metal halkaları yeniden birbirine değdi.

Marco içeri girdi ve kapıyı ayağıyla kapattı.

“Annemi arıyorum.”

Telefonunu cebinden çıkardı. Lucia’nın adı ekranda daha Marco dokunmadan hazırıldı. Arama bir kez çaldı. Lucia hemen açtı.

“Evet,” dedi Marco, hâlâ bağırarak. “Evet. Deniz yanımda. Evdeymiş. Hayır, görünürde bir şeyi yok. Uyuyormuş.”

Telefonun öbür ucundaki sesi Deniz birkaç adım öteden duydu. Sözcükleri tam seçemese de annesinin nefesinin cümlelerden önce geldiğini, her sorunun sonunda sesinin yukarı kırıldığını işitiyordu. Marco telefonu ona uzattı.

“Konuş.”

Deniz telefonu kulağına götürdü.

“Deniz? Deniz, tesoro mio, neredeydin? Aklımızı kaybettik. Baban bilet bakıyor, ben çantamı hazırladım. Işıl meraktan çıldırdı— İyi misin? Bana doğruyu söyle. Sesini duyayım. Neden konuşmuyorsun?”

Lucia da bağırarak konuşuyordu. Onun sesi Marco’nunki gibi öfkeden büyümüyor; ağlamamak için yükseliyordu. Sözcüklerin kenarında ıslak bir titreme vardı. Deniz çocukken ateşlendiğinde, okuldan geç döndüğünde, denizde gözden kaybolduğunda aynı titremeyi duymuştu. O zamanlar yalnızca annesinin telaşı sandığı şeyin içinde şimdi kalp atışına benzer bir ritim seçebiliyordu.

“İyiym, mamma.”

“Neden telefonun kapalı?”

“Uyuyordum.”

“İki gündür mü uyuyordun? Sen bizi öldürmek mi istiyorsun meraktan?”

“Bilmiyorum.”

“Nasıl bilmiyorsun? İlaçlarını aldın mı? Bir şey yedin mi? Marco sana baksın. Gerekirse hastaneye gidin. Biz geliyoruz.”

“Gelmeyin, iyiym,” dedi Deniz yeniden.

İyiym kelimesi hayatında ilk kez yalan olmayabilirdi. Fakat doğru da değildi. İyi hissetmekle şimdi hissettiği şey arasında bir benzerlik vardı; ikisi aynı şey değildi.

Lucia daha konuşurken telefonu dayısına uzattı. Marco telefonu aldı ve mutfağa doğru yürürken bağıra bağıra konuşmaya devam etti. Deniz’in ne kadar düşüncesiz davrandığını, bu hâlin kabul edilemez olduğunu, ne kadar öfkeli olduğunu anlatıyordu. Aynı cümlede hem Deniz’i annesine şikâyet ediyor hem de iyi görüldüğüne Lucia’yı ikna etmeye çalışıyordu.

Deniz koridorda kaldı.

Sonra kitabı hatırladı.

Mutfak masasının üzerinde, iki fincanın ve ilaç kutusunun yanında duruyordu. Marco kapıdan girdiğinde bakmamıştı; şimdi Lucia’yla konuşurken mutfağa ilerliyordu.

Deniz ondan önce davrandı. Adımlarını hızlandırmaya çalışınca çıplak ayağıyla ayakkabılı ayağının zemine farklı basınç uyguladığını hissetti. Masaya ulaştı, sandalyenin arkasına attığı paltouyu ve yerdeki

kazağı aldı. Kitabın üzerine gelişigüzel bıraktı. Kumaşın altında kalan dikdörtgen biçim hâlâ seçiliyordu. Üzerine bir poşet ve çantayı koydu.

Bunu neden yaptığını kendisine sormadı.

Bulduğu şeyi polise bildirmeyi düşünen adam iki gün sonra onu dayısından saklıyordu. Sahip olma isteğinin zarif isimleri, uykuyla birlikte kaybolmamıştı.

Telefonunu aradı. Hâlâ cebindeydi. Güç düğmesine bastı; ekran yanmadı. Şarj kablosunu odadan getirip mutfaktaki prize taktı. Cihaz açılana kadar Marco'nun yanında durmaktan kaçınarak odasına geçti.

Yatağın kenarına oturdu.

Ev sessiz değildi.

Su borularında yukarı doğru ilerleyen akışı duyuyor, buzdolabının motorunun devreden çıkmadan önce titreşimini nasıl değiştirdiğini hissediyor, karşı apartmanın avlusunda birinin metal kepengi çektiğini işitiyordu. Sokağın başında fren yapan otobüsün düşük sesi duvardan geçiyor, üst komşunun sandalyesi zeminde sürtünürken hareketin yönünü anlayabiliyordu. Marco'nun mutfakta dolaşmasını görmeden takip ediyordu, bağırarak konuşması vücudunda daha fazla basınca neden oluyordu: üç adım pencereye, iki adım masaya, duruş, elinin tezgâha değmesi.

Deniz avuçlarını kulaklarının üzerine kapattı.

Ses azaldı. Titreşim kalmaya devam etti.

Panik atağın başladığını düşündü. Göğsünü yokladı. Kalbi hızlı değildi. Nefesi açıldı. Ölmek üzere olduğuna inanmıyordu. Kaygı yoktu; yalnızca verinin fazlalığı vardı.

Belki kırk saatlik uykunun, susuzluğun ve iki doz atlanmış ilaçların etkisiydi. Belki ateşi vardı. Belki Appia'daki nemli galeride bir mantara, kimyasala ya da gaza maruz kalmıştı. Açıklamalar sıralanıyor ama eskisi gibi onu içlerinden birine sığınmaya zorlamıyordu. Her birini geçici olarak yan yana tutabiliyordu.

Telefon açıldı.

Bildirim sesleri art arda gelmeye başladı. Önce tek tek, sonra cihaz yetişemiyormuş gibi kısa aralıklarla. WhatsApp iletileri, cevapsız aramalar, sesli mesajlar, e-postalar. Her ses, evin içinde küçük bir metal parçası düşmüş gibi belirginleşiyordu.

Deniz mutfığa döndü. Ekranda tarih ve saat vardı. Rakamları iki kez okudu.

Kırk saate yakın uyumuştı.

Masanın üzerindeki ilaçlara baktı. En son perşembe sabahı aldığı tabletin boş gözü açıldı; cuma ve cumartesi yerinde duruyordu. İki dozu kaçırmıştı. Lucia'nın telefondaki sorusuna neden cevap veremediğini şimdi anladı. Prospektüste unutulan dozla ilgili yazılanları hatırlamaya çalıştı: çift doz alınmayacaktı. İlacı o saatte almanın mı, ertesi sabah düzenine dönmenin mi doğru olduğunu biliyordu. Kutuyu olduğu

verde bıraktı ve bunu Marco gittikten sonra psikiyatriste soracağı şeylerin arasına ekledi.

Yirmi üç cevapsız arama görünüyordu. Lucia, Işıl, Murat, Marco, Matteo, Chiara, Yusuf, Joe. Matteo'nun son mesajı üç saat önce gelmişti:

Marco dayın geliyor. Lütfen kapıyı aç.

Deniz önce Işıl'ı aradı.

Ablası ilk çalışta telefonu açtı. Arka planda herhangi bir ses yoktu. Işıl konuşmadan önce kısa bir nefes aldı; Deniz onun kendisini toparladığını anladı.

"Nasılsın?" diye sordu.

Bağırmiyordu. Suçlamıyordu. Sesini gereğinden fazla sakın tutmaya da çalışmıyordu. O anda Deniz'in taşıyabileceği tek soruyu seçmişti.

"İyiyim," dedi Deniz.

Işıl birkaç saniye sustu.

"Tamam," dedi.

Deniz gözlerini kapadı.

"Sadece uyudum."

"Tamam."

"Herkesi korkutmuşum."

"Evet."

Sesinde suçlama yoktu. Gerçeği inceltmeden söylemek vardı.

"Kendine geldiğinde beni yeniden ara," dedi Işıl. *"Şimdi açıklama yapmak zorunda değilsin. Su iç. Bir şey ye. Marco'yu da öldürmemeye çalış."*

Deniz mutfaktan gelen sese baktı. Marco hâlâ Lucia'yla bağırarak konuşuyordu.

"O beni önce öldürebilir."

"O zaman telefonunu açık tut. Tanık gerekebilir."

Deniz'in gülümsedi.

"Arayacağım."

"Biliyorum," dedi Işıl. Sonra daha alçak sesle ekledi: *"Seni seviyorum."*

Telefon kapandı.

Deniz yatağın üzerine oturdu. Marco'nun sesi odalara bölünmeden geliyordu. Lucia'ya Deniz'in yaptığı şeyin düşüncesizlik olduğunu, depresyonda olmasının herkesi yok sayabileceği anlamına gelmediğini, çok öfkелendiğini söylüyordu. Ardından aynı nefeste, *"Hayır, kötü görünmüyor. Yorgun görünüyor. Ben buradayım,"* diyordu.

Bir süre sonra mutfak sustu.

Marco kapının eşiğinde belirdi. Yüzündeki öfke bütünüyle geçmemişti; yalnızca taşıyacak başka bir biçim bulmuştu. Deniz'e uzun süre baktı. Gözlerinin altındaki morluğu, kuru dudaklarını, bir ayağında ayakkabı bulunmasını yeni fark ediyormuş gibi baştan aşağı süzdü.

"Aç mısın?" diye sordu.

Deniz o anda midesindeki boşluğu hissetti. Açlık, son aylardaki gibi uzak bir sonuç değildi. Bedeni ona açık, tereddütsüz bir bilgi gönderiyordu. Karnı kasıldı. Ağzında sıcak bir şeyler düşüncesiyle tükürük birikti.

“Açım,” dedi.

Marco başını kapıya doğru çevirdi.

“*Hadi. Kalk o zaman Cazzone! bir şeyler yiyelim.*”

Marco ona hazırlanması için on dakika verdi. Deniz banyoda yüzüne su çarptığında musluktan akan suyun tek bir sıcaklığı olmadığını fark etti. İlk temas soğuk, avuçlarında bekleyen su daha ılık, yüzünden lavaboya dökülen damlalar teninin ısınısını taşıyordu. Havlunun lifleri yanaklarına gereğinden sert geldi. Dişlerini fırçaladı, çamurlu giysilerini çıkardı, temiz bir kazak ve ayakkabılarını giydi. Mutfağa döndüğünde Marco önüne bir bardak su koydu. İtiraz etmeden içti.

Marco’nun motoru apartmanın önünde, yağmurdan koyulaşmış kaldırımın yanında duruyordu. Koyu lacivert, çiziklerle dolu eski bir Piaggio’ydu. Marco Roma’da çalıştığı dönemlerde onu bir arkadaşının garajında bırakır, şehre geldiğinde toplu taşımayla kavga etmek yerine onu kullanırdı. Selesinin altından ikinci bir kask çıkardı ve Deniz’e uzattı.

“Tak.”

“*Hastaneye gitmiyoruz, değil mi?*”

“*Şimdi pizza. Sonra ne kadar tuhaf davrandığına göre karar veririz.*”

Deniz kaskı başına geçirdi. İçinde eski sünger, plastik, Marco’nun kullandığı temizleyici ve daha önce takmış insanların saçlarından kalmış çok hafif yağ kokuları vardı. Eskiden yalnızca kötü koktuğunu düşünürdü. Şimdi kokunun bir geçmişi varmış gibi geldi.

Motor çalıştığında titreşimi avuçlarından değil, seleye değen bütün bedeni üzerinden yükseldi. Marco gaz verince ritim sıklaştı; metal gövdenin hangi bölümünde küçük bir gevşeklik bulunduğunu bile ayırt edebileceğini sandı. Ellerini dayısının sırtına koydu. Kumaşın altından kürek kemiklerinin hareketini, nefes aldığı anda sırtının genişlemesini hissediyordu.

San Lorenzo’dan Porta Maggiore’ye doğru ilerlediler. Via dello Scalo San Lorenzo’nun ıslak asfaltı akşam ışıklarını uzun çizgiler hâlinde taşıyordu. Tramvay rayları tekerlerin altında yön değiştiren bir sertlik yaratıyor, her otomobil yanlarından geçerken havayı başka biçimde itiyordu. Marco araçların arasına Romalılara özgü, dışarıdan bakıldığında intihar isteğine benzeyen bir kararlılıkla giriyor; korna seslerine elini kaldırarak cevap veriyordu.

Deniz normalde scooter’ın arkasında yolu görmek için Marco’nun omzunun yanından bakardı. Bu kez görmek tek başına yeterli değildi. Yaklaşan otobüsü motorundan önce önlerinde sıkışan havada,

yanlarından geçen otomobili egzozunun sıcaklığında, fren yapan motosikleti asfaltta yarattığı ince titreşimde hissediyordu. Her şey ona dokunmadan önce çevresindeki alanı değiştiriyordu.

Bu bir yön duygusu değildi. Daha çok şehrin, gözüne ulaşamadığı yerlerde de bedene temas etmeyi sürdürmesiydi.

Porta Maggiore'nin kemerleri önlerinden geçerken eski taşların yağmur suyunu yeni betonla aynı biçimde tutmadığını fark etti. Santa Croce in Gerusalemme yönünde rüzgâr değişti. Islak servi, otomobil egzozu, ağaçların kokusu, yakındaki çöp konteyneri ve Marco'nun montuna sinmiş tütün aynı havanın içinde ayrı yollar izliyordu.

Deniz, Roma'yı yıllardır gördüğünü ama hiç koklamadığını düşündü.

Via La Spezia'dan Piazza Re di Roma'ya indiler. Meydanın çevresindeki trafik, birbirini kesen daireler hâlinde dönüyordu. İnsanlar kaldırım kenarlarında bekliyor, otobüsler durup yeniden yavaşlıyor, mağaza kapıları açıldıkça içerideki sıcak hava sokağa kısa süreli boşluklar bırakıyordu.

Marco scooter'ını Pizzacının önüne park etti. Re di Roma pizzeria'nın önünde birkaç kişi ayakta bekliyordu. İçerisi beyaz ışıklı, sıcak ve nemliydi. Cam tezgâhın arkasında dikdörtgen tepsiler yan yana uzanıyor; domates, patates, kabak çiçeği, mozzarella ve hamurun renkleri birbirini bastırmadan duruyordu.

Kapıdan geçtiği anda koku Deniz'e çarptı.

Maya. Zeytinyağı. Domatesin asidi. Mozzarellanın sütlü buharı. Biberiyenin ezildiğinde bıraktığı keskin yeşillik. Fırının tabanında yanan unun hafif acısı. İnsanların ıslak paltoları. Metal tezgâhın temizleyicisi. Bir çocuğun elindeki portakal suyu.

Deniz kapının önünde durdu.

Marco ona baktı. *"Ne oldu?"*

"Hiç."

"Bayılacaksan dışarıda bayıl. İçerisi kalabalık."

Deniz tezgâha yaklaştı. Margherita ile mantarlı pizzayı işaret etti. Marco iki supplì, karidesli pizza ve iki şişe su ve iki bira ekledi. Tezgâhın arkasındaki adam pizzaları makasla kesip tartıya koydu. Makasın hamurun gevrek tabanını kırarken çıkardığı ses, Deniz'in dişlerinin arasında duyuldu.

Duvar kenarındaki dar tezgahta ayakta yediler. Deniz önce sudan uzun bir yudum aldı. Boğazından aşağı inerken suyun sıcaklığını, ağzındaki tuzla karışmasını, midesine ulaştığında yarattığı serinliği izledi. Sonra margheritadan bir parça ısırıldı.

Kahvenin yalnızca sıcak, peynirin yalnızca tuzlu, domatesin yalnızca ıslak olduğu aylar başka birine aitmiş gibi uzaklaştı.

Hamur önce çıtırdı, sonra dişlerinin altında esnedi. Domatesin ekşiliği, peynirin yağı ve fırının kuru sıcaklığı aynı lokmada kalıyor ama birbirlerini yok etmiyordu. Deniz çiğnemeyi bıraktı. Ağzındaki şeyin

yalnızca lezzet olmadığını düşündü; üretildiği süreç de oradaydı. Mayalanmanın bıraktığı hava, fırının yüksek ısısı, hamuru açan elin eşit olmayan basıncı.

“Yavaş ye,” dedi Marco. “İki günün intikamını mı alıyorsun?”

Deniz çiğnemeye devam etti.

Açtı. Yemek istiyordu. Dükkândaki insanların konuşmaları onu yormuyor, tezgâhın üzerindeki peçeteyi almak gereksiz bir iş gibi görünmüyor, önündeki dakikanın devam etmesi düşüncesi içinde ağırlık yaratmıyordu. Aylardır her niyetle hareket arasına giren direnç yoktu.

Bu fark ediş onu sevindirmedi.

Şaşırttı.

Mutlulukla hastalığın yokluğu aynı şey değildi. Deniz neşeli değildi, iyileştiğine inanmıyor, hayatın anlamını bulduğunu düşünmüyordu. Yalnızca bedeniyle dünya arasındaki yol birden açılmıştı. Bir şeyi istediğinde elini ona uzatabiliyordu. Yemek istediğinde yiyordu. Marco’yu dinlemek istediğinde dikkati cümlelerin ortasında sönmüyordu.

İyi hissediyordu.

Ama iyi, daha önce bildiği iyiye benzemiyordu.

Marco ilk suppliyi bitirdikten sonra ellerini peçeteye sildi.

“Sana çok kızgınum,” dedi.

Deniz başını kaldırmadan, “Fark ettim,” dedi.

“Şaka yapma.”

“Yapmadım.”

Marco bir süre sustu. Onun susması, yüksek sesinden daha dikkat çekiciydi.

“Annen dün gece uyumadı,” dedi. “Baban sakın sakın konuştuğu için herkes daha çok korktu. Işıl seni aramayan insan bırakmadı. Matteo üç kez evine geldi. Ben sabah trene binip geldim. Hastaneleri, karakolu aramayı düşündük. Senin son aylarda nasıl olduğunu biliyoruz. İnsanların aklına ne geleceğini anlamıyor musun?”

Deniz anlıyordu.

Ölüm isteği bulunmadığına emin olduğu için, başkalarının ondan korkmasını bazen haksızlık gibi görmüştü. Oysa onlar onun zihninin içinde değildi. Onların elinde açılmayan bir telefon, cevaplanmayan mesajlar ve depresyon tanısı vardı. Sessizlik, Deniz için uyku olabilirdi. Onlar için olasılıkların en karanlığına açılan bir kapıydı.

“Özür dilerim,” dedi.

Marco başını iki yana salladı.

“Özür sonra. Önce kural. İyi olmak zorunda değilsin. Konuşmak istemeyebilirsin. Kimseye açıklama borcun da yok. Ama kaybolamazsın. Bir mesaj yazarsın: Buradayım. İki kelime. Bize hayatının raporunu göndermiyorsun; yalnızca hâlâ içinde olduğunu söylüyorsun.”

Deniz elindeki pizzaya baktı.”

“tek nokta gönder. Boş mesaj gönder. Telefonu masaya vur, sesi gelsin. Biz seni buluruz.”

Marco birasından içti. Sonra Deniz’in yüzüne baktı.

Deniz ilk fotoğraf makinesini aldığı günü hatırladı. Marco’nun karanlık odasını, kimyasal kapların loş kırmızı ışığını, beyaz kâğıdın üzerinde yavaşça beliren yüzü. Bir görüntünün var olması için önce görünmez bir iz taşıması gerektiğini o gün öğrenmişti.

“Biliyorum,” dedi.

“Hayır. Bilmekle yapmak aynı şey değil. Baban haklı.”

Deniz ona baktı. “Babamla fazla yakınsın.”

Marco’nun yüzü ilk kez yumuşadı.

“*Seni seviyoruz, Cazzone,*” dedi. “*Bu yüzden bağıryorum. Kalbim duracak sandım. Lucia’nın sesi hâlâ kulağımda. Seni bulamıyordum---*” Deniz, dayısının son cümlesinde sesini içinden devam ettirdiğini duydu. Aynı anda boynundaki nabzın hızlandığını, sağ elinin peçeteyi gereğinden sıkı tuttuğunu gördü. Korkunun yalnız kokusu değil, biçimi de vardı. Kaslarda, nefeste, sesin düştüğü yerde ortaya çıkıyordu.

Eskiden Marco’nun bağırısını yalnızca öfke olarak duyardı. Şimdi öfkenin içinde sevgiyi duymak mecaz değildi. İki ayrı işaret, aynı bedende üst üste duruyordu.

“*Ben de seni seviyorum,*” dedi Deniz.

Marco başını eğip kalan pizzayı kesmeye başladı. Duyduğu cümleyi büyütürse ikisinin de utanacağını biliyordu.

Dükkânda insanlar girip çıkıyordu. Deniz onları izledi. Yaşlı bir adam parasını ödmeden önce bozuklukları avucunda ayırıyor, annesinin elini tutan küçük bir kız tezgâhın camına nefesiyle yuvarlak bir buğu bırakıyor, üniversiteli iki genç aynı kulaklığın birer ucunu paylaşarak gülüyordu. Tezgâhın arkasındaki usta hamuru keserken ağırlığını sağ ayağına veriyor, fırının kapağı açıldığında odadaki hava birkaç saniyeliğine genişliyordu.

İnsanlar eskisinden daha güzel görünmüyordu.

Daha belirgin görünüyorlardı.

Deniz, depresyonun dünyayı çirkinleştirmekten çok uzaklaştırdığını anladı. Renkler yerindeydi, sesler sürüyordu, insanlar onu seviyordu; fakat hepsi kalın bir camın arkasında yaşıyordu. Şimdi cam kırılmış değildi. Sanki bedeni, camın iki tarafını aynı anda algılamaya başlamıştı.

Bu yakınlık huzur vermeliydi.

Bir yanıyla veriyordu.

Bir yanıyla da ürkütücüydü. İnsan zihni dünyanın tamamını taşıyamadığı için seçiyor, siliyor, susturuyordu. Deniz’in zihni o anda neyi susturacağını bilmiyordu.

Marco *'kalk hadi'* dedi. Dışarı çıktıklarında yağmur kesilmişti. Re di Roma’nın göbeğini saran ışıkları ıslak asfaltın üzerinde uzanıyordu. Deniz bir otomobilin ön camında gökyüzünden gelmeyen soluk renk

izgileri gördü. Başını oynattığında çizgiler kaydı. Gözlerini kırptı. Kayboldular, sonra başka bir açıdan geri geldiler.

Yağ tabakası, camın gerilimi ya da ışığın kırılması, diye düşündü.

Henüz başka bir açıklamaya ihtiyacı yoktu.

Dönüş yolunda Marco daha yavaş sürdü. Deniz motorun titreşimine alışmaya başlamıştı. şehir artık üzerine saldıran ayrı duyumlardan değil, sürekli değişen tek bir alandan oluşuyordu. Bir otobüs yanlarından geçerken hava, ses, sıcaklık ve yer titreşimi aynı olayın parçalarıydı. Bunları birleştirmek için düşünmesi gerekmiyordu.

Apartmanın önünde indiler. Marco kaskı sele altına yerleştirdi.

“Roma’da birkaç gün daha kalacağım,” dedi. “Yarın on birde gelirim.”

“Gelmene gerek yok.”

“Sana sormadım.”

“Marco—”

“Telefonun açık olacak. Kapıyı da açacaksın. Açmazsan karşı komşunu rgtlerim, bu binadan sağ çıkamazsın.”

Deniz başını salladı.

Marco ona sarıldı. Normalde kısa ve sert olan sarılmayı bu kez birkaç saniye sürdürdü. Deniz dayısının kalbinin ritmini göğsünde, nefesinin sıcaklığını boynunda, ellerinin sırtına uyguladığı basıncı ayrı ayrı duydu. Bir insanın sevgisi bedende ölçülebilir şeylerden yapılıyordu; fakat onların toplamından daha az gerçek değildi.

Marco geri çekildi.

“Yarın.”

“Yarın.”

Scooter alıştı. Deniz, motorun titreşimini araç köşeyi dönüp gözden kaybolduktan sonra bile kaldırımında birkaç saniye daha hissetti.

Eve girer girmez kapıyı kilitledi.

İçeride onu sessizlik değil, binanın yavaş işleyişi karşıladı. Borular, elektrik, buzdolabı, uzaktaki ayak sesleri, pencereden içeri giren trafik. Birkaç saat önce bunların arasında kaybolacağını dşnmştı. şimdi her birini fark ediyor ama hepsine aynı anda bakmak zorunda olmadığını yavaş yavaş öğreniyordu. Dikkatini bir sese verdiğinde ötekiler geri çekiliyor, bütünüyle kaybolmadan arka plana geçiyordu.

Bu ğrenme ona ait miydi?

Soru, kitabı örten kıyafetlere baktığı anda ortaya ıktı.

Paltosunu, kot pantolonu, poşeti ve kamera çantasını kaldırdı. Kitap bıraktığı yerdeydi. zerinde herhangi bir ışık, sıcaklık ya da hareket yoktu. Evin geri kalanından daha sessiz bile sayılırdı. Onca duyuşal gürültünün içinde, kendisine dair hiçbir işaret vermeyen kapalı bir boşluk gibi duruyordu.

Deniz önce ellerini yıkadı. Bunu neden yaptığını bilmiyordu. Belki yeraltındaki kiri kitaba yeniden taşımamak, belki de ona dokunmadan önce küçük bir ritüel istiyordu. Sonra telefonunu yanına koydu, kamera çantasından makineyi çıkardı ve mutfak masasının karşısına oturdu.

Kitabı açmadan önce nabzını saydı: dakikada yetmiş iki. Ateşi yoktu. Baş ağrısı sürüyor ama şiddetlenmiyordu. Görüş alanının kenarlarında parıltı bulunmuyordu. Adını, tarihi, bulunduğu yeri biliyordu. Son iki günün eksikliği dışında belleği yerindeydi.

Kendisini muayene eden bir doktor ciddiyetiyle bütün bunları not etti.

Ardından kapağı açtı.

İlk yüzey değişmemişti.

Yeraltında gördüğü koyu çizgiler, üst üste binen şekiller ve haritaya benzeyen ilişkiler aynı yerde duruyordu. Deniz bunu fotoğraf makinesinin ekranındaki görüntüyle karşılaştırdı. Fiziksel bir hareket yoktu. Hiçbir işaret yer değiştirmemiş, yeni bir renk oluşmamıştı.

Değişen sayfa değildi.

Deniz'di.

İlk anlam bir kelime olarak gelmedi.

Bakışını yüzeyin sol üst tarafındaki kıvrımlı yapıya sabitlediğinde, birbirinden ayrı sandığı üç çizginin aynı şeyin farklı zamanlardaki durumu olduğunu sezdi. Bu sezgi bir çıkarım değildi. Çizgiler ona “zaman” demiyor, zihnine bir görüntü yüklemiyordu. Deniz yalnızca, değişen bir şeyin aynı kalabilmesiyle ilgili ilişkiyi birdenbire biliyordu.

Sonra zihninde kısa bir ses biçimi oluştu.

Ael.

Deniz başını kaldırdı.

Kelimeyi odada kimse söylememişti. Kulaklarında duyduğu bir ses değildi. Rüyalarda birinin ne söylediğini sesini işitmeden bilmek gibi, kavramın yanında duran bir ağız hareketi hissiydi. Bunun kitabın dili olduğundan emin olamazdı. Belki beyni anlaşılabilir örüntüye kendi etiketiyle tutunuyordu.

Yine de önündeki defteri açtı.

Sapienza'dan kalma, yarısı boş çizgili bir defterdi. İlk sayfalarında demokratik meşruiyet üzerine notlar, ortalarında yapılmamış bir sunumun başlığı, sonlara doğru Giulia'nın adresi vardı. Temiz bir sayfa buldu. Tarihi yazdı. Altına tek kelime ekledi:

ael — değişirken devam eden şey; süreklilik

Yüzeye yeniden baktı.

İkinci biçim ilkinin yanında değil, içindeydi. Bir varlığın zaman içinde yalnızca sürmesi değil, değişmesine rağmen kendisini tanıyabilmesi. Yeni bir ses karşılığı geldi.

Aelar.

Deniz onu da yazdı.

İlk iki kelimeden sonra elinin titrediğini fark etti. Korkudan değildi. Aylarca bir paragrafın anlamını bir sonraki satıra taşıyamayan zihni, şimdi hiçbir insanın üretmediği bir yüzeyin üzerinde ilişkileri seçiyordu. Bir kelimeyi çevirmiyordu. Önce anlamın uyguladığı basıncı hissediyor, sonra zihni o basınca bir ses veriyordu.

Bu hız bir iyileşme değildi. Açlığı, ilaçların ağızda bıraktığı metal tadı, günlerdir biriken uykusuzluğu ve insanlardan uzak durma isteği hâlâ yerindeydi. Merak yalnızca karanlığın içinde dar bir koridor açmıştı; Deniz bütün evden çıkmış değildi.

Kelimelerin gerçekten ses olup olmadığını bilmiyordu. Yazdığı harfler, insan gırtlığının ve Latin alfabesinin yapabildiği en yakın taklitlerdi. Bazılarında iki ünlüyü aynı anda söylemek, bazılarında sesi boğazda başlayıp dilin altında bitirmek gerekiyormuş gibi hissediyordu. Defterin üstüne şu notu düştü:

Bunlar çeviri değil. Kavramın bende bıraktığı en yakın ses ve anlam. Yanlış olabilirler.

Sonra numaralandırmaya başladı.

1. ael — Değişim sürerken kaybolmayan devamlılık; zaman değil, zamanın içinden geçen aynı oluş.

2. aelar — Bir varlığın değişmiş hâlini önceki hâliyle aynı süreklilik olarak tanıması.

3. va — Kendisini çevreden ayırarak ve çevreyle alışveriş yaparak sürdüren canlı örüntü.

4. vae — Bir canlının dışarıdan görülen bedeni değil, içeriden yaşadığı kendilik.

5. esh — İç dünyasına doğrudan ulaşamayan ama bir bilinç olduğu kabul edilen öteki.

6. vaesh — İki kendiliğin birbirini yalnız nesne değil, kendilik olarak tanıması.

7. ra — Temas eden iki tarafı da değiştiren ilişki.

8. or — Ayırırken alışverişe izin veren sınır; duvar değil, seçici yüzey.

9. tovar — Ayrı duyuların tek bir çevre modeli hâlinde birleşmesi.

10. oren — Bir canlının dışında saklanan ve başka bir zamanda yeniden erişilebilen kayıt.

11. orenva — Canlı temasına göre kendisini okunabilir kılan, okuyucuyla geçici bağ kuran kayıt.

12. phael — Bilinmeyeni sahte bir cevapla kapatmadan taşıma; dürüst belirsizlik.

13. kovar — Bir olasılığın ihtimaliyle geri döndürülemez bedelinin birlikte değerlendirilmesi; risk.

14. orash — Bir bilincin kendi sınırları ve geleceği üzerinde karar verebilme alanı; özerklik.

15. vaera — Kendisini zaman içinde taşıyan, başka bilinçleri tanıyan ve onlar tarafından tanındığını bilen yaşam; biz.

16.....

17.....

100....

Deniz kalemi bıraktığında sağ elinin orta parmağında kırmızı bir çukur oluşmuştu.

Saatler geçmişti. Marco'nun bıraktığı su şişesi boşalmış, pizza kokusu giysilerinden mutfağa yayılmıştı. Telefonuna yeni mesajlar gelmişti; hiçbirini duymamıştı. Bu kez dünyadan koptuğu için değil, dünyanın tek bir parçasına isteyerek dikkat verdiği için.

Ayağa kalktığında bacakları uyuşmuştu. Mutfaktaki tabakları görünce yine hiçbirine dokunmak istemedi; duş almak, bir mesaja cevap vermek, ertesi günün ilaçlarını düzenlemek hâlâ gereğinden büyük işlerdi. Zihninin tek bir yerde canlılaşması, hayatının geri kalanını kendiliğinden onarmamıştı.

Defterde binlerce kelime vardı yalnızca 100 tanesini anlayabildi; geri kalan ilişkiler henüz ad değil, sayfa kenarlarına dağılmış ihtimallerdi.

Fakat bir cümle yoktu.

Deniz kelimeleri yazdğı sıraya göre yan yana getirmeyi denedi. *Ael va ra esh*. Süreklilik, canlı örüntü, ilişki, öteki. Ayrı ayrı baktığında her biri zihninde belirli bir basınç oluşturuyor, yan yana geldiklerinde anlam küçülüyordu. İnsan dili kelimeleri ipe dizer, sırayı ilişkinin yerine kullanırdı. Kitabın yüzeyindeyse bir biçimin sağında ya da solunda bulunmak yeterli değildi; uzaklık, aç, yoğunluk, ışığın yönü ve bakışın yüzeyde kalma süresi de ilişkinin parçasıydı.

Yazı değildi bu.

En azından yalnızca yazı değildi.

Bir harita da değildi; çünkü gösterdiği şey bir yerde bulunmuyordu. Resim değildi; çünkü bir şeye benzemesi gerekmiyordu. Deniz'in zihni onu kelimelere ayırdıkça okuyabildiğini sanıyor, bütüne baktığında yeniden cahilleşiyordu.

İlk yüzeye döndü. Bu yüz kelimenin geldiği yapılar hâlâ oradaydı; fakat artık aralarında daha büyük bir düzen seziyordu. Zaman, benlik, algı, bilgi, madde, yaşam ve ahlak birbirinden ayrı başlıklar değildi. Aynı sorunun farklı ölçeklerde tekrarıydılar:

Bir şey değişirken nasıl kendisi olarak kalırdı?

Bir canlı, çevresinden nerede ayrılırdı?

Bir bilinç başka bir bilince dokunduğunda hangisi değişirdi?

Bilgi, onu öğreneni dönüştürüyorsa kime ait sayılırdı?

Deniz defterin kenarına bu soruları yazdı. Sonra yüz kelimeye geri döndü.

Vaera.

Kelimeyi yüksek sesle söylemeyi denerdi. İlk hecede dudakları, ikincisinde dili doğru yeri bulamıyormuş gibi geldi. Yazdğı biçimin eksik

olduğunu biliyordu. Gerçek sesin bir bölümünde, insan kulağının ses olarak ayırmadığı titreşim ya da basınç ilişkileri bulunuyor olabilirdi.

Yine de anlamın sonundaki karşılık açıktı.

Biz.

Kim?

Kitabı yapanlar mı? Onu okuyanlar mı? Aynı sürekliliğe ait bütün canlılar mı? Bir türün kendisine verdiği ad mı, yoksa yalnızca çoğul bir zamir mi?

Deniz kelimenin çevresine bir daire çizdi. Ardından dairenin yanına tek bir soru işareti koydu.

Başını kaldırdığında gece yeniden Roma'nın üzerine inmişti. Karşı apartmanın pencerelerinde insanlar yemek yiyor, televizyon izliyor, çocuklarını uyutuyordu. Alt kattaki bardan bardakların toplanma sesi geliyordu. Bir scooter sokağın başından geçti; motorunun titreşimi taş duvarlarda kısalıp söndü.

Deniz iki gün önce yatağa girdiğinde hayatın taleplerinden muaf kalmak istemişti. Şimdi önünde, kendisinden hiçbir şey istemeden bütün dikkatini alan bir kitap duruyordu.

Henüz ne okuduğunu bilmiyordu.

Kelimelerin doğru olup olmadığını, zihninin mi onları ürettiğini, iki gün boyunca gerçekten yalnızca uyuyup uyumadığını bilmiyordu. Duyularındaki değişimin geçici bir hastalık, ilacın etkisi, zehirlenme ya da daha tehlikeli bir şey olabileceğini de biliyordu.

Fakat ilk kez bilmemek onu boşluğa düşürmüyordu.

İleri doğru çekiyordu.

Defteri kapatmadı. Telefonuna bir alarm kurdu: sabah dokuz. Marco on birde gelecekti. Ondan önce tekrar bakmak için iki saati olacaktı.

Sonra annesine tek cümlelik bir mesaj gönderdi:

İyiyim. Yarın seni arayacağım.

İleti ulaştığında ekranda iki küçük işaret belirdi.

Deniz kitaba döndü.

Yüz kelime çıkardı. Bir cümle yoktu.

Ama artık bu sessizliğin boş olmadığını biliyordu.

Korku o gece gelmedi.

Deniz, korkunun her zaman bilinmeyenin ilk tepkisi olduğunu sanırdı. Oysa bazı bilinmezlikler insanı önce kendilerine doğru çağırıyor, tehlikelerini ancak ona yaklaşacak kadar canlı hâle geldiğinde gösteriyordu. Masanın başında geçirdiği ilk saatlerde kitabın ne olabileceğini düşünmedi. Yalnızca yüzeyleri izledi, defterine döndü, aynı kavramların başka düzenlerde tekrar edip etmediğine baktı. Merak, zihninin bütün odalarını doldurmuştu; korkunun gireceği yer kalmamıştı.

Sabaha karşı, on beşinci kelimenin çevresine çizdiği daireye yeniden baktığında ilk kez şu soruyu sordu:

Bunu kim yaptı?

Soru basitti.

Deniz önce bunun bilinmeyen bir yazı sistemi olduğunu düşündü. Sonra yazı olmadığını hatırladı. Bir harita olabilirdi; fakat mekânı değil ilişkileri gösteriyordu. Matematiksel bir gösterim olabilirdi; fakat yalnız nicelikleri değil, bir bilincin başka bir bilince nasıl zarar verdiğini de taşıyordu. Sanat eseri olabilirdi; ancak elini uzattığında sinir sistemi sanatçının kullandığı dile uyum sağlamaya başlamıştı.

İnsanlar böyle bir şey yapabiliyor olsaydı, dünyadaki hiçbir kütüphane yalnızca kitap saklayan bir yer olarak kalmazdı.

Bilgiye bakmak insan bedenini değiştirirdi; bunu mecaz olarak herkes bilirdi. Bir roman insanı yıllarca izleyebilir, bir fotoğraf çocukluğunda açılmış yarayı geri çağırabilirdi. Fakat bu nesne mecazla yetinmiyordu. Kokuları ayırmış, titreşimleri büyütmüş, ışığın daha önce görünmeyen yönlerini gözlerinin önüne taşımıştı. Deniz'in anlamadığı bir şeyi anlaması için yalnız düşünme biçimini değil, düşünmeyi mümkün kılan bedeni de değiştiriyordu.

Defterin boş kenarına üç ihtimal yazdı:

Bilinmeyen insan teknolojisi.

Dünya dışı.

İlk ihtimalde, bir devletin ya da kurumun insanlık tarihindeki en büyük bilimsel gelişmeyi Roma'nın altında unutmuş olması gerekiyordu. İkincisinde, ise gökyüzünün başka bir yerinden gelen birilerinin, insan ortaya çıkmadan çok önce Roma'nın altına bir kayıt koyduğunu kabul etmesi gerekiyordu.

Deniz kelimeyi önce zihninde, sonra çok alçak sesle söyledi:

“Uzaylılar.”

Mutfakta hiçbir şey değişmedi. Buzdolabı çalışmaya devam etti. Karşı apartmanda bir sifon çekildi. Yağmur cama vurdu. Kelime, çocukken izlediği filmlerden kalmış gibi ucuz ve uygunsuzdu. *Dünya dışı biyolojik bilgi nesnesi* dese daha bilimsel olmayacaktı; yalnızca korkusuna daha pahalı bir ceket giydirecekti.

Kitabın kapağını kapattı.

İlk kez elini üzerinden hemen çekti.

Eğer bu bir uzaylı kitabıysa, onu yapanlar neredeydi?

Ölmüşler miydi? Gitmişler miydi? Hâlâ Dünya'da mıydılar? Kitabın bulunduğu yer bir mezar, arşiv ya da tuzak olabilir miydi? Kitabın kaybolması birine bildirmiş olabilir miydi? Deniz onu okurken, bilmediği bir yerde başka bir şey de Deniz'i okuyor muydu?

Odanın bütün sesleri bir anda anlam değiştirdi. Borudaki su yalnız su değildi; duvarın içinden yaklaşabilecek bir şeyin habercisi olabilirdi. Sokakta duran motor, bir komşunun scooter'ı değil, evini gözetleyen

birinin bekleyişiydi. Üst katta kayan sandalye, tavanda yön değiştiren bir adımdı.

Bu kez kalbi hızlandı.

Göğsündeki basıncı tanıyordu. Panik ataklarında korku, önce bedende başlar, sonra kendisine bir felaket bulurdu. Şimdi sıra tersine dönmüştü. Ortada belirli bir neden vardı; bedeni ondan sonra alarma geçmişti. Parmakları soğudu, ensesi terledi. Fakat ölmek üzere olduğuna inanmadı. Kapiya baktı ve kaçması gerekirse hangi ayakkabıyı giyeceğini düşündü.

Korkunun nesnesi olduğunda insan onunla pazarlık edebiliyordu.

Sabah dokuzdaki alarm çaldığında hiç uyumamıştı. Telefonu susturdu. Annesine verdiği sözü hatırladı ve onu aradı. Lucia ilk soruda sesindeki yorgunluğu duydu. Deniz geceyi çalışarak geçirdiğini, iyi olduğunu, yemek yediğini söyledi. Bunların ikisi doğrudu. Lucia telefonu babasına verdi. Murat yalnızca ilaçlarını düzenli almasını ve gün içinde Işıl'ı aramasını söyledi. Sakinliği, Marco'nun bağırması gibiydi.

Deniz ilacını almadı. Sonra yumurta haşladı, iki dilim ekmek yedi ve bütün bunları, kendi bedenine ait bir deneyin kayıtlarını tutar gibi defterine yazdı.

Saat on birde Marco geldi.

Kapıyı bu kez ilk vuruşta açtı.

“Demek kapı çalışıyormuş,” dedi Marco.

Elinde iki kâğıt torba vardı. Birinden kahve, diğerinden taze ekmek ve pecorino kokusu geliyordu. Deniz kitabı gecedan yatak odasındaki dolabın en alt rafına taşımış, önüne eski ders dosyalarını ve kullanılmayan bir battaniyeyi koymuştu. Marco mutfığa geçtiğinde masanın temizlendiğini, tabakların yıkandığını ve Deniz'in defterinin açık durduğunu gördü.

“Çalışıyor musun?”

“Galiba.”

“Neye?”

Deniz kısa bir an düşündü.

“Bir şeye.”

Marco kaşlarını kaldırdı. Başka bir zamanda bu cevabı zorlar, cümleyi ikiye bölüp içinden gerçeği çıkarmaya çalışırdı. Fakat Deniz'in gözlerinde aylardır görmediği dikkati fark etmişti. Bunu ürkütmek istemedi.

“Bugün Roma'daki işlerimi bitireceğim,” dedi. “Yarın da uğrarım. Sonra Milano'ya gitmem gerekebilir. Telefonun açık kalacak.”

“Kalacak.”

“Yemek yiyeceksin.”

“Yiyeceğim.”

“Bana yalan söylemeyeceksin.”

Deniz dayısına baktı.

“Elimden geleni yapacağım.”

Marco istemeden güldü. Sonra Deniz'in omzunu sıktı. Parmaklarının basıncı, sevgisinin sert ve ölçülebilir biçimiydi.

Kahvaltı yaptılar.

Marco gittikten sonra Deniz kapıyı kilitledi, perdeleri kapattı ve kitabı yeniden çıkardı.

Tüm gün boyunca onunla neredeyse kesintisiz çalıştı.

Çalışmak sözcüğü yaptığını tam karşılamıyordu. Bazen bir yüzeye kırk dakika bakıyor ve tek bir yeni ilişki seçemiyordu. Bazen gözünü bir çizgiden ötekine kaydırdığı anda zihninde daha önce yan yana gelemeyen üç kavram birleşiyordu. Kitap ona cümle vermiyor, bir şeyin başka bir şeyle birlikte nasıl var olabildiğini sezdiriyordu. Deniz bunu insan diline çevirmeye kalktığı anda elinde eksik tanımlar kalıyordu.

Fotoğraf makinesini tripodun üzerine yerleştirdi. Mutfak masasının iki yanına evdeki lambalardan koydu; birini doğrudan, diğerini yüzeye eğik açıyla çevirdi. Beyaz ayarı için boş bir kâğıt kullandı. Her yüzeyi önce dik açıdan, sonra ışığı değiştirerek yeniden çekti. Deklanşöre dokunduğunda oluşan titreşimi azaltmak için zamanlayıcıyı kullandı. Görüntüleri iki ayrı SD karta kopyalamak için biraz endişelenerek de olsa bilgisayara aktardı.

Dosya adlarını sayfa sırasına göre değiştirdi. Bir yüzeyi atlayıp atlamadığını anlamak için çekim listesinin yanına işaret koydu. Altı yüzü aşkın katmanı fotoğraflamak saatler sürdü. Boynu tutuldu, gözleri yandı, parmak uçları kâğıt olmayan yüzeyleri çevirmenin dikkatinden ağrıdı.

Bilgisayar ekranındaki fotoğraflara baktığında önemli bir fark gördü. Görüntüler ölüydü.

Şekiller oradaydı; çizgiler, koyuluklar, ışığa göre değişen katmanlar seçiliyordu. Fakat sayfanın kendisine baktığında zihninde oluşan ilişkiler ekranda ortaya çıkmıyordu. Fotoğraf, kitabın görünen yüzünü taşıyor ama onunla Deniz arasında kurulan şeyi taşımıyordu. Aynı görüntüyü büyüttü, renk kanallarını ayırdı, kontrastı artırdı. Hiçbiri kitabın önünde duyduğu kavramsal basıncı geri getirmedi.

Bu onu rahatlatmadı.

Kitabın yalnız görüntü olmadığını kanıtlıyordu.

İnternette saatlerce arama yaptı. Voynich Elyazması'nın sayfalarına, Phaistos Diski'ne, Rongorongo işaretlerine, Sümer tabletlerine, tarih öncesi geometrik bezemelere baktı. Komplo sitelerinde Mars'taki yüzlerden, piramitlerin yıldızlarla hizasından ve hükûmetlerin sakladığı ufolardan söz ediliyordu. Deniz, bir insanın kanıta ulaşmak isterken saçmalığa ne kadar hızlı gömülebileceğini gördü. Kitaptan bir görüntüyü tersine görsel aramaya yüklemeyi düşündü. Vazgeçti. İnternete giren bir şeyin artık kendisine ait olmayacağını biliyordu.

Sonra asıl soruya döndü:

Bu kitapla ne yapmalıydı?

Polise götürürse, izinsiz girdiği alanı ve bulduğu arkeolojik nesneyi evine taşıdığını açıklaması gerekecekti. Kitap ondan alınacak, büyük olasılıkla bir depoya kaldırılacak, fotoğrafları silinecek ve Deniz ya yalancı ya hırsız ya da akıl sağlığı bozulmuş biri olarak kayda geçecekti.

Bir müzeye ya da arkeoloğa giderse sonuç daha nazik kelimelerle aynı olacaktı.

Üniversiteye götürürse bir hocanın kariyeri, bir bölümün itibarı ve kurumların birbirleriyle savaşı nesnenin etrafında büyüyecekti. Bilim, gerçeği aramak kadar gerçeğe kimin adının yazılacağını belirleme mücadelesiydi.

Gazeteye verirse kitap bir hafta içinde uzaylılar, Vatikan, CIA ve dünyanın sonu hakkında bağırان başlıkların altında kaybolacaktı.

İnternete koyarsa herkes görecek, hiç kimse inanmayacaktı.

Kitabı bulduğu yere geri götürebilirdi. Fakat giriş çökmek üzereydi; ayrıca artık kitabın kendisiyle bağ kurduğunu biliyordu. Onu yerine bırakmak yapılan şeyi geri almıyordu.

Yok edebilirdi.

Bu ihtimal karşısında elini istemsizce kapağın üzerine koydu. İçinde, insanlığın hiçbir zaman yeniden bulamayacağı bir bilgi varsa onu yok etmek koruma mı, cinayet mi olurdu? Ya taşıdığı şey bilgi değil bir tehlikeyse? Bir hastalık, çağrı ya da başka bir zihni ele geçiren araçsa?

Kitabı saklamak da tarafsız değildi. Onu evinde tutarak bütün insanlık adına karar vermiş oluyordu. Deniz, çoğunluğun her zaman doğru karar verdiğine inanmıyordu; fakat bu, doğru kararı tek başına kendisinin verebileceği anlamına gelmiyordu.

İki SD kartı yan yana koydu.

Birini Işıl'a göndermeyi düşündü. Ablası ona inanmasa bile kartı saklardı. Joe ise Suriye krizi için yapılacak WFP görüşmeleri nedeniyle iki aylığına Londra'ya gidecek, ağabeyinin evinde kalacaktı. İkinci kartı Joseph Redmond adına o adrese gönderebilirdi. Joe önce alay eder, sonra görüntülerin teknik tutarlılığını fark eder ve sonuna kadar uğraşırdı. İki ayrı ülke, iki ayrı insan, iki ayrı ihtimal.

Karar vermek için evden çıkması gerektiğini anladı. İki gündür aynı duvarların içinde, kitabın sessiz çekiminde yaşıyordu. Düşüncelerinin hangisinin kendisine, hangisinin nesnenin yarattığı değişime ait olduğunu ayıramıyordu. Kitaptan uzakta birkaç saat geçirirse korkusunun küçülüp küçülmeyeceğini görebilirdi.

Onu yanında götürmeyi düşündü.

Vazgeçti.

Yatak odasındaki gömme dolabın en alt rafını boşalttı. Arka panelin bir köşesi yıllardır gevşekti. Tornavidayla iki vidayı çıkardı; panelin arkasında eski baca boşluğuna açılan dar, kuru bir aralık vardı. Kitabı temiz bir pamuklu çarşafa sardı ve dik olarak boşluğa yerleştirdi. Paneli

kapattı, vidaları geri taktı. Önüne eski ders notlarını, bir ayakkabı kutusunu ve kullanılmayan battaniyeyi koydu.

Kapının arasına ince bir saç teli sıkıştırdı. Pencere mandalının üzerine görünmeyecek kadar küçük bir kurşunkalem izi çizdi. Bunların çocukça olduğunu biliyordu. Yine de korku, çoğu zaman işe yarayan önlemlerden önce insana küçük törenler yaptırıyordu.

Defterini ve telefonunu aldı. SD kartları evde, ayrı çekmecelere bıraktı. Fotoğraf makinesini almadı. Üzerinde kitabın kokusu olabileceği düşüncesi aklına geldiğinde kendi kendine güldü; sonra gülüşü hemen söndü.

Duş aldı, temiz kıyafetler giydi ve paltosunu değiştirdi.

Eviden çıkarken gökyüzü üç gündür ilk kez açılıyor gibiydi.

Yağmur yalnız ince bir çiselemeye dönmüştü.

Deniz, San Lorenzo'dan uzaklaşmak için belirli bir yer seçmedi. Belirli bir yere gitmek, kendisini takip edebilecek birine karar vermek kolaylığı sağlıyormuş gibi geliyordu. Önce Porta Maggiore'ye kadar yürüdü. Sonra gelen ilk tramvaya bindi, iki durak sonra indi, Termini yönüne giden bir otobüse geçti. Bir ara eve dönmeyi düşündü. Düşüncenin kendisi yönünü değiştirmesine yetti.

Şehir, yağmurdan sonraki kısa aralıktaki kabuğunu kurutmaya çalışıyordu. Dükkânların önüne paspaslar çıkarılmış, tentelerde biriken sular kaldırıma dökülmüştü. Egzoz, ıslak taş ve kahve kokusu birbirinden ayırıyordu. Deniz artık her kokuyu yalnız kaynağıyla değil, yaşıyla da algılıyor gibiydi. Yeni kesilmiş limonla yarım saattir masada duran limon, sabah sıkılmış kahveyle az önce öğütülmüş kahve aynı değildi. Şehir, görünmeyen zaman katmanlarını havada taşıyordu.

Monti'de indi.

Via dei Serpenti'nin Piazza della Madonna dei Monti'ye açıldığı köşedeki küçük kafeyi seçti. Dışarıdaki masalar ıslaktı. İçeride öğrenciler, iki turist, bilgisayarının başında çalışan sakallı bir adam ve gazeteyi fazla yakından okuyan yaşlı bir kadın vardı. Barın arkasındaki makine buhar çıkardıkça odanın sıcaklığı birkaç saniyeliğine değişiyordu.

Deniz cam kenarında bir masaya oturdu. Bir espresso ve su söyledi. Defterini açtı ama yazmadı.

Kitaptan uzak kalmak düşüncelerini küçültmemiştir.

Tam tersine, evin dışında onun gerçekliği daha da ağırlaşmıştı. Yan masadaki iki öğrenci sınav tarihini konuşuyor, garson bozuk para sayıyor, sokaktan geçen bir adam köpeğinin tasmaını çekiyordu. Hayat bütün sıradanlığıyla sürerken Deniz'in evindeki duvarın arkasında insan tarihinin dışından gelmiş olabilecek bir nesne duruyordu.

İnsan böyle bir bilgiyle gündelik hayatın içine nasıl otururdu?

Polis mi, üniversite mi, Işıl mı, arkadaşları mı? Önce kime inanmalı, sonra kime güvenmeliydi? Bir şeyin doğru olduğuna inanmakla, onu taşıyabilecek birine güvenmek aynı karar değildi.

Deniz su bardağını kaldırdığı sırada onu fark etti.

Kadın iki masa ötesinde, duvara yakın oturuyordu.

İlk bakışta kendi yaşlarında görünüyordu. Uzun boylu olduğu, otururken bile dizlerinin masanın altındaki konumundan anlaşılıyordu. Çok açık tenliydi. Uzun, kumrala yakın saçlarının arasında ışık vurdukça beliren beyaz teller vardı; boyanmış gibi düzenli değillerdi. Kahverengi gözleri önündeki gazetenin üzerinde duruyor, dolgun dudaklarının yanında düşünceden çok dinlenmeye benzeyen bir ifade taşıyordu. Beyaz tişört üstüne pembe bir kazak giymişti. Masasında yarısı içilmiş bir çay ve dokunulmamış bir bardak su bulunuyordu.

Güzeldi.

Deniz'i ona baktıran bu değildi.

Kafedeki herkes çevresinde fark edilmez bir dağınıklık taşıyordu. Islak kumaş, deri sıcaklığı, nefes, sabun, parfüm, saç yağı, kahve, ter, hastalık, acele. İnsan bedeni sınırları içinde kalmıyor; sürekli olarak havaya, sandalyeye, bardağa ve yanındakilere kendisinden küçük izler bırakıyordu.

Kadında bu dağınıklık yoktu.

Kokusuz değildi. Teninde tuza, ıslak taş ve çok uzaktan gelen bitkisel bir acılığa benzeyen işaretler vardı. Fakat birbirlerine insan kokuları gibi rastlantıyla karışmıyorlardı. Bedenin çevresindeki hava, bütün parçaları aynı merkeze bağlı bir düzen taşıyordu. Solunumu uzun aralıklıydı. Göğsü neredeyse fark edilmeyecek kadar yavaş yükseliyordu. Boynundaki nabız, kafedeki müziğin ritmine ya da çevredeki hareketlere hiç uymayan derin bir düzende ilerliyordu.

Deniz önce bunun kendi algısındaki bozulma olduğunu düşündü.

Bakışını başka birine çevirdi. Garsonun kalbi merdivenden çıktığı için hızlıydı. Yaşlı kadının nefesinde tütün ve metalik bir ilaç kokusu vardı. Sakallı adam klavyeye her uzandığında sağ omzunu solundan daha çok kaldırıyordu.

Yeniden kadına baktı.

İnsan gibi davranmıyordu demek haksızlık olurdu. Gazeteyi çeviriyor, kahvesinden içiyor, sokağa bakıyordu. Fakat insan bedeni, ne kadar sakın olursa olsun, içerideki sayısız küçük düzensizliği dışarı sızdırırdı. Kadının sakinliği davranış değildi. Yapısındaydı.

Deniz'in zihninde kitaptan öğrendiği bir kavram, istemeden başka bir kavramın yanına geldi.

Va. Keth. Esh.

Canlı örüntü. Fark. Öteki.

Kadın gazetedeki satırın ortasında durdu.

Başını kaldırdı.

Doğrudan Deniz'e baktı, göz göze geldiler.

Deniz o ana kadar güzel bir kadına gereğinden uzun baktığını sanabilirdi. Kadının yüzünde beliren değişiklik bu ihtimali ortadan kaldırdı. Kaşları kalkmadı, ağzı açılmadı. Yalnızca gözbebekleri çok kısa bir an daraldı ve boynundaki yavaş ritim tek vuruş için değişti.

O da Deniz'de bir şey fark etmişti.

Kadının baktığı şey yüzü değildi. Bakışı önce Deniz'in gözlerinde, sonra ellerinde ve boynunda durdu. Havanın içinden ona ait bir düzeni okuyormuş gibi başını birkaç derece yana çevirdi.

Deniz'in avucundaki bardak titredi.

Kadın gazetesini katladı. Masaya para bıraktı. Acele ediyor gibi görünmeden o kadar hızlı hareket etti ki sandalyesinin boşaldığı anla kapının açıldığı an arasında Deniz'in zihninde bir bölüm eksik kaldı.

Sokağa çıktı.

Deniz yerinden kalkmadı.

Kalbi göğsünün içinde sertçe vuruyordu. İlk düşüncesi, kadının kitaptan haberi olduğuydu. İkincisi, bunun imkânsız olduğuydu. Üçüncüsü, kadının insan olmadığıydı.

Bu düşünceyi reddetmesi gerekiyordu.

Reddetmedi.

Masaya birkaç bozukluk bıraktı ve dışarı çıktı.

Kadın meydanın karşı tarafındaydı. Yağmur yeniden başlamış, insanlar tentelerin altına çekilmişti. O ise şemsiyesiz yürüyordu. Saçları ilk damlalarla koyulaşmıştı. Via degli Zingari'ye açılan dar sokağa girmeden önce durdu ve geriye baktı.

Deniz bir dükkânın tentesi altında kaldı.

Kadın onu görmüştü.

Bu kez yüzündeki değişiklik saklanmadı. Korku değildi. Daha çok, çok düşük olasılıklı bir sonucun gerçekten meydana geldiğini gören birinin dikkatiydi.

Deniz o gün onun adının Océane olduğunu bilmiyordu. İnsanların arasında yüzyıllardır değişen adlarla yaşamış, insan yüzünün saklayabildiği her duyguyu öğrenmiş bu varlığın, bir insan tarafından ilk kez bedensel bütünlüğü içinde fark edildiğini de bilmiyordu.

Océane, Deniz'in kendisine bir erkeğin güzel bir kadına baktığı gibi bakmadığını anlamıştı. Deniz onun yüzünü değil, insan biçiminin altındaki sürekliliği görmüştü.

Daha önemlisi, Deniz'in çevresindeki kimyasal ve elektriksel örüntüde eski kayıt arayüzünün izini seçmişti.

Arşiv uyanmıştı.

Kayıt bir insana bağlanmıştı.

Ve o insan karşısında duruyordu.

Océane sokağın köşesini döndü. Paltosunun cebinden dışarıdan bakıldığında sıradan bir cep telefonuna benzeyen koyu renkli bir nesne

çıkardı. Başparmağını arka yüzeyinde birkaç saniye tuttu. Cihaz, derisindeki düşük yoğunluklu elektriksel örüntüyü ve Deniz'den aldığı kaba varlık imzasını insan iletişim ağının sıradan veri gürültüsü içine böldü.

Gönderdiği şey bir cümle değildi.

Kayıt. İnsan. Bağ kurulmuş. Görsel temas. Roma. Belirsiz yön.

Şehrin farklı yerlerinde bulunan yüz seksen üç Vaera aynı anda durum değiştirdi.

Deniz bunların hiçbirini görmedi. Yalnızca kadının kaybolduğu sokağa doğru birkaç adım attı.

Merakı, korkusundan yarım saniye daha hızlıydı.

Sokağın başına ulaştığında Océane ortada yoktu. Islak taşlar, kapalı bir terzi dükkânı, girişinde sigara içen iki adam ve su taşıyan oluklar vardı. Deniz yürümeye devam etti. Kadının kokusunu yağmurun içinde seçmeye çalıştı. Tuz ve ıslak taş hissi bir an geldi, sonra yüzlerce damlanın, kanalizasyonun ve egzozun arasında dağıldı.

Uzun bir süre yürüdü.

Karşı kaldırımda duran bir adamı gördü.

Kırk yaşlarında, kısa saçlı, koyu gri pardösülü biriydi.. Birini bekliyormuş gibi görünmüyordu. Yüzü bütünüyle sıradandı.

Bedeninin çevresindeki düzen değildi.

Kadındaki aynı eksiksiz sessizlik onda da vardı.

Adam Deniz'e baktı.

Deniz dönüp yürümeye başladı.

Koşmaması gerektiğini düşündü. Koşmak, emin olmadığını karşı tarafa söylemekti. Via dei Serpenti'ye çıktığında adımlarını hızlandırdı. Arkasındaki adamın ayak sesini kalabalığın içinden seçemiyordu; yağmur taş zemine binlerce küçük darbe indiriyordu. Fakat ensesinde, bir bakıştan çok yönü olan bir baskı hissediyordu.

Bir vitrinin camından geriye baktı.

Adam sokağın köşesini dönmüştü.

Deniz koştu.

Via Cavour'a indi. Trafik yağmur yüzünden yavaşlamıştı. Bir taksi su birikintisine girdi, kaldırıma kirli bir dalga fırlattı. Deniz araçların arasından karşıya geçti. Bir sürücü kornaya bastı; ses göğsünde patladı. Metro girişinin merdivenlerine ulaştığında arkasına baktı.

Gri pardösülü adam yolun karşısındaydı.

Koşmuyordu.

Bu, Deniz'i koşmasından daha fazla korkuttu.

Cavour istasyonuna indi. Yeraltına girdiği anda yağmurun mekanik gürültüsü tavanda kaldı. Ortamın kokuları yeniden keskinleşti: fren tozu, nemli beton, elektrik kablolarının sıcak yalıtkanı, yüzlerce insanın paltosu. Deniz biletini makineye sokarken elleri titredi. Turnikeden geçti. Rebibbia yönündeki perona indi.

Trenin yaklaşmasını rayların titreşiminden, tüneldeki rüzgâr yükselmeden önce hissetti.

Kapılar açıldı. İçeri girdi. Tam kapanırken gri pardösülü adam merdivenlerin sonunda görüldü.

Aralarında otuz metre vardı.

Adam yetişmeye çalışmadı.

Yalnızca Deniz'in bindiği vagonu izledi.

Tren hareket etti.

Deniz camdaki yansımasına baktı. Yüzü solgundu, saçları yağmurdan alınmıştı. Çevresindeki yolcular telefonlarına bakıyor, konuşuyor, esniyordu. Kimse onun birkaç dakika önce insan olmayan iki varlık gördüğünü bilmiyordu.

Belki o da bilmiyordu.

Termini'ye geldiklerinde kapıya yöneldi. Vagon yavaşlarken perondaki insanların varlık izleri camın ardından birbirine girdi. Sonra aralarında bir boşluk seçti.

Lacivert ceketli, beyaz saçlı bir kadın kapının tam karşısında duruyordu.

İnsan biçimindeydi.

İçindeki sessizlik diğerleriyle aynıydı.

Kapılar açıldı.

Kadın Deniz'e baktı.

Deniz inmedi.

Kapının önündeki iki yolcuyla geçip vagonun ortasına çekildi. Uyarı sesi duyuldu. Kapılar kapanırken beyaz saçlı kadın bir adım attı, sonra durdu. Yüzünde öfke yoktu. Kaçan bir insana değil, yanlış yöne ilerleyen bir sonuca bakar gibiydi.

Tren devam etti.

Deniz Castro Pretorio'da da inmedi. Policlínico'da kapıya gidip son anda vazgeçti. Her istasyonda perona bakıyor, sessiz bedenlerden birini arıyordu. Piazza Bologna'ya ulaştığında yağmur daha da şiddetlenmişti. Kalabalıkla birlikte dışarı çıktı, şemsiyesiz insanların arasına karıştı ve yönünü üç kez değiştirdi.

Bir süre sonra onu kimsenin takip edip etmediğini anlayamadı.

Yağmur Deniz'i kör ediyordu.

Bu, ilk kez ona bir avantaj gibi geldi.

O gece evine dönmedi. Piazza Bologna'nın arkasındaki sokaklardan birinde, tabelasındaki iki harfi sönmüş ucuz bir pansiyon'da nakit ödeyerek oda tuttu. Resepsiyondaki adam pasaportunu istediğinde kaçmayı düşündü. Sonra bunun korkusunu azaltmayacağını bildiği için pasaportu verdi.

Odasında kapının önüne sandalyeyi dayadı.

Yatağın üzerine oturdu ve ellerinin titremesini izledi.

Üç gün önce ölüm hakkında düşünürken içinde hiçbir şey hareket etmiyordu. Şimdi bir koridor sesiyle bütün bedeni ayağa kalkmaya hazırdı.

Korkuyordu.

Bu korkunun altında, itiraf etmekten utandığı başka bir duygu vardı.

Heyecan.

Eğer gördükleri gerçekse, insanlık yalnız değildi.

Eğer gerçek değilse, zihni daha önce hiç bozulmadığı bir biçimde bozuluyordu.

Her iki ihtimal de sabahı beklemesini gerektiriyordu.

Sabah olduğunda yağmur dinmemiştir.

Deniz gece boyunca toplam bir saat uyumuştı. Koridordan her ayak sesi geldiğinde gözlerini açmış, kapının altındaki ışık değiştiğinde nefesini tutmuştu. Hiç kimse kapısını çalmadı. Telefonunda Marco'dan dört, Işıl'dan iki mesaj vardı. Annesi aramıştı. Matteo gece yarısına doğru *'yeter ama artık, gerçekten sinirleniyorum'* yazmıştı.

Deniz hepsine ayrı ayrı *İyiyim* mesajı gönderdi.

Marco hemen aradı.

“Neredesin?”

“Bir arkadaşım da kaldım.”

“Hangi arkadaşın?”

“Marco!”

“Bende kalmadın. Soruma cevap ver.”

Deniz gözlerini kapadı. Dayısının sesinde yeniden yükselmeye hazır öfkeyi duyuyordu. Gerçeği söylese hangi bölümüne inanabilirdi? Evde uzaylılara ait olabilecek bir kitap saklıyorum. Dün insan olmayan bir kadınla göz göze geldim. Sonra üç kişi beni metroda bekledi. Marco önce onu hastaneye götürür, sonra evi arar, ardından kitabı bulurdu. Belki de yapılması gereken tam olarak buydu.

“Yalnız kalmak istemedim,” dedi Deniz. “Şimdi eve dönüyorum.”

Marco birkaç saniye sustu.

“Bugün Milano’ya gitmem gerekiyor. Gitmememi istiyorsan gitmem.”

“Git.”

“Emin misin?”

“İyi değilsem seni ararım.”

“İyi olmasan da arayabilirsin.”

Deniz söz verdi. Telefonu kapattığında söylediği yalanın içinde küçük bir doğruluk vardı: artık yalnız kalmak istemiyordu. Fakat kimin yanında güvende olacağını, kimi tehlikeye atabileceğini bilmiyordu.

Pansiyon'dan çıktıktan sonra doğruca eve gitmedi. Piazza Bologna'dan Metro B'ye bindi, Termini'de A hattına geçti, Repubblica'da indi. Bir kafede yarım saat oturdu. Sonra yürüyerek Santa Maria

Maggiore'ye, oradan otobüsle Porta Maggiore'ye gitti. Bütün yol boyunca insan kalabalığının içindeki sessiz bedenleri aradı.

Hiçbirini görmedi.

Bu, rahatlatıcı olmaktan çok rahatsız ediciydi. Dün onları gerçekten görüp görmediğinden şüphe etmeye başladı. Uykusuzluk, ilaç, kitap ve korku birlikte bir örüntü yaratmış olabilirdi. İnsan beyni iki rastlantı arasında ilişki kurduktan sonra üçüncüsünü kendisi üretmekte ustaydı.

San Lorenzo'ya ulaştığında yağmur yeniden kuvvetlendi. Sokağı iki kez dolaştı. Karşı apartmanın girişinde sigara içen genç adam insandı; nefesi hızlı, montu nemli, sağ ayağında eski bir incinmenin yarattığı düzensizlik vardı. Alt kattaki barın önünde bekleyen kadın da insandı. Deniz binaya girdi.

Kapısındaki saç teli yerindeydi. Pencere mandalının kurşunkalem izi bozulmamıştı.

Yatak odasına geçti. Dolabın raflarını indirdi, vidaları çıkardı ve elini karanlık boşluğa uzattı.

Pamuklu çarşafın kıvrımına dokunduğunda dizlerindeki gücü fark etmeden bıraktı. Yere oturdu. Kitabı çıkarmadı. Birkaç saniye yalnızca orada olduğunu bilmek yetti.

Onu almamışlardı.

Belki yerini bilmiyorlardı.

Belki onu almaya gelmemişlerdi.

Belki ortada onlar diye bir şey yoktu.

Kitabı masaya taşıdı. Fotoğraf dosyalarını kontrol etti. İki SD karttaki klasör sayılarını karşılaştırdı; birkaç görüntüyü rastgele açıp bozulmadıklarından emin oldu. Kartlardan birine küçük bir kâğıt etiket yapıştırdı: *İŞİL*. Diğerine yalnızca *J* yazdı.

Sonra bilgisayarın karşısında uzun süre oturdu.

Fotoğrafları e-postayla göndermek zaten hem mantıklı değildi hem de RAW dosyaları onlarca gigabayttı; evdeki bağlantıyla yüklenmeleri günler sürebilirdi. Bulut hesabı açabilir, görüntüleri parçalara ayırabilirdi. Fakat bir sunucuya yüklenen her dosya, bilmediği başka makinelerde iz bırakacaktı. Fiziksel kart yavaştı ama sessizdi. Bir insanın cebinde, bir zarfın içinde, milyonlarca sıradan gönderi arasında yolculuk edebilirdi.

Işıl'ı aradı.

Ablası işteydi. Arkasında telefon, yazıcı ve kısa konuşmaların sesi duyuluyordu.

"Bok kez gerçekten nasılsın bok kafalı?" diye sordu.

"Sana bir şey göndereceğim."

"Soruma cevap ver bok kafalı."

"Bir hafıza kartı. Fotoğraflar var."

"Ne fotoğrafları?"

Deniz kitabın kapağına baktı.

“Henüz bilmiyorum.”

İşıl sustu. Deniz onun cümlesini değiştirdiğini duydu.

“Başın belada mı?”

“Bilmiyorum.”

“Nasıl bilmiyorsun?”

“Bilmiyorum”

“Polise gitmen gerekiyor mu?”

“Belki.”

“Doktoruna?”

“Belki.”

“Roma’ya gelmemi ister misin?”

Deniz gözlerini kapadı. İşıl’ın gelmesi düşüncesi bir an için büyük bir rahatlık yarattı. Hemen ardından kadının kafedeki bakışı geri geldi.

“Hayır hayır.”

“Deniz.”

“Şimdilik gelme. Kart ulaşırsa önce iki kopyasını çıkar. Birini evde tutma. Dosyaları internete yükleme. Kimseye gösterme.”

“Bana ne gönderiyorsun lan?”

“İnanmayacağın bir şey.”

“İnanıp inanmayacağıma sana mı soracağım? .”

Deniz cevap vermedi.

İşıl nefesini yavaşça bıraktı.

“Tamam,” dedi. “Gönder. Ama bugün beni tekrar arayacaksın. Ve bana açıkça tehlikede olmadığını söyleyemiyorsan bunu tek başına çözmeye çalışmayacaksın.”

“Tamam.”

“Bunu gerçekten yapacağın için mi söylüyorsun?”

“Konuşmayı bitirmek için söylüyorum.”

“Dürüstlüğüne sıçayım.”

Telefon kapandıktan sonra Deniz ilk zarfın üzerine İşıl’ın İstanbul’daki adresini yazdı. Gönderen bölümünü boş bıraktı.

İkinci zarf Londra’ya, Joe’nun adresine gidecekti. Onu kendisi postalamamaya karar verdi. Aynı gün iki uluslararası gönderi yapmak, eğer gerçekten izleniyorsa iki kartı da tek hareketin parçaları hâline getirebilirdi. Matteo’ya vermek daha güvenliydi. Arkadaşına ne taşıdığını söylemeyecekti. Bu, onu korumak için söylenmiş bir yalan olacaktı; yine de yalandı.

Öğleden sonra yağmur kısa süreliğine durdu.

Deniz mutfak penceresinden sokağa baktı. İnsanlar şemsiyelerini kapatıyor, motosikletlerin üzerindeki örtüler kaldırılıyordu. Karşı kaldırımda, öylece duran siyah bereli bir adam vardı.

Deniz önce yüzünü gördü.

Sonra çevresindeki sessizliği.

Adam yukarı bakmadı. Bir apartmanın numarasını arıyormuş gibi kapılara, balkonlara ve sokağın iki yönüne sırayla baktı. Fakat bedeni bekleyen bir insanın küçük sabırsızlıklarını taşııyordu. Ağırlığını ayağından ayağına vermiyor, omuzlarını soğuktan toplamıyor, duruşuna göre nefesini değıştirmiyordu.

Onu bulmuşlardı.

Henüz hangi bina olduğunu bilmiyor olabilirlerdi.

Deniz perdeyi kapattı. Kitabı yeniden duvarın arkasına yerleştirdi. SD kartları iç cebine koydu. Londra kartını çorabının içine, bileğinin yanına yerleştirdi. diğeri sağ cebine. Boş kamera çantasına birkaç kitap ve eski bir lens koydu. Eğer birinin dikkatini çekecekse gerçek olmayan ağırlığı taşısın istiyordu.

Arkada merdiven yoktu. Apartmanın tek çıkışı sokağı açılıyordu.

Yirmi dakika bekledi. Yağmur yeniden başladı.

Önce seyrek damlalar geldi. Siyah bereli adam başını kaldırdı.

Karşıdaki tentenin altına geçmedi.

Yağış güçlendi.

Oluklardan su inmeye, araç lastikleri kaldırım kenarlarına uzun sesler bırakmaya başladı. Deniz, adamın bedenindeki düzeni camın ardından seçmekte zorlandığını fark etti. Adam da bir şeyi kaybetmiş gibi başını yavaşça çevirdi.

Deniz kapıdan çıktı.

Başını öne eğerek sola yürüdü. Adamla arasında on beş metre vardı. Dönüp bakmadı. Onun varlığını yağmurun gürültüsü içinde bir an seçiyor, bir an kaybediyordu. Via dei Volsci'ye ulaştığında karşı kaldırımına geçti. Bir otobüs aralarından geçti ve tekerleri kirli suyu havaya kaldırdı.

Deniz aniden yön değıştirdi.

Köşedeki eczaneye girdi. İçeride üç dakika bekledi, bir paket yara bandı satın aldı ve çıktı. Bunun kötü bir plan olduğunu içeride anladı. Dışarı çıktığında siyah bereli adam sokağın yanlış tarafına bakıyordu.

Yağmur adamın algısını bozuyordu.

Deniz bunu kesin olarak bilmiyordu. Fakat ilk kez korkusunun içinde kullanılabilir bir ilişki seçmişti.

Kokular yağmurla yıkanıyor. Isı farkları küçülüyor, titreşimler milyonlarca damlanın altında dağılıyor, havadaki elektrik fırtınayla değışiyordu. Deniz'in duyuları da gürültüye gömülüyordu; fakat o hayatı boyunca dünyayı daha düşük çözünürlükte algılamaya alışmıştı. Onlar için körlük sayılan şey, Deniz'in eski normaline yakındı.

Yürümeye devam etti.

Siyah bereli adam onu yeniden gördüğünde aralarında iki kavşak vardı. Bu kez hızlandı. Deniz Piazza dei Sanniti'ye doğru koştu. Ayakkabıları su aldı. Kamera çantası kalçasına çarpıyordu. Bir otobüs duraktan hareket etmek üzereydi. Deniz arka kapıya vurdu. Şoför önce elini kaldırıp reddetti, sonra önündeki trafik ilerlemediğı için kapıyı açtı.

Deniz içeri atladı.

Otobüs hareket ettiğinde siyah bereli adam durağa ulaşmıştı.

Peşinden koşmadı. Yalnızca plakasına baktı.

Deniz bunun zafer olmadığını biliyordu.

Adam artık hangi otobüste olduğunu biliyordu.

İki durak sonra indi. Aynı hatta ilerlemek yerine ara sokaklardan

Porta Maggiore'ye yürüdü, tramvaya bindi ve Pigneto yönüne gitti.

Yağmur boyunca araç değiştirdi. Kalabalığa karıştı, تنها sokaklardan

kaçındı. Bir çamaşırhanede ucuz bir sweatshirt ve şemsiye satın aldı;

tuvalette paltosunu çıkarıp çantasına koydu. Kendi kokusunu

değiştirebileceğini sanmıyordu, ancak dış katmanı azaltabilirdi.

Akşam Matteo'yu aradı.

"Bu gece sende kalabilir miyim?" diye sordu.

Matteo kısa bir sessizlikten sonra, "bana yerleşebilirsin bile" dedi.

Deniz o gece arkadaşının dar salonundaki kanepede yattı. Londra zarfını verdi. Matteo mutfakta makarna yaparken üç kez ne olduğunu neden evde kalmadığını sordu; Deniz evindeki borularda sorun çıktığını söyledi. Matteo buna inanmadı ama zorlamadı.

Gece yarısına doğru yağmur pencerelere vururken Deniz dışarıdaki kaldırıma baktı.

Siyah bereli adam yoktu.

Deniz perdeyi kapattı.

evinden uzaklaşması, onları arkadaşlarına yaklaştırtıyor olabilirdi.

Sabah Matteo uyanmadan çıktı.

Roma'da saklanabileceği yerler çoktu. Güvende olabileceği tek bir yer yoktu.

Sonraki dört gün boyunca hayatını yağmurun şiddetine göre kurdu.

Océane aynı gece diğerleriyle bir araya geldi.

Roma'da sayıları azdı. Şehirde sürekli yaşayanlarla arşiv uyarısından sonra gelenler birlikte iki yüz beş kişiydi. İnsanların arasında farklı yaşlarda, farklı bedenlerde ve birbirleriyle hiçbir bağı yokmuş gibi yaşıyorlardı. Biri bir hastanede teknik görevli, biri belediyeye iş yapan küçük bir mühendislik şirketinde danışman, biri yıllardır aynı apartmanda tek başına yaşayan emekli bir kadındı. İnsan kayıtlarında geçmişleri vardı. Komşuları, vergi numaraları, unutulabilir alışkanlıkları bulunuyordu.

Birbirlerine benzemiyorlardı.

Deniz'in algıladığı şey yüzlerinin altındaki ortak düzen olmuştu.

Océane, yağmurdan korunmuş büyük, eski bir avluda onlarla buluştu. İlk uyarıyı insan ağlarından geçebilecek kadar küçük ve parçalı göndermişti. Şimdi ayrıntıyı aktarması gerekiyordu. Pardösülü Vaera'nın bileğine iki parmağını koydu. Derilerinin temas ettiği yerde kimyasal, elektriksel ve termal örüntüler kısa süreliğine ortak bir yüzey oluşturdu.

Aktarılan şey Deniz'in fotoğrafı değildi.

Solunumunun bileşimi, terindeki ilaç metabolitleri, kalp ritminin korku anındaki değişimi, bedeninin kitapla bağ kurduğunu gösteren sinirsel geri bildirim izleri, bakışının Océane üzerinde durma biçimi ve henüz eksik olan yüzlerce küçük ilişkiydi.

Deniz artık onlar için bir yüz değil, tekrar bulunabilecek bir varlık imzasıydı.

Fakat yağmur bu imzayı Roma'nın yüzeyinden sürekli siliyordu.

Yağış, kaldırımlarda bıraktığı deri ve ter moleküllerini yıkıyor; havadaki kimyasal yolları parçalıyor; damlaların taş, metal, cam, kumaş ve su üzerine vuruşu milyarlarca mekanik işaret yaratıyordu. Yüksek nem reseptörlerin seçiciliğini azaltıyor, gökyüzündeki elektriksel değişimlerle şehrin kabloları birbirine karışıyor, sıcak yüzeyler hızla soğuyordu. Bir Vaera yağmurda kör kalmazdı. Fakat kusursuza yakın çözünürlüğü, insanın anlayamayacağı büyüklükte bir gürültünün içine gömülürdü.

Deniz içinse aynı hava yalnız kötü hava demekti.

Aralarındaki fark ona kaçmak için dar bir eşitlik sağlıyordu.

Durum değerlendirmesi yapmak için sekiz saat boyunca konuşup tartıştılar. Bir karar vermeleri gerekiyordu.

Vaeralar kayıt nesnesini geri almak istiyordu. Henüz Deniz'e zarar vermek hakkında bir karar yoktu. Önce kitabın nerede olduğunu, insanın ne kadarını anladığını ve bilgiyi başka birine aktarıp aktarmadığını belirlemeleri gerekiyordu. Océane, kafedeki bakıştan Deniz'in kendilerini ayırt edebildiğini biliyordu. Bu, ona doğrudan yaklaşmayı zorlaştırıyordu.

İnsan korkmuştu.

Korkmuş bir canlı, kendi olasılıklarını bile kendisinden saklayabilirdi.

Deniz dördüncü sabah yağmur sesine uyandığında hangi evde olduğunu anlaması birkaç saniye sürdü. Bu kez Termini'nin arkasında, banyosu koridorun sonunda olan küçük bir otel odasındaydı. Önceki gece saat ikide gelmiş, ismini yanlış söylemeyi düşünmüş, resepsiyon görevlisi kimliğini isteyince vazgeçmişti. Yatağın çarşafında deterjan, eski ter ve yoğun çamaşır suyu kokusu vardı. Başka bir zamanda uyuyamayacağı odada üç saat kesintisiz uyumuştı.

Telefonunu açtı. Pilini korumak ve konumunun kolay izlenebileceği düşüncesini bastırmak için artık çoğu zaman kapalı tutuyordu. Bu, ailesine verdiği sözle çelişiyordu. Sabah ve akşam kısa mesaj göndererek bir orta yol bulmuştu.

Işıl'a 'Bugün gönderiyorum' yazdı.

Otelden şemsiyesiz çıktı; artık şemsiye taşımanın kendisine ait kokuyu kuru bir kubbenin altında koruduğunu düşünüyordu. Bu teorenin doğru olup olmadığını bilmiyordu. Yine de paltosunun bütünüyle ıslanmasına izin verdi.

Aynı otobüste üç duraktan fazla kalmadı. Bir yerde otobüsten inip karşı yöndekine bindi, sonra ilk durakta yeniden indi. Kendisini dışarıdan görse aklını yitirmiş sanırdı. Belki de öyleydi. Fakat her yön değişikliğinin ardından uzakta, bir tentenin altında ya da bir araç camının arkasında insan bedenindeki o sessizliği gördüğünde kuşkusunun bir bölümü eksiliyordu.

Eğer geri dönemezse Işıl'a ne söylemediğini düşündü.

Bir not yazmadı.

Ölüm ihtimalini yazıya dökmek, onu ciddiye almak gibi geliyordu.

Vatikan'a metro ile gitmedi. Metro istasyonları kuru, kapalı ve çıkışları sınırlıydı. Yağmurun kendisine verdiği tek avantajı yeraltında bırakmak istemiyordu. Porta Maggiore'den geçen kalabalık bir otobüse bindi, Piazza Venezia yakınında indi, Corso Vittorio Emanuele boyunca başka bir araca geçti. Yolculuk boyunca camların buğusundan dışarıyı izledi.

Bir ara arka tarafta oturan kısa saçlı bir adamın çevresindeki sessizliği fark etti. Adam ona bakmıyordu. Deniz bir sonraki durakta kapıya yöneldi. Otobüs durmadan hemen önce arka kapıdan indi. Adam kalkmadı.

Otobüs uzaklaşırken Deniz onun camın ardından kendisini izlediğini gördü.

Via della Conciliazione'ye ulaştığında yağmur San Pietro'nun kubbesini neredeyse görünmez kılmişti. Meydanın taşları suyla parlıyor, turistlerin şemsiyeleri siyah ve renkli bir akıntı hâlinde sütunların arasına ilerliyordu. Güvenlik sıraları kısalmıştı. Rahibeler eteklerini kaldırarak su birikintilerinden geçiyor, plastik yağmurluklu bir aile birbirini kaybetmemek için ellerinden tutuyordu.

Deniz kalabalığın içine girdi.

Meydandaki Vatikan postanesine ulaştı. İçerisi kartpostal, pul ve ıslak turist kokuyordu. Sırada beklerken arkasına bakmadı. Zarfın ağırlığını belinde hissediyordu. Sırası geldiğinde onu çıkardı, pulu aldı, zarfı teslim etti ve görevlinin onu diğer uluslararası postaların arasına koymasını izledi.

Kart elinden çıktığı anda rahatlamadı.

Kendisinden ayrılan şey artık korunmasıydı.

Dışarı çıktığında Océane'i gördü.

Bernini'nin sütunlarının altında, yağmurdan birkaç adım uzakta duruyordu. Saçları kuru, üzerinde açık renk bir palto vardı. Kafede gördüğü kadının aynısıydı. Aralarındaki mesafe yüz metreye yakındı; yine de Deniz onun bakışının doğrudan kendisine yöneldiğini biliyordu.

Océane hareket etmedi.

Meydanın öbür yanında gri pardösülü adam belirdi.

Deniz arkasına döndü. Postane girişinin yakınında yaşlı bir kadın, kartpostal rafına bakıyordu. Beyaz saçlarının altındaki beden sessizdi.

Üç yöndeydiler.

Deniz'in ilk dürtüsü postaneye geri girip kartı istemek oldu. Sonra kartın artık içeride olmasının, üzerinde olmasından daha güvenli olabileceğini düşündü. Eğer onu izliyorlarsa ne gönderdiğini bilmiyorlardı.

Henüz.

Meydanın açık bölümüne doğru yürüdü. Yağmur birkaç saniye içinde yüzünü ve saçlarını ıslattı. Océane sütunların altından çıktı. Gri pardösülü adam da hareket etti.

Koşmadılar.

Deniz onların koşmaya ihtiyaç duymadığını düşündü. Çıkışlar belliydi. İnsan davranışını ondan daha iyi hesaplıyorlardı.

Bu düşünce üzerine beklenen yolu seçmedi.

Via della Conciliazione'ye dönmek yerine meydanın kenarındaki turist grubuna doğru yürüdü. Bir rehber sarı bir şemsiyeyi havada tutuyor, yirmi kişi onu kaybetmemek için birbirine yaklaşıyordu. Deniz grubun içine girdi, birkaç adım onlarla ilerledi, sonra iki çocuğun arasından yön değiştirip sütunların dış halkasına geçti.

Océane'in varlığını yağmurda bir an kaybetti.

Koşmaya başladı.

Borgo Pio'nun dar sokaklarına girdi. Ayakkabısının tabanı ıslak taşa kaydı; sağ eli duvara çarptı, avucu fena bir şekilde sıyrıldı. Durmadı. Arkasındaki adımlar seçilmiyordu. Her pencere pervazından su akıyor, metal tenteler farklı ritimlerde vuruyordu. Kendi nefesi bile yağmurun içinde başka birine aitmiş gibi dağılıyordu.

Bir köşeyi döndüğünde gri pardösülü adam karşısındaydı.

Adamın oraya nasıl geldiğini anlayamadı. Belki baştan beri üç kişi değil, daha fazlaydılar. Belki sokağı tahmin etmişti. Belki Deniz yağmurda yönünü kaybetmiş ve kendi çevresinde dönmüştü.

Adam ellerini bedeninin yanında açık tuttu. Tehdit etmeyen bir duruştu, bir adım attı.

Deniz yolun kenarına sıçradı. O sırada bir teslimat minibüsü sokağa girdi. Şoför, önünde duran adama korna çaldı. Adam araca çarpmamak için durdu. İnsanların dikkatini çekmemek konusundaki tereddüdü yalnız yarım saniyeydi.

Deniz'in ihtiyacı olan da buydu.

Minibüsün öbür yanından geçti, koşarak Via di Porta Castello'ya çıktı. Yağmur daha da şiddetlenmişti. Bir 64 numaralı otobüs durakta kapılarını kapatıyordu. Deniz ön kapıya iki eliyle vurdu. Şoför öfkeyle baktı. Deniz yeniden vurdu. Kapı açıldı.

İçeri girdiğinde nefesi kesilmişti.

Otobüs kalabalıktı. Islak paltolar, ıslak şemsiyeler ve sıcak insan bedenleri arasında ilerledi. Camdan dışarı baktığında Océane durağa ulaşmıştı. Gri pardösülü adam birkaç metre gerisindeydi.

Océane gözlerini Deniz'den ayırmadan başını kaldırdı. Otobüsün gideceği yönü, trafiğin hızını ve olası durakları hesaplıyor gibiydi.

Deniz onların peşinden koşmadığını artık anlıyordu.

Önüne geçmeye çalışıyorlardı.

Otobüs Corso Vittorio Emanuele'ye girdiğinde trafik durdu. Deniz her durakta inmeyi düşündü. Sonra her beklenen kararın onları kendisine yaklaştıracaklarını fark etti. Largo di Torre Argentina'dan hemen önce kapiya yöneldi. Otobüs durağa ulaşmadan kırmızı ışıktaki kaldı. Şoförden kapiyı açmasını istedi. Adam reddetti. Deniz ikinci kez, bu defa bağırarak söyledi. Yolcular ona döndü. Şoför küfredip kapiyı açtı.

Deniz trafiğin arasına indi.

Arkasındaki bir araç korna çaldı. Koşarak kaldırıma geçti. Largo Argentina'daki tramvay hareket etmek üzereydi. Kapılar kapanırken elini araya koydu. İçeri girdi.

Tramvay Trastevere yönüne döndüğünde otobüs hâlâ ışıklarda bekliyordu.

Deniz camdan geriye baktı.

Océane ordaydı.

Yağmurun içinde yüzü ilk kez belirsiz görünüyordu.

Tramvay hızlandı.

Deniz Trastevere'de indi, Porta Portese'ye kadar yürüdü ve iki saat boyunca bir köprü altındaki kalabalık dükkanlarla barlar arasında yön değiştirdi. Güneş battığında hâlâ takip edilip edilmediğini bilmiyordu.

O gün Vatikan postanesinden çıkan posta torbalarından biri, havaalanına götürülmeden önce kapalı bir aktarım alanında kısa süreliğine rotasından ayrıldı. Hiçbir görevli bunu fark etmedi. Deniz'in parmaklarındaki kimyasal iz, yağmurdan korunan zarfın kâğıdında açık biçimde duruyordu.

Isıl'a giden kart torbadan çıkarıldı. Deniz bunu bilmiyordu.

Akşam Matteo'yu aradı ve onunla Termini yakınında, kalabalık bir barda buluştu. Londra zarfı artık yanında değildi; bütün gün derisine sürtündüğü için kartın köşesi derisini kızartmıştı. Tuvalette kartı çıkarıp yeni bir zarfa koymuş, Joe'nun adresini yazmıştı.

Matteo geldiğinde saçlarından su akıyordu. Omzunda ağzı kapanmayan eski postacı çantası vardı.

"Korkunç görünüyorsun" dedi.

"Teşekkür ederim."

"İyi anlamda bir korkunçluk değil"

Deniz bara en yakın masayı seçti. İnsanların arasındaki kokular, kahve makinesinin buharı ve kapıdan giren yağmur sürekli değişiyordu. Dışarıdaki yansımaları izleyebileceği bir yere oturdu.

Matteo onun bakışını takip etti.

"Birinden mi kaçırıyorsun sen?"

Deniz cevap vermedi.

“Ne oluyor, Deniz? Anlat artık”

Deniz zarfı masanın altından uzattı.

“Bunu Londra’ya Joe’ya göndermen gerek.”

Matteo zarfı aldı. Önünü ve arkasını çevirdi.

“Uyuşturucuysa çok az.”

“Fotoğraf.”

“Bir fotoğraf için fazla nostaljik değil mi?”

“Yarın gönder. Buradan değil. Başka bir semtten. Takip numarası alma. Adımı yazma.”

Matteo’nun yüzündeki alay kayboldu.

“Deniz, ne oluyor?”

“Söylersem inanmayacaksın zaten, boş ver.”

“Önce sen bir söyle.”

“İnanırsan da daha kötü.”

Matteo zarfı çantasına koydu. Üzerine bir dergi, iki kablo, yarım paket sigara ve ıslak bir atkı düştü.

“Yarın,” dedi.

“Söz ver.”

“Tamam, söz.”

Deniz ayağa kalktı, paltosunu giydi.

Matteo kolundan tuttu.

“Seni yalnız bırakmıyorum.”

Deniz onun elinin sıcaklığını, korkuyla hızlanan nabzını ve parmaklarının kumaşa uyguladığı basıncı hissetti. Arkadaşını yanında tutmak istiyordu. Tam da bu yüzden kolunu çekti.

“Beş dakika sonra çık. Eve git. Zarfı unutma.”

Arka taraftaki servis kapısını sordu. Barmen önce itiraz etti, Deniz kusacağımı söyleyince mutfağın yanındaki dar geçidi gösterdi. Çöp konteynerlerinin bulunduğu sokağa çıktı. Yağmur yeniden başlamıştı.

Matteo beş dakika sonra gerçekten çıktı. Eve giderken bir arkadaşı aradı; ertesi günkü maçın iptal edildiğini öğrendi. Zarfı düşündüğü şeyler arasından kaydı. Çantasının dibinde, ıslak atkının ve derginin altında kaldı.

O gece gönderilmedi.

Ertesi gün de çantanın dibinde kaldı.

Deniz bunu da bilmiyordu.

Beşinci günün sabahında yağmur durdu.

Deniz bunu otel odasının perdesini daha açmadan anladı. Gökyüzü hâlâ kapalıydı; fakat çatılardan düşen son damlalar dışında şehir sessizleşmişti. Islak yüzeyler kurumaya, kokular yeniden yön kazanmaya başlamıştı. Karşı kaldırımında yürüyen insanların ayak sesleri daha

belirgin geliyor, araçların sıcak motorları soğuk havada ayrı alanlar oluşturuyordu.

Deniz için hava düzelmişti.

Onlar için dünya yeniden okunabilir hâle geliyordu.

Odasında kalırsa bulunacağını düşündü. Çıkarsa iz bırakacaktı. Bir haftadır verdiği bütün kararlar, tehlikenin iki biçimi arasında seçim yapmaktan ibaretti.

Kitap hâlâ evdeydi. İki gecedir yanına gidememişti. Kapının kırılmış, dolabın sökülmüş ve duvarın arkasındaki boşluğun açılmış olduğunu hayal ediyordu. Sonra kitabı bulurlarsa peşini bırakabileceklerini düşündü. Bu ihtimalin verdiği rahatlık birkaç saniye sürdü.

Onu kaybetmek istemiyordu.

Bu isteğin içinde insanlık adına kurduğu bütün büyük cümlelerden daha kişisel bir şey vardı. Kitap ona aitti demiyordu; fakat onsuz kalırsa yeni uyanmış bir parçasının yeniden karanlığa döneceğinden korkuyordu. Aylar sonra ilk kez sabahı merak ediyordu. Bunun nedeni bir nesneyse, nesneye duyduğu bağ ahlaken daha temiz olmuyordu.

Korku artık iki yönlüydü.

Kitap yüzünden yakalanmaktan korkuyordu.

Kitabın alınmasından daha çok korkuyordu.

Otelin arka sokağına açılan servis kapısından çıktı, orda bekledi. Annesini aradı, uzun ve iyi bir tonda konuştu. Annesi ses tonundan Deniz'in daha iyi olduğunu, normal bir psikolojiye yaklaştığını düşündü. Sonra babası aldı telefonu. Onunla da sakin ve her şey normalmiş gibi konuştu. Bugün Giulia ile randevusu vardı. Gidip gitmemekte tereddüt etti ama hayatın olağan akışındaki randevuların anlamsız olduğunu düşündü. Önce kalabalık caddelere yöneldi. Yağmur olmadığında insan yoğunluğunun izini örtebileceğini umuyordu. Termini'nin çevresindeki turistler, valizler, taksiler ve satıcılar arasına karıştı. Bir süre kimseyi fark etmedi.

Sonra kendi adını duydu.

“Deniz.”

Ses yüksek değildi. Arkasından gelmişti.

Yürümeye devam etti.

“Deniz, dur.”

Adını bilmeleri bedenindeki bütün ısyı bir anda çekti. Otel kayıtlarına ulaşmış olabilirlerdi. Üniversiteyi, arkadaşlarını ya da ailesini bulmuş olabilirlerdi. Tehlike artık yalnız kendisine ait değildi.

Camlı bir büfenin yansımasında bir kadını gördü.

On metre arkasında yürüyordu. koyu bir yağmurluk giymişti. İnsan kalabalığı onu Deniz'in algısında parçalıyor, fakat bütünüyle gizleyemiyordu.

Deniz istasyonun içine girdi.

Bunu yaptığı anda hata ettiğini anladı.

Termini'nin yüksek tavanının altında hava kuruydu. Binlerce insanın izi güçlüydü ama sınırları belliydi. Kadın için kalabalık, gürültü değil ayrıştırılabilir binlerce katmandı.

Deniz yürüyen merdivenlerden Metro B'ye indi. Bilet kapılarında bir turist grubuna takıldı. Arkasına baktığında Kadın merdivenlerin başındaydı. Yine koşmuyordu. Gözleri kalabalığın içinde doğrudan onu bulmuştu.

Turnikeden geçti. Laurentina yönündeki perona koştu. Tren geliyordu; raylardan yükselen titreşim ayak tabanlarında büyüdü. Kapılar açıldığında en arka vagona bindi.

Kapılar kapandı. Tren Cavour'a doğru ilerledi.

Rahatlamadı.

Kafedeki ilk karşılaşmadan beri diğerlerinin onun önüne geçebildiğini biliyordu.

Eski trenin vagonları arasında geçiş yoktu. Her durakta bir sonrakine geçebilirdi.

Deniz kapının yanında bekledi.

Circo Massimo'da tren durdu.

Kapılar açıldı. Deniz inmedi.

Uyarı sesi başladı.

Deniz son anda dışarı sıçradı.
merdivenlere koştu.

İstasyonun çıkışında Deniz önündeki iki kişiye çarptı. Özür dilemeden aralarından geçti.

Sokağa çıktığında ilk damla yüzüne düştü.

Gökyüzü bütün sabah tuttuğu suyu bir anda bırakmıştı.

Yağmur birkaç saniye içinde görüşü daralttı. Turistler Colosseo yönündeki tentelere koşuyor, motosikletliler köprü altlarına sığınuyordu. Deniz Via di San Gregorio'ya doğru döndü. Ayakkabıları henüz ilk yüz metrede su aldı.

Circo Massimo'nun uzun çukur alanı solunda kalıyordu. Palatino'nun koyu duvarlarından su akıyor, servi ağaçları rüzgârla eğiliyordu. Trafik ağırlaşmıştı. Deniz bir yaya geçidinde beklemeden yola çıktı. Yaklaşan otomobilin lastiklerinden ve önündeki sıkışmış havadan yönünü sezdi; araç kornaya basarken yarım adımla önünden geçti.

Yeni duyuları onu daha hızlı yapmıyordu.

Yalnızca tehlikenin kendisine ulaşmasından önce küçücük bir zaman veriyordu.

Bu zaman bazen bir adımdı.

Bazen bir nefes.

Via dei Cerchi'ye döndü. Sağ baldırına kramp girdi. Üç gündür doğru dürüst yemek yememişti. Bedeni kitabın açtığı bütün yeni kanallara rağmen hâlâ susuz kalabilen, yorulan ve korkudan şekeri düşen bir insan bedeniydi.

Bir duvarın yanında durup kusmaya çalıştı. Midesinden yalnız acı su geldi. Arkasına baktı.

Kimse görünmüyordu.

Giulia'nın muayenehanesine gidip gitmemek için saate baktı. Bir saat içinde orada olması gerekiyordu.

Deniz duvar boyunca yürüdü, sonra iki turist otobüsünün arasından geçip karşı sokağa girdi. Büyük bir çöp kamyonu geri manevra yapıyor, çıkardığı düşük frekanslı ses bütün zemini titretiyordu. Deniz kamyonun öbür yanına geçtiğinde çevreyle arasındaki bütün duysal yollar birkaç saniyeliğine kapandı.

Bir taksi durdurdu.

Şoför ıslak hâli yüzünden almak istemedi. Deniz iki kat ücret vereceğini söyledi. Arka koltuğa oturduğu anda *“Testaccio”* dedi, sonra ilk kavşakta fikrini değiştirip *“Aventino,”* ardından *“Hayır, Trastevere”* dedi.

Şoför aynadan ona baktı.

“Dostum, polisten mi kaçırıyorsun?”

Deniz camdan geriye baktı.

“Keşke,” dedi.

Taksi hareket etti.

Şoför konuşmayı sürdürmedi.

Deniz Trastevere İstasyonu'nda indi, ilk gelen trene bindi ve iki durak boyunca nereye gittiğine bakmadı. Giulia'nın muayenehanesinin yakınında indiğinde kendisini çok yorgun hissediyordu. Yağmur burada da aynıydı. Yukarı çıktığında muayenehanenin tuvaletinde yüzünü yıkadı, el kurutucusunun sıcak havasında titreyen parmaklarını tuttu.

Aynada kendisine baktı.

Gözlerinin altında koyu halkalar vardı. Sağ avucundaki sıyrık yeniden açılmıştı.

Suyu kapattığında seansın başlamasına dört dakika vardı. Kaçmayı düşündü. Koridora çıkıp merdivenlerden inebilir, randevuya gelmediğini sekreterin ajandasındaki küçük bir boşluğa dönüştürebilirdi. Fakat peşindekilerin onu eve, üniversiteye ve arkadaşlarına giden alışkanlıklarından aradığını biliyordu. Yine de Giulia'yla konuşmaya ihtiyacı olduğunu hissetti. Belki tüm yaşadıklarının bir sanrı olmasını hayal etti. Giulia onu bu hayalden çıkarabilirdi.

Giulia kapıyı açtığında önce saatine, sonra Deniz'in ıslak paltosuna baktı.

“Geç kaldın.”

“Üç dakika.”

“Alışık değilim geç kalmama”

Bu, Giulia’nın kızgınlığı değildi. Deniz içeri girdi. Her zamanki koltuğa oturmadı; kapıyı ve pencereyi aynı anda görebildiği sandalyeyi seçti.

Giulia sarı defteri dizine koydu, fakat açmadı.

“Ne zamandır uyumadın?”

“Aslında uyudum”

“Emin misin? Ne kadar uyuyabiliyorsun?”

Deniz hesaplayamadı. Otel odaları, trenler, kitabın başındaki geceler ve iki güne yaklaşan ilk uyku aynı haftanın içinde birbirine girmişti.

“Bilmiyorum.”

“Bu, geçen seanstaki ‘bilmiyorum’dan farklı galiba” dedi Giulia. *“O zaman boş görünüyordun. Şimdi bütün bedeninin bir yere yetişmeye çalışıyor gibi sanki.”*

Deniz ellerini dizlerinin arasına aldı. Sağ avucundaki sıyrığı saklamaya çalışırken hareketin kendisi yarayı daha görünür kıldı.

“Bir şey oldu,” dedi.

Giulia bekledi.

“Ayrıntısını anlatmak istemiyorum.”

“Anlatmak istemediğin şeyi tahmin etmeyeceğim. Sana ne yaptığını, ne hissettiğini soracağım.”

Deniz pencereye baktı. Yağmur camdaki şehri küçük parçalara ayırıyordu.

“Uyuyamıyorum. Kokular çok yoğun. Sesler de. Bir yerde uzun süre kalınca çıkışları sayıyorum.”

“İlacı değiştirdin mi?”

“Hayır.”

“Doz atladın mı?”

Deniz cevap vermeden önce geçen iki günü düşündü.

“Evet.”

“Kaç doz?”

“İki olabilir.”

Giulia ilk kez defteri açtı. Yalnızca tarihi ve iki kısa kelime yazdı.

“Düşüncelerin hızlandı mı?”

“Bazıları.”

“Kendini olağanüstü güçlü, seçilmiş ya da başkalarının göremediği bir görevin sahibi gibi hissediyor musun?”

“Hayır.”

“Kimsenin duymadığı sesler duyuyor musun?”

Deniz’in zihninde ael sözcüğü belirdi. Onu odada işitmemişti; bunu biliyordu.

“Ses değil,” dedi. *“Daha çok... bir şeyi çok uzun düşündüğünüzde, kelime gelmeden anlamını biliyor olmanız gibi.”*

Giulia bu cevabı ne anladı ne de küçümsedi.

“Takip edildiğini, izlendiğini düşünüyor musun?”

Deniz’in omuzları gerildi.

“Olabilir.”

“Bunu destekleyen somut bir şey oldu mu?”

“Aynı insanları farklı yerlerde gördüm. Adımı biliyorlar.”

“Polise gidebileceğin bir durum mu?”

“Bilmiyorum”

Giulia kalemini bıraktı.

“Şu anda anlattığının dış dünyada gerçekten olup olmadığına karar veremem. Uykusuzluk, ilaç düzensizliği ve yoğun kaygı algını değiştirebilir. Gerçekten tehlikede de olabilirsin. İki durumda da yapılacak ilk şey aynı: tek başına kalmamak, yemek, su, uyku ve ulaşabileceğin birini haberdar etmek.”

“Birini haberdar edersem onu da içine sokarım diye korkuyorum.”

“Neyin içine?”

Deniz sustu.

Giulia soruyu zorlamadı.

“Geçen hafta ölmek istemediğini tam söyleyememiştin,” dedi.

“Bugün kendine zarar verme düşüncen var mı?”

“Hayır.”

“Ölmek istiyor musun?”

Deniz bu kez cevabın gelmesini beklemedi.

“Hayır.”

Kendi sesindeki kesinlik onu korkuttu. Bir hafta önce aynı kelimeyi bulamamıştı. Şimdi onu söyleyebiliyor olması, göğsündeki ağırlığı kaldırmıyor; yalnızca ağırlığın altında korumak istediği bir şey bulunduğunu gösteriyordu.

Giulia yüzündeki değişimi izledi.

“Bu iyi hissettiğin anlamına gelmiyor olabilir, ” dedi.

“İyi değilim.”

“Merakın geri dönmüş olabilir. Adrenalin de seni ayakta tutuyor olabilir. Enerji, iyileşmenin kanıtı değildir. Depresyon bazen geri çekilir; bazen yalnızca daha acil bir korkuya yer açar.”

Deniz başını salladı. Giulia’nın onu mucizevi biçimde düzelmiş ilan etmemesi rahatlatıcıydı. Son günlerde kendisine söyleyemediği şeyi, odadaki tek sakin insan söylemişti. Sonra Deniz Giulia’nın kafasındaki belirsizlikleri kaldıramayacağını farkettiler. Tek düşündüğü dışarda onu bekleyen birilerinin olup olmadığıydı. Güvende hissediyordu odada, ama dışarıya hala bir kovalamacanın sahneleri gibiydi.

“Bugün kimi arayacaksın?”

“Matteo’yu.”

“İşil?”

“Şimdi değil.”

“Bu gece?”

Deniz pazarlık yapar gibi düşündü.

“Gece yarısına kadar.”

“Telefonun açık olacak mı?”

“Aralıklı olarak”

Giulia bu cevabı beğenmedi, fakat yalan bir ‘evet’ten daha kullanışlı buldu.

“Psikiyatristini bugün arayacağım. İlacı kendi başına kesmeyeceksin. Bu gece yalnız kalmayacaksın. Eğer takip edildiğine ilişkin somut bir tehdit görürsen polisi; kendine zarar verme düşüncesi gelirse beni, Matteo’yu ya da acil servisi arayacaksın.”

Deniz, Giulia’nın cümlelerini hayatın olağan dünyasına ait oldukları için dinledi: numaralar, ilaç, yemek, uyku, başka bir insan. Son günlerde içinde yaşadığı şeyin yanında küçük görünüyorlardı. Tam da bu yüzden gerçektiler.

Seansın sonuna doğru Giulia geçen haftaki sorusuna döndü.

“Merak ettiğin bir şey bulabildin mi?”

“Bir şey buldum.”

Deniz ilk kez gözlerini ondan kaçırmadı.

“Merak ettim,” dedi. “Sonra korktum.”

“Bu iyi bir şey aslında. Duygularının olaylara göre tepki vermesi istediğimiz bir şey”

Kapıya yürürken Giulia onu durdurdu.

“Deniz. Bugün daha canlı ama korkmuş görünüyorsun. Bunu ‘iyileştin’ diye okumayacağım. Sen de okuma. İlaçlarına devam et. Düzenini değiştirme. Merak ettiğin şey sana iyi geliyorsa onun peşini bırakma”

Deniz paltosunun yakasını kaldırdı.

“İstesem de bırakamam”

Muayenehaneden çıktığında yağmur zayıflamıştı. Merdivenleri inerken hâlâ takip edilme ihtimalini, sağ avucundaki acıyı, midesinin boşluğunu ve günlerdir süren iç sıkışmasını taşıyordu. Bunların hiçbirini kaybolmamıştı. Yalnızca onların yanında, küçük ama tartışmasız bir istek daha vardı: ertesi güne ulaşmak.

Yağmur zayıflayınca insanların arasına karışıp merkeze döndü. Bir geceyi daha tanımadığı bir otelde geçirdi. Ertesi sabah başka bir semtte kahvaltı etti. Telefonunu yalnız iki kez açtı. Annesine, babasına ve Işıl’a, arkadaşlarına aynı kısa mesajı gönderdi.

İyiyim. Beni merak etmeyin.

Altıncı gün boyunca üç kez takip edildiğini fark etti, Vaeralar onu her defasında yeniden buldu.

Her defasında biraz daha geç.

Deniz onların geleceği görmediğini, yalnızca ihtimalleri insanlardan daha iyi hesapladığını fark etmeye başladı. Eve, Matteo’ya, üniversiteye,

psikoloğuna ve ailesine giden yolları bekliyorlardı. Onu tanıdıkça seçeneklerini azaltıyorlardı.

Depresyonun son aylarda hayatını düzensizleştirmiş olması tuhaf bir koruma sağlıyordu. Matteo'nun barına çok sık gitmiyor, okula uğramıyordu. Kendi hayatından çekilmiş olması, şimdi o hayatı modellemek isteyenlerin elindeki veriyi azaltıyordu.

Fakat bu avantaj sonsuza kadar sürmeyecekti.

Yağmur dinecekti.

Parası bitecekti.

Bedeni uykusuzluğa yenilecekti.

En kötüsü, kitap evde tek başına kalmaya devam edecekti.

Altıncı gecenin sonunda Deniz kaçmanın bir karar olmadığını anladı.

Yalnızca karar vermeyi ertelemenin hareketli biçimiydi.

Birinin şekilleri tanıyıp tanımadığını öğrenmesi gerekiyordu.

Kitabı göstermeden.

Fotoğrafları taşımadan.

Ertesi sabah defterinden temiz bir sayfa kopardı. Kitaptaki en sık tekrar eden geometrilerden birini, elinden geldiğince hafızasından çizdi. Çizgi tek başına anlamsız görünüyordu; fakat doğru açıyla birleşen üç kıvrım Deniz'in zihninde hâlâ süreklilik, fark ve temasın aynı anda oluşturduğu basıncı yaratıyordu.

Kâğıdı katladı ve cüzdanının içine koydu.

Yedinci gün üniversiteye gitmeye karar verdi.

Yedinci gün de yağmurluydu.

Aynı sabah Matteo, bara giderken çantasında şarj kablosunu aradı ve Londra zarfını buldu. Verdiği sözü hatırlayınca kendisine yüksek sesle küfretti. Öğleden sonra Ostiense'de küçük bir postaneye girdi ve zarfı Joe'ya gönderdi.

Deniz'i izleyen Vaeraların hiçbiri o sırada Matteo'yla ilgilenmiyordu. Kartta kitabın biyolojik izi yoktu. Bir insanın çantasında üç gün boyunca taşınmış; tütün, nem, kâğıt, plastik ve şehrin binlerce kokusu arasına karışmıştı. Özel bir veri aktarımı gibi görünmemiş, yalnızca unutulmuş sıradan bir nesne olarak kalmıştı.

Londra kartı hayatta kaldı.

Roma'nın sonbaharı, şehrin yüzyıllar boyunca biriktirdiği bütün suyu aynı haftada geri vermeye karar vermiş gibiydi. Rögarlar taşmış, kaldırımların kenarlarında kahverengi akıntılar oluşmuştu. Gazeteler hava durumunu manşetlerin altına taşımış, televizyonlar trafiği ve çöken duvarları gösteriyordu.

Deniz için yağmur artık hava değildi.

Hareket edebildiği süreydi.

Sabah altıda kaldığı odadan çıktı.

Önce Matteo, Yusuf ve Chiara'yla görüşmesi gerekiyordu. Onlara gerçeği açıklamayacak, hayatlarını riske atmayacak ama kaçmasına mantıklı bir gerekçe bulacak, ve onlardan yardım isteyecekti.

Telefonunu açmadı. Otelin karşı sokağındaki tabacchi henüz kepenklerini kaldırmamıştı; fakat köşede, üstündeki boyası soyulmuş ankesörlü telefon çalışıyordu. Cüzdanında yıllardır taşıdığı bozukluklardan kalmış birkaç madeni para buldu. Matteo'nun numarasını çevirdi.

Matteo üçüncü çalışta açtı.

"Kim öldü be?"

"Benim."

Karşı taraftaki uyku bir anda kayboldu.

"Neredesin sen salak adam?"

"Bir saat sonra Esquilino Pazarı'nın arka girişine gel. Telefonundan kimseye yazma. Barı açmadan önce."

"Deniz—"

"Yalnız gel. Sonra ankesörlüden Chiara'yı ara ona da Yusuf'u çağırmasını söyle ama nedenini söyleme."

"Bana bir kez daha emir verirsen—"

Telefonun süresi bitti. Deniz ikinci parayı attı.

"Lütfen," dedi.

Matteo birkaç saniye sustu.

"Tamam. tamam. tamam."

Deniz ahizeyi kapattı. Yağmurun altında iki sokak yürüdü.

Pazar yeni açılıyordu. Demir kepenklerin biri inerken diğeri kalkıyor, kasalar ıslak zeminde sürükleniyor, balık tezgâhlarına kırılmış buz dökülüyordu. Kişniş, narenciye, deterjan, deniz suyu, kahve ve yağmurda beklemiş kumaş kokuları aynı havada birbirine karışmıştı. Hintli bir adam maydanoz demetlerini dizerken karşı sıradaki kasap bıçağını taşa sürtüyor, iki kadın tezgahlarının yeri üzerine bağırarak tartışıyordu. Şehrin henüz uyanmadığı saatte pazar çoktan kendi gününe başlamıştı.

Deniz iki çıkışı görebileceği dar bir tezgahın yanına oturdu. Kapalı alan, normal bir günde ona tuzak gibi gelebilirdi. O sabah ıslak insanların taşıdığı kokular, soğutucuların titreşimi, buhar ve zemine aralıksız vuran su, çevresindeki izleri birbirine karıştırıyordu.

Chiara ilk gelen oldu. Sarı yağmurluğunun kapüşonunu indirdi. Yanında Pico yoktu. Matteo'nun telefonda yalnız gelmesini istemesi, köpeği evde bırakması için yeterli olmuştu; bu bile durumun olağan olmadığını gösteriyordu. Elinde küçük bir sırt çantası vardı.

Deniz'i gördüğünde yürüyüşü yavaşladı.

"Bu ne hal böyle. Korkunç görünüyorsun"

"Matteo da aynıını söyledi."

“Demek ki doğru söylüyoruz”

Chiara karşısına oturmadı. Önce yanına geldi, yüzüne baktı, sağ elini gördü.

“Bu ne? Ne oldu eline?”

“Düştüm.”

“Tabii. Yolda yürümeyi de mi unuttun?”

Çantayı sandalyenin altına koydu. İçinden bir şişe su çıkarıp Deniz’in önüne bıraktı.

“İç.”

Deniz kapağı açtı. Chiara onun gerçekten içtiğini görmeden oturmadı.

Matteo birkaç dakika sonra geldi. Üzerinde barın deposunda giydiği koyu renk mont, ayağında bağcıkları tam kapanmamış ayakkabılar vardı. Saçları yataktan kalktığı gibiydi. Masaya otururken endişeli olduğunu belli etmemeye çalışan bir ses tonuyla,

“Zarfla bunun bir alakası var mı Yoğurtçu?” diye sordu.

Deniz cevap vermeden önce Yusuf göründü. Pazarın girişinde durup kalabalığı taradı, onları görünce doğrudan masaya geldi. Her zamanki gibi geç kalmıştı.

Matteo iki elini masaya koydu.

“Şimdi bana ne olduğunu düzgün bir şekilde anlat.”

Deniz, anlatacağı yalanı bütün gece kurmuştu. İnsan bütünüyle uydurduğu bir hikâyede ayrıntılara takılırdı. En güvenli yalan, gerçeğin biçimini koruyup merkezini değiştirmektir.

“Birkaç gün önce Via Appia tarafında fotoğraf çekiyordum,” dedi.

“Anlamsız bir yürüyüşe çıktım. Eski depolar, arşivler, kapatılmış kazı alanları.”

Chiara gözlerini kıstı.

“Ne alaka? Senin ilgi alanlarında mı değişti?”

“Bilmiyorum bir anlamı olduğu için değil. Bir şey çıkar mı diye bakıyordum. Kafamı dağıtmak için”

“Bir adam beni içeri aldı,” diye devam etti. *“Orada olmamam gereken bir bölüme girdim. Fotoğraf çekerken arkadaki yükleme alanında bazı insanları da kadrāja almışım. Kasalar, araçlar, birkaç eski parça... İlk başta ne olduklarını anlamadım.”*

Yusuf’un yüzündeki uykulu ifade kayboldu.

“Arkeolojik eser mi?”

“Bilmiyorum. Olabilir.”

“Olabilir diye insan gizli gizli arkadaşlarıyla buluşmaz,” dedi

Matteo.

“Fotoğrafları istediler.”

Masadaki sessizlik, pazarın gürültüsünü değiştirmedir. Arkalarında bir kasa yere düştü. Portakallar ıslak zemine dağıldı; satıcı bağırarak peşlerinden koştu.

Chiara sesini alçalttı.

“Kim istedi?”

“Kim olduklarını bilmiyorum”

“Seni tehdit ettiler mi?”

Deniz bir an düşündü.

“Buna ihtiyaç duymadılar.”

Matteo ona uzun süre baktı.

“Seni takip eden insanlar var yani?”

Bu bir soru değildi.

Deniz başını salladı.

“Kaç kişi?” diye sordu Yusuf.

“Bilmiyorum.”

“Polise gittin mi?”

“Hayır.”

Chiara sabrını kaybetmedi; yalnızca sesi sertleşti.

“Neden? Manyak mısın sen?”

“Beni durduranlardan biri kimliğini gösterdi. Polis mi, özel güvenlik mi, sahte mi bilmiyorum. Arşive izinsiz girdiğimi biliyorlar. Fotoğraflarda gerçekten kaçak bir şey varsa kimin içinde olduğunu da bilmiyorum. Elimde ad yok, plaka yok. Polise gidip olayı yanlış kişiye anlatsam onlara nerede olduğumu kendim söylemiş olurum.”

Bu gerekçe kusursuz değildi. Kusursuz olduğu için değil, korkmuş bir insanın kurabileceği kadar eksik olduğu için inandırıcıydı.

Yusuf geriye yaslandı.

“Fotoğraflar nerede şimdi?”

“Bende değil.”

Matteo’nun çenesi gerildi.

“Bana verdiğin zarfta de mi?”

“Bir kopyası.”

“Dün gönderdim.”

Deniz’in yüzündeki şaşkınlık bir anlık oldu. Matteo bunu özür bekleyen bir sessizlik sandı.

“Unuttum, ne var?” dedi. “Çantada kaldı. Ama gönderdim.”

“Nereden?”

“Ostiense.”

Deniz başını salladı. Gecikmenin iyi mi kötü mü olduğunu bilmiyordu.

Chiara ikisinin arasına baktı.

“Biriniz bana neden Londra’ya gizli fotoğraf gönderdiğinizizi baştan anlatabilir mi?”

“Joe onunla ne yapacağımı bilir,” dedi Deniz. “Bir kopyayı da İstanbul’a yolladım.”

“Işıl’a mı?”

Deniz cevap vermedi. Chiara cevabı aldı.

“Ablanı bunun içine soktun ama bizi koruyorsun yani öyle mi?”

“O ne olduğunu bilmiyor.”

“Biz de bilmiyoruz.”

“Öyle kalması gerekiyor.”

Matteo sandalyesini geriye itti. Ayağa kalkmadı; yalnızca aralarındaki mesafeyi büyüttü.

“Bizi sabahın yedisinde gizlice çağırdın. Telefon kullanmayın dedin. Sonra hiçbir şey bilmemizin daha güvenli olduğunu söylüyorsun. Yardım mı istiyorsun, hiç bir şey yapmadan beklememizi mi?”

Deniz’in verecek iyi bir cevabı yoktu.

“Yardım.”

“O zaman doğruyu söyle.”

“Söyledim.”

Matteo başını iki yana salladı.

“Hayır. Bana inanabileceğim kadarını söyledin.”

Bu cümle Deniz’i yaraladı; çünkü tam olarak doğruydı.

Yusuf ikisinin arasındaki masaya dirseklerini koydu.

“Tamam,” dedi. “Şimdilik şu kısmı kabul edelim: Fotoğraf çekti, yanlış insanları kızdırdı ve birkaç gün içinde Roma’dan çıkması gerekiyor. Gerçek bu mu?”

“Evet.”

“Ne kadar süre?”

“Bilmiyorum. Önce üniversitede biriyle konuşacağım.

Fotoğraflardaki şeyleri tanıyıp tanımadığını soracağım. Sonra bugün Roma’dan çıkmam gerekebilir.”

Chiara hemen sordu:

“Nereye?”

“Henüz bilmiyorum.”

“Pasaportun yanında mı?”

“Kimliğim var.”

“Paran?”

“Az.”

“İlaçların?”

Deniz durdu.

“Var.”

Chiara gözlerini kapatıp yavaşça nefes verdi. sesini alçalttı.

“Bunu kötü olduğun için sormuyorum. İlaçlara yeni başladın. Günlerdir uyumadın. Takip edildiğine inanıyorsun. Bunun yaşadığın hastalıkla ilgili olma ihtimalini düşündün mü?”

Matteo, Chiara’ya bakmadı. Yusuf da sessiz kaldı. Hiçbiri bu ihtimali söylemek istememiş, fakat hepsi düşünmüştü.

Deniz önündeki su şişesini iki eliyle tuttu. Onlara algısındaki değişimi, sokaktaki bedenleri nasıl ayırdığını, peşindekilerin yağmurda nasıl zayıfladığını anlatabilirdi. Anlattığı anda yardımlarını değil,

korunmasını isteyeceklerdi. Belki haklı olarak onu bir hastanenin acil servisine götüreceklerdi.

“Düşündüm,” dedi.

“Sonuç?”

“Bilmiyorum.”

Chiara’nın yüzündeki sertlik biraz çözüldü.

“Bu, bugün söylediğin en inandırıcı şey bu olabilir.”

Deniz başını kaldırdı.

“Size bir şey kanıtlayamam. Belki haklısınız. Belki uykusuzum, ilacın ilk zamanlarındayım ve gördüğüm her şeyi birbirine bağlıyorum. Ama sizden bir gün istiyorum. Yanılıyor olsam bile beni bir günlüğüne doğruymuşum gibi koruyun. Eğer hastaysam, hasta bir arkadaşınıza yardım etmiş olursunuz. Eğer değilsem...”

Cümlesini tamamlamadı.

Matteo tamamladı.

“Seni yalnız bırakmamış oluruz.”

Deniz başını salladı.

Pazarın çatısında yağmur yeniden hızlandı. Su, metal oluklara aynı anda doldu; zemindeki titreşim bir an için bütün başka hareketleri örttü. Deniz refleksle girişe baktı. Chiara onun bakışını izledi ama kimseyi görmedi.

“Bizden tam olarak ne yapmamızı istiyorsun şimdi?” diye sordu Yusuf.

Deniz bu sorunun cevabını hazırlamıştı.

“Bugün hiç kimse evime gitmeyecek. Beni telefonla aramayacaksınız, mesaj yazmayacaksınız. Biri sorarsa günlerdir beni görmediğinizi söyleyeceksiniz.”

Matteo kaşlarını kaldırdı.

“İşıl ararsa?”

Deniz’in sesi yavaşladı.

“Ona dün gece senin yanında kaldığımı söyle. İyi olduğumu, biraz çalıştığımı, telefonumun bozulduğunu.”

“İşıl yalanı sesimden anlar.”

“O zaman gerçeğin sana ait kısmını söyle. Hayattayım. Geri kalanını bilmiyorsun.”

Matteo itiraz edecek gibi oldu; sonra vazgeçti.

“Başka?”

“Takip edilemeyecek eski bir telefon. Yalnızca arama yapsın. İnternet olmasın.”

Matteo montunun cebinden çizilmiş, küçük bir Nokia çıkardı ve masaya koydu.

Deniz ona baktı.

“Bunu neden getirdin?”

“Çünkü iki gün önce bana bir zarfı başka semtten, isimsiz göndermemi söyleyen çocuk bugün ankesörlü telefonda aradı.”

Telefonun yanında şarj aleti ve kâğıda yazılmış bir numara vardı.

“Fede’nin eski telefonu. İçindeki hat benim üzerime değil; Çalışıyor mu bilmiyorum.”

“Seni bulmak için kullanabilirler.”

“O zaman istemeseydin.”

Matteo’nun öfkesi yardım etmesine engel olmuyor, yardım etmesi öfkesini azaltmıyordu. Deniz çocukluğundan beri onda en çok buna güvenmişti.

Yusuf parmaklarıyla masaya iki kez vurdu.

“Roma dışında kalacak yer ayarlayabilirim. Otel değil. Bir arkadaşımın Orvieto yakınlarında, çoğu zaman boş duran küçük bir atölyesi var. Kendisi Berlin’de. Anahtarının nerede olduğunu biliyorum.”

“Arkadaşımı arama.”

“Aramam gerekebilir.”

“Adımı söyleme.”

Yusuf ilk kez öfkелendi.

“Deniz, insanların hayatına girmeden onların evlerini kullanamıyorsun.”

“O zaman boş ver.”

Yusuf bir an sustu, sonra cebinden küçük bir sergi davetiyesini çıkarıp arkasına adres yazdı.

“Atölyenin alt katı ayrı. Anahtar, avludaki elektrik kutusunun arkasında. Kimseye çaktırmadan burda kalabilirsin. Sonrasını bana anlatmak zorundasın.”

Kâğıdı masanın üzerine bıraktı. Deniz hemen almadı.

“Teşekkür ederim.”

“Henüz etme.”

Deniz avucunu çekmeye çalıştığında Chiara elini tuttu.

“Göster.”

“Önemli değil.”

“Benim için önemli. Sus artık”

Yarayı şişedeki suyla temizledi. Deniz, derisindeki her küçük teması gereğinden yoğun hissediyordu. Chiara bunu acıdan irkildiğini sanıp daha yavaş davrandı. Yara bandını yapıştırdıktan sonra elini hemen bırakmadı.

“Bu akşam saat on ikide arayacaksın,” dedi.

“Arayamazsam?”

“Arayamazsan bu hikâyeyi polise ve Işıl’a anlatırım.”

Matteo başını salladı.

“Bu tek şart.”

Yusuf da, “*Saat on iki,*” dedi.

Deniz üçüne baktı.

“*Tamam,*” dedi.

“Bir şey daha,” dedi Matteo. “Yalnızca ‘İyiym’ yazma.”

“*Ne demem gerekiyor?*”

Matteo düşündü.

“*Makarnaya yoğurt konulmaz de.*”

“*O zaman gerçekten sen olduğunu anlarız.*”

Deniz’in yüzünde, günler sonra ilk kez gülümsemeye benzeyen çok küçük bir hareket oldu.

Chiara istemeden güldü. Yusuf başını eğip yüzünü eline kapattı. O kısacık anda masa, gizli bir buluşmanın değil, Bar Ferri’deki sıradan bir gecenin masasına benzedi. Deniz bu benzerliğin içinde kalmak istedi. Bir kahve daha söylemek, Matteo’nun Roma’nın maçı hakkında konuşmasını dinlemek, Chiara’nın Pico’nun sabah ne yaptığını anlatmasına izin vermek, Yusuf’un hiçbir gerekçe sunmadan başka bir şehre gitmeyi önermesine itiraz etmek istedi.

Fakat girişte yağmurluğunu silkeleyen uzun boylu bir adamı gördü. Adam pazara bakmadan balık tezgâhına yöneldi. Sıradan biriydi. Deniz’in bedeni bunu anlamak için birkaç saniye daha istedi.

Ayağa kalktı.

“*Aynı anda çıkmayın,*” dedi. “*Önce ben gideceğim. On dakika sonra Chiara, sonra Yusuf. Matteo en son.*”

“*Yine emir veriyorsun, salak adam*” dedi Matteo.

“*Bu son.*”

Deniz eski telefonu, adresi aldı. Onlara gerçeği vermemiştir. Yine de gerçeğin ağırlığını, taşıyabilecekleri üç küçük parçaya bölüp masanın üzerine bırakmıştı: Matteo’ya beklemek, Yusuf’a bir kapı, Chiara’ya gece yarısı verilecek bir ses.

Pazarın servis çıkışından ayrılırken arkasına bakmadı. Arkadaşlarının orada kaldığını bilmek, onları görmesinden daha güvenliydi.

Arkadaşlarının yanından ayrıldıktan sonra, önce otobüsle Tiburtina’ya, oradan başka bir araçla Piazza Bologna’ya gitti. Metroya binmedi. Yağmur altında yürüyerek Sapienza’nın çevresine ulaştı.

Üniversite kampüsü ona aylar önce terk ettiği bir hayatın maketi gibi göründü. Şemsiyeler altında koşan öğrenciler, ıslanmış duyuru panoları, kahve makinelerinin önündeki sıralar, sınav tarihlerini tartışan sesler. Bir zamanlar bütün bunların parçasıydı. Sonra dersleri kaçırmış, mesajlara cevap vermemiş, kütüphanedeki masasını boş bırakmıştı. Şimdi bir soruyu taşıyabilecek tek kişiyi arıyordu.

Andrea Moretti’nin odası üçüncü kattaydı.

Moretti, dayısı Marco’nun arkadaşıydı. Üniversite’ye ilk geldiği zamanlarda Deniz’e çok yardım etmişti. Deniz’in yüksek lisans programında bilim tarihi, kurumlar ve siyasal kararlar üzerine verdiği

disiplinlerarası seminerle tanınırdı. Altmışlarının başında, ince yapılı, kısa gri sakallı bir adamdı. Öğrencilerin cümlelerindeki iddiayı içerikten önce fark eder; biri *kesinlikle* dediğinde, geri kalanını dinlemeden hangi kanıtın eksik olduğunu sorardı. Deniz'in parlak ama tamamlanmamış ödevlerini, bir tartışmada herkesi ikna ettikten sonra kendi görüşüne neden hala inanmadığını açıkça söylemesini sevmiştir.

Son aylarda Deniz'i birkaç kez aramış, cevap alamamıştı.

Kapıyı çaldığında içeriden "Avanti," sesi geldi.

Moretti masasındaki kâğıtlardan başını kaldırdı. Deniz'i görünce gözlüğünü çıkardı.

"Yaşıyorsun demek."

Deniz bu kelimeyi son bir haftada kaç kişiden duyduğunu düşündü.

"Şimdilik."

Moretti sandalyesini gösterdi. "Otur."

Deniz oturmada. Önce pencereye, sonra kapıya baktı. Koridordaki ayak sesleri, fotokopi makinesi ve yağmurun geniş camlara vuruşu birbirine karışıyordu. Sessiz bedenlerden birini seçemiyordu.

"Bir şeye bakmanızı istiyorum, size onun için geldim" dedi.

"Senin de bir doktora görünmeni istiyorum. Halin ne böyle?"

"Görünüyorum. Merak etmeyin"

"İyi. Şimdi otur."

Deniz karşı sandalyeye geçti. Cüzdanından katlanmış kâğıdı çıkardı. Açmadan önce Moretti'ye baktı.

"Bunun ne olduğu hakkında bir fikriniz olabilir mi?"

Kâğıdı masaya koydu.

Moretti önce Deniz'in yüzüne, sonra çizime baktı. Gözlüğünü yeniden taktı. Kâğıdı kendisine çekti.

Üç ana çizgi, birbirine değmeden aynı merkez çevresinde kıvrılıyor; aralarındaki küçük kesintiler bakış açına göre ya boşluk ya da başka bir çizginin devamı gibi görünüyordu. Deniz asıl yüzeydeki yoğunluğu, ışık yönünü ve derinliği aktaramamıştı. Yine de temel ilişki oradaydı.

Moretti kâğıdı saat yönünde çevirdi.

"Bu bir alfabe mi?" diye sordu.

"Bilmiyorum."

"Matematiksel notasyonlar mı?"

"Bilmiyorum."

"Nerede gördün?"

Deniz cevap vermedi.

Moretti başını kaldırdı. "Bu görüşme yalnızca benim doğru soruları sormamla ilerleyemez."

"Önce ne olduğunu anlayıp anlamadığınızı bilmem gerekiyor."

"Anlamadım."

Deniz'in omuzları düştü.

Moretti yeniden çizime baktı.

“Ama...”

Deniz başını kaldırdı.

“Bir şeye benziyor,” dedi Moretti. “Neye benzediğini hatırlayamıyorum.”

“Daha önce gördünüz mü?”

“Bunu görmedim.”

“Aynı şey değil.”

Moretti kalemini aldı ve çizginin yanına dokunmadan havada biçimi izledi. “Garip olan şu: bunu bir yönden okumaya çalışınca yanlış geliyor. Çevirdiğimde de düzelmiyor. Sanki yönü kâğıdın dışında.”

Deniz’in kalbi hızlandı.

“Başka ne hissediyorsunuz?”

Moretti kalemi bıraktı. “Hissediyor muyum?”

“Bakınca.”

“Bir öğrencim aylardır ortada yok, şimdi sırlıslıkla hâlde odama girip kaynağını söylemediği bir şeklin bende ne hissettirdiğini soruyor. Öncelikle kaygı hissediyorum.”

Deniz kâğıdı geri almak için uzandı. Moretti elini üzerine koydu.

“Bir dakika.”

Şekle uzun süre baktı. Sonra gözlerini kıstı.

“Bir ev,” dedi.

“Ne evi?”

“Yıllar önce. Birinin salonunda buna benzeyen bir tablo gördüm.”

Deniz’in eli masanın üzerinde kaldı.

“Kimin?”

Moretti hemen cevap vermedi. Belleğindeki odanın eşyalarını yerlerine koyuyor gibiydi.

“Eski bir arkadaşın. Biyolog. Lorenzo Bellini.”

İsim Deniz’e hiçbir şey ifade etmedi.

“Tabloyu o mu yapmış?”

“Sanırım. Hiç sormadım. Büyük, koyu renkli bir şeydi. Resimden çok geometrik bir çalışma. Lorenzo gitmeden önce... Hayır, o zamana göre çok daha sonra olmalı.” Moretti kendi zaman hesabının içinde durdu. “Lorenzo’nun evine yıllardır gitmedim.”

“Onunla konuşabilir miyiz?”

Moretti bu kez doğrudan Deniz’e baktı.

“Şimdi bana bu şekli nerede gördüğünü söyle.”

Deniz’in zihninden olası cevaplar geçti. Bir duvarda. Eski bir fotoğrafta. Appia’daki bir galeride. İnternette. Rüyada. Her yalan yeni bir sorunun altında kırılacaktı.

“Bir nesnenin üzerinde,” dedi.

“Ne nesnesi?”

“Söyleyemem.”

Moretti arkasına yaslandı. *“Sıkıntılı bir durumda mısın? Başının belada olduğunu mu düşünüyorsun?”*

Deniz pencereye baktı. Yağmur camdaki bütün yolları aşağı doğru çekiyordu.

“Evet.”

“Polis?”

“Hayır.”

“Uyuşturucu, kaçak kazı, çalıntı eser?”

“Çalıntı sayılabilir.”

“Kimden?”

Deniz’in aklına kafedeki kadın geldi. Océane’in gözleri, gri pardösülü adamın sesi, onu izleyen varlıklar.

“Bilmiyorum.”

Moretti masadaki telefonu eline aldı. Sonra tekrar bıraktı.

“Lorenzo’yu şimdi ararsam ona ne söylememi istiyorsun?”

“Bir öğrenci bu şekli çizdi deyin.”

“Adını söylemeyeyim mi?”

Deniz düşündü. Onlar zaten adını biliyordu. Lorenzo Bellini’nin tehlike mi yoksa cevap mı olduğunu bilmiyordu. Fakat bir haftadır ilk kez gördüğü şeylerden birini tanımış olabilecek bir insan çıkmıştı.

“Adımı söyleyin.”

“Ve nesne?”

“Ona bir şey söylemeyin.”

Moretti kâğıdı alabilir miyim diye sordu Deniz izin verdi.

Deniz’in yüzüne baktı; bu kez kaygısının altında başka bir dikkat vardı.

“Lorenzo seninle görüşmek isterse seni nasıl bulacağım?”

Deniz telefon numarasını yazdı.

“Telefonum her zaman açık olmayacak.”

“Bunu ailene de söylemişsinizdir umarım.”

“Söyledim.”

Deniz ayağa kalktı.

Moretti de kalktı. *“Nereye gidiyorsun?”*

“Bilmiyorum.”

“Otur, bir şeyler ye. En azından yağmur hafifleyene kadar.”

Deniz istemeden gülümsedi.

“Yağmur hafiflerse gitmem daha zor olur.”

Moretti bu cümleyi anlamadı.

Deniz kapıya yöneldi.

Koridora çıktı. Merdivenlerden inerken giriş kapısının yakınında bekleyen insanlar algılamaya çalıştı. Yağmur kampüsün bütün taşlarına aynı anda vuruyordu. Öğrencilerin arasındaki kokular, sesler ve sıcaklıklar büyük bir akıntıya dönüşmüştü.

Sessiz bedenlerden birini seçemedi.

Bu, orada olmadıkları anlamına gelmiyordu.

Kalabalığın içine girip fakültenin yan kapısından çıktı.

Moretti odasında yalnız kaldı.

Deniz'in çizdiği şekli inceledi. Biçimleri algılamaya çalıştı ama bir şeyler yanlış gibiydi hafızasındaki tabloyla. Çünkü hatırladığı tabloda çizgiler yalnız düz bir şekilde ilerlemiyor, koyu yüzeyin derinliğine doğru kayıyordu.

Lorenzo'nun salonunu hatırladı.

Yüksek tavanı, kitaplarla dolu duvarı, pencere önündeki bitkileri ve ışığı yutmaktan çok içinde tutan o garip tabloyu. Yıllar önce şarap içerlerken Lorenzo'ya ne olduğunu sormuştu. Lorenzo soruyu duymamış gibi davranmıştı.

Moretti telefonunu aldı. Eski rehberde ismi bulması birkaç saniye sürdü.

Lorenzo Bellini.

Arama uzun süre çaldı.

Sonunda yaşlı bir erkek sesi açtı.

“Andrea?”

Moretti masadaki kağıda baktı.

“Lorenzo, merhaba nasılsın?” dedi. Cevabını beklemeden

“Salonundaki tablo vardı ya?”

Telefonun öbür ucunda sessizlik oldu.

“Bugün bir genç geldi,” diye devam etti Moretti. “Türk bir öğrenci. Adı Deniz. Bana o tablodakilere benzeyen şekiller gösterdi.”

Yağmur camlara vuruyordu.

Moretti, Lorenzo'nun nefesinin değiştiğini duydu.

ÆVUM

Yetmiş sekiz yaşında bir insan, telefon çaldığında artık iyi haber beklemez.

İyi haberler gençlere aittir. Bir kabul mektubu, yeni bir iş, dünyaya gelen bir çocuk, aniden karşılık bulmuş bir aşk... Yaşlılara ulaşan haberler çoğunlukla bir şeyin eksildiğini bildirir. Bir arkadaş ölmüştür. Biri hastalanmış ya da kaza geçirmiştir. Bir zamanlar kalabalık olan masada bir sandalye daha boşalmıştır..

Telefon üçüncü kez çaldığında açtım.

— *Lorenzo?*

Andrea'nın sesini hemen tanıdım. Yıllar sesi değiştirir fakat konuşma biçimini değiştirmez. Andrea hâlâ bir soruyu sormadan önce, sorunun gereksiz olmadığını kanıtlamak istermiş gibi kısa bir tereddüt bırakıyordu.

—*Salonundaki tablo var ya?"*

Elimi telefona biraz daha sıkı bastırdım.

O anda kalbimin hızlandığını hatırlıyorum. Yetmiş sekiz yaşında, kanser biyolojisi ve hücrel ölüm üzerine çalışmış biri olarak kalbin hızlanmasını romantik bir işaret saymam. Kalp çoğu zaman düşünceden önce korkar. Beden, zihnin henüz adını koyamadığı şeyi kimyasal olarak çoktan anlamıştır.

—*Türk bir öğrenci. Adı Deniz. Bana o tablodakilere benzeyen şekiller gösterdi.*

— *Nasıl bir şekil?*

— *Çizmesi zor. Senin tablodakinin aynısı değil. Ama aynı... gibi diyebilirim. Aynı düzen duygusu.*

— *Aynı olmadığını nereden biliyorsun?*

— *Lorenzo, yalnızca benziyor dedim.*

— Çizgiler nerede kesişiyor?

Andrea sustu.

— Ne?

— Şekilde merkez var mı?

— Var gibi.

— Tekrar eden üç yön mü var, dört yön mü?

— Yok gibi.

— Çizgiler birbirine gerçekten değişiyor muydu, yoksa yalnızca değişirmiş gibi mi görünüyordu?

— Sanki.

Sesimdeki gerginliği fark etmiş olmalıydı.

— Nedir bu, Lorenzo?

Tabloya baktım.

— Bilmiyorum, dedim.

Yalan söylemedim. “Bilmiyorum” hayatım boyunca en çok saygı duyduğum cevaptı. İnsanların cehaletlerini gizlemek için kurdukları büyük cümlelerden her zaman nefret ettim. Tanrı, kader, doğa, ilerleme, zorunluluk... Çoğu zaman bunlar bilmediğimizi kabul etmemek için diktiğimiz gösterişli duvarlardı.

Ama o günkü “bilmiyorum”un içinde bildiğim çok fazla şey vardı.

Andrea devam etti:

— Öğrenci Türk. Yüksek lisans yapıyor. Deniz Ergin. Şekli nerede gördüğünü açıkça söylemedi. Önce bir araştırmayla ilgilymiş gibi konuştu. Ama onu tanıyorum; araştırma sorusu sormuyordu.

Korkmuştu.

— Şekli kendisi mi çizmiş?

— Evet.

— Bir yerden kopyalamış olabilir mi?

— Olabilir.

— Fotoğraf gösterdi mi?

— Hayır.

— Başka biri yanında mıydı?

— Hayır.

— Ona benden söz ettin mi?

— Yalnızca daha önce benzer bir şekil gördüğümü söyledim.

Gözlerimi kapattım.

Dünyada o biçimi görebilecek birkaç ihtimal vardı.

Birincisi tesadüftü. Bir insan zihni, yeterince uzun süre çizgi üretirse daha önce çizilmiş başka bir şekle yaklaşabilirdi. Bilim insanları tesadüfe küçümseyerek bakar ama evrenin büyük kısmı, birbirinden habersiz olayların beklenmedik karşılaşmalarından oluşur.

İkinci ihtimal Océane'di.

Üçüncüsünü düşünmek istemedim.

— Onunla konuşmak istiyorum, dedim.

— Sana numarasını verebilirim.

— Hayır. Önce ona sor. Benimle görüşmek isteyip istemediğine kendisi karar versin.

— Ne söyleyeyim?

Tekrar tabloya baktım.

— Ona, gösterdiği şeklin bir benzerinin gerçekten evimde bulunduğunu söyle. Nereden geldiğini bilmek istediğimi söyle.

— Sen biliyor musun?

— Andrea.

— Evet?

— Çocukla önce ben konuşmalıyım.

Sesimdeki şey onu susturdu. Korku muydu, emir miydi, yıllardır aramızda bulunmayan bir ciddiyet miydi, bilmiyorum.

— Tamam, dedi. Ayarlayacağım.

Telefonu kapattıktan sonra bir süre yerimden kalkmadım.

Salonda saat çalışıyordu. Pencereden şehrin boğuk uğultusu geliyordu. Roma, insanın kişisel felaketlerine kayıtsız kalma konusunda büyük bir yeteneğe sahiptir. İmparatorluklar çökmüş, çocuklar doğmuş, insanlar öldürülmüş, âşıklar birbirlerini terk etmiş; şehir her defasında taşlarının yaşını artırmaktan başka bir şey yapmamıştır.

Tablonun karşısına geçtim.

Onu 1991’de, Sardinya’dan Roma’ya döndükten birkaç ay sonra çizmiştim.

Océane’in evindeki asıl eser bundan daha büyüktü. Aslında “büyük” demek bile doğru değildi; çünkü insan ölçülerine göre bir yüzeye sahip olsa da sınırları yüzeyin kenarlarında bitmiyordu. Geometri ışıkla, bakış açısıyla ve zamanla değişiyor; bazı çizgiler doğrudan görünmeyip çevrelerindeki boşluğu değiştirerek var oluyordu.

Benim yaptığım bir kopya değildi.

Bir insanın, anlayamadığı bir şeyi hatırlarken ürettiği yaralı bir gölgeydi.

Yıllarca esere bakmıştım. Océane’in yanında yaşadığım yirmi yıl boyunca çizgilerin bazı bölümlerini zihnimde tutmaya çalışmıştım. Roma’ya döndüğümde hafızamdan yeniden oluşturdum. Bir kanıt olsun istemişim. Yaşadıklarımın hastalık, yalnızlık veya iyileşirken gördüğüm uzun bir sanrı olmadığına inanabilmek için.

Sonra tablonun hiçbir şeyi kanıtlamadığını fark ettim.

Yine de kaldırmadım.

Çünkü bazı nesneler kanıt değildir.

Cezadır.

Andrea birkaç saat sonra aradı.

Buluşmayı kabul etmişti.

Deniz’le üniversiteye çok uzak olmayan, kalabalığı fazla ama masaları birbirinden yeterince ayrı bir kafede görüşecektik. Evi doğrudan önermek istemedim. Henüz kim olduğunu bilmiyordum. Daha önemlisi, onun ne bildiğini bilmiyordum.

Erken gittim.

Yaşlı insanlar buluşmalara erken gitmeyi nezaket sanır. Aslında çoğu zaman gecikmenin yaratacağı küçük aşağılanmadan korkarlar. Gençken birinin seni beklemesi güç göstergesidir. Yaşlandığında insanların senin yavaşladığını düşünmesini istemezsin.

Deniz tam saatinde geldi.

Onu ilk gördüğümde kitabı bulduğunu anlamadım.

Otuzlarına yaklaşmış bir gençti. Uzun boylu, düzgün yapılı, yüzüne ve giyimine dikkat eden biriydi. Kendini dünyadan bütünüyle bırakmış birine benzemiyordu. Fakat gözleri bedeninden daha yorgundu.

Bazı insanlarda acı dışarı taşar. Omuzları çöker, yüzleri bozulur, sesleri yardım ister. Deniz’de acı içeride düzenlenmişti. Onu saklamayı biliyor gibiydi. Gerektiğinde gülümseyebilecek, doğru soruyu sorabilecek, karşısındaki insanı rahatlatacak kadar sosyal görünüyordu.

Ama kafeye girdiğinde önce insanlara değil, mekâna baktı.

Kahve makinesinden yükselen buharı izledi. Başını çok hafifçe çevirdi. Yakındaki bir masada parfümünü fazla kullanmış kadından uzak bir sandalye seçti. Tavandaki ışığa gözlerini kısarak baktı.

Bunların her biri tek başına önemsizdi.

Birlikte değildi.

Masaya yaklaştı.

— *Professore Bellini?*

— *Artık profesörlük unvanına ihtiyaç duymayacak kadar yaşlandım. Lorenzo yeterli.*

Elimi sıkıttı.

— *Deniz.*

— *Biliyorum.*

Oturdu. Garson geldiğinde kahve istemedi. Yalnızca su söyledi.

— *Andrea bana gösterdiğin şekilden söz etti.*

— *Ben ona çok bir şey göstermedim aslında. Bir şey sordum.*

— *Andrea bazen bir soruyla gösterilen şeyi ayırt edemez.*

Deniz hafifçe gülümsedi.

— *Sizi rahatsız ettiysem özür dilerim.*

— *Henüz etmedin.*

Cebimden küçük not defterimi çıkardım. Kalemı açtım ama çizmedim.

— *Son günlerde başın ağrıyor mu?*

Yüzündeki dikkat birden kuşkuya dönüştü.

— *Bunun şekille ne ilgisi var?*

— Var mı?

— Neden sordunuz?

— Yoğun kokular seni rahatsız ediyor mu?

Deniz cevap vermedi.

— Işıktaki daha önce fark etmediğin şeyler görüyor musun? Bazı yüzeylerin rengi, baktığın açıya göre yalnızca koyulaşmıyor da başka bir yapıya dönüşüyor mu?

— Andrea size benim hakkımda ne söyledi?

— Adını. Türk olduğunu. Bir şekil çizdiğini.

— Başka?

— Başka bir şey söylemesine gerek yoktu.

Sandalyesinde geriye çekildi.

— Siz doktor musunuz?

— Biyologum.

Defterime çizgiyi çizmeye başladım.

Océane'in eserinden hatırladığım en temel örüntülerden biriydi. Üç hareket birbirine yaklaşıyor fakat insan geometrisindeki gibi tek bir merkezde birleşmiyordu. Aralarındaki boşluk, çizgilerin kendisinden daha önemliydi.

Deniz elime baktı.

Yüzündeki kuşku kaybolmadı. Fakat altından başka bir şey çıktı.

Tanıma.

Kalemi bıraktım.

— Bunu nerede gördün?

— Benzerini gördüm.

— Nerede?

— Bir yüzeyde.

— Nasıl bir yüzey?

— Eski bir şeyde.

— Taş mı?

— Hayır.

— Metal?

— Hayır.

— Kâğıt?

Deniz sustu.

Sessizliğini aceleyle doldurmadım. İnsanlar çoğu zaman sessizliğe dayanamadıkları için gerçeği söyler. Deniz dayanabiliyordu. Bu, bana onun zayıf değil, temkinli olduğunu gösterdi.

— Bir kitapta, dedi sonunda.

Kalbimin yeniden hızlandığını hissettim.

— Nasıl bir kitap?

— Size neden söylemeliyim?

- Çünkü gördüğün şeyin ne olduğunu bilmek istiyorsun.
- Sizin bildiğinizi nereden bileyim?
- Bilmiyorsun.
- O halde?
- Ben de senin gerçekten bir şey bulduğunu bilmiyorum.

Deniz çizdiğim şekle baktı.

— Bu eksik.

Sesindeki kesinlik beni ürküttü.

— Nesi eksik?

Kalemi aldı. Çizginin devamını çizmedi. Bunun yerine kâğıdın üzerinde, boş bırakılmış bir bölgeyi işaret etti.

— Burada bir şey olmalı. Çizgi değil tam olarak. Baktığında... diğer parçaların yönü değişiyor.

Nefesimi tuttum.

Bir insan, Océane'in eserini görmüş olsa bunu söyleyemezdi. Hatta ben bile yıllarca baktığım halde o değişimi tam olarak görememiştim. Yalnızca var olduğunu biliyordum.

Fakat yine de emin olmaya cesaret edemedim.

— Evime gel, dedim.

Deniz başını kaldırdı.

— Şimdi mi?

— Şimdi.

— Neden?

Defterimi kapattım.

— Çünkü duvarımdaki tabloyu görmen gerekiyor.

Eve kadar fazla konuşmadık.

Roma sokaklarında yan yana yürürken, onun çevreye normalden farklı baktığını daha açık görebiliyordum. Bir fırının önünden geçerken başını çevirdi; ekmek kokusunun altında başka bir şey arıyormuş gibiydi. Bir motosiklet yanımızdan hızla geçtiğinde sestən çok havadaki hareketine tepki verdi.

Kitap onu değiştirmişti.

Ama ne kadar?

Océane bana eski bilgi nesnelerinden söz etmişti. Onlara kitap demiyordu. Onun dilinde kullandığı kelimeyi telaffuz edememişim. En yakın anlamı “değiştirilemeyen tanıklık”tı.

Ağa bağlanmayan, uzaktan düzeltilemeyen, hiçbir otoritenin geçmişini yeniden yazamayacağı fiziksel kayıtlar.

Bazılarının okuyucuya uyum sağladığını söylemişti.

O zaman bunun ne anlama geldiğini tam olarak kavrayamamışım. İnsan zihni bilgi aktarımını yalnızca iki yönde düşünür: Ya nesneyi çözersin ya da bilgi zihnine girer.

Vaera kayıtları üçüncü bir yol kullanıyordu.

Nesne sana bilgisini vermiyordu.

Seni, kendisini algılayabilecek hale getiriyordu.

Binanın kapısını açtım. Deniz merdivenlerde benden yavaş yürüdü.

Yaşıma saygı gösterdiğini düşündüm; sonra aslında çevredeki yoğun kokulara ve eski elektrik tesisatının yarattığı alanlara alışmaya çalıştığını fark ettim.

Daireye girdiğimizde ceketini çıkarmadı.

— *Su ister misin?*

— *Evet, lütfen.*

Onu salonda yalnız bırakıp mutfığa gittim. Bardağı doldururken ellerimin titrediğini gördüm.

Bunun yaşlılıktan olmadığını biliyordum.

Yirmi bir yıl boyunca sakladığım gerçek, salondaki bir yabancınn önünde duruyordu. Birazdan ne söyleyeceğime henüz karar vermemiştim. Hala bunun kötü hazırlanmış bir oyun, akıl almaz bir rastlantı veya Océane'in bilmediğim bir müdahalesi olmasını umuyordum.

Salona döndüğümde Deniz tablonun karşısındaydı.

Suyu uzatmadım. Onu izledim.

Tabloya bir insan gibi bakmıyordu.

İnsan gözü çizgileri takip eder. Deniz ise çizgilerin arasındaki boşluklara bakıyordu. Başını hafifçe sağa çevirdi, sonra birkaç adım geri çekildi. Tablonun alt tarafına baktığında yüzünde neredeyse fiziksel bir rahatsızlık belirdi.

— *Bunlar aynı şeyler değil, dedi.*

Bardağı masaya bıraktım.

— *Neden?*

— *Bilmiyorum.*

Bu cevabı sevmiştim.

— *Ama aynı olmadığını biliyorsun.*

— *Evet.*

— *Daha önce gördüğün şeyle arasındaki fark ne?*

Tabloya yaklaştı. Parmaklarını yüzeye değdirmeden birkaç santimetre önünde tuttu.

— *Eksik.*

— *Nesi?*

— *Neredeyse her şeyi.*

Bunu söylediği anda artık şüphem kalmadı.

Deniz yalnızca bir sembol görmemişti.

Bir Vaera kaydına dokunmuştu. Kayıt onun sinir sisteminde bağ kurmuş, insan algısının dışında kalan ilişkilerin bir bölümünü açmaya başlamıştı. Benim tablomdaki eksikliği, asıl eseri gördüğü için değil; kitabın ona öğrettiği yeni algı biçimiyle görüyordu.

Océane'in eserini yirmi yıl boyunca seyretmiş, sonra hafızamdan bu duvara aktarmıştım. Deniz birkaç saniyede benim yirmi yılda göremediğim şeyi görmüştü.

Koltuklardan birini işaret ettim.

— *Otur.*

Sesim düşündüğümden daha sert çıkmıştı.

— *Önce bana bunun ne olduğunu söyleyin.*

— *Oturursan söyleyeceğim.*

Bir süre bana baktı. Sonra oturdu.

Ben tablonun karşısındaki koltuğa geçmedim. Pencerenin yanında ayakta kaldım. Odanın bir köşesindeki çerçevede Sofia'nın fotoğrafı vardı. Yıllar önce çekilmişti; yetişkin yüzünde hâlâ sekiz yaşındaki kızın bazı çizgilerini görüyordum.

İnsan, terk ettiği çocuğun hangi yaşında kalacağını seçemez. Ben Sofia'yı zihnimde sekiz yaşında bırakmıştım. O ise ben yokken büyümüş, yaşlanmış ve benden bağımsız bir hayat kurmuştu.

Deniz'e gerçeği söyleyip söylememeyi düşünürken Sofia'ya baktım.

Bir zamanlar onu koruduğumu söyleyerek hayatından çıkmıştım.

Sessizlikle korumak.

Uzaklaşarak korumak.

Gerçeği saklayarak korumak.

İnsan korkaklığına iyi bir isim verdiğinde, bir süre onu erdem sanabilir.

Deniz'e bunu bir daha yapmayacaktım.

— *Önce ne olmadıklarını söyleyeyim, dedim. Çünkü gerçeği duyduğunda zihnin seni kolay cevaplara götürecektir. Metafizik bir varlıkları yok. Onlar uzaydan gelmedi, uzaylı değiller. İnsanları yaratmadılar. Genlerimizi değiştirmediler. Piramitleri yapmadılar. Dinleri kurmadılar. Tarihimizi yönetmediler.*

Deniz'in yüzünde sabırsızlık belirdi.

— *Kimler?*

— *Senin kitabında gördüğün şekilleri yapanlar.*

— *İnsan değiller mi?*

— *Hayır.*

— *Neler o zaman?*

Tabloya baktım.

— *Kendi adları Vaera.*

Sözcüğü insan sesinin izin verdiği kadar doğru söyledim. Yine de Océane'in çıkardığı sesin çok küçük ve biçimsiz bir parçasıydı.

— *Vaera, diye tekrarladı Deniz.*

— *Bu yalnızca duyabildiğimiz bölüm. Gerçek öz-adları, insan gırtlığının üretemeyeceği birkaç katmandan oluşuyor.*

— *Onlarla konuştunuz mu?*

Sofia'nın fotoğrafından gözlerimi ayırdım.

— *Biriyle yirmi yıl yaşadım.*

Deniz ilk defa tamamen sustu.

Şaşkınlık bazen insanı konuşkan yapar. Bazen de zihnin bütün gücünü, duyduğu cümlelerin imkânsızlığını korumaya harcadığı için dili kapatır.

— *Adı Océane'di, dedim.*

— *İnsan adı mı?*

— *İnsanların arasında kullandığı ad. Gerçek adının anlamı açık suya, sınırı görünmeyen denize yakındı. Onu Sardinya'da tanıdım.*

Deniz ayrıntı bekledi. Ona o anda yalnızca hikâyenin belirli bir kısmını verdim; çünkü geri kalanını anlatmaya başlarsam Vaeralar yerine kendi günahlarımdan söz edeceğimi biliyordum.

— *Otuz yedi yaşındaydım. İleri evre kanserdim. Küçük bir yelkenliyle dünyayı görmek bahanesiyle Roma'dan kaçtım; daha ilk ayın sonunda Sardinya kıyısında bilincimi kaybettim. Océane beni denize birkaç adım uzaklıktaki evinin önünde buldu ve iyileştirdi.*

— *Neden?*

— *Bilmiyorum. O da bilmiyordu.*

— *Sonra?*

— *Yirmi yıl aynı evde yaşadık.*

Deniz'in bakışı odadaki Sofia fotoğrafına kaydı.

— *Kızınız mı?*

— *Sekiz yaşındaydı. Öldüğümü sandı. İyileştikten sonra dönmeyişim, hastalığın değil benim kararımdı.*

Bu kadarı Deniz'in yüzündeki yargı için yeterliydi. Savunmadım.

— *Océane bir kadın mıydı?*

— *İnsan görünümünde kadın bedenini kullanıyordu; Vaeraların kahçı biyolojik cinsiyeti yok. Fenotiplerini anlık değil, haftalar ve aylar içinde değiştirirler.*

— *Kaç yaşındaydı?*

— *Yaklaşık on bir bin.*

Deniz kısa ve inançsız bir kahkaha çıkardı. Sonra oturtamadığı mantıksızlığa daha fazla şaşırmanın anlamsız olduğunu farketti.

— *Birbirinize aşık mı oldunuz?*

— *Ben oldum.*

— *O da oldu mu?*

— *Benim yaşadığım biçimde değil. Ama varlığını seçti; yanında sustuğumda beni eksiklik saymadı, gittiğimde dünyayı aynı biçimde algılamadı. İnsan sözcükleriyle bundan daha kesin konuşmam.*

— *İnsanları sizinle mi öğrendi?*

— *Hayır. Binlerce yıldır aramızda yaşıyordu. Ben, gerçeği söylediği ilk insandım.*

— *Neden siz?*

— *Bilmiyorum.*

Deniz tabloya baktı. Bu kez bilmediğimi söyleyişimi itiraz değil, sınır olarak kabul etti.

— *Vaeralar nereden geldi?*

— *Buradan.*

— *Dünya'dan mı?*

— *Evet.*

— *Bizden önce mi?*

— *Çok önce.*

— *İnsanlardan daha eski bir uygarlık*, dedi Deniz. Ne kadar eski?

— İlk kalıcı yerleşim ve kuşakları aşan dış kayıt eşiği yaklaşık iki yüz otuz milyon yıl önce aşıldı. Karada en eski dinozor topluluklarının yaşadığı Carnian çağında.

Deniz, sayıyı zihninde bir yere koymaya çalışır gibi sustu.

— *Türün kendisi daha da mı eski ?*

— Uzak kökleri Geç Devoniyen'de, yaklaşık üç yüz seksen ile üç yüz elli dokuz milyon yıl önce tetrapodomorf bir kolda ayrılıyor. Vaera kolu iki yüz yetmiş milyon yıl kadar önce yeniden denizi merkez yaptı; Permien sonundan ilk uygarlığa kadar yaklaşık on sekiz milyon yıl bütünüyle sucul kaldı.

— *Hep yalnız mıydılar, başka bilinçli türler yok muydu?*

— Hayır. Aynı kökten yüksek bilinç geliştiren Nerai ve Elyra vardı. Nerai Triyas sonunda, Elyra altmış altı milyon yıl önceki büyük çarpmadan sonra yok oldu. Silar adlı yakın bir kol hâlâ yaşıyor, ama kişi düzeyinde özbilinç ve birikimli uygarlık geliştirmede.

— *Peki bizim teknolojileri?*

— *Yaklaşık son bir milyon yılda deniz, yeraltı, yüzey ve yörünge sistemlerini gezegensel bir ağda birleştirdiler. Işık hızını aşmıyorlar, enerji yaratmıyorlar ve geleceği görmüyorlar. Yalnızca bizden çok daha uzun bir kayıt üzerinde çalışıyorlar.*

— *Bir insan ömrü o tarihte ne kadar yer tutabilir ki?*

— *İnsanlık tarihi onların tek bir yaşamından kısa olabilir. Modern bir Vaera yaklaşık on sekiz ila yirmi bin yıl yaşar.*

— *Ölümsüz değiller mi?*

— *Hayır. Yaklaşık her yirmi yılda bir, sekiz ila on dört ay süren rejenerasyona girerler. DNA hasarı, metabolik atıklar, reseptörler ve dokular yenilenir. Fakat beynin tamamını sıfırlayamazlar. Bunu yaparlarsa anıları taşıyan bir kopya oluştururlar; aynı bilincin devamını değil. Korunması gereken sinirsel yapılarda küçük hatalar birikir. Sonunda kimlik bütünlüğü bozulur.*

— *Océane de böyle bir döngüye mi girdi?*

— *1991'de. Ben bekleyeceğimi söyledim; o uyurken Roma'ya döndüm.*

Deniz, Sofia'nın fotoğrafına baktı.

— *Kızınıza?*

— *Dönmek istedim. Yirmi yıllık yokluğa dönülemediğini sonra öğrendim.*

— *Océane’i bir daha gördünüz mü?*

— *Hayır.*

Deniz tablonun önünde ayağa kalktı.

— *Bunların hepsini size o mu anlattı? Vaeraların bütün tarihini?*

— *Bildiğim kadarını.*

Ona genç uygarlığı anlattım.

Vaeraların enerji, sağlık ve çevre teknolojileri vererek milyarlarca yaşamı kurtardığını; birkaç bin yıl sonra o uygarlığın bütün bilimsel, siyasal ve kültürel yapısının Vaera varlığına bağımlı hale geldiğini.

— *Bir uygarlığı kurtardıklarını sandılar, dedim. Sonra onun kendi tarihini elinden aldıklarını fark ettiler.*

— *Bu yüzden bizi izliyorlar.*

— *Evet.*

— *Savaşları da mı?*

— *Evet.*

— *Soykırımları?*

— *Evet.*

— *Açlığı?*

— *Evet.*

Deniz’in yüzündeki merak öfkeye dönüştü.

— *Ve hiçbir şey yapmıyorlar.*

— *Genellikle yapmıyorlar.*

— *Buna ahlak mı diyorlar?*

— *Buna sınır diyorlar.*

— *Ölen insan için farkı ne?*

— *Yok.*

— *O halde kendi ellerini temiz tutuyorlar.*

— *Elleri temiz değil.*

— *Ama insanlar ölüyor.*

— *Evet.*

— *Bir çocuğu kurtarabilecekleri halde kurtarmıyorlarsa, bunun adı tarafsızlık değil.*

— *Haklısın.*

Cevabım onu durdurdu.

— *Onları savunmayacak mısınız?*

— *Hayır.*

— *Yirmi yıl onlardan biriyle yaşadınız.*

— *Bu yüzden savunmuyorum. Anlamaya çalışmakla haklı çıkarmak aynı şey değil.*

— *İnsanlık kendisini tamamen yok etmek üzere olsa?*

— Nükleer silahlardan sonra değerlendirmeleri değışti. Kırmızı çizgileri yalnız insanların ölmesi değil; bir türün bütün biyosferin gelecekte üretebileceğı yaşam ihtimallerini kapatması. Böyle bir yok oluş yüksek kesinlik kazanırsa müdahale edebilirler. Bu yüzden olasılıkları değıştiren ama farkedilmeyen müdahalelerde bulundular.

— İnsanları kurtarmak için değil, Dünya'yı korumak için.

— Daha doğru ifade bu sanırım.

Deniz bir süre odada yürüdü.

— Ya dinler? Tanrılar? İnsanların gördüğünü sandığı varlıklar?

— Vaeralar değil. Onlara mal edebileceğim bir şey bilmiyorum.

— Kök ne peki?

Bu kelimeyi duyması beni yeniden ürküttü.

— Kitapta mı gördün?

— Bir yer değil. Bir ilişki gibi. Geriye doğru gidiyor. Yaşamdan maddeye, maddeden...

Cümleyi tamamlayamadı.

Kitap sandığımdan daha ileri katmanları açmaya başlamıştı.

— Vaeraların en büyük bilimsel arayışı, dedim. Önce “Neden varız?” diye sormuşlar. Sonra neden sorusunun amaç varsaydığını fark edip “Nasıl var olduk?” sorusuna yönelmişler. Evrimden kimyaya, atomlara, yıldızlara ve fizik yasalarının başlangıç koşullarına doğru geriye gitmişler.

— Kök cevap mı peki?

— Hayır. Bir sınır. Galaksi merkezlerindeki süper kütleli kara deliklerin yüksek boyutlu uzay-zaman geometrilerinde gösterdiği ortak davranış. Bazı Vaeralar oraya doğru yola çıktı. Dönmediler.

— Öldüler mi?

— Bilmiyorlar.

— Vaeralar da bilmiyor.

— Evet.

Deniz'in yüzünde tuhaf bir rahatlama gördüm.

Tablonun yanına gitti.

— Bu bulduğum kitap ne?

— Kitap değil.

— Sayfaları var.

— İnsan zihni onu kitap olarak sınıflandırıyor. Vaera kayıt yüzeyleri üst üste çevrilebilir katmanlar halinde bilgi taşıyor. Görünür ışık yalnızca en sığ bölümü. Polarizasyon, mikrojeometri, moleküler düzen, elektromanyetik tepki ve zaman içindeki değışim birlikte çalışıyor.

— Bana ne yapıyor?

Sorduğı soru sonunda odanın merkezine geldi.

— Seni okumuyor, dedim. Seni kendisini okuyabilecek hale getiriyor.

Deniz'in yüzü soldu.

— Nasıl?

— *Deri kimyanı ve sinirsel geri bildirimini örnekliyor. Algı sisteminde küçük adaptasyonlar başlatıyor. Kokuları, ışığın bazı özelliklerini, düşük frekansları ve nedensel örüntüleri daha farklı birleştirmeye başlıyorsun.*

— *Bu kahcı mı?*

— *Bilmiyorum.*

— *Tehlikeli mi?*

— *Bilmiyorum.*

— *Bunu durdurabilir miyim?*

— *Bilmiyorum.*

Ayağa kalktı.

— *Bana sürekli bilmediğinizi söylüyorsunuz.*

— *Çünkü sana yalan söylememi istemiyorsun.*

— *Beni nasıl buldular?*

Soruya cevap vermeden önce düşündüm.

— *Kayıt kendi başına sürekli sinyal göndermez. Ama biyolojik bağ kurulduğunda bulunduğu arşiv sisteminin durumu değişmiş olabilir.*

— *Yani biliyorlar.*

— *Evet.*

— *Kitabı neden sakladılar?*

— *Bazı bilgilerin ağlarda tutulmasını tehlikeli görüyorlar. Ağa bağlı kayıt değiştirilebilir, sansürlenebilir veya yok edilebilir. Bu nesneler fiziksel ve pasif tanıklıklar.*

— *İçinde ne var?*

— *Vaera tarihi, biyolojisi, başka uygarlıklar... Muhtemelen fizik.*

“Fizik” kelimesini söylediğimde Deniz’in gözünde çok küçük bir değişiklik gördüm.

— *Ne tür fizik?*

— *Océane bana bazı kayıtların, genç bir uygarlığın kendi gelişimiyle henüz ulaşmadığı bilgiler taşıyabileceğini söyledi. Uzay-zaman, kütleçekim, enerji yoğunlukları...*

— *Bilgi neden tehlikeli olsun?*

— *Bilgi tek başına tehlikeli olmayabilir. Onu kullanmak bir eylemdir.*

— *Bilgi onların mı?*

— *Hayır.*

— *O zaman saklamaya ne hakları var?*

Deniz bu soruyu öfkeyle değil, neredeyse kişisel bir hakarete uğramış gibi sordu.

— *Onların cevabı şu olurdu: Gerçeklik bize ait değil. Ama onu size vermek bizim eylemimiz olur.*

— *Bu da kararın yine onlara ait olduğu anlamına geliyor.*

— *Evet.*

— *Kimin neyi bilmeye hazır olduğuna onlar karar veriyor.*

— *Evet.*

— *Müdahale etmemek için bilgiyi saklıyorlar. Sonra sakladıkları bilgi ortaya çıkınca yine müdahale ediyorlar.*

— *Çelişki burada.*

— *Sizce haklılar mı?*

Océane'i düşündüm.

Beni ölüme bırakabilirdi. Bırakmadı. Bununla benim hayatımı kurtardı ama Sofia'nın hayatında yirmi yıllık bir boşluğun oluşmasına da imkân verdi.

Bir eylemin bütün sonuçlarını, onu yaptığın anda bilemezsin.

Hiçbir şey yapmamanın sonuçlarından da kaçamazsın.

— *Bilmiyorum, dedim.*

Deniz kızmadı.

Bu kez cevabı kabul etti.

— *Kitap nerede?* diye sordum.

Yüzü hemen kapandı.

— *Söyleyemem.*

— *Sana zorla söyletmeyeceğim.*

— *Vaeralara haber verecek misiniz?*

— *Nasıl vereceğimi bile bilmiyorum.*

— *Océane'e ulaşamıyor musunuz?*

— *Hayır.*

— *Başka bir Vaera tanıyor musunuz?*

- *Hayır*

— *Deniz, beni dinle. Kitabı bulduğun anda bu hikâyeye girmiş olabilirsin. Onu okuman veya saklaman yalnızca senin kararın olarak kalmayabilir.*

— *Beni tehdit mi ediyorsunuz?*

— *Seni korkutuyorum. İkisi aynı şey değil.*

— *Beni öldürürler mi?*

Bu sorunun cevabını bilmiyordum.

Fakat Vaeraların kasıtlı ölüm üzerine nasıl karar verdiğini biliyordum. Böyle bir yetkinin anonim bir sisteme dağıtılmadığını; belirli bir bireyin bütün sorumluluğu üstlendiğini ve kararı reddedebileceğini Océane'den duymuştum.

Bir bilincin ölümünü bürokratik bir işlemin içine saklamazlardı.

Bu, öldürmeyecekleri anlamına gelmiyordu.

— *Vaeralar tanrı değil, dedim. Masum da değiller. Bir yaşamı sona erdirebilirler.*

Deniz'in yüzü gerildi.

— *Sizi öldürmediler.*

— Benim bildiğim şeyler insanlığa aktarılabilecek teknik bilgi değildi. Ayrıca Océane'in kararıyla yaşıyordum. Bunun beni ne kadar koruduğunu hiçbir zaman bilmedim.

— Neden bana bunları anlatıyorsunuz?

Sofia'nın fotoğrafına baktım.

Sonra tabloya.

Sonra karşımdaki gence.

Deniz'de kendime benzeyen bir şey görmüştüm. Yaşı, yüzü veya düşünceleri değildi. Bir insanın önüne, hayatını yeniden istemesine neden olabilecek kadar büyük bir bilinmezliğin çıkmasıydı.

Ben Sardinya açıklarında ölüyordum. Océane beni sudan çıkarmıştı.

Kitap Deniz'i karanlığında bulmuştu.

Bazı kurtuluşların bedeli sonradan gelir.

— Çünkü bir zamanlar gerçeği saklamanın birini korumak olduğuna inandım, dedim. Kızımı ölümümünden koruduğumu düşündüm. Onun yerine hayatından yok oldum. Sonra Océane rejenerasyona girdiğinde, onu terk ederek kendimi kurtardığımı düşündüm. Belki Sofia'ya dönmek zorundaydım. Ama doğru bir şeye yönelirken bile başka birine yaptığım şeyi doğru hale getirmedi.

Deniz sessizce beni dinledi.

— Seni susturarak koruyabileceğimi düşünmüyorum. Kitaba dokunduysan cehalet artık seni kurtarmayacak. En azından neyin içinde olduğunu bilmeye hakkın var.

— Ya bunların hepsi yalansa?

— O zaman yaşlı bir adamın çok uzun ve oldukça tutarlı deliliğine birkaç saat ayırmış olursun.

Deniz pencereye yürüdü. Aşağıdaki sokağa baktı. İnsanlar şemsiyelerinin altında acele ediyor, otomobiller ıslak yolların üzerinde ilerliyordu. Onların hemen altında, şehrin bilmediği kadar eski bir tarihin kapısı açılmıştı.

— İnsanlar öğrenirse ne olur? diye sordu.

— Tanrıların bir kısmı küçülür. Kibirlerinin bir kısmı büyür. Bazıları Vaeraları ilah ilan eder. Bazıları öldürmek ister. Devletler teknolojilerine sahip olmaya çalışır. Bilim insanları her şeyi açığa çıkarmanın ahlaki görev olduğunu söyler. Başkaları insanlığın henüz hazır olmadığını iddia eder.

— Sizce hazır mıyız?

— İnsanlık hiçbir büyük bilgiye topluca hazır olmadı. Bilgi geldi, sonra onunla ne yapacağımızı acı çekerek öğrendik.

— O zaman kitap bizim olmalı. İnsanlık bunu bilmeli. Gerekirse acısını çekmeli ama cevabı bilmeli.

— Kitap bizim değil.

Deniz bana döndü.

— Vaeraların da değil.

— Doğru.

— O halde?

— Belki hiçbir bilginin sahibi yoktur. Yalnızca onu taşıyanlar ve sonuçlarını yaşayanlar vardır.

— Ben taşıyorum.

Cümlesinin ağırlığını ikimiz de hissettik.

— Evet, dedim. Sorun da bu.

Deniz sustu, sustu. Tekrar tabloya baktı.

— Bu eserde aslında ne vardı?

— Bilmiyorum.

— Yirmi yıl baktınız.

— Görmekle anlayabilmek aynı şey değil.

— Ama bir şey hissetmiş olmalısınız.

Océane'i düşündüm.

Onun denizi seyretmesini, uzun saçlarının arasındaki beyaz telleri, güldüğünde görünen diş etlerini, Lorenzo diye seslenirken ismimi yalnız bir ses olarak değil bütün bedenimin imzasıyla tanıyışını.

— Süreklilik, dedim. Eserde aynı biçim hiçbir zaman tamamen aynı kalmıyordu. Bir parça değiştiğinde geçmiş biçimi kaybolmuyor, yenisinin içinde iz olarak kalıyordu. Océane bunun bir kişi gibi olduğunu söylemişti. İnsan her gün değişir ama önceki günlerinin hepsi içinde bir iz bırakır.

— Sonunda ölünce?

— Süreklilik kapanır.

— Geri getirilemiyor mu?

— Kopyalanabilir. Devam ettirilemez.

— O halde yirmi bin yıl yaşamalarının ne önemi var? Sonunda yine bitiyor.

Bu soruyu gençliğimde ben de sormuştum.

Océane bana, "Bir şeyin bitmesi, sürerken taşıdığı biçimi geçersiz kılmaz," demişti.

O zaman cümleyi yeterince derin bulmamıştım. İnsan gençken gerçeğin karmaşık olması gerektiğini düşünür. Yaşlandığında en ağır gerçeklerin çoğunun basit cümlelere sığabildiğini anlar.

— Belki hiçbir önemi yok, dedim. Belki önem, sürenin içinde oluşuyor.

— Bu size yetiyor mu?

Sofia'nın fotoğrafına baktım.

Océane'in tablosuna baktım.

Karşımda, ölümle yaşam arasında henüz kendisinin bile bilmediği bir yola girmiş genç adama baktım.

— Bazı günler, dedim. Bazı günler yetiyor.

Deniz uzun süre konuşmadı.

Sonra bana ilk kez savunmasız görünen bir sesle sordu:

— *Ne yapmalıyım şimdi ben?*

Ona yalan söyleyebilirdim.

Kitabı hemen teslim etmesini, kimseye anlatmamasını, evine dönmesini, normal hayatına devam etmesini söyleyebilirdim. Yaşlılığımı otorite gibi kullanabilir; bilmediğim bir güveni sesime yerleştirebilirdim.

Ama normal hayat artık yoktu.

Bunu ikimiz de biliyorduk.

— *Önce bana kitabı nasıl bulduğunu anlat, dedim. Hiçbir ayrıntıyı atlama. Sonra birlikte ne kadarını anladığını belirlemeye çalışacağız.*

— *Ya size hala güvenmiyorsam?*

— *Güvenme.*

Şaşkınlıkla baktı.

— *Beni sınamaya devam et. Söylediklerimde çelişki ara. Kanıt iste. Océane bana insanların en iyi özelliğinin itaat etmek olmadığını öğretmedi. Şüphe etmek sizin en yorucu ve en değerli özelliklerinizden biri olduğunu söyledi.*

— *Océane şimdi burada olsaydı kitabı ona vermemi ister miydi?*

Bu soruya cevap vermek için yıllardır görmediğim bir bilincin yerine karar vermem gerekiyordu.

— *Bilmiyorum.*

Deniz başını salladı.

Karşımdaki koltuğa yeniden oturdu.

Ben de onun karşısına geçtim.

Aramızdaki masada yalnız bir bardak su vardı. Duvarımızda ise insanlığın bilmediği yüz milyonlarca yıllık bir tarihin eksik gölgesi asılıydı.

Deniz konuşmaya Via Appia'dan başladı.

Yağmurdan.

Eski taşların arasındaki açıklıktan.

Yeraltındaki odadan.

Ve kitaba ilk kez çıplak eliyle dokunduğu andan.

Onu dinlerken korkum kesinliğe dönüştü.

Kayıt bağ kurmuştu.

Vaeralar er ya da geç öğrenecekti.

O akşam Deniz evime geldiğinde duvardaki tablonun eksik yerini gördü.

Ben ise ilk kez, eksik olanın tablo olmadığını anladım.

LORENZO VE OCEANE

Lorenzo Bellini, hücrelerin neden öldüğünü araştıran bir adamdı.

1934'te Roma'da doğmuş, çocukluğunu savaşın bitkin bıraktığı bir ortamda geçirmişti. Binaların yüzlerinde savaş hasarı olmayan ama bakımsızlığın hâlâ onarılmamış yaraları, yetişkinlerin konuşmalarında ise çocukların anlamaması gereken eksik cümleleri vardı. Lorenzo daha genç yaşta, insanların büyük felaketleri anlatırken bile bazı kelimeleri söylemekten kaçındığını fark etmişti.

Ölüm de bunlardan biriydi.

Üniversitede biyoloji okudu. Hücresel yaşlanma, kanser ve programlanmış hücre ölümü üzerine çalıştı. Bir hücrenin ne zaman çoğalmayı bırakması gerektiğini nasıl bildiğini; bu bilgiyi kaybettiğinde neden bütün organizmayı yok edebilecek kadar kontrolsüz hale geldiğini anlamaya uğraştı.

Doğayı romantikleştirmiyordu.

Doğa ona göre iyi veya kötü değildi. Bir hücrenin kendisini öldürmesi fedakârlık, bir tümörün çoğalması kötülük değildi. Bunlar yalnızca belirli koşullarda ortaya çıkan süreçlerdi. İnsan, kendi ahlakını doğanın üzerine yerleştiriyor, sonra doğada bulduğunu sandığı anlamı yeniden kendisine anlatıyordu.

Lorenzo'nun bilim insanı olarak en sevdiği cevap "bilmiyorum"du.

Bu cevap ona göre yenilgi değildi. Bilginin başlayabileceği tek dürüst yerdi.

Fakat kişisel hayatında çözemediği şeylerle aynı dürüstlikle yüzleşemiyordu.

Elena'yla evlenmişti. Sofia adında bir kızları olmuştu. Sofia sekiz yaşına geldiğinde Lorenzo, kızının yüzünde hem kendi çenesini hem

Elena'nın dikkatli bakışını görebiliyordu. Onu seviyordu. Bundan hiçbir zaman kuşku duymadı.

Yine de bir insanı sevmek, ona karşı her zaman cesur davranmaya yetmiyordu.

1971'de Lorenzo otuz yedi yaşındayken kendi bedenindeki ilk belirtileri fark etti. Önce açıklanabilir olduklarını düşündü. Yorgunluk, kilo kaybı, geceleri artan ağrı... Akademik hayatın, uykusuzluğun ve düzensiz beslenmenin üzerine bırakılabilecek sıradan şikâyetlerdi.

Sonra sonuçlar geldi.

Biyopsi raporundaki kelimeleri doktorundan önce okudu. Yayılımı, hücre tipini ve görüntülerdeki gölgeleri anlamak için açıklamaya ihtiyacı yoktu. Doktorun sesini yumuşatmaya çalışırken yaptığı küçük duraklamaları da tanıyordu.

Lorenzo kanseri yıllarca incelemişti.

Şimdi kanser onu inceliyordu.

Hastalığın ileri evrede olduğunu öğrendi. Tedavi seçenekleri vardı ama hiçbiri ona geleceğinden söz etmiyordu. İnsanlar “deneyeceğiz” kelimesini umut gibi kullanıyordu; Lorenzo bunun çoğu zaman doktorların “bilmiyoruz” demekten kaçınma biçimi olduğunu biliyordu.

Elena'ya gerçeğin tamamını anlatmadı.

Sofia'ya ise neredeyse hiçbir şey söylemedi.

Kızının ölümünü izlemesini istemediğini düşündü. Son aylarında bir hastane yatağına dönüşmek, Sofia'nın zihninde babası olarak değil, kokusu değişmiş ve giderek küçülen bir beden olarak kalmak istemiyordu.

Bunların hepsi doğruydı.

Ama doğrunun içinde korkaklık da vardı.

Lorenzo ölmekten korkuyordu. Daha çok da tanıdığı insanların karşısında ölmekten; onların gözlerinde kendi sonunu günbegün görmekten korkuyordu.

Bir yelkenlisi vardı.

Daha önce denize çok kez çıkmıştı ama açık deniz tecrübesi sınırlıydı. Tekne yeterince küçüktü; tek başına kullanabiliyordu. Yeterince büyüktü; içine birkaç aylık hayat sığdırabilirdi.

Civitavecchia'dan ayrılmadan önce Elena'ya bir mektup bıraktı. Dünyayı görmek istediğini, hastane odasında bitmek istemediğini yazdı. Sofia'ya yazdığı bölüm daha kısıydı. Çocukların uzun açıklamalardan korunduğunu sanıyordu.

Kendisine göre kaçmıyordu.

Yalnızca ölümünün yerini seçiyordu.

Fakat insan, korkusuna yolculuk adını verdiğinde kaçış olmaktan çıkmaz.

Dünyayı dolaşmayı planladı.

İlk ayın sonunda Sardinya'ya ancak ulaşabildi.

Başlangıçta deniz ona iyi geldi.

Karada hastalığı her yerdeydi. Hastane koridorlarında, Elena'nın susuşunda, Sofia'nın ona bakışında, meslektaşlarının gereğinden uzun süren tokalaşmalarında...

Denizde ise hastalığın dışındaki şeylerle ilgilenmek zorundaydı. Rüzgârın yönü, yelkenin gerginliği, su miktarı, pusula, motor, halatlar ve gökyüzü ona kısa süreli bir mecburiyet sağlıyordu.

İnsan bazen yaşama isteği sayesinde değil, çözmesi gereken küçük sorunlar bulunduğu için hayatta kalır.

Fakat beden, insanın kendisine anlattığı hikâyelere inanmaz.

Üçüncü haftadan sonra Lorenzo'nun iştahı tamamen kayboldu. Ağrı kesiciler bilincini bulanıklaştırıyor, susuzluk düşüncelerini yavaşlatıyordu. Bazı sabahlar nerede olduğunu anlaması birkaç dakika sürüyordu. Bir gece sertleşen havada yelkeni zamanında küçültemedi. Rüzgâr dümeni sıkıştı. Ana yelken yarı açık halde vurmaya başladı.

Rotasını kaybetti.

Sonraki günleri tam olarak hatırlamadı. Uyku, ateş ve kısa uyanıklıklar birbirine karıştı. Bazen güverteye çıkıyor, ufukta kara gördüğünü sanıyor, sonra yeniden kabine dönüyordu.

Tekne Sardinya kıyısındaki küçük, korunaklı bir koya doğru sürüklendi.

Océane'in evi o koydaydı.

Denize o kadar yakındı ki sert havalarda dalgaların sesi evin taş duvarlarının içinde duyulurdu. Önünde dar bir kıyı şeridi, yanında küçük bir iskele ve gerisinde rüzgârla eğilmiş çalılar vardı. Ev, kıynın doğal bir parçası gibi görünüyordu; sanki insanlar tarafından yapılmamış da kayaların arasından yavaşça büyümüş gibiydi.

Océane tekneyi görmeden önce algıladı.

Gövdenin suya vurma ritmi çalışan bir tekneninkine benzemiyordu. Yelken düzensiz yük alıyor, metal parçalar aynı aralıklarla titreşiyordu. İçerideki insanın hareketi çok zayıftı.

Akıntıyla birlikte kıyıya ulaşan kimyasal izlerde ağır susuzluk, ateş, metabolik bozulma ve hızla çoğalan hücrelerin bıraktığı düzensizlik vardı.

Océane kapının önünde bir süre denize baktı.

Lorenzo'yu kurtarması gerekmiyordu.

Onu henüz tanımıyordu. Teknedeki insanın ölümü insanlık tarihini değiştirmeyecekti. Aynı Akış açısından bakıldığında yapılması gereken en temiz şey, sürecin kendi sonucuna ulaşmasına izin vermektir.

Océane denize girdi.

Bu kararın gerekçesini o gün bilmiyordu.

Yıllar sonra da bilemeyecekti.

Tekneye ulaştığında Lorenzo kabinin zemininde yatıyordu. Solunumu düzensizdi. Teninde insan burnunun seçemeyeceği fakat Océane için birbirinden açık biçimde ayrılan birçok ölüm işareti bulunuyordu.

Önce tekneyi emniyete aldı. Yelkeni indirdi, halatları topladı ve çapayı daha sağlam zemine yerleştirdi. Sonra Lorenzo'yu kıyıya çıkardı.

Lorenzo iki gün boyunca yalnız kısa anlarda gözlerini açtı.

İlk kez çevresini anlayabilecek kadar uyandığında, açık pencereden denizi gördü. Oda küçük ve serindi. Yatağın yanında uzun boylu bir kadın oturuyordu.

Kadın yirmili yaşlarının ortasında görünüyordu. Çok açık tenliydi. Uzun, kumrala yakın saçlarının arasında, yakından bakıldığında fark edilen çok sayıda beyaz tel vardı. Kahverengi gözleri Lorenzo'ya bir doktorun hastasına baktığı gibi değil, henüz çözemediği bir olayı inceler gibi bakıyordu.

— Neredeyim? diye sordu Lorenzo.

— Sardinya'da.

Lorenzo gözlerini kapattı. Hatırlamaya çalıştı.

— Ne kadar oldu?

— bir ay kadar.

Lorenzo yeniden gözlerini açtı.

— Dünyam bir ay sürdü demek.

Kadının yüzünde, gülümsemeye çok az benzeyen bir değişim oldu.

— Henüz bitmedi, dedi.

Océane ilk günlerde yalnızca Lorenzo'nun bedenini dengede tuttu.

Su ve elektrolit verdi. Ateşini düşürdü. Sindirebileceği az miktarda besin hazırladı. Lorenzo'nun bilincini etkileyen ilaçların bir bölümünü kesti, bir bölümünü ise daha düşük dozlarda sürdürdü.

Lorenzo, gücü yerine geldikçe ona kim olduğunu sordu.

— Océane.

— Fransız mısın?

— Uzun süre Fransa'da yaşadım.

Bu, sorunun cevabı değildi ama yalan da değildi.

— Doktor musun?

— Hayır.

— Bedenimde ne olduğunu biliyorsun.

— Evet.

— Nereden?

— Görüyorum.

Lorenzo bunu ateşin içinde söylenmiş anlamsız bir cümle sandı.

Océane birkaç gün boyunca kanseri gözlemledi. İnsan bedenine vereceği düzenleyicinin, bağışıklık sisteminde geri döndürülemez bir tepki yaratmaması gerekiyordu. Vaera biyolojisi için geliştirilen sistemler

insana doğrudan uygulanamazdı. Materyalin davranışını Lorenzo'nun hücreesel yapısına göre yeniden düzenledi.

Bir sabah ona kömür kadar siyah, Nori'ye benzeyen küçük bir parça verdi.

Madde metal değildi. Taş değildi. Lorenzo parmaklarının arasında tutarken yüzeyinin elinin sıcaklığına tepki verdiğini hissetti.

— Bu ne?

— Seni iyileştirebilecek bir sistem.

— İlaç mı?

— Ona ilaç diyebilirsin.

— İçinde ne var?

— Moleküler düzenleyiciler.

— Hangi moleküller?

— Açıklasam anlayamayabilirsin.

Lorenzo siyah parçaya baktı.

— Bunu söyleyen insanlardan genellikle uzak dururum.

Océane gülümsedi.

Lorenzo başını kaldırdı.

— Ateşim yeniden yükseliyor olmalı.

— Henüz yeterince iyileşmedin. Bunu daha sonra konuşuruz.

Siyah madde Lorenzo'nun dolaşımına girdikten sonra ilk günlerde durumu kötüleşti. Bağışıklık sistemi ağır tepki verdi. Ateşi yükseldi, kasları ağrıdı, bazı organları geçici olarak zorlandı.

Océane tedaviyi yüzeyden uyguladığı frekans dizileriyle yönetti. Bunlar insanın işitebileceği sesler değildi. Hücre zarlarının elektriksel davranışını, proteinlerin katlanma zamanlamasını ve düzenleyicilerin dokular arasında ilerleme biçimini eşgüdümlüyordu.

Kanserli hücreleri yalnızca yok etmiyordu. Onların çoğalma ağlarını işaretliyor, bağışıklık sisteminin tümörü yeniden tanımasını sağlıyor ve sağlıklı dokulara ne zaman onarım başlatacaklarını bildiriyordu.

Lorenzo haftalar boyunca ölümle iyileşme arasındaki farkı anlayamadı.

Sonra ağrıları azaldı.

İştahı geri geldi. Vücudundaki şişlikler küçüldü. Daha önce birkaç dakika yürüdüğünde yorulurken kıyıya kadar inmeye başladı.

Aylar sonra kendi anlayacak imkân bulduğunda, hastalığın gerilediğini değil, ortadan kalktığını gördü.

Bu sonuç onu sevindirmeden önce korkuttu.

Bir insan, imkânsız olduğunu bildiği bir şey gerçekleştiğinde mucizeye inanmak zorunda değildir. Bazen yalnızca bilgisinin dünyayı açıklamaya yetmediğini kabul eder.

Lorenzo ikinci yolu seçti.

İyileştikçe Océane'i daha dikkatli gözlemlemeye başladı. Çok güzeldi.

Yemek yiyordu ama bir insanın gereksinim duyacağı kadar değil. Bazı sabahlar kahve fincanını dudaklarına götürüyor, uzun süre yalnızca kokluyordu.

Denize girdiğinde çok uzun süre geri dönmüyordu.

Bir gün Lorenzo kıyıda onu bekledi. Yirmi dakikanın sonunda endişelendi. Kırk dakika sonra tekneye binmeyi düşündü. Océane yaklaşık bir saat sonra sudan çıktı.

Soluk soluğa değildi.

— Nerede kaldın? diye sordu Lorenzo.

— Koyun dışındaki akıntıya baktım.

— Bir saattir suyun altındasın.

— Daha uzun kalabilirim.

— kimse kalamaz.

Océane kendisini saklıyor gibi değildi.

— Evet.

Lorenzo o gece uyumadı.

Bilim insanı olarak karşısındaki kanıtı reddetmiyordu. Fakat insan olarak sonucunu kabul etmek istemiyordu. Océane'in kim olduğuna ilişkin her açıklama, iyileşmesinin anlamını da değiştirecekti.

Ertesi sabah onu evin önünde ağ tamir eden yaşlı bir balıkçıyla konuşurken gördü. Océane Sarduca'nın yerel kelimelerini, yıllardır orada yaşayan biri kadar doğal kullanıyordu. Balıkçı gittikten sonra Lorenzo yanına oturdu.

— Kaç dil biliyorsun?

— Dil ile neyi saydığını bağlı.

— Dil işte, ana dilin olmayan diller

— Şu anda kullanılanların çoğunu anlayabilirim.

— Kaç yaşındasın?

Océane ipin düğümünü tamamladı.

— Neden soruyorsun?

— Çünkü yirmi beş yaşında değilsin.

— Hayır.

— Otuz?

— Hayır.

— Kırk?

Océane ona baktı.

Lorenzo ilk kez gözlerindeki şeyin genç bir insana ait olmadığını düşündü. Bu, bilgelik veya yorgunluk değildi. Zamanın, insan yüzünde bırakamayacağı kadar büyük bir uzaklığı.

— Sen nesin? diye sordu.

Océane'in elleri durdu.

Lorenzo daha sonra, onun o anda birçok ihtimali aynı anda değerlendirdiğini öğrenecekti. Yalan söyleyebilir, onu evden gönderebilir, algısını yanlış yönlendirebilir veya gerçeği açıklayabilirdi.

Binlerce yıl boyunca insanlarla yaşamıştı. Dostluk kurmuş, insanları sevmiş ve ölümlerini izlemişti. Fakat hiçbirine gerçek kimliğini söylememişti.

Lorenzo ilk istisna olacaktı.

— Kendi adımızı söyleyebilirim, dedi Océane. Ama seslerin yalnızca bir bölümünü duyarsın.

Söyledi.

Lorenzo bir titreşim, birbirinin içine giren birkaç ses ve göğsünde hissettiği zayıf bir basınç algıladı. Kelime bitmiş gibi görünürken başka bir katman birkaç saniye daha sürdü.

— Vaera, dedi Lorenzo duyabildiği kısmı tekrar ederek.

— İnsan sesine en yakın bölüm bu.

— Ne demek bu? Nereden geldin?

Océane denizi işaret etti.

— Buradan.

— Sardinya'dan mı?

Océane büyük bir kahkaha attı. Güldüğünde diş etleri görünüyordu. Lorenzo onu ilk defa gerçekten gülerken gördü.

— Dünya'dan, dedi.

Océane her şeyi aynı gün anlatmadı.

Lorenzo her cevabın ardından yeni sorular soruyordu. Soruları bazen bilimsel, bazen çocukçaydı. Ama cevaplar onu korkutmuyordu.

Vaeralar insanları mı yaratmıştı?

Hayır.

Vaeralar Homo sapiens türünden miydi?

Hayır.

Dünya dışından mı gelmişlerdi?

Hayır.

Dinlerin arkasında onlar mı vardı?

Hayır.

İnsan DNA'sına müdahale etmişler miydi?

Hayır.

Piramitleri, antik şehirleri veya insanlığın açıklayamadığını sandığı yapıları onlar mı kurmuştu?

Hayır.

— O halde neden sizden hiçbir şey bulmadık? diye sordu Lorenzo.

— Çünkü şehirlerimiz sizinkilere benzemiyordu. Yapılarımızın çoğu büyütülmüş biyominerallerden ve karbon-seramik yapılardan oluşuyordu. Kullanımdan kalktıklarında yeniden madde döngüsüne katıldılar. Sonra yüzeyden bilinçli olarak çekildik.

— Ne zaman?

— Yaklaşık yüz bin yıl önce sistematik hale geldi.

— İnsanlar yüzünden mi?

- İnsanlara alan bırakmak için.
- Bu çok kibirli bir ifade.
- Evet.

Océane savunmaya geçmiyordu. Bu, Lorenzo’yu bazen onun cevaplarından daha fazla rahatsız ediyordu.

İnsan, karşısındaki kendisini savunmadığında tartışmada kazanacak bir yer bulamaz.

Vaera tarihinin uzak kökü, Océane’in tek bir akşamda anlattığı bir soy masalı değildi. Aylar boyunca, Lorenzo’nun sorularına geri dönerek açıldı. Lorenzo bir gece mutfak masasının üzerine Dünya tarihini gösteren eski bir atlas serdi ve en sola bir çizgi çekti.

- Buradan mı başlıyoruz? diye sordu.

Océane çizginin yanına parmağını koydu.

— Dünya yaklaşık dört buçuk milyar yıl önce oluştu. O sırada Vaera yoktu. İnsan da yoktu. Yalnızca daha sonra hepimizi mümkün kılacak madde ve su vardı.

- Okyanuslarda başladınız.

— Bütün Dünya yaşamı kadar. Üç buçuk milyar yıl önceki mikrobiyal yaşamı “biz” diye sahiplenemem. O kök bakterinin, ağacın ve senin de kökün.

Lorenzo, insan tarihini bir türün biyografisi gibi anlatmaya alışmıştı. Océane ise daha ortada tür yokken başlayan koşullardan söz ediyordu.

Vaera diyebilecekleri soy, Geç Devoniyen’de, yaklaşık üç yüz seksen üç ile üç yüz elli dokuz milyon yıl önce akciğer kullanabilen et yüzgeçli tetrapodomorf bir popülasyondan ayrılmıştı. Bu canlılar ne balina ne semenderdi; insanların, kuşların ve yaşayan amfibilerin uzak omurgalı kuzeniydi. Sonraki otuz milyon yıl boyunca tatlı su, haliç, gelgit düzlüğü ve kısa kara geçişleri arasında yaşadılar.

- Yani önce sudan çıktınız, sonra geri mi döndünüz?

— “Çıkmak” fazla kesin. Karaya hiçbir zaman sizin atalarınız kadar bağlanmadık. Ama evet; yaklaşık iki yüz yetmiş milyon yıl önce deniz yeniden merkezimiz oldu.

Vaera soyu o sırada tek değildi. Yeraltı sularına çekilen küçük ve düşük metabolizmalı Silarlar; açık okyanusun basınç ve rota kültürünü kuran Nerailer; canlı resiflerle birlikte kayıt ve sanat büyüten Elyralar; bir de hassas kavrama ile taşınabilir kaydı birleştiren Vaeralar vardı.

- Dördü de sizin kadar bilinçli miydi?

— Silar acıyı, bireyi ve güvenli yolu tanır; ama kendisini uzun bir geçmiş ve gelecek içinde anlatmaz. Nerai ile Elyra kişiydi. Adları, yaşları, anlaşmaları vardı.

Océane bunu söylerken “vardı” kelimesinin üzerinde durmadı. Lorenzo durdu.

- Artık yoklar mı?

— Nerai, yaklaşık iki yüz bir milyon yıl önce Triyas sonu krizinde yok oldu. Elyra, altmış altı milyon yıl önceki çarpmadan sonra. Onları kurtarmaya çalıştık. Başaramadık.

Bu iki kayıp, Lorenzo'nun daha sonra Vaera ahlakında sürekli karşılaşacağı geri döndürülemezlik korkusunun soyut bir felsefeden değil, cevap vermeyen çağrılardan ve boşalmış resiflerden doğduğunu gösteriyordu.

Permien sonundaki büyük yok oluş sırasında Vaera toplulukları kıta sahanlığı mağaralarına, acı su ceplerine ve derin sığınaklara dağıldı. İki yüz elli iki ile iki yüz otuz üç milyon yıl arasındaki on sekiz milyon yıl boyunca düzenli kara evresi olmadan yaşadılar. Océane bu döneme Uzun Deniz dedi.

— On sekiz milyon yıl, dedi Lorenzo. Bir türün denizde geçirdiği süreyi bir tarih dönemi gibi söylüyorsun.

— Çünkü bedenimiz kadar dilimizi de kurdu. Basıncı, kimyayı, sıcaklığı ve titreşimi ayrı duyular değil tek olay olarak algılamamız kısa bir uyum değil.

Yaklaşık iki yüz otuz üç milyon yıl önce, karada erken dinazor toplulukları yayılırken Tetis kıyılarında İlk Akıntı doğdu. Ateş ve metal yerine gelgit, tuzluluk farkı, jeotermal ısı, seçici zarlar ve biyomineral yapılar kullanan ilk kalıcı yerleşimler; bir bireyin ömrünü aşan düzeltilebilir kayıtlarla birbirine bağlandı.

Lorenzo ilk kez “medeniyet” sözcüğünü şehir surları, fırınlar ve krallar olmadan düşünmek zorunda kaldı.

Bu uygarlık kesintisiz ilerlemedi. Kayıt erişimi iktidara dönüştü; Dört Havza Çatışması'nda akıntı yolları ve arşivler silah oldu. Triyas sonu felaketi İlk Akıntı'yı çöktetti. Jura'da İkinci Akıntı kuruldu; Kretase boyunca beden bilgisi gelişti; sonra büyük çarpma ikinci kez şehirleri ve bir kardeş türü sildi.

— Bu kadar eskiyseniz neden hep aynı kalmadınız?

— Kalmadık.

Océane kendi eline baktı. Lorenzo'nun genç bir kadının eli sandığı biçim, milyonlarca yıl önceki doğal seçilimin değil, çok daha geç bir biyolojik mühendisliğin yüzeyiydi.

Yirmi üç ile beş milyon yıl önce Vaeralar gelişim ağlarını bilinçli olarak yönlendirmeye başladı. Kalıcı biyolojik cinsiyet uzun ve gönüllü bir geçişle ortadan kalktı; dış gelişim ortamları, dağınık organ işlevleri ve sistemik rejenerasyon kuruldu. Beş ile iki milyon yıl önce modern beden planı, on sekiz ila yirmi iki bin yıllık yaşam ve yaklaşık yirmi yıllık rejenerasyon döngüsü kararlı hale geldi.

Gezegensel ölçekte ileri teknoloji eşliği yaklaşık son bir milyon yılda aşıldı. Deniz, yeraltı, yüzey ve yörünge aynı gözlem ve yaşam ağına bağlandı; asteroid savunması, yüksek enerjili alan denetimi ve ışık hızına

yaklaşan gemiler gelişti. İnsan soyu belirginleştikçe Vaeralar son yüz bin yılda yüzeydeki izlerini azalttı ve insan fenotiplerini geliştirdi.

Lorenzo atlasın solundan sağına baktı. Kalemle çizdiği insanlık çizgisi, sayfanın kenarında neredeyse görünmeyecek kadar kısaydı.

— Bütün bunları hatırlıyor musun?

— Hayır. Ben on bir bin yaşıyordum. Bu tarihin çoğunu senin kitaplardan öğrenmen gibi kayıtlardan öğrendim.

Bu cevap Lorenzo'yu sayıların kendisinden daha çok rahatlatmıştı. Océane geçmişin sahibi değil, onun çok geç doğmuş bir okuyucusuydu.

Lorenzo bu zaman aralıklarını zihninde tutmakta yine de zorlanıyordu.

Océane'in yaşı ise yaklaşık on bir bin yıldır.

— Bir türe isim vermek haddim değil, dedi bir akşam. Ama senden söz edebilmek için bir kelimeye ihtiyacım var.

Masada açık duran notlarının kenarına bir sözcük yazdı:

Aevum.

Uzun çağ. Ömür. Zamanın insan yaşamını aşan genişliği.

— Yalnızca benim kullanabileceğim bir insan kelimesi.

Océane yazıya baktı.

— İnsanlar ad verince anladıklarını düşünüyor.

— Bazen yalnız konuşabilmek için ad veririz.

— O halde kullanabilirsin. deyip gülümsedi.

Aevum adı o gece, Sardinya'daki küçük taş evin mutfağında doğdu.

Koyun birkaç kilometre ötesinde küçük bir yerleşim vardı. İnsanlar Océane'i uzun süredir orada yaşayan yabancı bir kadın olarak biliyordu.

Kimse geçmişini tam olarak bilmiyordu. İnsan toplulukları bazen bir yabancıyı, yeterince düzenli davranırsa sorgulamaktan vazgeçer. Aynı günlerde pazara gitmek, aynı insanlara selam vermek, hastalandığında yardım etmek ve başkalarının sırlarına gereğinden fazla yaklaşmamak, çoğu resmi belgeden daha güçlü bir aidiyet yaratır.

Océane insan toplumlarında yaşamının en önemli kuralının mükemmel görünmemek olduğunu öğrenmişti.

Bir dili fazla kusursuz konuştuğunda insanlar rahatsız oluyordu. Bu yüzden bazen bir kelimeyi arıyormuş gibi duruyor, bazı yerel ifadeleri yanlış kullanıyor, sonra düzeltilmesine izin veriyordu.

Bir insanın ne söyleyeceğini bedeninden tahmin edebildiği halde sözünü tamamlamıyordu. Bildiği bazı şeyleri bilmiyormuş gibi davranıyordu. Pazarda meyvelerin iç yapısını kokusundan anlayabildiği halde birkaçını eliyle yokluyor, aralarından bazen bilerek kusurlu olanı seçiyordu.

İnsan olmak, onun için yalnızca insan bedenine benzemek değildi.

İnsan bilgisinin sınırlarına sahipmiş gibi davranmaktı.

Océane'in resmi kimliğinin arkasında, farklı dönemlerde hazırlanmış insan kayıtları bulunuyordu. Aynı yerde çok uzun süre kalmaz, yaşlanmadığının fark edilmesine izin vermezdi. Sardinya'da geçirdiği yirmi yıl boyunca ise insan fenotipini yavaşça değiştirdi.

Saçlarındaki beyaz telleri artırdı. Yüzünün dolgunluğunu azalttı.

Değişimler aylar ve yıllar içinde gerçekleşti.

Oysa bu, değişimin dikkatle hazırlanmış bir temsilinden ibaretti.

Lorenzo'nun değişimi gerçektir.

Otuz yedi yaşında geldiği koyda, ellili yaşlarına doğru ilerledi. Saçları beyazladı. Yüzündeki çizgiler derinleşti. Océane onun her yıl değişmesini, bir insanın fark edemeyeceği ayrıntılarla algıyordu.

Lorenzo bazen bundan rahatsız oluyordu.

— Sen yaşlanıyormuş gibi yapıyorsun, demişti bir gün. Ben ise gerçekten yaşlanıyorum.

— Evet.

— Bu sana haksızlık gibi gelmiyor mu?

— Kime karşı?

— Bana.

— Benim daha uzun yaşamam sana karşı yapılmış bir eylem değil.

— Biliyorum.

— Ama böyle hissetmiyorsun.

— Evet.

Océane onun öfkesini kalp ritminden, solunumundaki değişimden ve terinin kimyasından daha cümle bitmeden anlıyordu.

Lorenzo ise Océane'in ne hissettiğini yalnızca onun söylemeyi veya göstermeyi seçtiği kadar bilebiliyordu.

Aralarındaki en temel eşitsizlik buydu.

Océane Lorenzo'nun bedeninde saklanan duyguları görebiliyordu.

Lorenzo onun sessizliğinin içinde tahmin yürütmek zorundaydı.

Yine de ona asıl sevgisi bundandı belki de. Kimsenin görmediği gibi, kimsenin göremeyeceği gibi görüyordu Lorenzo'yu.

Yağmuru da sevmedi Océane'dan sonra. Milyonlarca yıl içinde yaşadıkları su, yağmur damlası olduğunda onun algısını dağıtıyor, dünyayı insanlar gibi, eksik ve parçalar halinde algılamaya zorluyordu. Yağmurun doğası buydu, hiç değişmedi zamanla, çevresini hep ilk var olduğu andaki gibi görmeye devam etti. İnsanlar birbirinin anlaşılır olmasını, kendileri gibi düşünmesini, kendileri gibi hissetmesini, hatta kendileri gibi doğru bildikleri şekilde aynı kalıplar içinde yaşamasını isterdi. Lorenzo Océane'i belki de en çok bu yüzden sevdi. Onu bir insanın başka bir insanı gördüğü gibi görmüyordu; onun hayatını herkesin yaşaması gerektiğini düşündüğü hayata çevirmek istemiyor,

sevgisini, korkusunu, bedenini, ömrünü insanların verdiği anlamlarla ölçmüyordu.

Yıllar büyük olaylarla değil, tekrarlanan küçük alışkanlıklarla geçti.

Lorenzo sabahları erken kalkar, kahve yapardı. Océane çoğu zaman ondan önce kalkmış olmazdı; çünkü hiç uyumazdı. Ya denizin içindeydi ya evin önündeki kayalarda oturuyor ya da Lorenzo'nun uyuyuşunu dinliyordu.

Kahveyi birlikte içerlerdi.

Océane fincanı iki eliyle tutar, tadını sevmezdi, kahvenin soğumasını beklemeden kokusunu incelerdi. Çekirdeğin yetiştiği toprağı tam olarak bilemezdi ama kavrulma sıcaklığını, saklandığı ortamın nemini ve suyun mineral dengesini ayırabilirdi.

— Seninle kahve içmek yorucu, derdi Lorenzo. Bir fincanda benim bütün laboratuardan fazla veri buluyorsun.

— Sen de yalnızca iyi veya kötü diyorsun.

— İnsan uygarlığı bu iki cevapla oldukça ilerledi.

Öğleden sonraları Lorenzo tekneyle ilgilenirdi. Halatları değiştirir, ahşap bölümleri onarır, motorun sürekli tekrar eden küçük sorunlarıyla uğraşırdı.

Océane bir arızayı çoğu zaman titreşiminden hemen anlayabiliyordu. Fakat Lorenzo istemedikçe müdahale etmiyordu.

— Kayış gevşek, dediği bir gün Lorenzo motoru sökmeye çalışıyordu.

— Nereden biliyorsun?

— Ritmi değişti.

— Bana on dakika ver.

— On dakikada ritim değişmeyecek.

— Ama belki ben bulacağım.

Océane geri çekildi.

Lorenzo yarım saat sonra gevşek kayışı bulduğunda, başardığı şey Océane için önemsiz değildi. İnsanların sınırlı duyularla kurdukları bilgiye saygı duymayı öğrenmişti.

Akşamları kitap okurlardı. Çok eski bir piyanoyla insan müziklerini çalmaya çalışırdı Océane, bazen sadece dans eder, Lorenzo onu izlemekten keyif alırdı. Lorenzo bilimsel makaleleri ve romanları yüksek sesle okur, Océane bazı insan cümlelerinde durmasını isterdi.

En çok, insanların eksik bilgiyle verdikleri kararları anlatan metinleri seviyordu. Trajediler ona yabancı değildi; fakat insan trajedisindeki zaman sıkışması ilgisini çekiyordu. İnsanlar birkaç gün içinde, sonuçlarını ömürleri boyunca taşıyacak kararlar veriyordu.

Müzik dinlediklerinde Océane özellikle doğaçlamaya ilgi duyuyordu.

Bir köy eğlencesinde yaşlı bir müzisyen parçanın ortasında yanlış notaya basmış, ardından hatayı yeni bir melodiye dönüştürmüştü.

Océane öylesine büyük gülmüştü ki gülüşünde yavru bir domuzun sesleri duyulmuştu, çevredeki herkes ona bakmıştı.

Lorenzo dönüş yolunda sordu:

— Bu kadar komik olan neydi?

— Yanlış yapacağını bilmiyordu.

— İnsanlar genellikle bilmez.

— Sonra yanlışını eserin parçası yaptı.

— Vaera müziğinde hata yok mu?

— Var. Ama bizim eserlerimiz çoğu zaman olasılıkları içerir. İnsan müzisyen bir sonraki notayı kendisi de bilmiyordu. Buna rağmen devam etti.

Océane'in insan sanatında sevdiği şey kusursuzluk değildi.

Risk almasıydı.

Lorenzo'nun yarım kalan dünya yolculuğu hiçbir zaman tam anlamıyla tamamlanmadı. Fakat yirmi yıl boyunca ikisi, Sardinya'daki evi merkez alarak uzun deniz yolculuklarına çıktı.

Korsika'ya, Balear Adaları'na, Kuzey Afrika kıyılarına, Sicilya'ya, Ege'ye ve Yunan adalarına gittiler. Birkaç yıl sonra Cebelitarık'ı geçip Atlantik'e açıldılar. Kanarya Adaları'na kadar indiler; başka bir yolculukta Azorlar'a ulaştılar.

Lorenzo denizi haritalarla okuyordu.

Océane ise denizin kendisini okuyordu.

Akıntının sıcaklığındaki küçük değişimden uzaktaki hava sistemlerini, sudaki canlı dağılımından kıyıya ne kadar yaklaştıklarını, gövdenin altındaki basınç değişiminden yaklaşan dalgaların yapısını anlayabiliyordu.

Buna rağmen rotayı çoğu zaman Lorenzo'ya bırakıyordu.

Bir yolculukta teknenin çevresinde büyük balinalar belirdi. Lorenzo Océane'in onlarla iletişim kuracağını düşündü.

Océane yalnızca dinledi.

— onlarla konuşabiliyor musun? diye sordu Lorenzo.

— Hayır.

— Ama seslerini anlıyorsun.

— Ne hissettiklerini veya neden ses çıkardıklarını kısmen modelleyebilirim.

Lorenzo balinalardan birinin teknenin altından geçişini izledi.

— İnsanlar senin yerinde olsa bunu hemen mistik bir bağa çevirirdi.

— İnsanlar akrabalıkla anlamı birbirine karıştırıyor.

— Siz karıştırmıyor musunuz?

Océane suya baktı.

— Biz başka şeyleri karıştırıyoruz.

O gece gökyüzü açıktı. Lorenzo yıldızları göstererek Vaera gemilerini sordu.

Océane ona relativistik yolculukları anlattı. Gemilerin büyütölmüş karbon-seramik yapılardan oluştuğunu, bazı bölömlerinin kendisini onarabildiğini; ışık hızını aşmadıklarını söyledi.

— Ne kadar hızlı?

— Gelişmiş araçlar ışık hızının yüzde sekseniyle doksanı arasına çıkabilir.

— O hızda bir toz parçası bile gemiyi yok eder.

— Bu yüzden önlerinde manyetik ve plazma koruma alanları bulunur. Yine de yolculuk güvenli değildir.

— Galaksinin merkezine gittiniz mi?

Océane uzun süre cevap vermedi.

Sonra Kök'ü anlattı.

Vaeraların “Neden varız?” sorusunun amaç varsaydığını fark ederek “Nasıl var olduk?” sorusuna yönelişini; galaksi merkezlerindeki kara deliklerin yüksek boyutlu uzay-zaman geometrilerinde gösterdiği ortak sınır davranışlarını...

Bazı Vaeraların o sınıra doğru yola çıktığını ve geri dönmediğini söyledi.

— Öldüler mi?

— Bilmiyoruz.

— Siz de hiçbir şeyi bilmiyorsunuz.

Océane gökyüzüne baktı.

— Bilmediklerimiz, bildiklerimizden daha büyük.

Lorenzo bu cevabı sevdi.

Belki de ona âşık olmasının nedenlerinden biri, Océane'in on bir bin yıllık varlığının arkasına kesinlik saklamamasıydı.

Lorenzo'nun Océane'e duyduğu aşk çok yavaş gelişmedi.

İyileştikçe ona bağlandı. Önce minnet sandı. Sonra yalnızlık. Ardından, ölümden dönen bir insanın kendisini kurtaran varlığa yönelttiği anlam arayışı.

Fakat zaman geçtiğinde duygunun bunlardan ibaret olmadığını anladı.

Onu görmek istiyordu.

Başka bir odadayken sesini dinliyor, denize girdiğinde dönmesini bekliyor, pazara yalnız gittiğinde geliş saatini hesaplıyordu. Océane'in kendisinden önce yaşadığı binlerce yılı kıskanıyordu. Hiç tanımadığı ölü insanları, bir zamanlar kullandığı adları, bulunduğu şehirleri ve belki Lorenzo'ya göstermediği yakınlıkları kıskanıyordu.

Bu kıskançlığın Océane için doğrudan bir karşılığı yoktu.

Vaeraların cinsel partner sahiplenmesine dayalı romantik bağları bulunmuyordu. Yeni birey üretimi cinsellikten ayrılmıştı. Océane'in bedeni insan kadın fenotipindeydi fakat Lorenzo'nun arzusunu oluşturan hormonal sistem onda aynı biçimde yoktu.

Lorenzo bunu biliyordu.

Bilgi bedenini susturmadı.

Bir akşam Océane kıydan döndüğünde Lorenzo onun elini tuttu.

Océane eline baktı ama çekmedi.

— Bunun senin için ne anlama geldiğini biliyorum, dedi.

— Senin için?

— Temas.

— Yalnızca temas mı?

Océane cevap vermedi.

Lorenzo elini bıraktı.

— Bana acımanı istemiyorum.

— Acımıyorum.

— Bunu nasıl bilebilirim?

— Bilemezsin.

Océane ona ilk kez o gece kendi isteğiyle dokundu. Elini Lorenzo'nun yüzüne koydu. İnsanların yaptığı gibi yanağını okşamadı; parmaklarını derisinin üzerinde hareketsiz tuttu.

Lorenzo onun, kalp ritmini, sıcaklığını ve hormonal değişimini algıladığını biliyordu.

— Senin için her şey ölçüm mü? diye sordu.

— Hayır.

— Farkını nasıl anlayacağım?

— Zamanla.

İlk öpüşmelerinde Océane insan gibi bir arzu hissetmedi. Fakat Lorenzo'nun bu temasa yüklediği anlamı bütünüyle algıyordu. Onun için öpücük, bedensel hazdan önce bir iletişim biçimiydi.

Lorenzo bunu bazen kabul edebiliyor, bazen edemiyordu.

Yakınlıkları ilerlediğinde de aralarındaki fark ortadan kalkmadı. Océane Lorenzo'nun beden diline katılıyor, sarılıyor, onun arzusunu küçümsemiyor, onunla birlikte olmayı kendi seçiyordu, taklit etmeye çalışmıyordu. Ne kadar haz duyduğu da anlaşılamıyordu, ama birlikte olduklarında Lorenzo'nun onunla sevişirken hissettiklerine, seviştikten sonra ona sarılıp sessizce durmasına, kalçasının yanındaki doğum lekesine benzeyen ize dokunmasına, huzura benzeyen bir sakinlikle karşılık veriyordu. Fakat Lorenzo zaman zaman sevilmeyle, sevgisine karşılık verilmesi arasındaki farkta kayboluyordu.

Bir gece sordu:

— Beni seviyor musun?

Océane uzun süre sessiz kaldı.

— Bu kelimeyle ne sorduğunu biliyorum, dedi.

— O zaman cevap ver.

— Senin yaşadığın şeyi yaşamıyorum.

Lorenzo yüzünü çevirdi.

Océane devam etti:

— Ama sen bende kalıyorsun.

— Bu ne demek?

— Bir karar verdiğimde, senin varlığın kararın olasılıklarını değiştiriyor. Bir yere baktığımda senin orada ne göreceğini de düşünüyorum. Uzun süre dönmediğinde çevre aynı kalıyor ama benim onu modelleme biçimim değişiyor.

— Bu sevgi mi?

— Benim için buna yakın.

— Yakın mı?

— İnsan kelimelerinin kesin olmasını istiyorsun. İnsan duyguları bile kesin değil.

Lorenzo o gece başka odada yattı.

Sabah uyandığında Océane yanında uzanıyordu.

— Burada ne yapıyorsun?

— Seni bekliyorum.

— Uyumana gerek yok ki.

— Evet.

— O zaman neden buradasın?

Océane ona baktı.

— Sen uyurken burada olmak hoşuma gidiyor.

Lorenzo'nun yıllarca aradığı cevap, o sade cümlelerin içindeydi.

Bir yaz akşamı köydeki küçük iskeleden bir çocuk denize düştü.

Hava sakin görünüyordu fakat kıynın altında güçlü bir geri akıntı vardı. Çocuğun babası suya atladı, ancak ona ulaşamadı.

Océane kalabalığın arasındaydı.

Bir an tereddüt etti. Sonra denize girdi.

İnsanların yapamayacağı kadar hızlı yüzebilirdi ama kendisini açığa çıkaracak bir hız kullanmadı. Akıntının çocuğu götüreceği noktayı hesaplayıp kıydan çapraz ilerledi. Çocuğu suyun altında buldu ve herkesin görebileceği bir hızla yüzeye çıkardı.

Kıyıya döndüklerinde çocuk nefes almıyordu.

Océane onu Lorenzo'ya verdi.

Lorenzo müdahale etti. Çocuk öksürerek su çıkardı ve ağlamaya başladı.

O gece eve dönerken Lorenzo sordu:

— Ayrı Akış ne oldu?

— Bir çocuğu boğulmaktan kurtarmak, uygarlığının tarihini bana bağımlı hale getirmiyor.

— Nerede duracağını nasıl biliyorsun?

— Bilmiyorum.

— Ama karar verdin.

— Evet.

— Beni kurtarıırken de böyle mi karar verdin?

- Evet.
- O halde bütün ilkeniz kişisel kararlardan ibaret.
- Bütün ahlak kişisel kararlarn sonuçlarıyla sınanır.

Bu konuşmadan birkaç yıl sonra köyde yakından tanıdıkları bir adam ağır hastalandı.

Gavino, Lorenzo'nun teknesini onarmasına yardım etmiş, ilk yıllarında koydaki insanlara onun hakkında fazla soru sormamalarını sağlamıştı. Hastalığı ilerlediğinde doktorlar yapılabilecek fazla şey kalmadığını söyledi.

Lorenzo, Gavino'nun bedenindeki süreci biliyordu.
Daha önemlisi, Océane'in onu durdurabileceğini biliyordu.

— Onu iyileştirebilirsin, dedi.

Océane cevap vermedi.

— Beni iyileştirdin.

— Evet.

— O halde onu da iyileştirebilirsin.

— Teknik olarak, muhtemelen.

— “Muhtemelen” mi?

— Hastalığı senden farklı. Önce düzenleyiciyi uyarlamam gerekir.

— Yap o zaman.

— Hayır.

Lorenzo masadan kalktı.

— Neden?

— Çünkü seninle yaptığım şeyi bir sisteme dönüştüremem.

— Sistem istemiyorum. Gavino'yu kurtarmanı istiyorum.

— Sonra başka biri gelecek.

— Onu da kurtarırsın.

— Sonra bir başkası.

— Yapabiliyorsan neden yapmayasın?

Océane uzun süre ona baktı.

— Çünkü sonunda insan yaşamının hangi hastalıkta, hangi koşulda ve ne kadar uzatılacağına ben karar veriyor olurum. Sağlık sisteminiz bana bağımlı hale gelir. Kim yaşayacak, kim ölecek sorusu benim irademe bağlıdır.

— Şu anda da sen karar veriyorsun.

— Evet.

— O halde fark yok.

— Fark, kararımın ölçeğinde.

Lorenzo öfkeyle güldü.

— Ölmekte olan adam için ölçeğin ne önemi var?

— Yok.

— Bunu yüzüne söyleyebilir misin?

— Evet.

— Senin ahlakın, ölen kişiye hiçbir şey sunmuyor.

— Biliyorum.

Lorenzo o gece teknede kaldı.

Sonraki haftalarda Océane’le çok az konuştu. Gavino’nun ailesine yardım etti, ağrılarını azaltmak için insan tıbbının izin verdiği her şeyi yaptı.

Océane de eve gidiyor, yemek götürüyor, çocuklarla ilgileniyor ve geceleri ailenin yanında oturuyordu.

Fakat Vaera teknolojisini kullanmadı.

Gavino öldü.

Cenazeden sonra Lorenzo üç hafta boyunca denize açıldı. Océane onun nereye gittiğini duyuşal izlerden ve olasılıklardan tahmin edebilirdi fakat peşinden gitmedi.

Lorenzo döndüğünde ilk söylediğı şey şuydu:

— Seni affetmedim.

Océane başını salladı.

— Biliyorum.

— Belki hiçbir zaman affetmeyeceğim.

— Bu da mümkün.

— Pişman mısın?

Océane denize baktı.

— Onun ölmesinden dolayı acı duyuyorum. Fakat onu kurtarmadığım için verdiğim kararın yanlış olduğunu söyleyemem.

— Beni kurtardığın için?

— O kararın doğru olduğunu da söyleyemem.

Lorenzo sustu.

Océane devam etti:

— Seni kurtarmamın sonuçlarından biri, Sofia’nın babasız büyümesi oldu.

Bu cümle Lorenzo’ya tokat gibi geldi.

— Bunu bana karşı kullanma.

— Sana karşı kullanmıyorum. Bir sonucu söylüyorum.

— Sofia’yı ben terk ettim.

— Evet.

— Sen değil.

— Ama seni kurtararak bu seçimi yapabileceğin zamanı yarattım.

Gavino’nun ölümünden sonra Océane, Lorenzo’ya Ayrı Akış’ın nasıl doğduğunu anlattı.

Vaeralar yıldızlararası yolculuk döneminde genç bir uygarlıkla karşılaşmıştı. O dünya çevresel çöküş, hastalık ve enerji krizi içindeydi.

Vaeralar yardım etmişti.

Atmosferi onarmış, genetik hastalıkları azaltmış ve temiz enerji sistemleri kurmuşlardı. Milyarlarca yaşam kurtulmuştu.

Birkaç bin yıl sonra o uygarlık kendi bilimini geliştirmek yerine Vaera sistemlerini işletmeye başlamıştı. Siyasi güç, teknolojiye erişimi kontrol edenlerin elinde toplanmıştı. Vaeralar tanrılaştırılmış, onların varlığı toplumsal düzenin vazgeçilmez merkezi haline gelmişti.

Geri çekilmeye çalıştıklarında düzen çökmüş, savaşlar başlamıştı.

— Onları kurtardık, dedi Océane. Sonra kendi geleceklerini kurma yeteneklerini zayıflattığımızı gördük.

— Belki de yanlış biçimde yardım ettiniz. Yardımın kendisi yanlış değildi.

— Bunu savunan Vaeralar hâlâ var.

— Sen hangisine inanıyorsun?

— Ayrı Akış'a.

— Ama beni kurtardın.

— Evet.

— Çelişkilisin.

— Evet.

İnsanlar çelişkilerini gizlemek için ilkeler kurar. Océane ise ilkesini, çelişkisini ortadan kaldırmadan taşıyordu.

Vaera geometrisine dayanan eser evin denize bakan odasında idi.

Lorenzo ilk yıllarda onu bir süsleme sanmıştı. Sonra baktıkça biçimin değiştiğini fark etti. Çizgiler hareket etmiyordu; ama günün saatine, havadaki neme ve bakış açısına göre aralarındaki ilişki başka türlü algılanıyordu.

Bazı bölümler görünür ışıkla değil polarizasyon, yüzeyin mikrojeometrisi ve zayıf elektromanyetik değişimlerle oluşuyordu.

— Ne anlatıyor? diye sordu Lorenzo.

— “Anlatmak” doğru kelime değil.

— Her zaman doğru kelimeyi bulamam.

— Bir bilincin sürekliliğine ilişkin bir çalışma.

— Ölüm mü?

— Değişim.

Océane, Vaera hafızasının kusursuz olmadığını anlattı. Son birkaç yüz yıl ayrıntılı kalabilir, daha eski dönemler olaylar, ilişkiler ve duygusal durumlar halinde sıkıştırdı.

Belirli bir koku, mekân veya frekans binlerce yıllık bir anıyı yeniden açabilirdi.

— Benimle geçirdiğin yılları da unutacak mısın? diye sordu Lorenzo.

— Ayrıntıların bir bölümü uzaklaşacak.

— Ne kadar?

— Bilmiyorum.

— Ya beni tamamen unutursan?

Océane tabloya baktı.

— Unutmak, bir şeyin hiç yaşanmamış olması değildir. Senin yarattığın değişiklik, seni açıkça hatırlamadığım zamanlarda da kalabilir.

Lorenzo bu cevabı teselli edici bulmadı.

İnsan, sevdiği kişinin içinde isimsiz bir etki olarak kalmak istemez.

Adıyla hatırlanmak ister.

Yıllar sonra Roma'ya döndüğünde tabloyu hafızasından yeniden çizmeye çalışacaktı. Fakat eserin yalnızca görünen katmanlarını hatırlayabilecek, gerisini eksik bırakacaktı.

Duvarına asacağı şey Vaera sanatının kopyası değil, kendi yetersizliğinin resmi olacaktı.

Sofia'nın adı evde sık söylenmiyordu.

Fakat yokluğu her yerdeydi.

Lorenzo doğum günlerini hesaplıyordu. Sekiz yaşındaki kızının dokuz, on, on beş, yirmi yaşına gelişini zihninde canlandırıyordu.

Bazı yıllar ona mektup yazdı.

Hiçbirini göndermedi.

Mektuplarında önce hastalığını anlatıyor, sonra iyileştiğini söylemek zorunda kalıyordu. Tam bu noktada bütün açıklama çöküyordu.

Ölmek üzere olduğu için gitmişti.

Peki neden iyileştiğinde dönmemişti?

Océane bir gün masada biriken mektupları gördü.

— Göndermeyeceksen neden yazıyorsun?

— Söylemem gereken şeyleri anlamak için.

— Anladın mı?

— Hayır.

— O halde göndermemek için sebebin ne?

— Hayatına girip her şeyi yeniden bozmak istemiyorum.

Océane cevap vermedi.

— Bunun korkaklık olduğunu düşünüyorsun, dedi Lorenzo.

— Ne düşündüğümü biliyorsun.

— Söyle.

— Bir insanın gerçeği öğrendiğinde ne yapacağına onun yerine karar veriyorsun.

— Onu koruyorum.

Océane başını hafifçe yana çevirdi.

— Kendini de.

Lorenzo öfkelenildi. Mektupları topladı ve başka bir odaya götürdü.

Fakat atmadı.

Océane de bir daha Sofia'dan söz etmedi.

1991'e yaklaşırken Océane'de küçük değişiklikler başladı.

Duyusal filtreleme daha fazla çaba gerektiriyor, kalabalık yerlerde daha çabuk yoruluyordu. Bazen Lorenzo'nun söylediği bir cümleye geç cevap veriyor; uzak bir titreşim, koku veya elektromanyetik değişim dikkatini istemeden çekiyordu.

Bir sabah kahveyi eline aldı ve uzun süre içmedi.

— Zamanı geldi, dedi.

Lorenzo neyi kastettiğini biliyordu.

Yaklaşık her yirmi yılda bir Vaera bedeni sistemik rejenerasyona giriyordu. Süreç sekiz ila on dört ay arasında değişebilirdi. DNA hasarı, bozulmuş proteinler, metabolik atıklar ve duysal reseptörler yeniden düzenlenecekti.

Bilinç büyük ölçüde kapanacaktı.

Océane savunmasız kalacaktı.

Alplerin altında, bir kaç haftada ulaşılabilen eski bir Vaera alanı vardı. Lorenzo yıllardır oranın varlığını biliyordu

— Ne kadar sürecek? diye sordu.

— Bilmiyorum. On aya yakın olabilir.

— Uyandığında aynı olacak mısın?

— Büyük ölçüde.

— “Büyük ölçüde” yeterli değil.

— Daha kesin bir cevap yok.

Lorenzo kıyıya baktı.

— Seni bekleyeceğim.

Océane ona uzun süre baktı.

— Bunu söylemek zorunda değilsin.

— Yirmi yıldır buradayım.

— Geçmişte kalmış olman, gelecekte de kalacağın anlamına gelmez.

— İnsanlar söz verir ve tutmaya çalışır.

— Sonra değişirler.

— Bu yüzden mi sözlere inanmıyorsun?

— Sözü söyletiği anda gerçek olabileceğini biliyorum. Gelecekteki kişiyi bağlayabileceğine inanmıyorum.

Lorenzo sinirlendi.

— Her şeyi olasılığa çevirmek zorunda mısın?

— Hayır.

Océane yanına geldi ve elini tuttu.

— Ama senden, henüz yaşamadığın on ayın kararını istemiyorum.

Rejenerasyondan önceki son gece birlikte yattılar.

Lorenzo uyuyamadı. Océane'in bedeni yanında sessizdi. Dolaşım ritimlerini göğsünde hissedebiliyordu.

— Korkuyor musun? diye sordu.

— Evet.

— Ölmekten mi?

— Uyanamamaktan. Ya da uyananın benim devamım olmamasından.

Lorenzo ona döndü.

— Bunun olmadığını söylemiştin.

— Sistemlerimiz sürekliliği korumak üzere tasarlandı. Bu, kesinlik değil.

Lorenzo onu öptü.

— Uyandığında burada olacağım.

Océane cevap vermedi.

Bir süre sonra yalnızca:

— Şu anda buradasın, dedi.

Océane rejenerasyona girdikten sonra evin bütün sesleri değişti.

Lorenzo ilk günlerde kendisini meşgul etti. Tekneyi onardı. Kitap okudu. Kahve yaptı. Akşamları iki fincan çıkarıp sonra birini geri kaldırdı.

Océane'in yokluğunda onun için kurduğu bütün hayatın ne kadarının gerçekten kendisine ait olduğunu düşünmeye başladı.

Yirmi yıl boyunca zamanı durmuştu.

Kansere yakalandığı anda hayatından çıkmış, Océane'in yanında başka bir sürekliliğe girmişti. Fakat Roma'da bıraktığı insanlar yaşamaya devam etmişti.

Sofia artık sekiz yaşında değildi.

Otuzuna yaklaşmış bir kadındı.

Lorenzo eski mektupları çıkardı. Her birinde aynı yalanın başka biçimi vardı: Şimdi değil. Biraz daha sonra. Onu korumak için. Doğru zamanı bulduğumda.

Océane'in yanında kalırsa onu terk etmeyecekti.

Fakat Sofia'ya dönmemeyi bir kez daha seçecekti.

Lorenzo, Océane'e haber vermedi.

Bir veda mektubu yazdı ama orda bırakmadı. Çünkü yazdığı her cümle, kararını açıklamaya ve böylece hafifletmeye çalışacaktı. Océane uyanıp boş evi gördüğünde ne yaptığını anlayacaktı.

Tekneye birkaç eşya, eski mektuplar ve Océane'a ait bir eşarp koydu.

Sardinya'dan ayrıldığı sabah deniz sakindi.

Océane aylar sonra uyandığında önce değişimi algıladı.

Mevsim ilerlemişti. hava daha soğuktu. etrafındaki canlı dağılımı farklılaşmıştı. Sardinya'ya döndü.

Evin taşlarında yeni nem izleri, kıyıda başka insanların ayak kokuları vardı.

Lorenzo'nun varlık imzasını aradı.

Bulamadı.

Eve çıktığında eşyalarının bir bölümünün olmadığını gördü.

Teknenin demirlediği yer boştu.

Océane daha önce birçok insan kaybetmişti.

Onların bedenleri yaşlanmış, hastalanmış ve ölmüştü. Ölüm ağırdı ama nedensel olarak anlaşılırdı. Bir süreklilik biyolojik sınırına ulaşır ve kapanırdı.

Lorenzo ölmemişti.

Gitmişti.

Onun yokluğu doğa yasasından değil, seçimden doğuyordu.

Océane ilk kez başka bir bilincin kendisini bırakma hakkıyla karşılaştı.

Koyun önünde uzun süre durdu.

Onu takip edebilirdi. Roma'ya ulaşmak zor değildi. Lorenzo'nun kimyasal izini artık bulamasa bile olasılıklarını modelleyebilir, insan kayıtlarını inceleyebilir ve onu kısa sürede bulabilirdi.

Gitmedi.

Kıyıda hava kararıncaya kadar kaldı. Ertesi sabah Lorenzo'nun fincanını dolaptan çıkarmadı.

Lorenzo Roma'ya döndüğünde kızı Sofia onu hemen affetmedi.

Onu ilk gördüğünde mucizeyle karşılaşmış gibi davranmadı. Bir süre yüzüne baktı. Sekiz yaşında babasız kalan çocuk, yetişkin bir kadının bedeninde hâlâ oradaydı.

İlk sorusu şuydu:

— Ne zamandır iyisin?

Lorenzo yalan söylemedi.

— Yıllardır.

Sofia'nın yüzü değişti.

— Beni çok seviyordun, dedi.

— Evet.

— O zaman seçimini yaptın.

Lorenzo bu cümleye cevap veremedi.

Sofia'yla aralarındaki bağ yıllar içinde yeniden kuruldu ama kayıp yirmi yıl geri gelmedi. Lorenzo onun hayatına dönebildi; çocukluğuna dönemedi.

Sardinya'daki küçük evde ise Océane yaşamaya devam etti.

Lorenzo Roma'daki salonuna, hafızasında taşıdığı Vaera geometrisini yeniden çizmeye çalıştı. Çizgileri hatırladı ama aralarındaki görünmeyen ilişkileri aktaramadı.

Ortaya eksik bir tablo çıktı.

Onu yine de duvara astı.

AYRI AKIŞ

Lorenzo, ölümün bir odaya girdiğinde önce neyi değiştirdiğini bilirdi.

Havaýı deęil.

Işığı da değil.

Ölüm, önce eşyaların anlamını değiştirirdi. Masanın üzerindeki su bardağı, birazdan içilebilecek bir sudan geride kalacak bir nesneye dönüştürdü. Sandalye, üzerinde oturan yer olmaktan çıkar, son kez oturulmuş yer olurdu. Duvar saati zamanı göstermek yerine, bir insanın ne kadar zamanı kalmadığını saymaya başlardı.

Fakat o öğleden sonra ölüm henüz salona girmemişti.

En azından Lorenzo böyle sanıyordu.

Deniz pencerenin önündeki geniş masaya eğilmişti.

Masanın arkasındaki duvarda Lorenzo'nun yıllar önce belleğinden yeniden kurduğu tablo asılıydı.

Lorenzo onu izliyordu.

Yetmiş sekiz yaşında yaşlı bir adam olarak, bir insanın düşündüğü sırada bedeninde meydana gelen küçük değişikliklerin çoğunu tanıyabilirdi. Dikkat yükseldiğinde gözbebeklerinin nasıl genişlediğini, bir kavrayıştan hemen önce nefesin neden tutulduğunu, zihinsel yorgunluğun omuzları hangi sırayla düşürdüğünü bilirdi.

Deniz'de olan şey bunların hiçbirine tam olarak benzemiyordu.

Genç adam bazen öylece duruyor, sonra başını kaldırıp odanın başka bir yerinde bulunmayan bir şeyi izliyordu. Gözleri boşluğa çevrilmiş değildi. Tam tersine, Lorenzo'nun göremediği bir düzeni takip ediyormuş kadar dikkatliydi. Parmakları masanın üzerinde küçük aralıklarla hareket ediyor, üç boyutlu bir nesnenin kenarlarını yokluyormuş gibi havada duruyordu.

Deniz ayağa kalktı. Lorenzo'nun masasından boş bir kâğıt aldı. Önce üç eğri çizdi. Sonra çizgilerin birleşmesi gereken yerde küçük bir açıklık bıraktı.

"Bu boşluk bir yokluk değil," dedi. "Bir serbestlik."

Lorenzo kâğıda baktı.

"Fiziksel anlamda mı?"

"Bilmiyorum."

"Deniz."

"Gerçekten bilmiyorum. Ama ne olmadığını biliyorum." çizgilerin arasındaki açıklığı kısa bir hareketle birleştirdi.

Deniz kâğıda bakınca yüzünü buruşturdu.

"Şimdi sabit bir şekil oldu."

"Önceden de bir şekildi."

"Hayır. Önceden bir ilişkiydi."

Lorenzo, Deniz'in kullandığı sözcükten çok onu söyleme biçimini fark etti. Genç adam bir fikir öne sürmüyordu. Gördüğü bir şeyi tarif etmeye çalışıyordu.

Deniz yeni bir kâğıt aldı.

"İnsan fiziginde kütle uzay-zamanı eğiyor," dedi. "En azından bunu böyle anlatıyoruz. Madde var, geometri onun çevresinde değişiyor, diğer şeyler de o geometri içinde hareket ediyor."

"Basitleştirilmiş biçimiyle."

"Ama burada kütle sebep gibi gösterilmiyor."

Lorenzo cevap vermedi.

Deniz üç yeni çizgi çizdi. Bu kez aralarına küçük noktalar koydu.

"Kütle bir sonuç gibi. Daha doğrusu bizim aynı olaya verdiğimiz adlardan biri. Asıl şey, komşu durumların zamanı birlikte taşıyamaması."

Lorenzo'nun bakışı kâğıtta kaldı.

"Bir senkronizasyon farkından mı söz ediyorsun?"

"Hayır. Evet. Belki." Deniz gözlerini kapadı. "Sözcükler yanlış. Bir olayın nerede bittiğiyle diğerinin nerede başladığına dair anlaşmazlık gibi. Eğer bu fark belirli bir düzende tutulursa..."

Kalemi havada durdu.

Lorenzo istemeden öne eğildi.

“Ne olur?”

Deniz gözlerini açtı.

“Mesafe değişir.”

“Ölçüm mü değişir?”

“Hayır. Mesafe.”

Odadaki saat bir kez tıkladı.

Lorenzo hayatı boyunca bilimin eşliğinde söylenen büyük cümlelerden kuşkulandı.

Madde sonuçtur. Zaman birlikte taşınmaz. Mesafe değişir.

Bunlar çoğu insanın ağızda felsefeyle hezeyan arasında duran, sinanamaz sözler olurdu.

Fakat Deniz’in önündeki çizimler gelişigüzel değildi.

Lorenzo, kanser hücrelerinin çoğalmasını, telomerlerin kısalmasını, yaşlanan dokunun kendi ölümünü nasıl hazırladığını incelemişti. Fizikçi değildi. Yine de bir bilim insanının tehlikeyi bazen kanıttan önce, düşüncenin kurduğu tutarlılıktan tanıyabileceğini biliyordu.

Deniz’in çizdiği düzen, yanlış olsa bile verimli biçimde yanlış görünüyordu.

Doğruysa, çok daha kötüydü.

“Bunu daha önce birine anlattın mı?” diye sordu.

“Kimseye anlatmadım. Ben de yeni anlamaya başlıyorum. Bir SD kartı mektupla gönderdim.”

“Fotoğraflarda bunlar görülüyor mu?”

“Şekiller görülüyor. Ama ilişkiler yok. Kitabın fotoğrafı kitap değil. Sizin tablonuz da değil.”

Deniz duvardaki koyu yüzeye baktı.

“Fakat ikisini aynı odada görünce bir şey değişti.”

“Nedir?”

“Tablonuz bir cevap değil. Bir hatırlama biçimi. Siz bunun ne olduğunu bilmeden doğru bölümlerini hatırlamışsınız.”

Lorenzo’nun boğazı kurudu.

Tabloyu 1991’in kışında yapmıştı. Océane’dan gittikten sonra.

Onunla geçirdiği yirmi yıldan geriye kalan şeyleri insan belleğinin izin verdiği ölçüde korumaya çalışmıştı. Tablo sanat değildi. Yasını, unutmaya karşı kullanabileceği fiziksel bir yüzeye dönüştürme girişimiydi.

Yıllar boyunca hiç kimse onda resimden başka bir şey görmemişti.

Deniz, salona girdikten birkaç dakika sonra açık bırakılması gereken yeri fark etmişti.

Masadaki telefon titredi.

Ses kısa sürdü.

Ekranda numara görünmüyordu.

Lorenzo telefona baktı. Aynı anda göğsünün ortasında, bedeninin kendisinden önce hatırladığı eski bir basınç oluştu.

Deniz başını kaldırdı.

“Açmayacak mısınız?”

Lorenzo telefonu aldı. Koridora çıktı. Çalışma odasının kapısını kapatırken elinin titrediğini gördü.

Telefon ikinci kez çalmadı.

Hat onu bekliyordu.

Lorenzo açtı.

Sessizlik oldu.

Sonra bir kadın adını söyledi.

“Lorenzo.”

Yirmi bir yıl, insan belleğinde birçok şeyi değiştirebilirdi. Bir yüzün ayrıntıları silinir, bir kokunun hangi mevsime ait olduğu unutulur, sevilen birinin yürürken sol ayağını biraz daha dışarı bastığı ancak eski bir film izlendiğinde hatırlanırdı.

Ses başka türlü kalıyordu.

Lorenzo onu ilk hecede tanıdı.

Elini çalışma masasının kenarına koydu.

“Océane.”

Konuşma uzun sürmedi. Océane, Deniz’in Vaeraların varlığını öğrendiği için değil, Kayıt’ın ileri fizik katmanını insan düşüncesine çevirmeye başlayabileceği için, ölüm kararı verildiğini söyledi.

Kitap ve bilinen görüntüler geri alınabilirdi; fakat Deniz’in sinir sistemi artık pasif bir kopya değildi. İnsan fiziğinin kendi tarihsel yoluyla henüz ulaşmadığı uzay-zaman ilişkisine hangi sorulardan gidileceğini taşıyan canlı bir çeviriciye dönüşmüştü. Yanlış ölçekte sınanırsa sonuç, tek bir silahın değil yörüngelerin, kabuk gerilimlerinin ve enerji yoğunluklarının geri döndürülemez biçimde değişmesi olabilirdi.

Öteki seçenekleri değerlendirmişlerdi. Hafızasını değiştirmek kişiliğini içeriden yeniden yazacak ve yine de güvenilir olmayacaktı. Ömrü boyunca kapatmak, bir bilinci mülk haline getirecekti. Yalnızca söz vermesini istemek ise Deniz’in gelecekteki iradesini bugünkü korkusuna bağlamak demektir. Modellerinde hem Deniz’in özgür kaldığı hem de bilginin erken yayılmadığı yeterince güvenli bir yol bulamamışlardı.

Karar bir kurula dağıtılıp kimsenin üstlenmediği bir prosedür olarak bırakılmamıştı. Gri pardösülü Vaera, reddetme hakkı bulunan sorumluluk taşıyıcısıydı ve kararı kabul etmişti. Bu düzen ölümü haklı yapmıyordu; yalnızca onu gerçekleştirenin ‘sistem yaptı’ diyerek saklanması engelliyordu.

Océane, onlar gelene kadar Deniz’i evde tutmasını istedi. Lorenzo yardım etmeyeceğini, Deniz’i böyle bir sona mahkum edemeyeceğini

anladı. Telefonda itiraz etmedi. Sessizliği, tüm olasılıkları kendince hesaplamaya çalıştı.

Sonra salona döndü.

Deniz başını kaldırdı.

“Kimdi?” diye sordu.

Lorenzo hiç duraksamadan cevap verdi.

“Kimse

Deniz, Lorenzo’nun yüzüne birkaç saniye baktı.

Kitabın açtığı yeni algı kanalları, ona insan bedeninde saklanması güç olan şeyleri gösteriyordu. Lorenzo bunu biliyordu. Kalbinin hızlandığını, derisinin altında kanın yön değiştirdiğini, terinin bileşiminin korkuyla birlikte farklılaştığını Deniz’in seçebileceğini düşündü.

Genç adam yine de yalanını yüzüne vurmadı.

Lorenzo onu göndermenin bir kurtarış olmadığını farkettti. Geldiklerinde onları ikna edebilirdi, ya da başka bir çözüm için direnebilirdi.

Lorenzo mutfağa geçti.

“Bir kahve daha ister misin?”

“Gitmem gerek.”

Lorenzo dolabın kapağını açtı. İki fincan çıkardı.

“Yağmur yağmıyor.”

“Yine de gitmeliyim.”

“Kaçacak mısın hâlâ?”

“Artık kaçtığımı sanmıyorum.”

“Ne yapıyorsun?”

“Yakalanacağım yeri seçiyorum.”

Lorenzo kahve makinesine su koydu. Ellerini sabit tutmaya çalışıyordu. İnsan bedeni bazen sahibinden bağımsız biçimde ihanet edebilirdi; bazen de sahibinin yaptığı ihaneti kusursuz bir beceriyle saklardı.

“Bir haftadır beni yakalayınca ne yapacaklarını, öldürmek isteyip istemediklerini bilmiyorum.”

Lorenzo fincanları tezgâha koydu.

Saatin sesini mutfaktan da duyabiliyordu.

“Belki seni öldürmek istemiyorlardır, belki kesin bir kararları yoktur” dedi.

Lorenzo fincanlardan birini ona uzattı.

Deniz fincanı almadı. Zeminden yükselen yoğun titreşimle birlikte odanın kokusu değişti. Sanki bütün dünya biraz sonra kapıdan içeri girecekmış gibi oldu.

Kapı hâlâ boştu. Deniz ağırlığını o yöne verdi; tam hareket edeceksen kilit mekanizmasından hafif bir ses geldi.

Dışarıda yağmur yeniden ince bir sesle başlamıştı. Damlalar pencerenin dış yüzeyinde birleşiyor, cam boyunca yavaşça aşağı iniyordu.

Kapı çalınmadı.

Dışarıdaki kişi kolu indirdi ve kapıyı içeri doğru itti.

Önce gri pardösülü adam girdi.

Deniz onu görür görmez tanıdı. Bedeninin sandalyede gerildiğini Lorenzo da fark etti. Adam, yağmur altında haftalarca yürümüş birine benzemiyordu. Pardösüsünün omuzlarında birkaç koyu damla vardı. Saçları kuruya yakındı. Yüzü, herhangi bir Roma sokağında görüldükten birkaç dakika sonra unutulabilecek kadar sıradandı.

Elinde küçük, siyah bir çanta taşıyordu.

Ardından Océane girdi.

Lorenzo yirmi bir yıl boyunca onu yaşlanmış olarak hayal etmeyi denemişti. Saçlarının tamamen beyazladığını, gözlerinin çevresinde çizgiler oluştuğunu, insan zamanının ona da küçük bir iz bıraktığını düşünmek istemişti. Bunun mümkün olmadığını biliyordu. Yine de zihin, kaybettiği şeyleri kendisine yaklaştırmak için onları değiştirirdi.

Océane değişmemişti.

Yirmi beşlerinde görünüyordu. Kahverengi gözleri önce Lorenzo'ya, sonra Deniz'e çevrildi.

Lorenzo'ya baktığı an bir saniyeden kısa sürdü.

Yirmi yıl, o bakışın içine sığmadı.

Deniz ayağa kalktı.

Kafede gördüğü kadını, Lorenzo'nun telefondan döndüğündeki kokusunu ve Lorenzo'nun birlikte yaşadığı kadının Oceane olduğunu aynı anda anladı. Lorenzo'ya baktığında açıklama istemedi. Yaşlı adamın yüzünde, seçimini çoktan yapmış birinin utancı var gibiydi.

Océane kapıyı kapattı. Gri pardösülü Vaera siyah çantayı elinde tutuyordu.

Deniz önce kapıya yöneldi. Hareketi ani değildi; sandalye ile sehpa arasındaki açıklığı, gri pardösülünün ağırlık merkezini ve Océane'in durduğu açıyı ölçtü. Sonra bir adımda hızlandı.

Gri pardösülü Vaera yalnızca yarım adım attı. Deniz'in kolunu ekleminden incitmeden yakaladı ve bütün ivmesini yana çevirdi. Deniz omzuyla duvara çarptı. Hemen yeniden doğruldu. İkinci hamlede pencereye ulaşmayı denedi; Océane önüne geçti.

Dışarı bağırabilirdi. Karşı dairenin kapısı açılır, bir komşu koridora çıkardı. Fakat o zaman odadaki ölüm yalnız kendisine ait kalmayabilirdi. Deniz nefesini tuttu, sesini içeride bıraktı ve başka bir yol aradı.

Yoktu.

Bu fark ediş onu uysallaştırmadı. Zihninde Işıl'ın adresini, Matteo'nun çantasındaki gecikmeyi, Joe'nun Londra'da kalacağı evi ve kitabın saklandığı duvarı birbirinden ayırdı. Onlardan hiçbirini yüzüne taşımamaya çalıştı. Kitabı ve kartı bulduklarını bilmiyordu. Son dakikasında koruyabildiği tek şey bilgiydi; onu veremezdi.

Gri pardösülü Vaera çantayı açtı. Metal ya da cam olmayan mat bir kapsül ile koyu renkli ince bir şerit çıkardı. Renksiz sıvıyı şeride değdirdiğinde odaya ıslak taş, ezilmiş yaprak ve metal üzerinde kuruyan deniz suyu gibi hafif bir koku yayıldı.

Deniz kokuyu herkesten önce ayırdı. Bacakları kaçmak için yeniden gerildi. Gri pardösülü Vaera bileğini tuttu; bu kez hareketin amacı onu yönlendirmek değil durdurmaktı. Şeridi burnunun altındaki deriye bastırdı.

Deniz başını çevirmeye çalıştı. Bir an kurtuldu, havayı içine almamaya çalıştı; sonra Vaera çenesini sabitledi. İlk soluk bedeninin istemsiz yenilgisiydi.

Gözbebekleri genişledi. Dizleri çözüldüğünde Lorenzo bir adım atacak gibi oldu, fakat yerinden kalkamadı. Sanki bedeni ve düşünceleri felç olmuştu. Onlarla konuşması, ikna etmesi, Deniz'i bu sondan kurtarması gerekiyordu. Hiçbir şey yapamadı. Deniz yere düşmedi; gri pardösülü Vaera onu koltuğa yavaşça oturttu.

Deniz gözlerini kapatmadı.

Korku hâlâ oradaydı. Haftalardır süren yorgunluk, göğsündeki eski ağırlık ve kendisine karşı acımasız sesi son anda mucizevi biçimde silinmedi. Ama bunların yanında artık açık bir irade vardı. Annesinin telefondaki telaşını, babasının susuşunu, Işıl'ın sakin sesini, Ada'nın gülüşünü, Matteo'nun kötü şakalarını, Chiara'nın eline yapıştırdığı yara bandını, Yusuf'un plansız şehirlerini ve henüz ulaşip ulaşmadığını bilmediği Londra zarfını ve Joseph'i düşündü. Bunların devamını görmek istiyordu.

Océane Deniz'e yaklaştı. Lorenzo onun yüzünde merhamet aradı; bulduğu şeyin adını koyamadı.

Océane eğildi.

“Korkma,” dedi.

Deniz'in göğsü son kez yükseldi.

Deniz, yaşamak istediği gün öldü.

SON

MEKTUP

Oceane'a,

Ben aşka inanmayan bir adam değildim.

Daha kötüsüydim: Aşkı anladığıma inanıyordum.

Onu hücrelerin birbirine gönderdiği kimyasal mesajlar, bedenin çoğalma isteği, yalnız kalma korkusu ve insanın kendi süreksizliğine karşı kurduğu ortaklık olarak görüyordum. İnsanlar birbirlerine “Sonsuza kadar” derken aslında ölümlerinin farkında olduklarını itiraf ediyorlardı. Bir ev kuruyor, çocuk yapıyor, birbirlerine adlar veriyor ve böylece varlıklarının biraz daha uzun süreceğine inanıyorlardı.

Bana anlamsız geliyordu.

Aileyi, insanın doğduğu evden çıkıp aynı yapıyı başka bir yerde tekrar kurması olarak görürdüm. Çocuk sahibi olmak, kendi ölümünü kabullenemeyen bedenin genlerini geleceğe göndermesiydi. Evlilik ise korkuya hukuk kazandırmak, iki insanın değişmeyeceklerine dair birbirlerine yerine getiremeyecekleri bir söz vermesiydi.

Elena'yla evlenirken bile bunları düşünüyordum.

Ona saygı duyuyordum. Zekâsına, dürüstlüğüne, insanların kusurlarını hemen cezalandırmayan sakinliğine... Onu incitmek istemedim. Birlikte iyi bir hayat kurabileceğimizi düşündüm. Aynı kitaplardan hoşlanıyor, bazı konularda aynı şeylere öfkeleniyor, birbirimizin sessizliğine dayanabiliyorduk.

Bunun aşk için yeterli olduğunu sandım.

Belki başka insanlar için yeterliydi.

Benim için olmadı.

Evliliğimiz büyük bir ihanet, şiddet veya nefret yüzünden sona ermedi. Daha sıradan ve daha acımasız bir nedenle dağıldı: Ben orada tam olarak bulunmadım. İşimden arta kalan zamanımı eve getiriyor, sonra buna bir hayat diyordum. Elena benimle konuşurken zihnimin bir bölümü laboratuvarda kalıyordu. Birlikte yemek yerken hücre ölümünü, tümör baskılayıcı genleri ve ertesi gün okuyacağım raporu düşünüyordum.

Beni hemen terk etmedi.

Önce bekledi.

Sonra beklemekten vazgeçti.

Ayrıldığımızda birbirimizden nefret etmedik. Belki bu yüzden ayrılık daha ağırdı. İnsan öfkelendiği kişiyi hayatından çıkarmakta zorlanmaz. Saygı duyduğu birini mutsuz ettiğini bilerek gitmek daha sessiz bir suçtur.

Sofia doğduğunda ise hakkımda bildiğim ilk büyük şey yanlış çıktı.

Çocuk sahibi olmanın anlamsız olduğunu düşünüyordum. Sonra onu ilk kez kucağıma aldım.

O an gökyüzü açılmadı. Tanrı'ya inanmadım. Evrenin bana bir amaç gönderdiğini düşünmedim. Yalnızca, varlığını birkaç dakika önce hissettiğim bu küçük insanın başına gelecek her şeyin artık beni ilgilendirdiğini hissettim.

Bu karar değildi.

Fikir değildi.

Biyolojinin açıklayabileceği ama açıklayarak küçültemeyeceği bir bağı.

Sofia büyüdükçe hayatımın merkezi oldu. Çalışırken eve dönüş saatini düşünüyordum. Sokakta bir çocuk ağladığında sesini onunkine benzetiyordum. Hastalandığında kendi bedenimden vazgeçip acısını alabilmeyi istiyordum.

Bir insanın başka bir insanı bu kadar sebepsiz sevebileceğini bilmiyordum.

Elena'yla evliliğimiz yürümemişti ama Sofia sayesinde iletişimimiz devam etti. Elena'ya duyduğum saygı kaybolmadı. O, benim başaramadığım sürekliliği Sofia için kuruyordu. Ben baba olmayı öğrenirken o çoktan anne olmanın gündelik yükünü taşıyordu.

Sonra kanser olduğumu öğrendim.

Ve hayatımın merkezi olduğunu söylediğim çocuğu bıraktım.

Bunu onu korumak için yaptığımı söyledim. Ölümümü izlemesin, beni hastane yatağında küçülürken görmesin, son anlarında bedenimin çöküşü kalmasın istedim.

Bunların hepsi doğruydı.

Ama eksikti.

Ben de korkuyordum.

Sofia'nın gözlerinde ölmekten korkuyordum. Bir çocuğun, babasının onu bırakmasını değil de yok oluşunu izlemesinin daha ağır olacağına onun adına karar verdim.

Sonra denize açıldım.

Dünyayı görmek istediğimi söyledim. Gerçekte bildiğim dünyadan kaçıyordum.

Ve seni buldum.

Hayır.

Sen beni buldun.

Ben seni arayacak halde değildim. Teknenin zemininde, ateşin, susuzluğun ve hastalığın içinde yatıyordum. Dünyayı dolaşmak için çıktığım yolculuğun ilk ayında Sardinya kıyısına sürüklenmişim. Ölümüm için güzel bir manzara seçtiğimi bile söyleyemeyecek kadar bilincimi kaybetmişim.

Sen beni denizin içinden gördün.

Beni kıyıya çıkardın.

İyileştirdin.

Sonra bütün kadınları anlamsız hale getirdin.

Bu cümleyi kurmak Elena'ya, hayatımda bulunmuş diğer kadınlara ve belki sana karşı bile haksızlık gibi geliyor. Çünkü onların değersizleştiğini söylemek istemiyorum. Sen onlardan daha güzel, daha zeki veya daha kusursuz olduğun için olmadı.

Senin yanında kıyasın kendisi anlamını kaybetti.

Sana kadar bir kadında sevilebilecek özellikler bulunduğunu düşünürdüm. Birinin güzelliğine, zekâsına, sesine, mizahına, bana davranışına bağlanabileceğimi sanırdım. Aşkın bu parçaların toplamından doğduğunu düşünürdüm.

Sende parçaları birbirinden ayıramadım.

Seni yüzünden bağımsız sevmemedim ama yalnız yüzünü de sevmedim. Sesini duymak istiyordum ama sesinin söylediği şeylerden fazlası değildi bu. Elleri bakıyor, saçlarının arasındaki beyaz telleri görüyor, güldüğünde diş etlerinin ortaya çıkışını seviyordum. Sonra denize baktığın bir anda, senin önümde duran bedenden ibaret olmadığını hatırlıyordum.

On bir bin yıllık bir sürekliliğin karşısındaydım.

Ben seni tanımadan önce şehirler kurulmuş ve yıkılmıştı. Sen benim dilim doğmadan önce başka dillerde yaşamıştın. Benim tarih dediğim şeyin büyük bölümünü hatıra olarak taşıyordun.

Buna rağmen küçük bir mutfakta benimle sevmemene rağmen kahve içiyordun.

Seni anlamam mümkün değildi.

Belki sana bu yüzden âşık oldum.

Ya da insan, anlayamadığı şeye duyduğu teslimiyeti aşk sanmaya özellikle yatkındır.

Bunu çok düşündüm.

Sana duyduğum şey minnet miydi? Beni ölümünden kurtardığın için mi sana bağlandım? Yeniden doğduğumu ve seni bu yeni hayatın nedeni olarak gördüğümü mü sanıyordum?

Eğer yalnız minnet olsaydı zamanla azalırdı.

Azalmadı.

Tam tersine, iyileştikçe büyüdü.

Ölüm döşeğindeki bir adamın kurtarıcısına bağlanması anlaşılabilir. Ama ben yeniden yürümeye, yemek yemeye, tekneyi onarmaya ve kendi kararlarımı vermeye başladığımda da sabah gözlerimi açar açmaz seni arıyordum.

Denize gittiğinde dönüşünü bekliyordum.

Pazara yalnız indiğinde ne zaman geleceğini hesaplıyordum.

Başka bir odada bulunduğu sesini dinliyordum.

İnsanların yanında bana nasıl baktığını, adımı söylerken sesindeki küçük farkı, benimle yalnızken sessizliğinin nasıl değiştiğini anlamaya çalışıyordum.

Senin yanında bulduğum huzuru daha önce hiçbir yerde bulmadım.

Çünkü senin yanında kendimi açıklamak zorunda değildim.

Bu bazen korkunçtu. Bedenimin söylediklerini benden önce duyuyordun. Sana kızdığımda bunu saklayamıyordum. Kışkandığımda, korktuğumda, arzuladığımda, utandığımda... Kalbim, solunumum ve deri kimyam benden önce konuşuyordu.

Başka insanların yanında insan kendisini düzenler. Ne kadarını göstereceğine karar verir. Kırılганlığını cümlelere dönüştürür, bazılarını çıkarır, bazılarını daha kabul edilebilir hale getirir.

Senin yanında bunu yapamıyordum.

Ve bir süre sonra yapmaktan vazgeçtim.

Belki huzur dediğim şey buydu: İlk kez birinin yanında kendimi savunmayı bırakmışım.

Fakat sen beni bütünüyle algılarken ben sana baktığımda yalnızca izin verdiğin şeyi görebiliyordum.

Benim aşkım bedenimde açık bir olaydı. Kalbimi hızlandırıyor, sesimi değiştiriyor, seni başka insanlardan ayırıyor, yokluğunda acı yaratıyordu. Sen bunu kelimelerimden önce biliyordun.

Ben ise senin için ne olduğumu bilmiyordum.

Hâlâ bilmiyorum.

Beni neden yanında tuttuğunu yüzlerce kez düşündüm.

Merak mıydım?

Binlerce yıl insanlarla yaşamış bir varlık için farklı bir örnek mi?

Kurtardığın için sorumluluğunu üstlendiğin yaralı bir hayvan mı?

İnsanları anlamak için uzun süre gözlemlediğin tek bir beden mi?

Yalnızlığını hafifleten kısa ömürlü bir arkadaş mı?

On bir bin yıllık yaşamında yirmi yıl ne kadardı? Benim yetişkin hayatımın büyük kısmı, senin için uzun bir mevsimden ibaret olabilir miydi?

Ben sana ömrümü veriyordum.

Sen bana zamanının küçük bir parçasını.

Bunu düşündüğümde utanıyordum; çünkü sevgi muhasebe değildi. Ama insan kalbi adil değildir. Verdiği şeyi büyütür, karşısındakinin verdiği şeyi ölçer.

Sana “Beni seviyor musun?” diye sorduğumda, aslında bir kelime istemişiyordum.

Benim sevdiğim biçimde sevmeni istiyordum.

Bedeninin beni arzulamasını, başkasını düşünme ihtimalinden rahatsız olmanı, yokluğumda huzursuz olmanı, beni kendine ait hissetmeni istiyordum.

Senin doğanda bulunmayan şeyleri sevgimin kanıtı olarak senden talep ediyordum.

Bu sana karşı adil değildi.

Senin beni bir insan kadının seveceği gibi sevememen, sevmediğin anlamına gelmiyordu. Ama bunu aklımla bilmek bedenimdeki eksikliği ortadan kaldırmıyordu.

Elini tuttuğumda elini çekmiyordun.

Sana sarıldığımda bedenini benden uzaklaştırmıyordun.

Seni öptüğümde, birlikte olduğumuzda bunun benim yakınlık dilim olduğunu biliyor ve bana o dilde karşılık vermeyi seçıyordun.

Fakat bazen, seçığın şeyin arzu değil şefkat olduğunu düşünüyordum. Sana dokunduğumda benim sevincimi hissettiğin için bana izin verdiğini, aynı sevinci yaşamadığını biliyordum.

Bu bilgi bazı geceler dayanılmaz hale geliyordu.

Yanımda yatıyor, yüzüne bakıyor, nefesindeki kimsede olmayan o kokuyu içime çekiyor ve senin için fazla küçük bir şey istediğimi düşünüyordum. On bir bin yıllık bir varlıktan, bir insan erkeğinin bedenini arzulamasını bekliyordum.

Sonra tersini düşünüyordum:

Belki de isteğim küçük değildi.

Belki bir başkasının bedeninde kendi öneminin kanıtını aramak, insan aşkının en büyük kibridir.

Sana birkaç kez “Beni seviyor musun?” diye sordum.

Sen uzun süre cevap vermedin.

Sonunda:

“Sen bende kalıyorsun,” dedin.

Bu cümle beni önce öfkелendirdi.

Çünkü “evet” demeni istiyordum.

İnsanların milyonlarca kez söyleyip çoğu zaman yerine getirmediği o basit kelimeyi, senin ağzından duymaya ihtiyaç duyuyordum.

“Bu ne demek?” diye sordum.

“Bir karar verdiğimde varlığın olasılıkları değiştiriyor,” dedin. “Bir yere baktığımda senin orada ne göreceğini de düşünüyorum. Uzun süre dönmediğinde çevre aynı kalıyor ama benim onu algılama biçimim değişiyor.”

Bunun benim istediğim aşk olmadığını düşündüm.

Yıllar sonra, bana verebileceğin en büyük cevabın bu olduğunu anladım.

Senin için sevgi sahip olmak değildi.

Bir başka bilincin, senden sonraki bütün kararlarının içinde görünmeyen bir iz bırakmasıydı.

Ben senin içinde kalıyordum.

Belki bir Vaera’nın bir insana verebileceği “Seni seviyorum” buydu.

Yine de emin olamadım.

Senden emin olamadığım için zaman zaman uzaklaşmaya çalıştım. Tekneye bindim. Günlerce kıyıya dönmedim. Başka limanlarda kaldım. Kendime senden uzakta da yaşayabileceğimi kanıtlamaya çalıştım.

Bazen başka insanlarla konuştum.

Onların yanında insan ölçülerine geri dönebileceğimi düşündüm.

Aynı hızda yaşlanacağım, aynı kelimeleri kullanacağım, ne hissettiklerini yüzlerinden tahmin edeceğim birini sevebilirdim.

Yapamadım.

Onları seninle kıyaslamamaya çalıştım. Bu haksızlıktı. Hiçbiri on bir bin yaşında değildi. Hiçbiri denizi bütün akıntılarıyla aynı anda hissedemiyordu. Hiçbiri bir insanın korkusunu kokusundan anlayamıyordu.

Ama asıl mesele bunlar değildi.

Onların yanında kendimi yeniden anlatmak zorunda kalıyordum.

Senin yanında susabildiğim kadar kimsenin yanında susamıyordum.

Sana döndüm.

Her defasında.

Bazen bunun sadakat olduğunu düşündüm. Sonra sadakatin bir seçim olması gerektiğini fark ettim. Benimki seçim değildi. Başka birini sevme ihtimali, seninle yaşadktan sonra içimde kapanmıştı.

Sevgime ölene kadar sadık kalacağımı biliyorum.

Bunu ahlaklı olduğum için değil, başka türlü olamayacağım için biliyorum.

Bu evden ayrıldıktan sonra da değişmeyecek. Sofia'ya dönsem, Roma'da yaşlansam, bir daha seni görmesem bile değişmeyecek. Bir gün beni hatırlamayacak kadar uzun yaşasan da ben kalan ömrümü sana ait bir iç mekânda geçireceğim.

Bu düşüncenin içinde hem güzellik hem aşağılanma var.

Çünkü ben bütün geleceğimi sana verdim.

Sen ise geleceğinin ne kadarında beni taşıyacağını bilmiyorsun.

Senden önce yaşamış insanların adlarını düşündüm. Benden önce sevdiğin dostları, ölümelerini izlediğin insanları, insanlık tarihinde kullandığın diğer isimleri...

Senden sonra yaşayacakları düşündüm.

Ben öldüğümde sen hâlâ burada olacaksın. Belki binlerce yıl daha denize girecek, başka şehirlerde başka adlarla yaşayacak, başka insanlara bağlanacaksın.

Bunu kıskandım.

Bir erkeği değil.

Zamanı kıskandım.

Senin geçmişini kıskandım çünkü içinde yoktum. Geleceğini kıskandım çünkü büyük kısmında bulunmayacağım. Denizleri bile kıskandım. Ona benden önce aittin ve ben öldükten sonra da ona döneceksin.

İnsan sevdiği kişinin geçmişini sahiplenemez.

Ben senin binlerce yılını sahiplenmek istedim.

Bu, aşkımın içindeki çirkinlikti.
Bir gün sana:

“Ben öldüğümde ne olacak?” diye sordum.

“Öleceksin,” dedin.

İnsanların teselli için söylediği güzel yalanları bilmiyor değildin.
Yalnızca bana söylemedin.

“Sen ne yapacaksın?”

“Yaşamaya devam edeceğim.”

Bu cevabın doğruluğundan nefret ettim.

“Beni unutacak mısın?”

“Ayrıntıların bir bölümü zamanla uzaklaşacak.”

Sanki biri göğsümü açıp içindeki en çocukça korkuyu masaya
koymuştu.

“Adımı da mı?”

“Bilmiyorum.”

Sinirlendim.

Sonra yıllardır en çok değer verdiğim cevabın “bilmiyorum” olduğunu
hatırladım. Bilim insanı olarak istediğim dürüstlük, âşık olduğumda
zalimlik gibi gelmişti.

Ben sonsuz bir söz istiyordum.

Sen bana hafızanın bile maddi bir sınırı olduğunu söylüyordun.

Seni bu yüzden de sevdim belki.

Beni rahatlatmak için gerçekliği değiştirmedin.

Ama Sofia vardı.

Seni düşündüğüm her anın arkasında o duruyordu.

Sardinya’daki evde sabah gözlerimi açıyor, yanında huzur buluyor ve
aynı anda Roma’da bensez uyanan kızımı düşünüyordum.

Yaşını hesaplıyordum.

Dokuz.

On.

On sekiz.

Yirmi.

Her doğum gününde onun hayatından bir yıl daha eksiliyordum.

İnsan kendi çocuğunun büyümesini uzaktan hesaplamamalı.

Sesinin nasıl değiştiğini, yüzünün neye benzediğini, nelerden
korktuğunu bilmiyordum. İlk gençliğinde kime âşık olduğunu, okuldan
eve ağlayarak gelip gelmediğini, hasta olduğunda kimi çağırdığını
bilmiyordum.

Beni çağırmadığını biliyordum.

Çünkü ona beni çağırabileceği bir yer bırakmamıştım.

Sana sarıldığım zamanlarda bile aklıma Sofia geliyordu. Bu sana karşı
suç gibi geliyordu. Sofia’yı düşündüğüm anlarda seni özliyordum. Bu da
ona karşı suçtu.

İki kişiyi aynı anda sevmek, sevgiyi büyütmedi.

Beni ikiye böldü.

Sofia beni dünyaya bağlayan ilk insandı.

Sen ise dünyada kalmak isteşimin biçimini değıştirdin.

Kızım bana bir başkasının hayatından sorumlu olmanın ne demek olduğunu öğretti.

Sen bana kendi hayatımı gerçekten istemenin ne demek olduğunu öğrettin.

Biriniz sorumluluğumdu.

Diğeriniz, varlığımın ilk kez huzur bulduğu yer.

Bunu söylediğim için kendimden nefret ediyorum. Çünkü bir çocuğun sevgisini sorumluluk, bir aşkı ise huzur diye ayırmak, sanki birini görev diğerini özgürlük haline getiriyor.

Sofia görev değildi.

Onu seviyordum.

Ama ona dönmek, yaptığım şeyle yüzleşmek anlamına geliyordu. Senin yanında kalmak ise her sabah yeniden seçebileceğim bir mutluluk sunuyordu.

Belki de aranızdaki tercihi imkânsız hale getiren yalnızca aşk değildi.

Benim korkaklığımı.

Sofia'nın karşısına çıkarsam bana soracağı şeyi biliyordum:

“Neredeydin?”

Ölmekten korktuğumu söyleyebilirdim.

Onu koruduğumu sandığımı söyleyebilirdim.

Peki iyileştikten sonraki yılları nasıl açıklayacaktım?

“Seni seviyordum ama başka birinin yanında kalmayı seçtim.”

Gerçek buydu.

Aşkın büyüklüğü bu cümleyi daha az acımasız yapmıyordu.

Seni seviyor olmam beni masumlaştırmıyordu.

İnsan büyük bir aşk yaşadığında, onun diğer bütün ahlaki yükümlülükleri askıya almasını istiyor. Böyle bir aşkın kendisini haklı çıkaracağına inanıyor. Romanlar bize bunu öğretiyor: Yeterince büyük seversen terk edişin cesaret, ihanetin kader, bencilliğin tutku olur.

Oysa gerçek hayatta bir duygunun büyüklüğü, verdiği zararı küçültmez.

Bazen büyütür.

Ben sana her gün biraz daha âşık olurken Sofia'nın hayatından her gün biraz daha çıkıyordum.

Mutlu olduğum günlerde vicdanım daha çok acıyordu.

Çünkü acı çeksem, en azından fedakârlığım varmış gibi hissedebilirdim. Senin yanında mutsuz olsaydım, uzaklığımı bir cezaya dönüştürür ve böylece kendimi affedebilirdim.

Ama mutluydum.

Hayatımda ilk kez, olduğum yerden başka bir yere gitmek istemiyordum.

Sabah sen denizden döndüğünde saçlarından yere damlayan suyu görmeyi seviyordum. Kahveyi gereğinden uzun koklamayı, bir insanın söyleyeceğı şeyi önceden anladığın halde sabırla bitirmesini beklemeni, bir müzisyen yanlış notaya bastığında dış etlerini görmeyi seviyordum.

Geceleri yanımda yatmanı seviyordum.

Senin uykuya ihtiyacın yoktu. Yanımda kalman biyolojik bir zorunluluk değildi. Bu yüzden orada bulunman, bana söylediğın bütün cümlelerden daha anlamlıydı.

Bir sabah bana:

“Sen uyurken burada olmak hoşuma gidiyor,” dedin.

O cümleden sonra senden bir daha “Seni seviyorum” istememem gerekirdi.

Ama istedim.

Çünkü insan kendisine verilmiş gerçek sevgiyi kabul etmek yerine, tanıdığı biçimi talep edebiliyor.

Senin sevgini sürekli insan diline çevirmeye çalıştım. Çeviride kaybolan her şeyi eksiklik sandım.

Bu sana karşı haksızlığımdı.

Sen benden Sofia’yı bırakmamı istemedin.

Yanımda kalmamı da istemedin.

Hatta zaman zaman dönmem gerektiğini söyledin. Sofia’ya yazdığım fakat göndermediğim mektupları gördüğünde, onun adına karar verdiğimi söyledin.

Haklıydın.

Beni yanımda tutan sen değildin.

Ben gidemedim.

Bunu sana yüklemek kolay olurdu. Güzelliğine, gizemine, beni kurtarmış olmana, Böyle bir varlıktan kim vazgeçebilir?” diyebilirdim.

Ama karar yine benimdi.

Sana haksızlık ettiğim başka bir yer de buydu: Yanımda kalmayı seçiyor, sonra seçimin suçunu aşkımızın kaçınılmazlığına yüklüyordum.

Sanki seni sevmem irademi ortadan kaldırmıştı.

Oysa her sabah kalıyordum.

Her gün yeniden.

Bazen senden uzaklaşarak seni sınadım. Tekneye bindim, günlerce dönmedim. Peşimden gelip gelmeyeceğini görmek istedim.

Sen gelmedin.

Bunu önce sevgisizlik sandım.

Sonra, gitme hakkıma benden daha çok saygı duyduğunu anladım.

Ben senin beni durdurmanı istiyordum. Böylece kalmak benim seçimim olmayacaktı. Sofia’ya dönmeyişimin sorumluluğunu taşıman için sana fırsat veriyordum.

Sen kabul etmedin.

Beni özgür bıraktın.

Özgürlük bazen sevginin en ağır biçimidir. Çünkü insana suçlayabileceği kimse bırakmaz.

Senin yanında kalırsam sana adil olmadığımı düşünüyordum.

Çünkü senden doğanda olmayan bir aşkın kanıtlarını istiyordum.

Kendi kısa ömrümü senin uzun hayatının merkezi yapmaya çalışıyordum. Geleceğini kıskanıyor, benden sonra da yaşayacak olmanı kişisel bir terk ediş gibi hissediyordum.

Sofia'ya da adil değildim.

Babası hayattaydı.

Sağlıklıydı.

Her sabah kahve içiyor, denize açılıyor, sevdiği varlığın yanında uyuyordu.

O ise babasının öldüğünü sanıyordu.

Bazen üçüncü bir yol aradım.

Seni Roma'ya götürmek.

Sofia'ya gerçeği anlatmak.

Hayatımın iki parçasını aynı yerde birleştirmek.

Ama bunun neden mümkün olmadığını düşündüğümde her seferinde yeni gerekçeler buldum. Senin kimliğin, Vaeraların gizliliği, Sofia'nın güvenliği, Elena'nın hayatı, benim yıllardır ortadan kaybolmuş olmam...

Bunların hepsi gerçek engellerdi.

Yine de bugün biliyorum ki en büyük engel, hayatımın iki gerçeğinin birbirine bakmasına dayanamayışımı.

Sofia seni görse ne anlayacaktı?

Babası ölümden dönmüş ve ona gelmek yerine başka birinin yanında yirmi yıl yaşamıştı.

Sen Sofia'yı görsen ne anlayacaktın?

Beni kurtararak mümkün kıldığın hayatın, bir çocuğun hayatında nasıl bir boşluk bıraktığını.

Ben ikinizin de gözünde aynı anda görünmekten korktum.

Bu yüzden tercihi erteledim.

Ertelemenin tarafsızlık olmadığını bile bile.

Seninle geçirdiğim her yıl bir seçimdi.

Sofia'dan uzak geçirdiğim her yıl da.

Şimdi sen uyuyorsun.

Dağların altında o karanlık alanda, bedeninin kendisini yenilerken bilincin büyük ölçüde kapalı. Sana seslensem duymayacaksın. Elini tutsam beni algılamayacaksın.

Yirmi yıldır ilk kez kararımı bedenimden önce öğrenemiyorsun.

Belki bu yüzden gidebiliyorum.

Belki bu da korkaklık.

Uyanık olsaydın gitmeme engel olmazdın. Bunu biliyorum. Yalnızca bana bakardın. Kalbimin ritminden, terimin kimyasından ve nefesimin arasındaki boşluklardan kararımı anlardın.

Beni durdurmaman, gitmeyi daha da zorlaştırırdı.

Bu yüzden sen uyurken ayrılıyorum.

Roma'ya dönüyorum.

Sofia'ya.

Sofia'ya döndüğümde beni kabul edip etmeyeceğini bilmiyorum.

Affetmesini beklemeye hakkım yok.

Belki kapıyı yüzüme kapatacak. Belki yalnızca “neden döndün?” diye soracak ve vereceğim cevap aramızda geri alınamayacak yeni bir yara açacak.

Yine de gitmeliyim.

Çünkü onu sevdiğimi söylemenin, hayatında bulunmadığım sürece ne kadar boş olduğunu nihayet anladım.

Seni de seviyorum.

Bu cümle artık gitmemi engellemek yerine, gidişimin bedelini büyütüyor.

Seni, bir insanın başka bir varlığı sevebileceği bütün yollarla seviyorum.

Bedenimle.

Aklımla.

Korkumla.

Hayranlığım.

Sana yetişemeyeceğimi bilerek.

Seni bütünüyle anlayamayacağımı bilerek.

Ben öldükten sonra yaşayacağımı, belki bir gün yüzümü tam olarak hatırlamayacağımı bilerek.

Beni, benim seni sevdiğim gibi sevmediğini bilerek.

Başka bir kadına bakıp sende bulduğumu aramayacağımı biliyorum.

Bu evden ayrıldığımda, bir daha kimsenin yanında senin yanında olduğum kadar bütünüyle bulunamayacağımı da biliyorum.

Sofia'ya döndüğümde seni çok özleyeceğim.

Hangi hayatı seçersem seçeyim, diğerinin hayaleti benimle yaşayacak.

Masum kalabileceğim bir yol yok.

Belki aşk hakkında öğrendiğim en doğru şey budur.

Aşk insanı iyi bir insan yapmaz.

Onu haklı çıkarmaz.

Sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Yalnızca seçimlerinin başkalarının hayatında ne kadar derin iz bırakabileceğini artırır.

Seni sevdiğim için Sofia'ya yaptığım şey daha anlaşılır olabilir.

Daha doğru olmaz.

Sofia'yı sevdiğim için şimdi seni bırakıyorum.

Bu da sana vereceğim acıyı azaltmaz.

İkinizi de seviyorum.

Biriniz bana kim olmam gerektiğini hatırlatıyor.

Diğeriniz kim olduğum halde sevilebileceğimi hissettiriyor.

Bu yüzden yirmi yıl boyunca parçalandım.

Şimdi parçalardan biriyle gidiyorum.

Diğerini burada, senin yanında bırakıyorum.

Océane, bu mektubu sana bırakmayacağım.

Uyandığında masanın üzerinde bulmayacaksın. Sana açıklamamı, gerekçelerimi ve aşkımı bırakarak yokluğumu daha katlanılır hale getirmeye çalışmayacağım.

Çünkü bu mektubu burada bırakırsam, sözcüklerimi seninle arama koymuş olurum. Seni terk ederken bile vereceğin hükmü yönetmeye, beni anlamamı sağlamaya ve belki de beni affetmeni istemeye çalışmış olurum.

Buna hakkım yok.

Uyanacaksın ve ben burada olmayacağım.

Önce yalnızca bu gerçeğe sahip olacaksın.

Ne hissettiğinin, hakkımda ne düşündüğünün ve beni arayıp aramamanın kararı sana ait olacak.

Mektubu yanımda götüreceğim.

Roma'daki evimde saklayacağım.

Bir zarfa koyup üzerine yalnızca şunu yazacağım:

Océane'a.

Ben yaşarken o zarfı hiç açmayacaksın.

Belki varlığından bile haberin olmayacak.

Böylesi daha doğru.

Çünkü yaşarken bu mektubu okursan, içimde hâlâ affedilmeyi bekleyen adam bulunacak. Verdiğin her cevap hayatımın geri kalanını değiştirecek. Sana sevgimi anlatırken karşılığında bir şey istemediğimi söylesem bile, senin anlayışını bekleyeceğim.

Öldüğümde ise senden alabileceğim hiçbir şey kalmayacak.

Affin beni rahatlatmayacak.

Öfken beni cezalandırmayacak.

Sessizliğin beni korkutmayacak.

O zaman bu mektup ilk kez yalnızca sana ait olabilir.

Öldüğümü bir biçimde öğreneceğini düşünüyorum.

Belki yıllar sonra Roma'ya gelirsin. Belki masamın çekmecesinde, üzerinde adın bulunan zarfı bulursun.

Beni ne kadar hatırlayacağını bilmiyorum.

Sesimi, yüzümü, kahveyi nasıl yaptığımı teknede gereksiz yere düzelttiğim halatları, sana aynı soruyu farklı cümlelerle tekrar tekrar sormamı...

Belki ayrıntıların bir bölümü çoktan uzaklaşmış olur.

Ama bir gün bu mektubu okursan bilmeni istediğim şey şu:
Senden ayrıldığım için seni daha az sevmedim.
Seni sevdiğim için de ayrılığım doğru olmadı.
Ben yalnızca çok geç kalmış bir sorumluluğa doğru gittim.
Bunun seni üzeceğini bile bile.
Sana veda edemediğim için değil, uyanırken gözlerine bakıp gidecek
kadar cesur olmadığım için sen uyurken ayrıldım.
Bu benim korkaklığım.
Ama sana duyduğum şey korkaklık değil.
Hayatımda ilk kez gerçekten aşktı.
Seni tanımamış bir hayat daha masum olabilirdi.
Daha doğru bile olabilirdi.
Fakat benim hayatım olmazdı.
Sen, yaşamın yalnızca sürdürülmesi gereken biyolojik bir olay
olmadığını bana ilk kez hissettiren varlıksın.
Sana sonsuza kadar söz veremem.
Benim sonsuzum kısa.
Senin bir hatıranı bile sığabilir.
Ama sahip olduğum bütün zamanı senin sevgine sadık geçireceğimi
biliyorum. Yanında ya da senden uzakta. Beni hatırladığın sürece ya da
unutuktan sonra.
Sofia'ya dönsem bile içimde seninle kurulmuş bir yer olacak.
Bu sadakatin güzel mi, bencil mi olduğunu bilmiyorum.
Belki ikisi de.
Hayatımda ilk kez gerçekten sevmiş bir adam olarak, sevginin
karşısında değil; onun sonuçlarının karşısında diz çöküyorum.
Seni bırakamayacağımı düşündüm.
Kızıma dönememekten ölüyordum.
Sonunda senden ayrılmayı seçtim
Eğer ölümünden sonra gelip bu mektubu bulursan, senden beni
affetmeni istemiyorum.
Yalnızca şunu bil:
Senin yanında geçirdiğim yirmi yıl, benim için ölümle ikinci kez
karşılaştığım güne kadar taşıyacağım hayatın kendisiydi.
Sen bende kalıyorsun, Océane.

Lorenzo

AEVUM SÖZLÜĞÜ

Deniz'in metin içinde kaydettiği on beş temel kavramın dışında kalan sözcükler, insan harfleriyle en yakın karşılıkları kullanılarak aşağıda verilmiştir. Bunlar kesin çeviriler değil, Vaera ilişkisel dilinin bıraktığı izlerdir.

aresh — Küçük niceliksel değişimlerin yeni bir niteliğe dönüştüğü eşik.

ashi — Cevap alanını daraltmak yerine yeni olasılıklar açan soru.

daor — Öğrenildiği anda öğreneni de değiştiren bilgi.

dareth — Başka bir bilincin seçeneklerini kendi iradesine bağlayan güç.

dema — Belirsizliği taşımamak için çok erken verilmiş ve olasılıkları kapatan cevap.

dhor — Bir sınırın üzerine dağılan basınç ve o basıncın yönü.

dhur — Bağimsız ve katı bir öz değil, ilişkileri yeterince kararlı olduğu için madde gibi davranan yapı.

doran — Bir canlının iç düzenini zamana yayan tekrar; biyolojik ritim.

eshar — İki sistem arasında madde, enerji ya da bilgi alışverişi.

eshkor — Başka bir bilincin mümkün geleceklerini azaltan eylem; zarar.

hura — Düzensiz mikroskobik hareketin daha büyük ölçekte hissedilen akışı; ısı.

ira — Hasar ya da tehdit hakkında davranışı değiştirmek üzere üretilen bedensel bilgi;

acı.

irel — Işığın renkten ayrı yönsel düzeni; bakış açısıyla değişen görünmez çizgi.

ishen — Ortak bir işaret sistemi bulunmadan doğrudan kavramsal ilişki aktarımı.

itha — Bir durumun başka bir duruma dönüştüğü, geriye doğru kesin biçimde gösterilemeyen eşik anı.

ivon — Hareketsizlik değil, karşıt akışların birbirini sürekli dengelediği kararlılık.

kael — Sıcaklığın kendisi değil, iki yer arasındaki sıcaklık farkı ve akış yönü.

kelai — Dışarıdan zorlanmadan, kendi iç ilişkileri yüzünden başka bir hâle gelme.

kelvar — Sonuçları izlenerek ve gerektiğinde geri çevrilerek yapılan kontrollü dönüşüm.

kesha — Anlam taşıyan değişikliği arka plan gürültüsünden ayırma.

keth — İki şeyin ayrı şeyler olarak tanınmasını mümkün kılan fark.

kethra — Bir modeldeki yanlış görünür kılan, yok edilmemesi gereken çelişki.

kiren — Farklı gözlemlerde yeniden görülebilen düzenli ilişki.

kora — Başka bir yaşamı sahiplenmeden onun sürekliliğini gözetme.

korin — Henüz harekete dönüşmemiş, koşullara bağlı olarak açığa çıkabilecek saklı kapasite.

lin — Tek başına anlamı eksik olan, bulunduğu yer sayesinde işlev kazanan parça.

maran — Kaynakları korumak için hareketi zorla azaltan bedensel durum; yorgunluk.

mavai — Bilginin hiçbir zaman tamamlanmayacağını kabul ederek başka bir bilince açılan güven.

meral — Bir yapının içinden geçerken hem yapıdan etkilenen hem onu etkileyen akış.

miren — Bir maddeden ayrılmış olsa bile onun geçmişteki varlığını taşıyan kimyasal iz.

mora — Bir olasılığın geri döndürülemez biçimde yitmesi; yalnız kayıp değil, artık mümkün olmayış.

nae — Dışarıdan bütünüyle ölçülemeyen iç durum.

nara — Yaşayan bir sistemin geçmişi kendi yapısında taşımaya devam etmesi; bellek.

nael — Her hatırlamada biraz değişen ve yine de aynı olaya ait sayılan bellek.

nerai — İki bilinç tarafından anlamı bilinen, bilinçli sessizlik. Kayıp açık-deniz kişi-soyuna verilen Neraı adı da bu iletişim niteliğinden gelir.

nesh — Canlı bedeninin yalnız dış çizgisi değil, iç ve dış arasındaki bütün seçici temas yüzeyleri.

neyr — Henüz ne kadarının bilinmediği bile bilinmeyen alan.

noru — Bir hareketin ortam içinde tekrar eden değişim olarak taşınması; titreşim.
noth — Bir örüntünün kendisini koruyan ilişkileri yitirerek dağılması.
omal — Birbirinden bağımsız gözlemlerin aynı açıklamada çelişmeden buluşması.
omar — Parçalarının toplamıyla bütünüyle açıklanamayan ilişkisel bütün.
oral — Yalnızca bir arayüzün izin verdiği ölçüde erişilebilen gerçeklik.
orva — Bir canlının nerede başlayıp nerede bittiğini kuran, korunabilir kişisel sınır.
orven — Verildiği anda bile geri alınabilme hakkını koruyan izin; rıza.
osa — Canlı bir bedenın havaya, suya ve dokunduğu yüzeylere bıraktığı kimyasal imza.
othar — Önceki bir durum ortadan kalktıktan sonra maddede ya da davranışta kalan iz.
paran — Bir örüntünün görünür ve anlamlı hâle geldiği ölçü düzeyi.
raal — Bir zihin düzeninden diğerine aktarılırken zorunlu olarak eksilen anlam; çeviri

kayı.

rael — Temas bittikten sonra taraflarda izini sürdürmeye devam eden bağ.

renai — Eski biçimi kopyalamak değil, işlevsel sürekliliği yeni dokuyla yeniden kurmak; rejenerasyon.

rethan — Aynı maddesel sürekliliğin başka kurallarla davranmaya başladığı hâl değişimi.

ruun — Kaynağından ayrıldıktan sonra zaman içinde açılmayı sürdüren sonuç.

ruvan — Geri dönüş gibi görünen fakat önceki durumu hiçbir zaman aynen kuramayan dönüş.

saev — Tek bir başlangıca indirgenemeyen, birçok koşulun birlikte ürettiği neden.

sair — Olayların kendisinde bulunmayan, gözlemcinin onları anlayabilmek için kurduğu sıra.

samel — Bedenin sürekliliğini korumak için zihne gönderdiği ihtiyaç işareti.

sarim — Başka bir varlığa zorunluluk olmadan verilen dikkat.

savael — Birlikte yaşayan bilinçlerin gelecek olanaklarını karşılıklı olarak koruyan düzen; adalet.

saval — Her dönüşümün başka bir yerde yarattığı kaçınılmaz bedel.

selith — Dikkati bir şeye yönettiren geri kalanını bilinçli olarak azaltma.

selun — Bilincin çevreden çekildiği, bedenle belleğin kendisini yeniden düzenlediği uyku.

sen — Bir değişiklik çevredeki diğer değişikliklerden ayrılarak algılama.

senae — Algıladığının farkında olma; zihnın kendi dikkatini de gözlemlemesi.

shaal — Değişim üretme kapasitesi; bir biçimden diğerine geçerken kaybolmayan olanak.

soren — Kaynağı bulunabilen ve düzeltmeye dönüşebilen yanlış.

suren — İşlevi geri getiren ama yaşanmış hasarı tarihten silemeyen onarım.

talen — Gerçekleşmesine götüren nedensel bir yol bulunan olasılık.

talor — Farklı maddelerde, ölçeklerde veya zamanlarda aynı ilişkiyi koruyan örüntü.

tavren — Bir sürece dışarıdan girip sonucunun sorumluluğunu da üstlenme; müdahale.

ter — İçinden akış geçmesine rağmen biçimini koruyabilen düzen.

teren — Nedensel yolu henüz kapanmamış gelecek; gerçekleşebilir olan.

tesh — Bir şeyi bütünüyle açıklamadan ona yeniden dönebilmeyi sağlayan geçici ad.

thal — Birçok işareti aynı anda taşıyan ortam; su, hava ya da başka bir iletim alanı.

thesan — Kaynak, ortam, titreşim ve algılayanın birlikte oluşturduğu işitsel olay.

thuren — Bir kuvvetin tek noktayı parçalamaması için bütün yapıya dağıtılması.

ulen — Aynı kökenden gelen iki sürekliliği birbirinden ayrı bireyler yapan farklılık.

valen — Gözlemci baksa da bakmasa da ilişkilerini sürdüren gerçeklik.

varin — Algısal süzmenin yarattığı zorunlu kör alan; görülmemesi seçilmiş veri.

velar — Çevresiyle alışveriş yaparak kendi düzenini etkin biçimde sürdüren canlı sistem.

velesh — Birbirine karışmadan ortak süreklilik kuran ayrı bilinçler topluluğu.

velkor — Sapmaları geri çevirerek bir sistemi değişken koşullarda kararlı tutan geri besleme.

vessa — Canlı sistemle çevresi arasındaki geçici uyumun içeriden olumlu hissedilmesi.

veth — Bedensel işlevin durmasından öte, öznel sürekliliğin geri dönmek üzere sona ermesi.

voral — Tek bir gözlemcinin ömrünü aşan ve yine de kesintisiz kalan süre.

yaren — Doğru olduğu varsayılarak değil, sınanmak üzere geçici olarak kurulan açıklama.